

Na temelju članka 3. stavka 4. Ugovora o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama sklopljenog 29. siječnja 1999. godine između Vlade RH i Hrvatske biskupske konferencije ministar prosvjete i športa na prijedlog Hrvatske biskupske konferencije donio je

PROGRAM KATOLIČKOGA VJERONAUKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Uvodne napomene

Prošlo je dvanaest godina od demokratskih promjena u našem društvu i od objavljivanja prvoga *Plana i programa katoličkoga vjerskoga odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi* (1991.). Demokratski su procesi doveli do različitih promjena u društvenom, religioznom i crkvenom životu naroda. Promjene zahvaćaju i pogađaju sva područja života: kulturno, znanstveno, prosvjetno, gospodarsko i socijalno, crkveno, religiozno itd. Katolička crkva osobito prati zbivanja i promjene na području crkvenog i religioznog života vjernika i nastoji na njih odgovoriti svojim pastoralno-katehetskim djelovanjem i programima. Crkva je tako, u dogovoru i sporazumima s državnim tijelima, ostvarila vjerski odgoj u vrtićima i vjeronauk u sustavu javnih škola. U tom je ozračju 1998. objavljen, kao opsežan dokument, obnovljeni *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*. Vjeronauk u školi našao je svoje prirodno i nezaobilazno mjesto u cjelini školskoga odgojno-obrazovnoga sustava, svojim je sadržajima i ciljevima ucijepljen u demokratsku i pluralnu školu i dao je nepobitan prilog cjelovitom odgoju djece i mladeži u njima.

Društvene i crkvene promjene donose uvijek nove vjersko-odgojne i inkulturacijske izazove povezane s potrebama učenika i njihovoga ukupnog obrazovanja u školi. Nužno je vjerski odgoj trajno približavati promijenjenim uvjetima osobnog, obiteljskog, crkvenog i društvenog života učenika. Jednako je tako potrebno trajno vrednovati, pratiti i usavršavati vjerski odgojno-obrazovni rad u školama. Rezultat je tog nastojanja objavljivanje ovoga II. izmijenjenog i dopunjenog izdanja *Programa katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*.

Taj izmijenjeni i dopunjeni *Program*, slično kao i njegovo I. izdanje 1998., ima teološko-ekleziološke i antropološko-pedagoške temelje, načela i kriterije. Oni u cjelini slijede relevantne katehetske i druge dokumente Katoličke crkve, osobito dokumente Drugoga vatikanskog koncila, potom *Opći katehetski direktorij* (OKD 1971.), *Evangelii nuntiandi* (1975.), *Catechesi tradendae* (CT 1979.), *Opći direktorij za katehezu* (ODK 1997.), dokument naših biskupa *Radosno naviještanje Evandjelja i odgoj u vjeri* (1983.), *Katekizam Katoličke crkve* (1993.), temeljna polazišta *Plana i programa katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* (1998.) Hrvatske biskupske konferencije, te njezin dokument *Župna kateheza u obnovi župne zajednice* (2000.).

U izradi ovog *Programa* vrednovana su i uzimana u obzir naša dosadašnja iskustva i postignuća, neki konkretni materijali naših i stranih autora, koji su radili slične projekte, kao i europska iskustva i programi školskoga vjeronauka.

Izmijenjeni i dopunjeni *Program* nastoji pridonijeti odgovarajućoj prilagodbi dijela vjeronaučnih sadržaja i odgojno-obrazovnih ciljeva sadašnjim potrebama i prilikama učenika i njihova vjerskoga odgoja i obrazovanja u školi. Njime se nastoji ostvariti razrađenija artikulacija vjeronaučnih ciljeva i sadržaja, detaljnije se naznačuju neki konkretni metodički postupci na razini školskoga vjeronauka i želi se otvoriti prostor sve plodnijoj korelacijskoj povezanosti školskoga vjeronauka i župne kateheze kao mjestima vjerskoga odgoja koja se međusobno nadopunjuju i prožimaju. Ovaj *Program* također nešto drukčije, u odnosu na prošli, oblikuje vjeronaučnu građu, kako u pojedinim godištim, tako i u obradi pojedinih nastavnih cjelina u tim godištim. U isto vrijeme, budući da slijedi metodologiju otvorenoga kurikuluma, slično kao i *Plan i program* iz 1998., ovaj izmijenjeni i dopunjeni *Program* ostaje otvoren daljnjim prilagodbama i usavršavanju te traži trajni napor vjeroučitelja u njegovom prilagođavanju, osobito u izvedbenom oblikovanju, posebnim okolnostima i potrebama učenika u našim različitim krajevima i sredinama.

U izmijenjenom i dopunjenom *Programu* donosimo bitna teološko-antropološka te specifična religiozno-pedagoška i teološko-katehetska polazišta Katoličke crkve, koja su sadržana u navedenim dokumentima Crkve i koja su nešto šire, samo u nekim dijelovima, izložena u dosadašnjem *Planu i programu*.¹

1. Narav i utemeljenje školskoga vjeronauka

Školski vjeronauk u našem odgojno-obrazovnom sustavu ima konfesionalno obilježje. Naša Crkva, oslonjena na iskustva i praksu europskih zemalja u školskom vjeronauku, odlučila se za konfesionalni oblik vjerskoga odgoja u školama koji je usklađen s poslanjem Crkve u svijetu i s činjenicom, okolnostima i zahtjevima demokratskog i pluralnog društva. Katolički vjeronauk u osnovnoj školi redoviti je i obvezni školski predmet za one učenike čiji ga roditelji ili skrbnik slobodno izaberu. Izvodi se dva sata tjedno u sklopu redovite nastave, a prema vlastitom planu i programu i pod istim uvjetima kao i ostali obvezni predmeti u školi.

Školski vjeronauk stavlja naglasak na cjeloviti odgoj čovjeka te, imajući osobito u vidu religioznu dimenziju, na promicanje osobnih i društvenih općeljudskih i vjerničkih vrednota. Konfesionalno obilježje vjeronauka utemeljeno je na univerzalnom odgojnom i kulturnom značenju religiozne činjenice za osobu, kulturu i cijelo društvo. Katolička crkva daje mu teološko-crkveno, antropološko-pedagoško i povijesno-kulturno značenje i utemeljenje.

a) **Teološko-crkveno utemeljenje školskoga vjeronauka.** Ono polazi od naravi i poslanja Katoličke crkve u suvremenom svijetu, koja je pozvana, poslana i dužna upoznati sve ljude koji to žele s porukom kršćanske vjere o Bogu i čovjeku, o najdubljim pitanjima ljudskog života i svijeta. Svoje poslanje ona ostvaruje na različitim područjima društvenog života pa tako i na području vjerskoga odgoja, osobito u župnoj zajednici i u školi kao mjestima odgoja. Crkva na taj način vrši svoje djelo služenja na području odgoja i obrazovanja. Njezina odgojna prisutnost u školi povezana je s odgojnom zadaćom škole, od koje katolički roditelji očekuju pomoć u ostvarivanju nezaobilazne dimenzije cjelovitog odgoja djece i izgradnje njihovoga vjerskoga i kulturnoga identiteta. U tom se duhu promatra i konfesionalno obilježje školskoga vjeronauka. Ono se potvrđuje u temeljnim pravima

---

¹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije i Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 1998., str. 1.-72.

roditelja da se njihovoj djeci u javnim školama omogući vjerski odgoj u skladu s njihovim vjerskim uvjerenjem, životnim vrijednostima, s učenjem i s tradicijom Crkve kojoj pripadaju. Ti zahtjevi ne umanjuju nego afirmiraju narav suvremene demokratske, pluralne i vrijednosno usmjerene škole, u kojoj vjeronauk daje dragocjeni doprinos kvaliteti njezinoga odgojno-obrazovnoga poslanja u suvremenom religioznom i vrijednosno pluralnom društvu.

b) **Antropološko-pedagoško utemeljenje školskoga vjeronauka.** To je utemeljenje bitno povezano s naznačenim teološko-crkvenim utemeljenjem katoličkoga vjeronauka kao obvezatnoga školskoga predmeta. Uporište mu je u činjenici da naše suvremeno pluralno društvo, u kojemu žive ljudi različitih religija, kultura i nacionalnosti, traži demokratski i pluralni pristup ukupnom odgojno-obrazovnom djelovanju i zadaći škole. Riječ je, naime, o suvremenom općeprihvaćenom interkulturalnom pristupu u cjelokupnom školskom odgoju i obrazovanju. Iz takvog pristupa proizlazi da suvremena škola svima treba omogućiti upoznavanje, čuvanje i razvijanje vlastitoga te upoznavanje i poštivanje tuđega vjerskoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta. Budući da je religioznost integralna činjenica čovjekove osobnosti i kulture, autentični i cjeloviti odgoj u školi zahtijeva vrednovanje religiozne dimenzije odgoja u cjelini školskoga sustava i njezinu skladnu ugradnju u obrazovna područja i nastavne predmete kojima po svojoj naravi pripada. Osim toga, u školi je potrebno omogućiti onima koji to žele i konfesionalni vjeronauk kao nastavni predmet koji promiče sustavni vjerski odgoj i obrazovanje učenika. On omogućuje autentično i sustavno upoznavanje, čuvanje i razvijanje njihovoga vlastitoga vjerskoga i kulturnoga identiteta. Tako shvaćen konfesionalni vjeronauk pokazuje svoju pravu narav u školskom sustavu, jamči vjersku autentičnost i odgojnu uvjerenost unutar vlastite religije, a s druge strane njeguje dijaloški i ekumenski duh u odnosu na druge ljude, svjetonazore, religije, konfesionalne i kulturne izričaje.

c) **Povijesno-kulturno i društveno-kulturno utemeljenje školskoga vjeronauka.** To je utemeljenje bitno povezano s dvama već naznačenim utemeljenjima. Iz njih proizlazi bitna povezanost vjerskoga odgoja u školi s povijesno i društveno-kulturnom tradicijom i baštinom hrvatskoga naroda, kojemu je Katolička crkva dala nemjerljiv prinos u kulturnom i moralnom odgoju naroda na temeljima kršćanskog humanizma. Naša suvremena škola ne može zanijekati kršćanske korijene hrvatske i europske kulturne baštine, koja ostvaruje svoje plodove na religiozno-duhovnom, etičkom, kulturnom, umjetničkom, filozofskom, znanstvenom, pravnom, političkom i drugim područjima. Katolička baština u hrvatskom narodu nije sporedna činjenica, nego ona daje snažan pečat životu naroda. U njegovo su kulturno i nacionalno biće utkani kršćanski simboli i vrednote koje obilježavaju njegov ukupni identitet. Činjenica je da učenici koji ne poznaju kršćanske izvore, osobito Sveto pismo, potom crkvenu tradiciju i službeni nauk Crkve, nisu u stanju pravo razumjeti svoju vlastitu kulturu i povijest, koje su upravo prožete kršćanskim religijsko-kulturnim i duhovnim izričajima i simbolima, zbog čega je prijeko potreban ozbiljan i sustavan pristup kršćanstvu u školi. Svemu tome školski vjeronauk ne pristupa površno, na razini informacije, kao izvanjskom povijesnom i sociološkom fenomenu, nego iznutra, u skladu s porukom koju naviješta. Stoga je vjeronauk, koji u sebi ima navedenu zadaću, bitan dio cjelovitog odgoja djece i mladeži u školi.

2. Načela školskoga vjeronauka

2.1. Vjernost Bogu i čovjeku

Katolički vjeronauk u školi ostvaruje temeljno načelo pedagogije vjere, tj. načelo **“vjernosti Bogu i vjernosti osobi”** (čovjeku). U Isusu Kristu se ostvaruje živa i savršena veza Boga s čovjekom i čovjeka s Bogom, pa je Krist temeljni zakon cijeloga crkvenog života

i kateheze.² Božjoj pedagogiji pripadaju neke karakteristične oznake: *inkarnacija, postupnost, prilagodba osobama, središnjost Isusa Krista, prvenstvo međusobnih odnosa, pedagogija znakova* itd.³ Načelo vjernosti Bogu potvrđuje potrebu autentičnog, pravovjernog, potpunog i sustavnog komuniciranja i posredovanja otajstava kršćanske vjere. Autentični su izvori kršćanske vjere Sveto pismo, crkvena predaja i crkveno učiteljstvo. Navještaj vjere ostvaruje se u dijalogu Boga i čovjeka, pa taj navještaj i komunikacija vjere dotiče, pogađa, osvjetljava, obuhvaća i osmišljava čovjekov život i njegovu ukupnu egzistenciju. Crkva se u tom navještaju “ne smije ograničiti na puko ponavljanje predanih formula, već traži da te formule budu shvaćene i, gdje traže prilike, da se, vjerno i na nov način, izraze govorom koji slušatelji mogu razumjeti”, što znači da će “takav govor biti različit za različite dobi, za različite društvene sredine, kulture i oblike civilizacije (usp. DV 8; CD 14)”.⁴ U toj prilagodbi, u takvom “govoru vjere” očituje se vjernost Božje poruke čovjeku u njegovomu konkretnom životu.

Crkva školskim vjeronaukom želi bitno pridonijeti susretu djece i mladeži s porukom Isusa Krista. Cilj joj je da učenici, u perspektivi kršćanske objave i crkvene tradicije, “istinito i sigurno” upoznaju vjeru kojoj pripadaju, da dublje spoznaju Kristovu osobu i cjelovitost evanđeoskog navještaja. Papa Ivan Pavao II. izričito potvrđuje da djeca u školskom vjeronauku “na dokumentiran način, otvorena duha za dijalog, trebaju imati mogućnost upoznavanja objektivne kršćanske baštine prema autentičnom i integralnom tumačenju koje daje Katolička crkva, na način da se jamči kako znanstvenost odgojno-obrazovnog procesa, vlastita škola, tako i poštivanje savjesti učenika, koji imaju pravo učiti, u istini i sigurnosti, vjeru kojoj pripadaju”.⁵ Vjeronauk u tom obliku pomaže učenicima u kritičkom prosuđivanju vlastitog života i svih problema, nada i tjeskoba društva i svijeta u kojem žive u duhu Evanđelja i vjere Crkve. Pomaže im upoznati, u različitim fazama njihovog odrastanja i izgradnje osobnosti, povijesno-kulturnu stvarnost u kojoj žive, opće etičke i moralne norme te nauk, načela i vrednote kršćanske vjere. Crkva jednostavno želi učenicima ponuditi jasnoću svojega nauka o Bogu, čovjeku i svijetu na načelima postupnosti, sustavnosti i cjelovitosti da bi oni mogli osobno, zrelo i svjesno ostvariti svoj vlastiti kršćanski život u obitelji i društvu.

U skladu s navedenim polazištima, katolički vjeronauk postavlja **svrhu vjerskoga odgoja u školi** koja ima teološke i antropološko-pedagoške temelje: sustavno i što cjelovitije, dijaloški i ekumenski vrlo otvoreno upoznavanje katoličke vjere u svim njezinim bitnim dimenzijama, tj. u njezinom učenju, slavljenju i življenju. Riječ je o takvu “upoznavanju” koje uključuje sve bitne tjelesno-duševno-duhovne dimenzije i sposobnosti učenika: kognitivnu (spoznajnu), afektivnu (doživljajnu), konativnu (voljnu) i operativnu (djelatnu). Katolički vjeronauk u školi nije tek puko posredovanje informacija i znanja, nego on obuhvaća učenika u totalitetu njegove osobnosti, tj. nastoji obuhvatiti sve bitne odgojno-obrazovne ciljeve koji omogućuju učenje, izgradnju stavova, slavljenje te životno ostvarenje i svjedočenje vjere u osobnom i društvenom životu učenika. Slične dosege u konačnici ima i vjerski odgoj u crkvenoj zajednici, iako on naglašava uvođenje u osobno iskustvo vjere, koje se uistinu najdjelotvornije uči, slavi i živi u konkretnoj vjerničkoj zajednici, osobito u molitvenom, liturgijskom i sakramentalnom životu. No stvarni se život ne može umjetno dijeliti na obitelj, školu, župu ili širi društveni ambijent, jer se iskustvo vjere događa i živi na svim mjestima

² KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu (ODK)*, Kršćanska sadašnjost (KS) - Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije (NKU HBK), Zagreb, 2000., br. 145.

³ Usp. Isto, br. 143.

⁴ SVETI ZBOR ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, KŠ, Zagreb, 1972., br. 34 i BISKUPSKA KONFERENCIJA JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri* (RNE), KS, Zagreb, 1983., br. 34.

⁵ IVAN PAVAO II., *Discorso del Santo Padre*, u CONSIGLIO DELLE CONFERENZE EPISCOPALI EUROPEE, *L'insegnamento della religione nella scuola pubblica dei paesi europei*, LDC, Leumann (Torino), 1991., str. 10.

osobnoga i društvenog života učenika i traži svjedočanstvo vjere u konkretnom životu. Zato se školski vjeronauk i župna kateheza uzajamno nadopunjuju i prožimaju.

2.2. Ekumenska i dijaloška otvorenost vjeronauka

Katolički vjeronauk u školi ima obilježje **dijaloške, ekumenske i međureligijske otvorenosti**. Cilj mu je odgajati otvorenost prema vjerskoj i kulturnoj različitosti, prema duhu ekumenizma svih kršćanskih Crkava te dijalog s drugim religijama i svjetonazorima. Za takav dijaloški pristup potrebna je jasnoća vlastitog stava i identiteta. Zato školski vjeronauk, kako je već istaknuto, zahtijeva dvoje: upoznavanje, čuvanje i razvijanje vlastitoga te upoznavanje i poštivanje tuđega vjerskoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta. Činjenica je da samo osoba koja ima izgrađen vlastiti identitet i osobni stav vjere može razumjeti drugoga i različitoga i utirati put istinskoj toleranciji i suživotu. Škola je pozvana pružiti odgoj i obrazovanje koji pomažu odrastanju i življenju u različitostima koje, pravo shvaćene, ne dijele nego obogaćuju ljude.

Katolički vjeronauk polazi od činjenice da pluralna škola ne može nijekati ni zatirati različitosti, nego ih treba odgojno promicati. U tom duhu vjeronauk promiče vlastiti vjernički, kršćanski i kulturni identitet pripadnika Katoličke crkve. U isto vrijeme on promiče duh ekumenizma, u istini i ljubavi, tj. duh ekumenskog susreta, zbližavanja i jedinstva kršćanskih Crkava, kako je to Krist želio. S druge strane, katolički vjeronauk posreduje i promiče međureligijski dijalog i susret s različitim religijama, jer u njima pronalazi “zrake istine koje prosvjetljuju sve ljude”. Stoga katolički vjeronauk u školi donosi, osim objektivnih spoznaja o drugim religijama, kako se one same shvaćaju i što o sebi uče, i općeljudske i općereligiozne vrednote prisutne u njima. Ekumenizam i međureligijski dijalog podrazumijevaju i priznaju društveni pluralni realitet u kojemu se ljudi različitih konfesija, religija i kultura uzajamno upoznaju, prihvaćaju onakvi kakvi jesu, u svom “cjelovitom identitetu”, te se međusobno nadahnjuju i obogaćuju, osobito onim što im je zajedničko.

Katolički vjeronauk u školi vodi **dijalog i s kulturom**, odnosno s kulturama današnjeg svijeta. Zadaća mu je promicati dijalog između vjere i kulture. Tu zadaću školskoga vjeronauka posebno naglašava *Opći direktorij za katehezu* ističući da je “posebno obilježje (toga dijaloga) činjenica da je pozvan prodrijeti na područje kulture i uspostaviti veze s ostalim ljudskim znanjima”, jer “uprisutnjuje Evanđelje u osobnom sustavnom i kritičkom procesu asimilacije kulture”.⁶ Vjeronauk u tom vidu otkriva značenje kulturalnih činjenica prisutnih u društvu koje su važne za vjeru i vjerski život učenika. On svojom religioznom ponudom, u suodnosu sa školskim predmetima, osvjetljuje, produbljuje i nadopunjuje različita znanja i spoznaje drugih predmeta. Posebnost mu je u tome što religiozne i religijske činjenice, koje su dio ukupne kulture, čita svojim autentičnim religioznim i duhovnim očima i jezikom. U tom vidu katolički vjeronauk ima zadaću “tumačiti, u duhu kršćanske poruke i tradicije, temeljne vrijednosti naše kulture i civilizacije kao što su ljudska prava, sloboda, autonomija i dostojanstvo ljudske osobe koje su zajedničke današnjim europskim narodima i zemljama”.⁷ Riječ je o temeljnim vrednotama čovjeka, društva i ljudske kulture o kojima Crkva, odnosno religija mora govoriti i izložiti svoje stavove.

2.3. Načelo korelacije u vjerskom odgoju i obrazovanju

U teološko-katehetskoj, odnosno religiozno-pedagoškoj teoriji i praksi ističe se važnost **načela korelacije**, odnosno **korelacijskog pristupa** u katoličkom vjerskom odgoju i obrazovanju, i to u skladu s već istaknutim načelom vjernosti Bogu i čovjeku. Riječ je o

⁶ ODK, br. 74.

⁷ *Poruka hrvatskih biskupa o vjeronauku u školi i župnoj katehezi*, u *Katehetski glasnik* 2 (2000) 2, str. 11.

korelaciji koja se ostvaruje u “napetosti” susreta Boga i čovjeka, odnosa između kršćanske objave i čovjekova iskustva, vjere i povijesti, vjere i života, objavljene i predane istine i njezinog ostvarenja u povijesnoj situaciji učenika. Ovo načelo utječe na određivanje svih aspekata programiranja vjeronaučne nastave u školi. Riječ je o kreativnoj vjernosti koja poštuje, njeguje i oslanja se na kršćansku tradiciju, zapisanu i življenu, ali je u isto vrijeme osjetljiva prema traženju novog govora vjere i ostvarenju novih načina življenja vjere.⁸ Katolički vjeronauk u tome slijedi načelo **unutarnje korelacije** i potpunog sklada svih vjeronaučnih sadržaja imajući na umu načela o “hijerarhiji istina” i “hijerarhiji vrednota” u obzoru doktrinarnih, moralnih, biblijskih, liturgijskih i iskustvenih činjenica. Bitno je postići skladnu teološku povezanost spomenutih sadržaja vjeronaučne nastave i ostvariti njihovu vjersko-odgojnu važnost u konkretnom vjerskom iskustvu i odgoju učenika.

Navedeni suodnos nije lako dosljedno i skladno provesti jer nije posve jednostavno dovesti u neposrednu vezu životnu situaciju učenika i objavu, koliko god su one sjedinjene u vjerskim iskustvima na kojima počiva tradicija vjere. Osobito je tu korelaciju teško graditi s učenicima u našim školama, gdje su prisutna različita religiozna iskustva, od onih učenika u kojima tek treba buditi pitanje smisla i temeljno religiozno iskustvo do onih u kojima je moguće produbljivati njihova već stečena i življena iskustva vjere. Riječ je svakako o potrebi za doprinosom vjerskoga odgoja i obrazovanja istinskom susretu vjere i života, susretu u kojemu vjera daje najdublji smisao životu, a život daje vjerodostojnost posve konkretnom življenju i svjedočenju vjere. Načelo korelacije upravo teži ostvarenju plodnih veza između općeljudskog iskustva i kršćanske vjere u naporu izgradnje zrele vjere učenika u procesima vjerskoga odgoja i obrazovanja.

Imajući sve to u vidu, u ovom se *Programu* nastoje objediniti, povezati i uskladiti brojne različitosti kako bi se oblikovao zaokružen vjeronaučni program. U tom su vidu važna neka konkretna polazišta: a) poštivanje specifičnosti vjerskoga odgoja i obrazovanja u školi kao mjesta odgoja u sadašnjim uvjetima; b) uvažavanje učenika i njegove konkretne životne situacije; c) poštivanje kriterija “hijerarhije” kršćanskih istina povezujući teološke i antropološke sadržaje kršćanske vjere izložene u nastavnim cjelinama ili vjeronaučnim odgojno-obrazovnim područjima; d) usmjerenost na vjeronaučne odgojno-obrazovne ciljeve s obzirom na učenike i školu kako bi se ostvarile temeljne dimenzije smisla života, vjerničkog identiteta i djelovanja učenika u skladu s religiozno-kršćanskom tradicijom, odnosno s njezinim sadržajima; e) ostvarenje kriterija životne važnosti po kojima se poštuju učenička iskustva, sposobnosti, potrebe i interesi; f) multimetodički i multimedijски pristupi kako bi se postiglo što aktivnije sudjelovanje učenika u vjeronaučnoj nastavi i ostvarili postavljeni ciljevi.

Katolički vjeronauk u školi zahtijeva što plodniju i **međupredmetnu korelaciju** s ciljevima i sadržajima drugih nastavnih predmeta/područja prema načelima cjelovitog odgoja učenika te u skladu s interkulturalnim pristupom vjerskom odgoju i obrazovanju. Riječ je o uspostavljanju što kvalitetnijeg suodnosa između katoličkoga vjeronauka i drugih nastavnih predmeta i odgojno-obrazovnih područja u osnovnoj školi, koji su osobito prisutni u područjima jezika i književnosti, likovnog, glazbenog, povijesnog, zemljopisnog i drugih područja odgoja i obrazovanja. Posebnu međupredmetnu osjetljivost katolički vjeronauk pokazuje i ostvaruje u ozračju religioznog odgoja i obrazovanja pripadnika drugih religija i konfesionalnih zajednica. U ovom se *Programu* stoga navode barem neki korelacijski sadržaji drugih nastavnih predmeta uz pojedine nastavne cjeline, imajući u vidu spoznaje, stavove i iskustva koja učenici postupno usvajaju u cjelini školskoga kurikulumu.

Korelacija katoličkoga vjeronauka ostvaruje se također u suodnosu **školskoga vjeronauka** i **župne kateheze**. Škola i župna zajednica, kao dva mjesta odgoja, međusobno

---

⁸ Usp. ODK, br. 208-210.

se ne isključuju nego se međusobno nadopunjuju. Taj suodnos naši biskupi ovako izriču: “Riječ je zapravo o dva tipa sustavnog vjerskoga odgoja i obrazovanja, koji se, u međusobnom neraskidivom i nadopunjavajućem suodnosu, održavaju na dva različita mjesta. U ciljevima i sadržajima tih dvaju tipova (oblika) sustavnoga vjerskoga odgoja i obrazovanja postoje dodirne točke, ali i znatne razlike. Te su dodirne točke i razlike razvidne iz glavne svrhe jednog i drugog tipa vjeronauka. Dok je glavna svrha vjeronauka u školi sustavno i što cjelovitije *upoznavanje vjere* u svim njezinim vidovima (u učenju, slavljenju i življenju vjere), glavna je svrha župnog vjeronauka (župne kateheze) što cjelovitije i što dublje uvođenje (inicijacija) u *osobno iskustvo vjere*, koje se najdjelotvornije uči, slavi i živi u konkretnoj vjerničkoj zajednici.”⁹

Dok se naglašava potreba jasnog razlikovanja školskoga vjeronauka i župne kateheze, treba također reći da su upoznavanje i osobno iskustvo vjere, poučavanje i učenje, odgoj i obrazovanje, sastavnice jedinstvenog čina vjere koji obuhvaća čitavog čovjeka i sve vlastitosti njegove duše. Riječ je poglavito o različitim mjestima, uvjetima, prilikama naslovnika i ciljevima vjerskoga odgoja koje treba dobro lučiti i povezati. Župna kateheza izgrađuje vjerničko iskustvo učenika i njihov liturgijski i sakramentalni odgoj u ozračju sakralnog prostora i iskustva vjere kršćanske zajednice. Školski im vjeronauk ne može pružiti to iskustvo, ali ga može povezati s cjelinom ljudskog i kršćanskog života koji se ostvaruje u konkretnom društvu, socijalnoj sredini i njegovoj kulturi. Da bi se ostvario takav odgoj i obrazovanje, potrebno je uspostaviti plodnu suradnju između škole, obitelji i župne zajednice, roditelja, vjeroučitelja i nastavnika i dr. Crkva, naime, želi u potpunosti ispuniti nalog naviještanja Evanđelja imajući trajno pred očima “odgojni savez” škole, župe i obitelji, “kućene Crkve”, kao tri osnovna čimbenika cjelokupnoga katehetskog djelovanja.

3. Didaktičko-metodički temelji vjeronaučnog planiranja i programiranja

3.1. “Otvoreni kurikulum”

U didaktičko-metodičkom oblikovanju izmijenjenoga i dopunjenog *Programa* prisutne su dvije osnovne odrednice: a) on vjeroučiteljima želi dati dostatnu sigurnost i želi potaknuti njihovu kreativnost u radu; b) u što većoj mjeri osigurati određenost vjeronaučnih ciljeva, sadržaja i metodičkih postupaka koje treba ostvariti. Ovdje je riječ o **detaljnije razrađenom temeljnom Programu** koji nastavu koncipira na načelima **kurikularnog programiranja vjeronauka u školi**. On istodobno daje potreban sustav i okvir vjeronaučne nastave i ostavlja prostor slobodi i kreativnom radu vjeroučitelja, osobito u izradi izvedbenog programa u konkretnim sredinama i školama. *Plan i program* se nastoji što više prilagoditi sadašnjim potrebama vjeronaučne nastave u okolnostima našeg postojećeg odgojno-obrazovnog sustava. U izradbi i praktičnoj provedbi vjeronaučnog kurikuluma u središtu su učenici, različitost životnih prilika u kojima žive i ostvarenje odgojno-obrazovnih ciljeva, koji trebaju biti usklađeni s mogućnostima, potrebama i interesima učenika i njihovoga vjerskoga odgoja.

Programiranje vjeronaučne nastave slijedi programske sastavnice **otvorenog kurikuluma**, tj. promjenjive odrednice nastavnog procesa ili “**didaktičko-metodičke varijable**” kojima pripadaju: a) polazišna situacija, tj. vjeroučenik i vjeroučitelj u konkretnim sociogenim i antropogenim uvjetima u kojima se ostvaruje vjerski odgoj i obrazovanje; b) artikulacija odgojno-obrazovne svrhe vjeronaučne nastave s obzirom na njezin optimalno orisani vjerski odgojno-obrazovni horizont; c) vjeronaučni ciljevi i sadržaji kojima se to

---

⁹ *Poruka hrvatskih biskupa o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici*, u AKSA, br. 24 (1098), 14. lipnja 1991., Prilog VI., str. 19.-21. Usp. također HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program...*, nav. dj., str. 5.-7. i *Isti, Župna kateheza...*, nav. dj., str. 9.-10.

ostvaruje; d) metodički pristupi i mediji komuniciranja; e) vrednovanje postignutih rezultata u konkretnim vjeronaučnim susretima, u pojedinom godištu i u cjelini kurikuluma.

U programiranju vjeronaučne nastave nastoji se imati na umu aktualni trenutak **spoznaje**, koji se odnosi na prosudbu i **tumačenje** polazišne situacije vjeroučenika i vjeroučitelja u našem društvenom, kulturnom i religioznom ambijentu, koliko je to moguće učiniti s obzirom na postojeću praksu, iskustva, kritičke prosudbe, primjedbe i zahtjeve vjerskoga odgoja u školama. Nastoji se ponuditi dostatno **razrađen program** koji definira glavnu svrhu te neke glavne opće i posebne ciljeve vjerskoga odgoja i obrazovanja, nudi se multimetodički i multimedijски katehetski model, naznačuje se izbor sadržaja, daju se samo neke metodičke upute za vjeronaučnu nastavu te samo neki elementi **vrednovanja** radi njegovog daljnjeg usavršavanja.

3.2. Konceptijska struktura *Plana i programa*

Koncepcija *Programa katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* ima u vidu dva odgojno-obrazovna razdoblja, i to od prvog do četvrtog i od petog do osmog razreda osnovne škole. U njemu se nastoji ostvariti što bolja sadržajna i vjersko-odgojna usklađenost, međusobno prožimanje i dopunjavanje tih dvaju odgojno-obrazovnih razdoblja. Tako se koncipiran *Program* za osnovnu školu dalje otvara srednjoškolskom vjeronauku. Ciljevi se i sadržaji u pojedinim godištim nastoje formulirati u skladu s načelima postupnoga, tj. “cikličko-progresivnoga” odnosno “spiralno-progresivnoga” strukturiranja vjeronaučnih sadržaja, teoloških i antropoloških. To znači, među ostalim, da se osobita briga vodi o oblikovanju vjeronaučnih sadržajnih cjelina u skladu s ciljevima vjeronaučne nastave u pojedinim godištim i, istodobno, o poštivanju načela stupnjevitosti i cjelovitosti kršćanske poruke.

Sadržaj vjeronaučne nastave ima “**organski i hijerarhijski karakter**”, jer je zaokruženi, dosljedni i životni sažetak vjere. Sažetak vjere zahtijeva “hijerarhiju istina”, koja se uređuju oko otajstva Presvetog Trojstva u kristocentričnoj perspektivi, jer je to otajstvo izvor svih drugih otajstava i svjetlo koje ih osvjetljuje.¹⁰ Glavni izvori sadržaja vjeronaučne nastave su Sveto pismo i crkvena predaja, tj. svetopisamski, liturgijski i drugi tradicijski tekstovi, osobito kršćanski *Credo*. Ovdje su na poseban način prisutni dokumenti Drugog vatikanskog koncila te *Katekizam Katoličke crkve* kao temeljni dokumenti crkvenog učiteljstva za sustavno oblikovanje programskih doktrinarnih sadržaja. Vjeronaučni program u sebi nosi ovu cjelovitost otajstava i hijerarhiziranu poruku koja se ostvaruje u cjelini *Programa*. On istodobno obuhvaća i antropološku, tj. općeljudsku dimenziju programskih sadržaja koja se odnosi na učenika u njegovoj ukupnoj egzistencijalnoj situaciji i obuhvaća njegov osobni i društveni, duhovni, religiozni, moralni i kulturni identitet. Teološki se i antropološki sadržaji korelacijski povezuju i prožimaju te usklađuju s ciljevima vjeronaučne nastave za pojedine dobi. U didaktičko-metodičkom strukturiranju vjeronaučnog programa to također znači da se ona vjeronaučna građa, teološka ili antropološka, koja se u pojedinim godištim tematski ili na prvi pogled ponavlja, nikada ne ponavlja u ranijem obliku, nego uvijek s novog i produbljenog teološkog motrišta i životnog iskustva učenika, s proširenim i novim činjenicama, i s novim vjersko-odgojnim ciljevima.

Ovaj *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* strukturiran je po godištim i ima sljedeće dijelove:

1. *O situaciji učenika pojedinog vjeronaučnog godišta*
2. *Svrha pojedinog vjeronaučnog godišta*
3. *Opći ciljevi vjeronaučne nastave pojedinog vjeronaučnog godišta*
4. *Nastavna cjelina: naslov nastavne cjeline*

¹⁰ Usp. ODK, br. 80-83. i 114-115.

- a) *Posebni ciljevi*
- b) *Teme i osnovni sadržaji*
- c) *Prošireni sadržaji*
- d) *Metodičke upute*
- e) *Međupredmetne veze* (korelacija s drugim nastavnim predmetima)
- f) *Praćenje i vrednovanje*

Na početku svakoga vjeronaučnoga godišta donose se samo neke osnovne **razvojnopsihološke i religioznoodgojne** osobine učenika radi što boljeg razumijevanja njihovih duševnih vlastitosti i mogućnosti njihova skladnoga vjerskoga odgoja i obrazovanja u toj dobi.¹¹ Nakon toga naznačuje se **svrha** vjerskoga odgoja, koja je karakteristična za svako vjeronaučno godište. Odmah iza svrhe kratko se definiraju **opći ciljevi** vjeronaučne nastave za to godište, kojima se nastoji obuhvatiti bitne sadržajne i ostale odgojno-obrazovne elemente koji smjeraju postignuću te svrhe. S općim ciljevima vjeronaučne nastave povezuju se i iz njih se izvode **posebni ciljevi** vjeronaučne nastave, koji se postavljaju za svaku nastavnu cjelinu. Ovdje se precizno ne naznačuje najniža razina ciljeva, tj. **pojedinačni ciljevi** za svaku nastavnu temu unutar nastavne cjeline. Njih preciznije donose vjeroučitelji u pripremi vjeronaučnog sata, i to u skladu s naznačenim sadržajima, posebnim ciljevima i elementima praćenja i vrednovanja, koji se donose u svakoj nastavnoj cjelini. Pojedinačni se ciljevi izvode iz općih i posebnih, jer su u njima implicitno sadržani a posve se konkretno naznačuju u metodičkom priručniku za vjeroučitelje.

Vjeronaučni sadržaji, odnosno vjeronaučna građa u svakom je godištu podijeljena u **nastavne cjeline** kojih ima od 7 do 10. Svaka nastavna cjelina donosi **nastavne teme** i njih je najmanje 2 a najviše 8. U jednom vjeronaučnom godištu donosi se uglavnom između 32 i 38 nastavnih tema. Ovdje je važno napomenuti da se svaka nastavna tema može obrađivati jedan ili dva nastavna sata, tj. od jedne do dvije **nastavne jedinice**. Ako to prilike, interesi i potrebe naslovnika traže, iznimno se neka tema može obraditi u tri nastavna sata. Zato je u II. dijelu naznačen samo plan vjeronaučne nastave, gdje se sugerira optimalan broj sati za temeljitu obradu neke nastavne cjeline. Pribraja im se i vrijeme ponavljanja i vježbanja. Broj nastavnih jedinica i sati u obradi jedne nastavne teme dijelom ovisi o postojećem učeničkom iskustvu i znanju, njihovim interesima, potrebama i okolnostima te neposredno postavljenim ciljevima nastave. Sve ovo trebaju imati na pameti vjeroučitelji koji, na osnovi ovoga temeljnoga *Programa*, izrađuju godišnje **izvedbene** programe u svojim sredinama i školama. Uza sve to, kvalitetna **neposredna priprava** vjeroučitelja za nastavu ima posebnu odgojno-obrazovnu važnost i nužna je za postignuće postavljenih ciljeva vjerskoga odgoja i obrazovanja učenika u školi.

Načelo programske izvedbene prilagodbe podrazumijeva individualizirani i diferencirani pristup vjeronaučnom kurikulumu, tj. procesima vjeronaučne nastave. Ti su pristupi pretpostavka djelotvornoga odgoja i obrazovanja učenika različitih dobi i ostalih životnih okolnosti. Učeniku se tako pristupa kao prema jedinstvenoj i neponovljivoj osobi s njezinim prirodnim darovima, sklonostima, spoznajama, iskustvima, religioznim i duhovnim senzibilitetom, interesima i drugim različitostima. Ovako koncipiran *Program*, upravo po načelu **otvorenoga kurikulumu**, omogućuje nužnu prilagodbu kako darovitim učenicima, tako i učenicima s poteškoćama u razvoju i daje prostora slobodnom i kreativnom radu učenika i vjeroučitelja u izravnoj nastavi, da bi se postigli optimalni odgojno-obrazovni ciljevi i vjeronauk bio istinski susret osoba, susret kojim se pridonosi ostvarivanju istinskoga životnoga zajedništva. Prilagodba za natprosječno nadarene učenike uključuje cjelinu kurikulumu te njegove proširene ciljeve i sadržaje. Posebna je prilagodba potrebna u izradi izvedbenih **prilagođenih programa** za učenike s posebnim potrebama, tj. za učenike s

¹¹ O tome opširnije v. u *Planu i programu katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi iz 1998.*, str. 113.-116.; 128.-131.; 146.-149.; 166.-168.; 187.-190.; 210.-213.; 230.-233.; 249.-252.

poteškoćama u razvoju, za koje se *Program* u cijelosti usklađuje s njihovim stvarnim mogućnostima i potrebama. Prilagođeni programi polaze od temeljnoga *Programa* i kvalitativno se i kvantitativno prilagođuju učenicima prema vrsti i intenzitetu poteškoća (oštećenja), posvećujući posebnu pozornost naglašenom senzibilitetu tih učenika za susret sa sobom i s drugima, za susret s Bogom, te njihovoj nadarenosti za različite oblike stvaralačkoga izražavanja (glazbenoga, likovnoga, scenskoga ...).

Uza svaku nastavnu **temu**, unutar nastavne **cjeline**, navode se **bitni** biblijski, doktrinarni i antropološki sadržaji, pri čemu se naznačuju pojedini sadržajni naglasci. Ti sadržaji donose središnju poruku i vjersku istinu u skladu s postavljenim odgojno-obrazovnim ciljevima u toj nastavnoj cjelini i pojedinoj temi. Zato se biblijski ili drugi sadržaji, koji se navode uz pojedinu temu, ne mogu promatrati kao zasebne pod teme, nego kao smislen, cjelovit i zaokružen tematski, odnosno nastavni sadržaj koji se obrađuje u jednom, dva ili najviše tri školska sata. Uza svaku nastavnu cjelinu donose se i **prošireni sadržaji**, koji mogu poslužiti vjeroučitelju u kreiranju vjeronaučne nastave za različite prigode, od nastave za naprednije učenike do njezine prilagodbe posebnim okolnostima i izazovima u kojima se učenici nalaze. U bitnome su obvezatni programski sadržaji koji obuhvaćaju nastavne cjeline i nastavne teme s pripadnim ciljevima, dok njihov redosljed i jezična formulacija imaju orijentacijsku narav kako za vjeroučitelje, tako i za autore vjeronaučnih udžbenika. Neke su vjeronaučne teme postavljene šire, jer predviđaju različite prilike i potrebe djece u različitim crkvenim, kulturnim i društvenim prilikama Crkve u Hrvata, pa će i obrada nekih ponuđenih vjeronaučnih sadržaja ovisiti o konkretnim prilikama i uvjetima učenika. Osobito to vrijedi za proširene sadržaje koji nisu obvezatni.

3.3. Svrha i ciljevi školskoga vjeronauka

Uza svaku nastavnu cjelinu donose se posebni odgojno-obrazovni ciljevi vjeronaučne nastave, i to teološki (vjernički) i antropološki (općeljudski). Zbog naravi stvari, ovdje nisu posve detaljno precizirani ti ciljevi u svojoj spoznajnoj, doživljajnoj i djelatnoj razini. Zato se naznačuju samo glavni ciljevi u pojedinim vjeronaučnim cjelinama. Budući da se na našim prostorima didaktičko-metodički pojmovi **svrha**, **ciljevi** i **zadace** ne označuju niti razumijevaju jednoznačno, u ovom vjeronaučnom *Programu* razlikujemo pojmove: **svrha**, **opći ciljevi**, **posebni ciljevi** i **pojedinačni ciljevi** vjeronaučne nastave. Katolička crkva vjerski odgoj djece i mladeži promatra kao jedinstven, stupnjevit, kontinuiran i povezan odgojno-obrazovni projekt, odnosno sustav odgoja koji se, na osobit način, ostvaruje u predškolskim ustanovama te u osnovnim i srednjim školama. Ona trajno nastoji usavršavati taj vjerski odgojno-obrazovni projekt, tj. što kvalitetnije i kreativnije koncipirati i što adekvatnije artikulirati horizont i ideal odgoja u vjeri, kako ga shvaća i provodi Katolička crkva, i to po razvojnim i odgojnim dobima djece i mladeži. Zato se ovdje pod **svrhom** razumijeva jedinstveni, što obuhvatniji i idealno ocrtni horizont vjerskoga odgoja i obrazovanja djece i mladeži u sustavu javnih škola, kojim se naznačuje njihov što skladniji i cjelovitiji općeljudski i kršćanski odgoj s naglaskom na punini zrelosti kršćanskoga života. Svrha se vjerskoga odgoja dalje pobliže određuje za pojedina odgojno-obrazovna **razdoblja** i **godišta**, i to posebno za osnovnu i posebno za srednju školu, jer je svrha uvjetovana učeničkom dobi, uvjetima života, ukupnim rastom i razvojem te projektom vjerskoga odgoja. Ovdje **svrha** katoličkoga vjeronauka označuje postignuće vjerskoga odgoja na svršetku osmogodišnje škole i obuhvaća krunu svih odgojno-obrazovnih ciljeva koji se postavljaju u osnovnoškolskom vjeronaučnom odgojno-obrazovnom kurikulumu. **Svrha** se također naznačuje u svakomu **vjeronaučnom godištu**. Njome se naznačuje, kratko i konceptualno, progresivni razvoj i ostvarenje kršćanske osobnosti učenika u skladu s njihovim razvojem,

životnim prilikama u kojima žive, te se, u stanovitom smislu, implicitno naznačuju sadržaji i odgojno-obrazovna postignuća karakteristična za to godišće.

Svrha vjerskoga odgoja posebno je važna za formuliranje **općih i posebnih ciljeva**, jer se oni na nju pozivaju, iz nje se izvode i ona usmjeruje cjeloviti vjerski odgojni projekt u pojedinom godišću. Pod **ciljevima** se misli na **ishod**, na ono što učenici trebaju postići, usvojiti, odnosno razvijati (znanja, stavovi, sposobnosti) kako na kraju godišta, tako i u sklopu jedne nastavne cjeline, nastavne teme i nastavne jedinice. U formulaciji ciljeva, i još više u njihovu ostvarivanju, valja imati na umu njihovu **spoznajnu** (kognitivnu), **doživljajnu** (afektivnu), **voljnu** (konativnu) i **djelatnu** (operativnu) dimenziju. Kako je već istaknuto, za svako vjeronaučno godišće donose se **opći ciljevi**, koji se definiraju na uopćen način i koji naznačuju ishod ili rezultat jednogodišnjeg procesa. **Posebni ciljevi** kratko se određuju za svaku nastavnu cjelinu i obuhvaćaju ishod, tj. ono što treba postići ponuđenim temama, naznačenim sadržajima i metodičkim uputama u toj cjelini. U skladu s općim i posebnim glavnim ciljevima, vjeroučitelj u neposrednoj pripravi svake nastavne jedinice postavlja **pojedinačne ciljeve** na spoznajnoj, doživljajnoj i djelatnoj razini. Potom određuje konkretne zadatke za učenike, koje treba razlikovati od zadataka za vjeroučitelje. Pojedinačni ciljevi su karakteristični po svojoj konkretnosti, postupnosti, povezanosti i provjerljivosti, i oni vode ostvarivanju posebnih i općih ciljeva vjerskoga odgojnoga rada u svakomu pojedinomu godišću.

Zadaci za učenike odnose se na procese postupanja, konkretne puteve, načine i aktivnosti kako bi se ostvario katehetski čin i postigli postavljeni ciljevi, a omogućuju kreativni rad i stvaralaštvo učenika u nastavi. Oni u taj proces uključuju i konkretne aktivnosti vjeroučitelja. Izravno su povezani sa sadržajem vjeronaučne nastave, potom s posebnim i pojedinačnim ciljevima, kao i s didaktičko-metodičkim elementima koje naznačuje ovaj *Program*. Oni su stoga, barem djelomično izravno ili neizravno, naznačeni u *Programu* i daju stanovite elemente za kreativan rad učenika i vjeroučitelja. Konkretne načine postupanja, aktivnosti učenika i njihov stvaralački rad također pobliže naznačuju osnovni metodički postupci, koji se samo dijelom sugeriraju za svaku nastavnu cjelinu. Konkretni zadaci za učenike dijelom se navode u udžbenicima i radnim bilježnicama za učenike te u priručnicima za vjeroučitelje.

3.4. Metodički pristupi u suvremenom vjerskom odgoju i obrazovanju

Metodički pristupi u suvremenom vjerskom odgoju i obrazovanju ostvaruju nužnu povezanost metoda i sadržaja, i zato se koriste pouzdanim dostignućima pedagoških, komunikacijskih i drugih znanosti.¹² Vjeronaučna nastava zahtijeva multimetodički i multimedijски pristup u primjeni različitih otvorenih “metodičkih sustava”. Metodički pristupi u katehetskom projektu i konkretnoj nastavi imaju u vidu područja četiriju čimbenika: **riječ**, **odnos**, **djelovanje**, **simboličko-slavljenički aspekt**. **Riječ**, verbalna ali i neverbalna, na osobit način pridonosi ostvarivanju spoznajne dimenzije u nastavnom procesu te se posebno odnosi na navještaj, pripovijest, izlaganje, poučavanje, diskusiju, izražavanje, dramatizaciju i drugo. **Odnos** označuje uzajamne osjećajne i druge aspekte autentičnih međusobnih odnosa, koji obuhvaćaju djelovanje, izražavanje, dinamiku skupine, suživot, prijateljstvo itd. **Djelovanje** označuje osobno i društveno zalaganje te svjedočenje, a **slavljenički čin** uključuje simboličke radnje, molitvu, igru, pjesmu, ples, izražavanje tijelom i drugo. Metodika vjerskoga odgoja i obrazovanja u školi poštuje te odgojno-obrazovne zakonitosti katehetskoga komunikacijskoga čina. Time se pridonosi takvu koncipiranju i ostvarivanju vjeronauka kao školskoga predmeta da se on nastoji što skladnije i osmišljenije ugraditi u cjelokupni suvremeno koncipiran i

---

¹² Usp. ODK, br. 148-149.

ostvarivan školski kurikulum. Zato se, među ostalim, u ovom *Programu* primjenjuju metodički sustavi koji omogućuju usvajanje sadržaja i postizanje ciljeva vjerskoga odgoja i obrazovanja u školi na stvaralački komunikacijski način.

Katolička crkva u svojim dokumentima o vjerskom odgoju posebnu pozornost posvećuje kvalitetnim metodičkim, odnosno komunikacijskim pristupima u konkretnom radu s djecom, s mladima i s odraslima. Ona daje prednost onim metodičkim postupcima i sustavima koji omogućuju istinsko i stvaralačko, ljudsko i vjerničko, osobno i zajedničko komuniciranje sa sadržajima evanđeoske poruke.¹³ U tom je naporu važno poštivati dob i životne okolnosti učenika, načelo “metodičkoga pluralizma”, stvarne mogućnosti s obzirom na raspoloživa sredstva te konkretno ostvarivanje različitih metodičkih sustava i postupaka koji omogućuju kvalitetan stil komuniciranja, a ne tek neke izvanjske tehnike i tehnologije vjeronaučnoga rada.

Ovaj *Program* polazi od navedenih kriterija stvaralačkoga komunikacijskoga čina (događanja), u kojemu su svi sudionici pozvani na aktivno i stvaralačko sudjelovanje. Između naznačenih kriterija, shvaćenih kao načelnih orijentacijskih uputa za vjeronaučnu nastavu u osnovnoj školi, ovdje se posebno imaju u vidu oni koji se odnose na izbor metodičko-komunikacijskih sustava i na stvaralačko izražavanje u vjeronaučnoj nastavi.

a) Izbor metodičko-komunikacijskih sustava. U osnovnoj školi treba primjenjivati različite metodičke “sustave”, shvaćene kao otvorene a ne zatvorene sustave: **interpretacijsko-analički, meditacijsko-stvaralački, problemsko-stvaralački, heuristički, predavački** i dr. Dakako, u mnogim je situacijama u pojedinim vjeronaučnim godištimama te u pojedinim nastavnim cjelinama, nastavnim temama i nastavnim jedinicama potrebno primjenjivati i spomenute i druge sustave u različitim kombinacijama.¹⁴ S tim u vezi ističemo još jednom neka važna načela za kvalitetno i kreativno oblikovanje vjeronaučnih susreta, koja se istodobno naglašavaju u novijim crkvenim katehetskim dokumentima i u suvremenoj znanosti o vjerskom odgoju i obrazovanju. To su osobito ova načela: određenje za iskustvo vjere, za zajednicu, za skupinu u zajednici, za pluralnost govora, za sudjelovanje, za stvaralaštvo te za prvenstvo subjekta i za sveobuhvatnost iskustva vjere i kršćanskog života.¹⁵ Dozrijevanje i zrelost kršćanske vjere koje promiče vjeronaučna nastava uključuje iskustvo kršćanskoga života koje je u isto vrijeme slušanje, učenje, sudioništvo, zalaganje, slavlje, svjedočenje. Tome teži i suvremena metodika vjeronaučne nastave.

U *Programu* se, uza svaku nastavnu cjelinu, naznačuju samo neke metodičke upute za poticanje što kvalitetnije i stvaralačke vjeronaučne nastave, koje pretpostavljaju multimetodički i multimedijски pristup, i s obzirom na izbor različitih metodičkih sustava, metoda, metodičkih postupaka i socioloških oblika rada, i s obzirom na izbor vrlo različitih medija komuniciranja. Danas postoji široko polje “tehnika” i metoda s raznolikošću sredstava, dokumenata, materijala i pomagala koji se mogu prikladno upotrijebiti u vjeronaučnoj nastavi. Postoji, prije svega, raznolikost tehnika komuniciranja i animiranja, kao što su, primjerice, predavanje, razgovor, panel-diskusija, forum, intervju, igranje uloga, redakcijska i projektna skupina, fotogovor, kviz, dramatizacija, posjet itd. Poticajna su i raznolika i sredstva koja promiču plodan stvaralački rad u vjeronauku, kao što su udžbenici, dokumenti, tekstovi, fotografije, dijapozitivi, plakati, upitnici, različiti audiovizualni mediji i drugo što zahtijeva adekvatan izbor i primjenu u konkretnim procesima vjeronaučne nastave.

b) Stvaralačko izražavanje u vjeronaučnoj nastavi. Sposobnost autentičnoga stvaralačkoga izražavanja jedna je od bitnih kvaliteta osobe i u vjeronaučnoj je nastavi povezana s cjelinom ljudskoga i vjerničkoga sazrijevanja učenika. Ono u sebi povezuje

---

¹³ Usp. RNE, br. 50.

¹⁴ O metodičkim sustavima, oblicima i postupcima u vjeronaučnoj nastavi vidi šire u HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program ..., nav. dj.*, str. 42.-54.

¹⁵ Usp. ODK, br. 152-157.

osobno zalaganje i kreativnost učenika, aktivno sudioništvo osoba i pluralnost govora. Različite vrste stvaralačkoga izražavanja, kao što su, primjerice, **usmeno, pismeno, likovno, scensko, glazbeno** i dr., doprinose ostvarenju svrhe i ciljeva vjerskoga odgoja i obrazovanja i pomažu vrednovanju rezultata toga odgoja. Ono omogućuje učenicima izricanje vlastite riječi na osoban i autentičan način i komuniciranje sa sobom, s drugima i s Bogom, odnosno s njegovom porukom.

U katoličkom vjeronauku posebnu pozornost treba posvećivati razvijanju i njegovanju različitih vrsta usmenoga i pismenoga izražavanja, osobito u radu i komunikaciji s **biblijskim tekstovima**. Usmeno i pismeno stvaralačko izražavanje doprinosi upoznavanju i razvijanju osobnoga izraza, interesa i senzibiliteta učenika te razvijanju njihovih sposobnosti doživljavanja, fantazijskoga mišljenja (stvaralačke mašte), sposobnosti što cjelovitijega spoznavanja na području općeljudskoga i vjerničkoga sazrijevanja kao i razvijanju njihovih moralnih i socijalnih stavova. Treba spomenuti i razvijanje estetske dimenzije u vjerskom odgoju i obrazovanju, kao i osobnoga govora vjere učenika, posebice molitvenoga izraza, koji su važan preduvjet u doživljavanju i spoznavanju otajstava kršćanske vjere prisutnih u liturgijskim i molitvenim slavljinama.¹⁶

U vjerskom odgoju i obrazovanju, uz biblijske tekstove, prisutni su i izvanbiblijski književnoumjetnički i drugi tekstovi. Za cjeloviti vjerski odgoj učenika važno je poznavanje i trajno razvijanje njihovih književnih interesa te poznavanje naravi komunikacije vjeroučenika pojedinih dobi s biblijskim i izvanbiblijskim umjetničkim i drugim tekstovima. U pojedinoj dobi svojega odrastanja učenici, naime, pokazuju i razvijaju interes za različite autore i vrste književnoumjetničkih djela, kao što su tematski interes, žanrovski interes, interes za emotivne sadržaje te interes za poetski izraz. Kako je Božja riječ u Svetome pismu "utjelovljena" u ljudskoj riječi, tj. u ljudskoj kulturi, poznavanje i razvijanje književnih interesa učenika uvelike im pomaže da trajno uče u biblijskoj riječi sve dublje i sve cjelovitije prepoznavati Božju riječ i poštivati je u svim njezinim bitnim aspektima.¹⁷

3.5. Vrednovanje postignutih rezultata u vjeronauku u osnovnoj školi

Katolički vjeronauk ima odgojnu specifičnost u školskom kurikulumu i stoga zahtijeva posebnu osjetljivost u provođenju slojevitih procesa vrednovanja i osobito ocjenjivanja postignuća učenika u školskom vjeronauku. Treba napomenuti da se vjera ne može naučiti ni ocjenjivati, jer je ona uvijek besplatni i milosni Božji dar te slobodni odgovor i pristanak čitava čovjeka uz Boga. Odgaja se pristanak, odgovor i stav vjere. Katolički vjeronauk stoga pomaže djeci i mladima produbiti, obrazložiti, razviti i izgraditi autentični i osobni stav vjere koji se promiče i ostvaruje procesima vjerskoga odgoja i obrazovanja. Ti procesi potvrđuju važnost i vrijednost vjeronauka kao školskoga predmeta u cjelini školskoga kurikulumu. Vrednovanje se stoga odnosi na procese praćenja, vrednovanja, provjere i ocjenjivanja postignutih ciljeva učenika, zadataka i rezultata njihova učenja, odnosno odgoja i obrazovanja.¹⁸ Vrednovanje je također kritička prosudba vjeroučiteljevoga vlastitoga rada.

Program uza svaku nastavnu cjelinu donosi i neke elemente praćenja i vrednovanja (evaluacije) da se omogući **vrednovanje** vjersko-odgojnoga procesa i ostvarenje postavljenih ciljeva na spoznajnom, doživljajnom, voljnom i djelatnom planu. Nedovoljno kreativna

---

¹⁶ O različitim oblicima stvaralačkoga izražavanja u vjerskom odgoju i obrazovanju vidi opširnije u *Planu i programu katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* iz 1998., str. 48.-54.

¹⁷ O književnim interesima i naravi komunikacije vjeroučenika osnovne škole s biblijskim i drugim tekstovima vidi opširnije u *Planu i programu katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* iz 1998., str. 46.-48.

¹⁸ Opširno o vrednovanju i ocjenjivanju vidi u *Upute o načinu praćenja i ocjenjivanja vjeroučenika u osnovnoj i srednjoj školi*, u *Katehetski glasnik* 2(2000)2, str. 135.-140. – O tome vidi također u *Planu i programu katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi* iz 1998., str. 26.-27., 48.-54. i 55.-58.

provjera i ocjenjivanje rezultata odgojno-obrazovnoga procesa još uvijek je jedna od razmjerno čestih načina njihova vrednovanja. Ocjenjivanje se može ostvariti na različite načine: **općom ocjenom** (sintetički), po **pojedinih vidovima** složenoga procesa učenja (analitički), **opisnom i brojčanom** ocjenom u različitim aspektima praćenja i ocjenjivanja: **znanje, zalaganje, stvaralačko izražavanje i kultura međusobnoga komuniciranja**. U provođenju vrednovanja i ocjenjivanja rezultata vjeronauka u osnovnoj školi treba se više usredotočiti na pitanje **kako vrednovati**. Posebice treba primjenjivati raznolik i kreativan način i nastojati izbjeći stereotip i isključivo brojčano ocjenjivanje. Brojčano bi ocjenjivanje trebalo zapravo biti “sažetak” raznolikoga i kreativnoga vrednovanja četiriju aspekata postignutih rezultata vjeronaučne nastave:

- a) **znanje**, tj. poznavanje činjenica i programskih sadržaja na spoznajno-informacijskoj, doživljajno-iskustvenoj i djelatno-iskustvenoj razini;
- b) **stvaralačko izražavanje**, usmeno, pismeno, likovno, scensko, glazbeno, audiovizualno i dr., u kojem posebnu pozornost treba posvetiti vrednovanju individualnih posebnosti pojedinih učenika;
- c) **zalaganje**, tj. interes, motiviranost, marljivost, inicijativnost, aktivnost i dr., u čemu treba posebno uočiti individualne posebnosti pojedinih učenika kako bi se povećao i produbio njihov interes, motivacija i marljivost. Budući da se vjera najbolje “uči” kada se svakodnevno živi osobnim svjedočanstvom i angažmanom u različitim oblicima kršćanskoga djelovanja i solidarnosti, treba također uzeti u obzir i njihovo sudioništvo i zalaganje u djelima dobra, kao stanovitoga vida promicanja općega dobra u zajednici, te zalaganje u izvannastavnim aktivnostima;
- d) **kultura međusobnoga komuniciranja**, imajući na umu da je riječ o odnosu kako prema vjeroučitelju, tako i prema svim sudionicima vjeronaučnih susreta, tj. o kulturi koja istodobno uključuje finoću, pažnju i poštovanje u međusobnim odnosima te autentičnost, slobodu i kreativnost s obzirom na iskazivanje vlastite osobnosti.

Kako je već rečeno, sastavni dio vrednovanja jest vrednovanje vjeroučiteljeva rada. U tom smislu treba istaknuti da je zadaća svakog vjeroučitelja **redovito vrednovanje** (evaluacija, kritička procjena i prosudba) vlastitoga rada. Nakon svakog sata treba se **kritički osvrnuti** na susret, uočiti pozitivne i negativne strane i tražiti rješenja za buduće vjeronaučne susrete. Ovaj kritički osvrt posljednja je faza vjeronaučnoga sata, koja je predviđena redovitom pismenom **dnevnom pripravom**. Kvalitetna evaluacija, kako pojedinih dijelova i aspekata vjeronaučnoga programa tako i programa u cjelini, treba doprinositi trajnom usavršavanju vjeronaučne nastave. Da se to postigne, potrebna je međusobna suradnja vjeroučitelja u neposrednoj nastavi kao i njihova suradnja s ekspertima uključenima u ovaj projekt.

3.6. Duhovno-vjernički i stručni identitet vjeroučitelja u školi

Kvalitetno ostvarenje *Programa* i vjeronauka u školi nije moguće bez vjeroučitelja koji ima izgrađen i ostvaren **duhovno-vjernički i stručni identitet**. Duhovna i stručna formacija vjeroučitelja usko je povezana s naravi i odgojnim ciljevima konfesionalnoga vjeronauka u školi. Vjeroučitelj u školi ostvaruje svoju službu u odgovornosti poslanja koje mu povjerava Crkva i omogućuje škola kao mjesto cjelovitoga odgoja djece i mladeži, u čemu religiozni odgoj ima posebno odgojno značenje. Odgojno-obrazovna specifičnost i zadaća vjeronauka u školi zahtijeva sklad duhovno-vjerničkoga i stručnoga identiteta vjeroučitelja koji se oblikuje u njegovoj trostrukoj dimenziji: **biti, znati i znati činiti**.

Vjeroučiteljev “biti” obuhvaća njegovu ljudsku i kršćansku zrelost. Vjeroučitelj mora biti cjelovita osoba, iskreni vjernik, čovjek Crkve, zauzet tražitelj istine, sretan čovjek i osoba

koja posjeduje stručne kompetencije. Ljudska zrelost preduvjet je rasta u vjeri, u osjećaju uravnoteženosti, u kritičkom osjećaju, u unutarnjoj jedinstvenosti, u sposobnostima odnosa i dijaloga, u konstruktivnom duhu i u skupnom radu.¹⁹ Po svojim prirodnim darovima, sposobnostima i čovječnosti, vjeroučitelj treba žariti istinskom dobrotom, velikodušnošću, otvorenošću za probleme svojih učenika i treba biti utjelovljen u stvarnost svijeta u kojem živi. On je osoba koja slobodno i odgovorno izabire svoj životni poziv i službu te voli svoje učenike i one s kojima su oni životno povezani. On čitavom svojom osobnošću oživljuje vjeronaučni čin i promiče susret osoba, što zahtijeva povjerenje, sposobnost slušanja i prihvaćanja, sposobnost uživljanja u život učenika i uvažavanja njihove osobnosti, problema, interesa u svoj složenosti njihova individualnoga i društvenoga života.

Duhovno-vjernički identitet zahtijeva jasnu kršćansku duhovnost i crkvenost vjeroučitelja.²⁰ Narav vjeroučiteljeva poziva izvire iz uvjerljivoga života i zrelosti vjere po kojoj postaje vjerodostojni svjedok onoga što učenicima posreduje u vjeronaučnoj nastavi. Njegova duhovnost treba odisati Isusovom duhovnošću i apostolskom sviješću i žarom. On treba posjedovati "sensus Ecclesiae", s jasnim unutarnjim osjećajem pripadnosti Crkvi, te čitavim svojim životom i djelovanjem biti svjedok, pratilac i sudionik na putu općeljudskoga i vjerničkoga sazrijevanja svojih učenika. Na taj način vjeroučitelj vjeronaučnom programu "udahnuje dušu" i pomaže da vjeronaučni susret postane istinski susret osoba i susret s Bogom.

Stručni identitet vjeroučitelja sjedinjuje njegovo intelektualno bogatstvo i njegove djelatne kompetencije. On obuhvaća teološko područje kao temeljnu sastavnicu njegove formacije, ali se proteže i na širu pastoralnu praksu Crkve u njezinom općem društveno-kulturnom kontekstu. Stručni identitet povezuje teologiju i humanističke znanosti i ostvaruje se u cjeloživotnom teološkom i pedagoškom obrazovanju vjeroučitelja, koje ima jasno antropološko i katehetsko obilježje. S tim u skladu, katolički vjeronauk u školi održavaju diplomirani teolozi i katehete, odnosno vjeroučitelji koji imaju potrebnu stručnu spremu i kompetencije te potrebne stručne naslove stečene na mjerodavnim crkvenim učilištima. Oni su po svom stručnom identitetu i službi ravnopravni članovi nastavničkoga zbora, za svoju službu moraju imati ispravu o kanonskom mandatu, koju im izdaje dijecezanski biskup (*missio canonica*), i dužni su obdržavati prosvjetne, školske i crkvene zakone i odredbe.²¹ Dužni su, među ostalim, držati se, dakako na kreativan način, službenoga plana i programa i službenih vjeronaučnih udžbenika koje su odobrile mjerodavne crkvene i prosvjetne ustanove.

3.7. Program – temelj za izradu vjeronaučnih udžbenika i drugih pomagala

Ovaj *Program* temelj je i nužan okvir za oblikovanje vjeronaučnih udžbenika, radnih bilježnica i priručnika za vjeroučitelje te drugih nastavnih pomagala za školski vjeronauk. Iako se programi i udžbenici ne smiju poistovjetiti, jer isti program može imati vrlo različite udžbeničke realizacije, u stanovitom se smislu može reći da udžbenici programu daju, po svojem načinu oblikovanja i ostvarenja vjeronaučnih ciljeva, sadržaja i ostalih odgojno-obrazovnih sastavnica, konkretni oblik. Oni svojom ukupnom koncepcijom, svojim sadržajima i obradom donose posve konkretne teološke i odgojne naglaske. Udžbenik pobliže i opširnije izlaže vjeronaučne sadržaje, ali ih u isto vrijeme "reducira" na posve konkretan oblik, jezik, odnosno vjersko-odgojni izričaj. Stoga je nužno da se vjeroučitelj u svom radu,

---

¹⁹ Usp. ODK, br. 239.

²⁰ Isto, br. 237 i 239.

²¹ O kvalifikaciji, stručnoj formaciji, pravima i obvezama vjeroučitelja u školi, vidi više u *Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama*, u *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, Glas koncila, Zagreb, 2001., čl. od 5. do 9. i HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Plan i program ..., nav. dj.*, str. 58. - 63.

prema načelu “kreativne vjernosti”, trajno oslanja na vjeronaučni plan i program, kako bi ga prilagodio svojim učenicima i postojećoj situaciji te ga tako stvaralački oživio i oživotvorio. U konačnici, i ovaj *Program* želi pomoći vjeroučiteljima da oni sami svojim učenicima budu “najbolji udžbenik”, živi navjestitelji, posrednici i svjedoci vjere.

3. 8 Trajna provjera *Programa* te njegovo povremeno usavršavanje

Za ovaj *Program* vrijedi ranije izrečeno načelo: “U naravi je svakoga kvalitetnoga nastavnoga plana i programa, u svim njegovim temeljnim odrednicama (sastavnicama), njegova otvorenost novim prilikama i zahtjevima novih znanstveno-stručnih i novih zakonskih i drugih odredaba donesenih na različitim razinama mjerodavnih državnih i crkvenih vlasti.” Naravno, za svaki je kvalitetni nastavni plan i program, uz otvorenost prema potrebnim inovacijama, karakteristično i čuvanje prijeko potrebnoga kontinuiteta.²²

Stoga je ovaj *Program* otvoren trajnoj teorijskoj i praktičnoj znanstveno-stručnoj provjeri, te usavršavanju kada se to pokaže prijeko potrebnim ili korisnim. Na sudjelovanje u toj provjeri i u tom usavršavanju pozvani su svi koji osjećaju da mogu pridonijeti njegovoj većoj kvaliteti, uključujući, dakako, ne samo stručnjake, znanstvenike i praktičare s područja vjerskoga odgoja i obrazovanja, nego i stručnjake koji su u svojem djelovanju s vjerskim odgojem i obrazovanjem interdisciplinarno povezani.²³

---

²² Usp. Isto, str. 72.

²³ Usp. Isto. – Na sudjelovanje u provjeri (evaluaciji) i usavršavanju ovoga *Plana i programa*, naravno, pozvani su i svi vjeroučitelji u školi, kako je to već istaknuto pod točkom 3.5 ovih Temeljnih polazišta, u kojoj je riječ o vrednovanju postignutih rezultata u vjeronauku u osnovnoj školi.

PROGRAM KATOLIČKOGA VJERONAUKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

SVRHA I OPĆI CILJEVI KATOLIČKOGA VJERONAUKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Svrha vjeronaučne nastave u osnovnoj školi

Svrha katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi sustavno je i skladno teološko-ekleziološko i antropološko-pedagoško povezivanja Božje objave i crkvene tradicije sa životnim iskustvom učenika s ciljem ostvarivanja sustavnoga i cjelovitoga, ekumenski i dijaloški otvorenoga upoznavanja katoličke vjere na informativno-spoznajnoj, doživljajnoj i djelatnoj razini radi postignuća zrelosti kršćanske vjere i postignuća cjelovitoga općeljudskoga i vjerskoga odgoja učenika koji žive u svojem religioznom i crkvenom, kulturnom i društvenom prostoru.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave u osnovnoj školi

- Izgraditi stav otvorenosti prema transcenciji, za postavljanje pitanja o najdubljem smislu čovjekova života i svijeta u odnosu prema vremenitosti i vječnosti
- Ostvariti zrelu ljudsku i vjerničku osobnost, na individualnoj i društvenoj razini, u svim dimenzijama čovjekova života: tjelesnoj, duševnoj i duhovnoj

- Postići ljudski i kršćanski odgoj savjesti u odnosu prema sebi, prema drugima, prema društvu i svijetu općenito a na temelju Božje objave, kršćanske tradicije i crkvenoga učiteljstva
- Biti sposoban shvatiti i povezati biblijske poruke sa svakodnevnim osobnim i društvenim životom
- Razviti spoznaju i stav da je Bog pozvao ljude na međusobnu ljubav i zajedništvo i na život u skladu s tim pozivom
- Razviti spoznaju da Duh Sveti ispunja ljude duhovnom snagom kako bi mogli svjedočiti vjeru i nesebičnu ljubav prema Bogu i jedni prema drugima
- Upoznati, susresti i prihvatiti trojedinoga Boga, Oca, Sina i Duha Svetoga, Boga koji se čovjeku objavio, otkupio ga i ponudio mu vječno spasenje
- Upoznati i prihvatiti Isusa Krista kao navjestitelja Radosne vijesti čovjeku, jedinoga i konačnoga osloboditelja i spasitelja svih ljudi
- U otajstvu Presvetoga Trojstva otkriti otajstvo Božje ljubavi, blizine i djelovanja u osobnom životu vjernika, u životu kršćanske zajednice i u cijeloj povijesti ljudskog roda
- Otkriti i upoznati snagu jedinstva, zajedništva i služenja Kristove Crkve, koja je sakrament spasenja među ljudima, i osposobiti ih za kvalitetno življenje svojega poslanja i služenja u Crkvi
- Otkriti i upoznati značenje povijesti spasenja i povijesti Katoličke crkve, koja izvršava Kristov nalog evangelizacije i služenja na različitim područjima crkvenoga i društvenoga života kako u cijeloj Crkvi, tako i u hrvatskome narodu: socijalnom, kulturnom, znanstvenom, prosvjetnom itd.
- Razviti osjećaj i osobni stav zahvalnosti za Božju beskrajnu ljubav i dobrotu i osposobiti učenike za uzajamno bratsko služenje, dobrotu, socijalnu pravdu, solidarnost i pomoć te za osjećaj zahvalnosti jednih prema drugima
- Upoznati i ucijepiti u vlastiti život cjeloviti kršćanski moral, tj. Isusov zakon ljubavi i služenja kao istinski način kršćanskoga života
- Upoznati i iskusiti duhovnu snagu i spasenjsku vrijednost liturgijskih i crkvenih slavlja, sakramenata, pobožnosti i vjerničkoga života, koji je protkan svjedočanstvom zahvaljivanja i slavljenja Boga
- Upoznati druge i različite od sebe te izgraditi osjećaj poštovanja prema drugim (različitim) kulturama, konfesijama i religijama (ekumenska i dijaloška dimenzija)
- Otkriti uzroke sukoba i nerazumijevanja između roditelja i djece, među odraslima, među ljudima i narodima i osposobiti ih za prevladavanje sukoba i nerazumijevanja da bi izgradili skladan osobni i društveni život
- Upoznati ulogu obitelji u razvoju osjećajno-društvenoga života i razviti osjećaj i stav vlastite odgovornosti u svojoj obitelji i u široj društvenoj zajednici (obitelji)
- U kršćanskoj ponudi Evanđelja, u vjeri, nadi i ljubavi, upoznati put i način odupiranja negativnim životnim iskušenjima i problemima, osobito u doba sazrijevanja i mladosti, kako bi postigli punu ljudsku i vjerničku zrelost
- Razviti duhovne i druge stvaralačke sposobnosti istinskim “govorom vjere” i sveobuhvatnim pristupima u zajedničkom radu da se ostvari cijelost vjerskoga odgoja i obrazovanja (pismeno, usmeno, likovno, glazbeno, scensko i molitveno izražavanje)

REDOSLIJED NASTAVNIH CJELINA I NASTAVNIH TEMA, PLANIRAN BROJ NASTAVNIH SATI

PRVI RAZRED

I. NAŠI VJERONAUČNI SUSRETI	- 3 sata
1. Imam svoje ime i svoje mjesto	
2. Svi smo vrijedni poštovanja	
II. OTKRIVAMO ZNAKOVE BOŽJE DOBROTE	- 8 sati
1. Nebo i zemlja pjevaju Bogu	
2. Divni Božji svijet	
3. Bože, čudesno si stvorio ljude	
4. Ljudi nisu poslušali Boga	
III. POVEZANI SMO S BOGOM	- 7 sati
1. Isus poziva ljude	
2. Isus objavljuje: Bog je naš dobri Otac	
3. Zahvalni smo Bogu za kruh i plodove zemlje	
4. Mali misionari	
IV. SJEĆAMO SE SVETACA I POKOJNIKA	- 4 sata
1. Biljke i životinje nestaju, a ljudi umiru	
2. Sveci su Božji i naši prijatelji	
3. Sjećamo se svojih pokojnika	
V. USUSRET ISUSOVU ROĐENJU	- 10 sati
1. Došašće - vrijeme priprave za Božić	
2. Radujemo se svetom Nikoli	
3. Marija - Isusova majka	
4. Božić - blagdan Isusova rođenja	
5. Pastiri se raduju Isusovu rođenju	
VI. ISUS SUSREĆE LJUDE	- 7 sati
1. Isus svima čini dobro	
2. Isus se brine za sve ljude	
3. Isus posebno voli djecu	
4. Isus nas uči moliti	
VII. RADOST OPRAŠTANJA I LJUBAVI	- 6 sati
1. Radujemo se životu	
2. Zašto smo ponekad žalosni?	
3. Zašto se ne razumijemo i svađamo?	
4. Znakovi oprostjenja i pomirenja	
5. Isus nas poziva na opraštanje	
VIII. USUSRET USKRSU	- 13 sati
1. Pripremamo se za Uskrs	
2. Uskoro slavimo Uskrs	
3. Isusova muka i smrt	
4. Isus živi - uskrsnuo je	
5. Uskrs slavimo u obitelji, u školi i župi	
6. Isus odlazi Ocu i ostaje s nama	
7. Živimo u radosti i ljubavi	

- IX. ZAJEDNO SMO UVIJEK RADOSNI - 11 sati
1. Isusov sam učenik
  2. Susreti Isusovih učenika
  3. Marija je naša Majka
  4. Majci za Majčin dan
  5. Radujemo se školskim praznicima
  6. Ostanimo povezani

DRUGI RAZRED

- I. PONOVRNO SMO ZAJEDNO - 4 sata
1. Gradimo zajedništvo i prijateljstvo
  2. Učimo poput Isusa voljeti ljude
- II. BOG NAS JE ČUDESNO STVORIO - 6 sati
1. Svijet je čudesan i tajnovit
  2. Različiti smo, a ipak jednaki
  3. Čovjek je divno Božje stvorenje
- III. LJUDI NA BOŽJEM PUTU - 9 sati
1. Biblija je najljepša knjiga
  2. Noa je Bogu poslušan
  3. Abraham vjeruje Bogu
  4. Josip Egipatski na Božjem putu
- IV. NAŠA POVEZANOST S BOGOM I S LJUDIMA - 5 sati
1. Mi smo Božja djeca i međusobno braća i sestre
  2. Naša zahvalnost Bogu i ljudima
  3. Naša zahvalnost svecima i pokojnicima
- V. ISUS – DAR BOŽJI ZEMLJI I LJUDIMA - 8 sati
1. Ljudi žive u nadi i iščekivanju
  2. Izraelski narod očekuje Mesiju
  3. Isus je očekivani Mesija – Sin Božji
  4. Mudraci traže Isusa
- VI. ISUSOVI PRIJATELJI - 9 sati
1. Mnogi su povjerovali Isusu
  2. Isus pokazuje Božju ljubav i dobrotu
  3. Isus treba ljude za svoje djelo
  4. Novi zavjet pripovijeda o Isusovu životu
- VII. ŽIVOT JE LIJEP I TEŽAK - 11 sati
1. Svijetle i tamne strane života
  2. Mi trebamo jedni druge
  3. Isus pomaže bolesne i siromašne

4. Isus je trebao trpjeti, biti raspet i umrijeti
  5. Isus je uskrsnuo od mrtvih
  6. Uskrslu Isus donosi mir i radost života
- VIII. LIJEPO JE KAD SU BRAĆA ZAJEDNO - 6 sati
1. Isusovi prijatelji svima čine dobro
  2. Svima praštati i dobrotu iskazati
  3. Učimo biti dobri prema drugima - Majčin dan
  4. Molitva povezuje ljude
- IX. CRKVA JE VELIKA BOŽJA OBITELJ - 8 sati
1. U obitelji živimo jedni za druge
  2. Po krštenju postajemo članovi Katoličke crkve
  3. Moja obitelj i župa
  4. Kršćani se u svijetu poštuju i pomažu
- X. NAŠA RADOST I ZAHVALNOST - 4 sata
1. Hvala za dar učenja i zajedništva
  2. S Bogom u radost života

TREĆI RAZRED

- I. NAŠI VJERONAČNI SUSRETI - 3 sata
1. Opet smo zajedno
  2. Otkrivamo tajne Božje ljubavi i dobrote
- II. ISUS JE S NAMA - 10 sati
1. Ne možemo sve kupiti
  2. Trebamo ljubav i povjerenje
  3. Isus reče: "Ja sam put. Ja sam život."
  4. Isus reče: "Ja sam kruh života."
  5. Dani kruha i zahvalnosti
- III. BOG JE NAŠ SPASITELJ - 12 sati
1. Vidio sam vašu nevolju
  2. Bog se objavljuje Mojsiju
  3. Izlazak spasa
  4. Bog hrani svoj narod u pustinji
  5. Bog daje Deset zapovijedi
  6. Isusov zakon ljubavi
- IV. BOG JE DOŠAO MEĐU LJUDE - 8 sati
1. Znakovi Božje dobrote
  2. Navještaj Isusova rođenja
  3. Radost Marije i Elizabete
  4. Bog postaje čovjekom
  5. Isus, spasitelj svih ljudi

- V. ISUSOV POZIV NA POMIRENJE - 14 sati
1. Ljudi i njihova krivnja
  2. Susret Isusa i grešnika
  3. Naši grijesi i Božje milosrđe
  4. Isus daje priliku za novi početak
  5. Isusova smrt i uskrsnuće (temelj oprostjenja)
  6. Isus naviješta pomirenje
  7. Sakrament pomirenja (kao put obraćenja)
- VI. U EUHARISTIJI – ISUS JE MEĐU NAMA - 15 sati
1. Isus je uvijek među nama
  2. Kruh je više od kruha
  3. Vino je više od vina
  4. Kako je daleko Emaus
  5. Naše slavlje svete mise
  6. Euharistija – izvor života
  7. Podijeli svoj kruh s gladnima
  8. Slavlje prve svete pričesti u župi
- VII. BOG NAS LJUBI - 8 sati
1. Isus je uvijek među nama
  2. Isus je prisutan u sakramentima
  3. Na praznicima svjedočimo Isusovu dobrotu

ČETVRTI RAZRED

- I. ZEMLJA JE NAŠA I BOŽJA KUĆA - 6 sati
1. Zajedno stvarati svijet
  2. Zemlja je naša kuća
  3. Sklad prirode i svijeta
  4. Čudesna su Božja djela
- II. SUSRET S DOBRIM BOGOM - 6 sati
1. Možemo i više vidjeti
  2. Čovjek u Božjem zrcalu
  3. Bože, Ti si izvor svega života
  4. Hvalimo i slavimo Boga
- III. S BOGOM NA PUTU ŽIVOTA - 8 sati
1. Odabrao sam život
  2. Brižno čuvati život i druge
  3. Paziti na svoje - pravedno živjeti
  4. Istinit u riječi i djelu
- IV. BOŽJI NAS GLASNICI ZOVU - 12 sati
1. Mnogi nas glasovi zovu
  2. Čuti Božji poziv – vidjeti čovjekovu nevolju
  3. Glas viče u pustinji

4. Radosna vijest mijenja svijet
5. "Neka mi bude po riječi tvojoj" – Marijin poziv i odgovor
6. Posvuda je Betlehem
7. Zvijezda nad zemljom

- V. DOBRO JE PO BOŽJIM RIJEČIMA ŽIVJETI - 11 sati
1. "Ovo je moj ljubljani Sin"
  2. Život po Božjim riječima
  3. Tvoje zapovijedi, Bože, meni su radost
  4. Duboki su naši korijeni
  5. Isusu je važan čovjek
- VI. SLIJEDIMO ISUSOVO DJELO - 12 sati
1. Okruženi smo patnjom i smrću
  2. Ići putem križa
  3. Svjetlo uskrsnog jutra
  4. Bog je uskrisio Isusa
  5. Neka se ne boje srca vaša
- VII. GRADIMO KRISTOVU CRKVU - 15 sati
1. Šalom – mir vama!
  2. Tvoj Duh pokreće svijet
  3. Živjeti zajedno s drugima
  4. Za spas i sreću ljudi
  5. Jedna Crkva u šarenim bojama i licima
  6. Jedan Krist – različite Crkve
  7. Daj nam svojega Duha, Gospodine

PETI RAZRED

- I. SNAGA ZAJEDNIŠTVA - 4 sata
1. Ja i drugi – zajedno
  2. Pravila dobrih odnosa, poštovanja i zajedništva
  3. Vjera nas osposobljava da živimo otvorenih očiju
- II. RELIGIJA U ŽIVOTU ČOVJEKA: BOŽJI TRAGOVI - 8 sati
1. Čovjek postavlja pitanja o vlastitom životu
  2. Početak religije
  3. Traženje se nastavlja: velike nekršćanske religije (budizam, židovstvo, islam)
  4. Kršćanstvo
  5. Različiti a povezani
- III. BIBLIJA: KNJIGA NAD KNJIGAMA - 8 sati
1. Biblija: posebna knjiga riječi i života
  2. Kako upoznavati i razumjeti Bibliju
  3. Upotreba biblijskih tekstova
- IV. POČECI BIBLIJSKE POVIJESTI/VJERE - 8 sati

1. Život i vjera ljudi u “plodnom polumjesecu”
  2. Abrahamova iskustva s Bogom
  3. Bog se objavljuje Jakovu
- V. BOG U POVIJESTI IZABRANOGA NARODA: DAVID PRED BOGOM - 9 sati
1. Davidovo vrijeme: prvi kraljevi
  2. Davidov životni put – moć i odgovornost
  3. Sjaj i rasulo Davidova kraljevstva u vrijeme Salomona
- VI. ISUS KRIST – OSTVARITELJ NOVOGA SVIJETA (KRALJEVSTVA) - 10 sati
1. Ispunjenje višestoljetnoga iščekivanja
  2. Isus propovijeda Radosnu vijest o novome Kraljevstvu
  3. Isus prema drugima – susreti mogu promijeniti
  4. Isus – neobični kralj
  5. Isusovi učenici – svjedoci istine i ljubavi
- VII. SV. PAVAO: ŠIRITELJ ISUSOVE PORUKE MEĐU POGANIMA - 8 sati
1. Život apostola Pavla
  2. Pavao osniva nove kršćanske zajednice
  3. Značaj apostola Pavla za širenje kršćanstva
- VIII. KRŠĆANI MEĐU NAMA: UZORI VJERE U HRVATSKOM NARODU - 7 sati
1. Biti Kristov učenik – poziv i poslanje
  2. Uzori vjere u hrvatskom narodu
- IX. ČOVJEK SE OBRAĆA BOGU MOLITVOM I PJESMOM - 8 sati
1. Kada i gdje se pojavljuje molitva?
  2. Kršćanska molitva – pogled u dubinu duše
  3. Oblici, načini i vrijeme molitve

ŠESTI RAZRED

- I. ŽIVJETI U MIRU I SLOBODI - 5 sati
1. Osamljenost – između straha i povjerenja
  2. Grijech – tajna razdora s Bogom i s bližnjima
  3. Sloboda izvire iz prave ljubavi
- II. IZ ROPSTVA U SLOBODU – BOG VODI SVOJ NAROD U SLOBODU – 13 sati
1. Bog poziva – Mojsije je vođa Izraelaca
  2. Božji nalog – Mojsije vodi svoj narod u slobodu
  3. Božja ljubav i pomoć – u pustinji hrani svoj narod
  4. Krivnja i oprost – “Savez na Sinaju”
  5. U vječnoj težnji za Obećanom zemljom
- III. SUVREMENE SITUACIJE ROPSTVA I NESLOBODE - 6 sati
1. Suvremeni idoli, ropstva i druge situacije neslobode
  2. Čovjek između čežnje za slobodom i izazovom robovanja
  3. Uzori ili idoli?

IV. ISUS KRIST – NAŠ OSLOBODITELJ I SPASITELJ 1. Isus Krist – novi Mojsije 2. Zakon novoga života – Govor na gori 3. Isusova čudesa –znakovi ljubavi i spasenja 4. Isusove prispodobe – snaga riječi 5. Tajna Božjeg služenja – posljednja večera 6. Ljubav koja oslobađa – muka, smrt i uskrsnuće	- 12 sati
V. CRKVA – NOVI BOŽJI NAROD 1. Crkva – zajednica Isusovih učenika 2. Pastiri Kristove Crkve 3. Redovnici i redovnice u Crkvi 4. Vjernici laici u Crkvi	- 8 sati
VI. SAKRAMENTI – ZNAKOVI SUSRETA S BOGOM I S LJUDIMA 1. Znakovi i simboli u životu 2. Sakramenti – Kristovi darovi 3. Krštenje: rođenje na novi život 4. Sakrament sv. potvrde – Duhom osnaženi 5. Euharistija: poziv na novo zajedništvo 6. Sakrament pomirenja i pokore 7. Bolesničko pomazanje 8. Sveti red – poziv i služenje 9. Ženidba – obećanje ljubavi i vjernosti	- 11 sati
VII. CRKVENI JEZIK I KULTURA 1. Crkvena slavlja u svjetlu liturgijske godine 2. Crkvene zgrade 3. Liturgijski predmeti 4. Liturgijski jezik 5. Liturgijska glazba 6. Kršćanski simboli i kratice	- 8 sati
VIII. MARIJA U CRKVI 1. Upoznajmo Mariju iz Evandjelja 2. Glavni Marijini blagdani 3. Kako se Marija prikazuje i zaziva?	- 7 sati

SEDMI RAZRED

I. UPOZNAJMO I IZGRADIMO VLASTITU OSOBNOST 1. Svatko je od nas jedinstven i potreban drugoga 2. Tjelesni i duševni razvoj u pubertetu 3. Razmirice i sukobi u pubertetu 4. Idoli i ideali u izgradnji osobnosti	- 6 sati
II. DEKALOG - PRAVILA ZA ŽIVOT U LJUBAVI I SLOBODI	- 12 sati

1. Savjest – Božji glas u čovjeku
  2. Božje zapovijedi – put u slobodu
  3. Ljubav prema Bogu – u okrilju slobode
  4. Tko je moj bližnji?
  5. Dekalog i dokumenti o ljudskim pravima
- III. ŽIDOVSKI NAROD I VJERA - 5 sati
1. Svete knjige židovskoga naroda
  2. Vjernički život Židova
  3. Dijalog Židova i kršćana
- IV. PROROCI – BOŽJI GLASNICI - 9 sati
1. Proroci govore u Božje ime
  2. Proroci – čuvari Saveza
  3. Tuga zbog nevjere i izgubljene slobode
  4. Glasnici nade i izbavljenja
  5. Ivan Krstitelj – Mesijin preteča
  6. Isus Krist – ispunjenje proročanstava
- V. CRKVA – NOVA PROROČKA ZAJEDNICA - 14 sati
1. Crkva je rođena snagom Duha
  2. Krv mučenika – sjeme novih kršćana
  3. Crkva izlazi iz katakomba
  4. Germanski i slavenski narodi postaju kršćani
  5. Nezaliječene rane crkvenoga raskola
  6. Svijetle i tamne stranice Crkve u srednjem vijeku
  7. Rane novoga rascjepa Crkve na Zapadu
  8. Obnova Katoličke crkve i širenje kršćanstva
  9. Crkva pred izazovom prosvjetiteljstva i revolucionarnih pokreta
  10. Novo lice Crkve u XX. stoljeću
- VI. DA SVI BUDU JEDNO - 7 sati
1. Isusova želja i molitva za jedinstvom
  2. Grkokatolici u svijetu i u nas
  3. Pravoslavna crkva u svijetu i u nas
  4. Susret s drugim kršćanskim zajednicama i Crkvama
  5. Ekumenski pokret i molitva za jedinstvo svih kršćana
- VII. POTREBA POMIRENJA I OPRAŠTANJA - 4 sata
1. Iskustvo krivnje i grijeha
  2. Priznanje krivnje i prihvaćanje vlastite odgovornosti
  3. Pomirenje s Bogom i s ljudima
- VIII. TAJNA SMRTI I KRŠĆANSKA VJERA U VJEČNI ŽIVOT - 7 sati
1. Pred tajnom smrti
  2. Briga za bolesne i umiruće
  3. O životu nakon smrti
  4. Mogućnost vječne propasti
  5. Radost vječnoga života

- IX. ŽIVIMO U VJERI, NADI I LJUBAVI - 6 sati
1. Vjera – Božji dar i čovjekov odgovor
  2. Ususret kršćanskoj nadi
  3. Snaga kršćanske ljubavi

OSMI RAZRED

- I. UPOZNAJMO I IZGRAĐUJMO SVOJ ŽIVOT - 8 sati
1. Upoznajmo se i živimo zajedno
  2. Izazovi i nade u pubertetu
  3. Radost prijateljstva
  4. Prava ljubav i smisao ljudske spolnosti
  5. Brak i celibat – oblici kršćanskoga života
- II. ČOVJEKOVO TRAGANJE ZA ŽIVIM BOGOM - 8 sati
1. Svaki čovjek traži Boga
  2. Pogrešna shvaćanja Boga
  3. Ateizam i vjerska ravnodušnost
  4. Traženje Boga u novim religioznim pokretima
- III. TAJNA SVIJETA I ČOVJEKA U SVJETLU BIBLIJE - 10 sati
1. Biblijska i današnja slika svijeta
  2. Čovjek je slika Božja
  3. Zloporaba ljudske slobode i iskonski grijeh
  4. Grijeh protiv čovjeka je grijeh protiv Boga
  5. Ljudska zloća i navještaj Božje dobrote
  6. Suprotstavljanje Bogu i razdor među ljudima
- IV. U ISUSU KRISTU UPOZNAJEMO PRAVOGA BOGA - 8 sati
1. Prošao je zemljom čineći dobro
  2. Ljubio nas je dokraja
  3. U Isusu Kristu otkrivamo tajnu Boga i čovjeka
  4. Tko je za mene Isus Krist?
- V. KATOLIČKA CRKVA I KRŠĆANSTVO U HRVATA - 16 sati
1. Korijeni kršćanstva na hrvatskom prostoru
  2. Pokrštenje Hrvata i ulazak u zajednicu kršćanskih naroda
  3. Glagoljica i starohrvatski jezik u bogoslužju
  4. Hrvatske biskupije i starohrvatske crkve – žarišta vjere i kulture
  5. Uloga Crkve u promicanju hrvatskoga školstva, kulture i znanosti
  6. Crkva i hrvatski narodni preporod
  7. Crkva u Hrvata za vrijeme svjetskih ratova i poraća
  8. Katolička crkva u Hrvata danas – u RH i BiH
  9. Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine
- VI. POTVRDA – SNAGA KRŠĆANSKOGA POSLANJA - 10 sati
1. U potvrdi primamo Duha Svetoga

2. Duh Božji u Starome zavjetu
3. Duh Božji u Isusovu životu
4. Duh Sveti djeluje u Crkvi i vodi Crkvu
5. Naš život i djelovanje po Duhu

VII. BITI KRŠĆANIN U CRKVI I U DRUŠTVU

-10 sati

1. Izbor životnoga poziva
2. Rad u službi osobnoga razvoja i napretka
3. Kako živjeti slobodno vrijeme?
4. Sudjelovanje u životu župne zajednice
5. Suodgovornost za pravedan život u društvu

VJERONAUČNI PROGRAM ZA PRVI RAZRED

O situaciji učenika prvoga vjeronaučnog godišta

Početak školskoga razdoblja vrijeme je u kojem dijete doživljava i ostvaruje važne promjene u navikama, načinu i stilu svojega osobnoga i društvenoga života. S polaskom u školu događa se radikalniji izlazak djeteta iz obiteljskoga kruga, iz subjektivno-fantazijskoga razdoblja djetinjstva ulazi se u objektivniji svijet stvarnosti koji ga okružuje kao i u svijet novih odnosa i obveza. Dijete sada u školi, u krugu vršnjaka i odraslih, počinje graditi temeljni osjećaj pripadnosti, sigurnosti, povjerenja prema drugima i Bogu, prema svijetu i životu općenito. Ono će morati promijeniti neke navike, puno novoga započeti, povezati, svladati i snaći se u novoj i zahtjevnoj sredini. Vjerski odgoj i vjeronauk prepoznaje i podrazumijeva ove probleme povezane s ulaskom u školu i daje ukupnom odgoju djeteta svoj specifičan prilog – religioznu i vjersku dimenziju odgoja.

Nastavni program prvoga vjeronaučnoga godišta posebnu pozornost posvećuje razvojno-psihološkom i vjerskooodgojnom statusu i potrebama djece u dobi između 7 i 9 godina. Pristup i ostvarenje njihovoga vjerskoga odgoja ima u vidu polazišnu situaciju djece ove dobi s obzirom na njihov psihofizički razvoj, napuštanje obiteljske sigurnosti i uvođenja u novu školsku zajednicu. U ovoj dobi dijete uspostavlja sve objektivniji i racionalniji odnos sa svijetom koji ga okružuje, snažnije se razvijaju percepcijske i kognitivne sposobnosti, mišljenje je sve logičnije ali ono nije apstraktno nego je konkretno, tj. dijete u ovoj dobi zaključuje na temelju doživljenoga iskustva u susretu s konkretnim stvarima, osobama i događajima. Ono sve više uočava uzročno-posljedične veze među činjenicama i događajima, povećava mu se preciznost slušanja i promatranja, iako još uvijek ne razlikuje potpuno subjektivno-fantazijski od vanjskoga i objektivnoga svijeta.

Djeca ove dobi izrazito su aktivna, još uvijek najbolje i najlakše uče putem igre te rado sudjeluju u različitim aktivnostima. Njihova je pažnja i koncentracija kratkotrajna te je zbog toga potrebna česta izmjena aktivnosti (različiti zadaci i metodički postupci) kako bi ih ponuđeni sadržaj zainteresirao i aktivirao. No treba imati na umu psihofizičku sposobnost djece ove dobi za spontano i stvaralačko izražavanje u govornom, likovnom i scenskom obliku te njihovu sposobnost otvaranja prema nadnaravnom na način imaginacijsko-simboličkog senzibiliteta, njihova čuđenja i divljenja pred tajnama svijeta i života.

Program prvoga vjeronaučnoga godišta vodi dijete iz obiteljskoga okruženja u svijet škole i pomaže mu da se, na temelju dotadašnjega iskustva, otvori drugima i s njima podijeli ta iskustva. Djetetu koje iz obiteljskoga iskustva i sigurnosti dolazi u neizvjesnost škole

nastoji se ponuditi i posvijestiti prve informacije o Bogu i ljudima i odgajati u njemu temeljni stav povjerenja prema Bogu, prema sebi i ljudima, prema svijetu i životu. Otkrivajući Božju bezuvjetnu ljubav prema nama, djeca se uče, u svjetlu vjere, prihvaćati stvarnost i pozitivne životne navike, ona duhovno-kulturno rastu i sazrijevaju u kršćanskoj vjeri. U obradi vjeronaučnoga sadržaja vjeroučitelju pomažu metodički pristupi i postupci koji se usklađuju s dobi i s mogućnostima djeteta. Ono će kroz aktivno sudionništvo i igru, govorno izražavanje, pripovijedanje doživljaja i iskustva, crtanje, slikanje i pjevanje te druge metodičke oblike, prepoznati svoju životnu situaciju i na njoj graditi nove spoznaje. Program djeteta potiče na aktivan i kreativan rad i sudionništvo u vjeronaučnoj nastavi i vodi ga k razmišljanju i prihvaćanju vjeronaučnih ciljeva, od meditativne poduke do poruke koju će s lakoćom na kraju vjeronauka ili uz domaći uradak prihvatiti. Program također približava djetetu temeljne i početne sadržaje stvarnosti religioznoga iskustva, govora i govora vjere, naročito biblijskoga iskustva i govora, koji je uvijek slikovit i životan. U radosti razumijevanja i spoznavanja vjere, djetetu pomažu zgrade iz svagdašnjega života i iz biblijske Radosne vijesti. Program prvoga razreda pruža nužne temelje pouke u otkrivanju osobne spoznaje vjere i života. On vodi vjeroučitelja i učenike u postupno i jednostavno otkrivanje Božjih tajni i temeljnoj poruci prvoga vjeronaučnoga godišta - **učimo ljubiti Boga i ljude**. U skladu s tim, ovdje treba naglasiti potrebu da vjeroučitelj ovaj vjeronaučni program prihvati i ugradi u obzor iskustva i svjedočanstva svoje vlastite vjere, da bi mogao, na temelju stručnoga znanja, didaktičko-metodičkih kompetencija te poznavanja svojih vjeroučenika, vjeronaučne sadržaje prilagoditi različitim prilikama, uvjetima i potrebama učenika kao i ciljevima njihova vjerskoga odgoja.

Svrha vjeronaučne nastave prvoga godišta

Svrha katoličkoga vjeronauka prvoga vjeronaučnoga godišta kratko je upoznavanje učenika ove dobi sa središnjim i temeljnim činjenicama kršćanske vjere te prihvaćanje ljudskih i kršćanskih vrednota primjerenih njihovoj dobi, a ostvaruje se u ozračju religioznoga iskustva koji djeca nose iz svojih obitelji i društvenoga okruženja. Djeca se ove dobi susreću s prvom porukom vjere i radosne Isusove vijesti usmjerene ka promicanju njihova duhovnoga i moralnoga sazrijevanja, ulasku u širu zajednicu vršnjaka i razvijanju njihovih međusobnih odnosa u ozračju dobrote i uzajamnog pomaganja.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave prvoga godišta

- Otkriti i upoznati važna pitanja o svojem životu i svijetu u djetinjoj dobi i promatrati ih u duhu vjere i kršćanske ponude
- Otkriti i upoznati da je Bog čudesno stvorio naš svijet i ljude kao veliku Božju obitelj
- Izgraditi svijest i stav vjere da nas Bog beskrajno ljubi, da nas prihvaća i ima povjerenja u nas
- Susresti i upoznati neke ključne događaje, osobe i činjenice povijesti spasenja u kojima se očituje Božja blizina i ljubav prema čovjeku
- U Isusu Kristu susresti i upoznati svojega Spasitelja i prijatelja svih ljudi
- Otkrivati bitna otajstva povijesti spasenja u povezanosti s proslavom tih događaja u životu u obitelji, školi, crkvenoj i široj društvenoj zajednici
- U zajednici vjernika otkriti snagu vjere i kršćanskoga života
- Početno upoznati i usvojiti neke jednostavne zahvalne molitve Bogu
- Produbiti i izgraditi stav temeljnoga povjerenja i ljubavi prema Bogu, prema sebi i drugima, kao i životu općenito

I. nastavna cjelina

NAŠI VJERONAUČNI SUSRETI

Posebni ciljevi

- Graditi pozitivna iskustva i stavove prema vjeronauku u školi
- Uspostaviti odnos povjerenja prema drugima
- Pitanja koja se obrađuju na vjeronauku doživjeti kao životno važna
- Privikavati se na zajednički rad i aktivno sudjelovanje u nastavi
- Upoznati značenje naziva “vjeronauk” i “vjeroučitelj”
- Razvijati osjetljivost i poštovanje prema pripadnicima drugih religija

Teme i osnovni sadržaji

1. Imam svoje ime i svoje mjesto

- Dolazim iz svoje obitelji
- Na vjeronauku upoznajemo jedni druge
- Svatko od nas ima svoje ime i svoje mjesto
- Otkrivamo nove stvari i dijelimo svoje doživljaje s drugima

2. Svi smo vrijedni poštovanja

- U školi imamo katolički vjeronauk
- Zajedno upoznajemo Boga i njegovu ljubav prema ljudima
- Učimo biti Isusovi učenici
- Oni koji nisu katolici imaju svoj vjeronauk
- Prihvaćamo drukčije od sebe jer smo svi vrijedni ljubavi i poštovanja

Prošireni sadržaji

- Povezanosti vjeroučitelja, učitelja i roditelja u školskom odgoju
- Učenička iskustva i pitanja iz života koja su povezana sa školom i vjeronaukom

Metodičke upute

- Igra predstavljanja (upoznavanja)
- Slušanje i govorno izražavanje iskustava iz obiteljskoga života
- Ritmička igra i pjevanje poznatih dječjih pjesmica
- Crtanje doživljaja i iskustava iz obiteljskoga i školskoga života
- Pripovijedanje doživljaja i iskustava
- Vjeroučiteljevo pripovijedanje
- Pokazivanje i promatranje odabranih slika ili umjetničkih reprodukcija
- Razgovor i tumačenje

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: sposobnost razgovora, slušanje pjesama i priča
- Priroda i društvo: život i rad u školi; djelatnici u školi; život u obitelji i domu; članovi obitelji; obitelj i dom; briga za obitelj; učenik u prometu

Praćenje i vrednovanje

- Interes za vjeronaučne sadržaje i aktivnosti
- Motivacija i sudionništvo u vjeronaučnim aktivnostima
- Razumijevanje riječi “vjeronauk”, “vjeroučitelj” i “učitelj”
- Otvorenost i spremnost na poštovanje i suradnju s drugima
- Način izražavanja dojmova, doživljaja i iskustava

II. nastavna cjelina **OTKRIVAMO ZNAKOVE BOŽJE DOBROTE**

Posebni ciljevi

- Otkrivati svijet oko sebe i diviti se svijetu, sebi i drugima
- Razvijati osjetljivost za uočavanje ljepote stvorenoga svijeta i čovjeka
- Uspostaviti odnos povjerenja prema svemu stvorenome i radovati se svemu što nam je Bog darovao
- Graditi odnos zahvalnosti prema stvorenjima
- Kratko upoznati biblijsko izvješće o stvaranju svijeta i čovjeka
- Uočiti da su anđeli Božji prijatelji kojima se rado utječu djeca
- Kratko upoznati kako su prvi ljudi sagriješili i izgubili prijateljstvo s Bogom u raju zemaljskom
- Steći pouzdanje u Boga koji nas ljubi i prašta
- Osjetiti sigurnost u životu jer svime upravlja Božja ruka
- Upoznati kako Bog obećava i šalje Isusa koji je Spasitelj svih ljudi

Teme i osnovni sadržaji

1. Nebo i zemlja pjevaju Bogu

- Otkrivamo i promatramo stvari oko sebe (npr. kamen, drvo, kuću, cvijet, planinu), taj divni stvoreni svijet
- Otkrivamo kuću kao mjesto gdje se igramo, veselimo, volimo, molimo ...
- Otkrivamo i promatramo promjene, izmjenu dana i noći, smjenu godišnjih doba, promjene u prirodi, na biljkama, životinjama, ljudima – opažamo promjene i pitamo se tko upravlja svime što je stvoreno i što se događa
- Otkrivamo i promatramo ruke djece i odraslih, muškaraca i žena, različitih rasa i naroda svijeta (otvorene ruke kao izraz prihvaćanja, povjerenja, darivanja – što sve ruke mogu raditi, izraziti, oblikovati, pokretati i “oživljavati”)

2. Divni Božji svijet

- O Stvoritelju govore i pričaju stvari (npr. kamen, igračka, cvijet, sunce, ptice). Kako su nastali, čemu služe?
- Bog je stvorio svijet (kratko izvješće o stvaranju - Post 1-2)
- Bog daje svemu život i sve drži na životu
- Zahvalnost Bogu za njegove darove i dobrotu (usp. Dn 3, 56-88. - Hvalospjev stvorenja)

3. Bože, čudesno si stvorio ljude

- Bog je stvorio ljude (Post 1, 27 i 2, 18; Ps 8 i Ps 139) i anđele
- Ljudi su bili dobri i sretni s Bogom
- Anđeli su Božji prijatelji i prijatelji ljudi (Izl 23, 20-23a; Tob 12, 15-20)
- Djeca se mole svojim anđelima

4. Ljudi nisu poslušali Boga

- Prvi ljudi nisu poslušali Boga, pogriješili su i prestali su biti njegovi prijatelji (usp. Post 3, 1-24)
- Bog obećava i šalje ljudima Spasitelja Isusa
- Bogu učimo zahvaljivati za njegovu dobrotu

Prošireni sadržaji

- Promatranje i prvi jezični izričaji o divnom Božjem svijetu što ga zorno promatramo
- Molitva anđelu čuvaru
- Poticajni tekstovi iz Staroga zavjeta koji najavljuju dolazak Spasitelja svijeta

Metodičke upute

- Vježbe promatranja, slušanja, otkrivanja, uživljavanja, zamišljanja
- Stvaralačke vježbe (jezične, likovne, glazbene, scenske)
- Vježbe oblikovanja i preoblikovanja
- Jezično izražavanje zapažanja i dojmova - vođeni razgovor
- Prikazivanje i interpretacija odabranih slika, prikazivanje i tumačenje dijapozitiva
- Pripovijedanje biblijskih izvješća o stvaranju svijeta i čovjeka
- Prve meditativne vježbe (vidjeti - vidjeti iznutra, slušati - slušati iznutra)
- Pripovijedanje činjenica koje govore o vjeri u Boga Stvoritelja u drugim religijama
- Pjevanje odabrane pjesme

Međupredmetne veze

Hrvatski jezik i književnost: odabrani kraći umjetnički tekstovi i njihovo razumijevanje

Priroda i društvo: promjene tijekom godišnjih doba; zaštita i čuvanje okoliša

Likovna kultura: slikanje, dizajn, crtanje, motivi iz dječje okoline: ljudi, životinje, biljke, pojave u prirodi, biblijski sadržaji

Praćenje i vrednovanje

- Sposobnosti promatranja i uživljavanja u prirodu i svijet koji nas okružuje
- Sposobnosti zapažanja te jezičnog i nejezičnog izražavanja o prirodi i stvarima koje nas okružuju
- Zanimanje za biblijske sadržaje i poznavanje prvih i osnovnih događaja stvaranja svijeta i čovjeka
- Odnos prema stvorenjima i stvarima u našoj okolini

III. nastavna cjelina POVEZANI SMO S BOGOM

Posebni ciljevi

- Upoznati znakove Božje prisutnosti, njegove blizine i dobrote u našem životu
- Upoznati kako je Isusa, obećanog Spasitelja, Bog poslao svim ljudima
- Poželjeti doživjeti susret s Isusom
- Shvatiti da nam je Isus otkrio Boga kao dobroga Oca koji ljubi sve ljude
- Razumjeti i prihvatiti da Isus od nas traži da se međusobno ljubimo kao braća i sestre
- Upoznati znakove Božje dobrote u prirodi i plodovima zemlje, osobito u znaku kruha koji nam Bog daje za hranu
- Razvijati osjećaj zahvalnosti Bogu i spremnost za pomaganje svim ljudima, osobito onima koji su potrebni kruha
- Prepoznati znakove velikodušnosti i dobrote misionara koji idu u daleke zemlje naviještati riječ Božju
- Razvijati osjećaj brige za misionare i biti "mali misionar"

Teme i osnovni sadržaji

1. Isus poziva ljude

- Isus ide od mjesta do mjesta, govori ljudima o Bogu, pokazuje im Božju ljubav i

- dobrotu
- Ljudi doživljavaju njegovu riječ kao Radosnu vijest
- Isus poziva ljude da ga slijede i oni idu za njim (Mk 1, 16-20 i Mk 3, 13-14: poziv učenika; poziv apostola Mateja - Levija: Mk 2, 13-17))
- Isusovi učenici prenose dalje poruku Evandjelja
- Isus i nas danas poziva da budemo njegovi učenici

2. Isus objavljuje: Bog je naš dobri Otac

- O dobrom Bogu sam čuo u svojoj obitelji, u vrtiću i u svojoj sredini
- Bog se brine za mene, ima u mene povjerenja, hrabri me i tješi kada mi je teško
- Sveto pismo pripovijeda da Bog voli sve ljude i brine se za njih poput dobrog oca i dobre majke; posebno se brine za siromašne i bolesne
- Primjeri iz iskustva djece koji pokazuju dobrotu i brigu za drugoga
- Ljudi koji susreću Isusa, doživljavaju Božju brigu i dobrotu, posebno bolesni koje Isus ozdravlja (Mt 15, 29-31)

3. Zahvalni smo Bogu za kruh i plodove zemlje

- Kruh je ljudima glavna hrana i zato kruh poštujemo, za kruh se molimo, za kruh radimo i zahvaljujemo, kruh uzajamno dijelimo
- Isus pokazuje Očevu brigu i ljubav i hrani kruhom četiri tisuće ljudi (Mk 8, 1-9)
- Susrećemo mnogo ljudi koji vjeruju u Boga i pomažu jedni drugima
- Zahvaljujemo za plodove koje nam je Bog dao – zahvalna molitva

4. Mali misionari

- Isus Krist šalje učenike da svima prenesu Božju poruku spasenja (Mt 28, 18-20)
- Kršćani-misionari poslušali su Isusov poziv i idu u daleke zemlje da ljudima donesu poruku spasenja
- Mi smo mali misionari i možemo pomoći širenju Isusove poruke

Prošireni sadržaji

- Po djelima i ponašanju ljudi možemo osjetiti da vjeruju u Boga i čine dobro
- Ljudi različiti po boji kože, jeziku, vjeri i naciji su braća i sestre
- Znakovi lijepog ponašanja u svojoj okolini: molim, izvoli, hvala i oprost
- Isus nam je dao posvećeni kruh da uvijek imamo Isusa među sobom
- Kako pomoći misionarima i organizirati akciju skupljanja milodara i potpore s nazivom “Mali misionar”?

Metodičke upute

- Opisati doživljaje i iskustva po kojima ljudi izražavaju svoju vjeru: obiteljska molitva, nedjeljna misa, pobožnosti
- Pokazati i predstaviti religiozne predmete i slike povezane s vjerom u Boga
- Prikazati slike ili dijapozitive crkve, kapelice, raspela
- Jednostavnim crtežima religioznih simbola poticati u djeci doživljaj Božje dobrote
- Prikazivanje slika iz sretnoga obiteljskoga života: djeca s roditeljima, djedom i bakom; braća i sestre, djeca u igri, u školi i s prijateljima; slike koje prikazuju suprotne situacije
- Razgovor o zahvalnosti za žetvu i berbu, za plodove zemlje
- Pokazati različite slike žitnih polja i plodova zemlje, slike o pečenju kruha
- Potaknuti učenike da opisuju postupak pečenja kruha i oblikuju tijesto za kruh
- Mimikom i pokretima pokazati što znači biti zaštićen, brinuti se za nekoga i biti dobar
- Navesti primjere kršćanske skrbi za djecu

- Prikazati slike i prizore iz misionarskoga života i pripovijedati o njihovim doživljajima
- Potaknuti na molitvu i skupljanje pomoći za misije
- Izraziti (crtežom, govorom, pantomimom) različite situacije koje su doživjeli

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: vježbanje osnovnih pravila uljudnoga ponašanja tijekom razgovora te izbor kraćih literarnih tekstova
- Priroda i društvo: naše tijelo i zdravlje (osobna higijena i navike, urednost, rad i odmor); Dani zahvalnosti - Dani kruha
- Likovna kultura: teme o narodnim običajima i blagdanima, modeliranje tijesta, slikanje
- Glazbena kultura: pjesma *Pekar*

Praćenje i vrednovanje

- Sposobnosti razumijevanja znakova vjere u Boga i Božje dobrote
- Izricanje doživljaja i iskustava Boga kao dobroga Oca
- Uočavanje i prihvaćanje znakova Božje dobrote u povezanosti s konkretnim činjenicama i događajima iz svakodnevnoga života
- Ponašanje u svakodnevnim potrebama, osobito iskustvo molitve
- Razumijevanje pojma "misionar"

IV. nastavna cjelina SJEĆAMO SE SVETACA I POKOJNIKA

Posebni ciljevi

- Približiti iskustvo i tajnu prolaznosti i umiranja
- Uočiti da nestaju biljke i životinje i da ljudi moraju umrijeti
- Potaknuti na razmišljanje o pokojnima, osobito o bliskim umrlim osobama
- Probuditi vjeru u uskrsnuće i ljepotu novoga života s Bogom
- Potaknuti na iskazivanje poštovanja i na molitvu za pokojne
- Susresti likove svetaca, osobito iz hrvatskoga naroda i one koji se slave u njihovom kraju
- Upoznati na konkretnim primjerima što znači ljubiti Boga i svoje bližnje
- Izgrađivati život po primjeru svetaca i moliti se svecima

Teme i osnovni sadržaji

1. Biljke i životinje nestaju, a ljudi umiru

- U prirodi opažamo promjene, rast i nestanak biljaka i životinja
- U našoj obitelji i sredini umiru ljudi koji su nam bliski i dragi (usp. Lk 7, 11-17, pripovijedanje zgrade)
- Ljudi koji umiru, žive i nakon smrti kod dobroga Boga

3. Sveci su Božji i naši prijatelji

- U nebu su kod dobroga Boga naši sveci i zagovornici
- Sveci su Božji prijatelji koji vole Boga i ljude
- Naši nebeski zaštitnici – sveci i blaženici iz hrvatskoga naroda i oni čije ime nosimo (usp. *Liturgijski vodič: Sv. Otac Ivan Pavao II. u Hrvatskoj*)
- Moja molitva svecima

2. Sjećamo se svojih pokojnika

- Kratko upoznavanje s činjenicom života, smrti i vječnoga života nakon smrti (u skladu s Iv 11, 25; Ps. 63,3; Rim 14, 9 i sl.)
- Pohod grobljima, paljenje svijeća za pokojnike

- Molitva za pokojne da budu kod dobrog Boga

Prošireni sadržaji

- Primjeri iz života svetaca koji se slave u pojedinim krajevima i čija imena nosimo
- Odlazak na groblje i uređivanje grobova, osobito onih koje nitko ne posjećuje
- Načini štovanja pokojnika drugih religija

Metodičke upute

- Razgovor o tome kako djeca opažaju prirodu: u proljeće sve raste i cvjeta, u jesen lišće opada i nestaje; imamo kućne ljubimce, životinje koje jednoga dana nećemo više imati
- Pripovijedanje iskustva o sudioništvu na sprovodu nekoga pokojnika
- Promatranje slika i dijapozitiva s temama o prolaznosti života
- Crtanje i bojenje, uživanje u promjene koje se događaju u prirodi i životu
- Upoznavanje s proslavom Dušnoga dana i svetkovine Svih svetih kroz primjerene slike, pjesme, ritmičke igre
- Prikazivanje slike crkve, katedrale i groblja, raspela uz putove i na vrhovima planina
- Promatranje grobnoga humka s križem i spomenikom sa slikom uskrsloga Krista
- Oblikovanje kratke molitve za pokojne
- Vođeni razgovor o vjerskim običajima i blagdanima u pojedinom kraju
- Pokazivanje religioznih predmeta i upućivanje u njihovo osnovno značenje (križ, krunica, molitvenik, različiti nabožni predmeti...)
- Razgovor o vjerskim slavljinama na kojima posebno sudjeluju djeca
- Prepoznavanje likova svetaca koji su posebno bliski djeci

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: učiti slušati govor drugoga s vježbanjem razgovora, opisivanjem osobe, životinje i biljke i predmeta prema zamišljanju te izražavanje osjećaja, molbe, želje i dr. s pripadnim tekstovima
- Priroda i društvo: obilježavanja Dana spomena na mrtve
- Likovna kultura: spomen na pokojne: crtanje, slikanje, izražavanje bojama, igra svjetla i tame

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje i raspoznavanje znakova koji prate promjene u prirodi i životu
- Doživljaj Božje dobrote u životu svetaca i u našem životu
- Prepoznavanje likova svetaca i blaženika u hrvatskom narodu
- Otvorenost prema molitvi i odnosu poštovanja prema nabožnim predmetima

V. nastavna cjelina USUSRET ISUSOVU ROĐENJU

Posebni ciljevi

- Svjesno i aktivno doživjeti vrijeme Došašća i Božića u obitelji, školi i župi
- Shvatiti da Došašće znači radosno iščekivanje Isusova rođenja
- Povezati božićno slavlje i običaje s pravim značenjem božićnoga otajstva
- Upoznati neke vrednote koje su u našoj kulturnoj baštini povezane s Božićem
- Upoznati svece, osobito svetoga Nikolu, koji nas priprema i uvodi u slavlje Božića
- Upoznati događaje Isusova rođenja i osobe koje su ga izbliza pratile - prema Lukinu evanđelju

- Doživjeti Isusovo rođenje u liturgijskim slavljinama i proslavi Božića u obitelji, školi i župnoj zajednici

Teme i osnovni sadržaji

1. Došašće – vrijeme priprave za Božić

- Vrijeme radosnog iščekivanja i priprave (Iz 11, 1-4a)
- U vrijeme Došašća naše mjesto izgleda svečanije
- Došašće ili Advent je vrijeme iščekivanja Božjega dolaska među ljude (Iz 45, 8)
- Adventski običaji kod kuće, u školi i župi

2. Radujemo se svetom Nikoli

- Sveti Nikola je biskup i Božji prijatelj
- Sveti Nikola daruje djecu, siromašne i potrebne
- Sveti Nikola nas uvodi u slavlje Božića
- Jesmo li prijatelji i suradnici svetoga Nikole?

3. Marija – Isusova majka

- Bog je izabrao Mariju da bude Isusova majka
- Anđeo Gabriel javlja Mariji da će roditi Isusa (Lk 1,26-38)
- Marija je rado prihvatila Božji poziv da bude Isusova majka
- S Marijom radosno čekamo Isusov rođendan

4. Božić – blagdan Isusova rođenja

- Božić je Isusov rođendan
- Isusovo rođenje u siromašnoj štatici (prema Lk 2, 1-7)
- Toplina božićne štalice uz Isusa, Mariju i Josipa
- Božić u mojoj obitelji

5. Pastiri se raduju Isusovu rođenju

- Pastiri su se veoma radovali Isusovu rođenju (prema Lk 2, 8-20)
- Pastiri nose darove novorođenom Isusu
- Kako mi trebamo i možemo, poput pastira, slaviti Božić?

Prošireni sadržaji

- Iskustva iz djetinjstva o vremenu Došašća
- Izvanjski načini obilježavanja Došašća i pripreme za Božić u tradiciji hrvatskoga naroda
- Slavlje Božića u našem mjestu i posvuda po svijetu
- Darivanje u obitelji i među prijateljima u vrijeme Božića

Metodičke upute

- Vođeni razgovor u kojemu djeca pripovijedaju svoje doživljaje o iščekivanju Božića u svojoj obitelji
- Adventske priče i pjesme
- Crtanje adventskih tema
- Izrada adventskoga vijenca i adventskoga kalendara
- Kratka i primjerena meditacija o svjetlu i tami
- Upoznavanje sv. Nikole, prijatelja djece i mladeži
- Priprema darivanja i uvježbavanja priredbe za blagdan sv. Nikole
- Glazbeno izražavanje iščekivanja i ispunjenja – dramska igra
- Pripovijedanje iskustava i doživljaja – prigodne slike, božićni prospekti

- Pripovijedanje događaja Isusova rođenja (Lk 2, 1-7; 8-20)
- Uživljavanje u pojedine likove i scensko izvođenje
- Crtanje božićnoga događaja, izrada jaslica i oblikovanje figurica
- Izrada prigodnih dječjih poklona (božićni ukrasi, čestitke...)
- Uljepšavanje kuće, škole i crkve za Božić

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: niz pjesmica i kraćih priča na temu Božića
- Priroda i društvo: blagdani - sv. Nikola; Božić
- Glazbena kultura: pjevanje i obrada pjesama: *Spavaj mali Božiću, Narodi nam se i dr.*
- Likovna kultura: motivi o sv. Nikoli: slikanje, crtanje, izrada poklona od staniola, kolaž-papira; Božićni motivi – crtanje i slikanje, dizajn – slikovnica, izrada ukrasa, čestitki od kolaž-papira, izrada jaslica i figurica od papira ili od kukuruzovine ili glinamola

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje riječi “Došašće” i “Božić”
- Shvaćanje adventskih i božićnih znakova
- Poznavanje nekih tipičnih adventskih i božićnih običaja
- Poznavanje bitnoga događaja Isusova rođenja
- Prihvatanje događaja Isusova rođenja kao velikoga Božjega dara ljudima
- Uočavanje povezanosti darivanja s porukom blagdana sv. Nikole i Božića

VI. nastavna cjelina ISUS SUSREĆE LJUDE

Posebni ciljevi

- Upoznati kako je Isus susretao ljude i kako se odnosio prema njima i svima činio dobro
- Uočiti važnost i značenje Isusova poziva učenicima da ga slijede
- Pokazati da je Isus posebno volio djecu i da ih je blagoslivljao
- Shvatiti i doživjeti što znači biti Božje dijete
- Uvidjeti da je Isusova poruka snažna i da on spašava sve ljude
- Pokazati kako se Isus brine za sve ljude, osobito siromašne, odbačene i bolesne
- Poželjeti doživjeti susret s Isusom
- Shvatiti da svoju zahvalnost i svoje povjerenje u Boga izražavamo molitvom
- Moći s povjerenjem moliti *Očenaš* i izreći svoju vlastitu molitvu

Teme i osnovni sadržaji

1. Isus svima čini dobro

- Primjeri iz obiteljskoga života, iz dječjega iskustva, koji pokazuju dobrotu i brigu za nekoga
- Bog voli sve ljude kao svoju djecu i prijatelje
- Ljudi su u susretu s Isusom doživjeli Božju dobrotu (u skladu s Iz 61, 1-3 ili Lk 4, 16-24 te Mt 4, 23-25)

2. Isus se brine za sve ljude (si 6, 1-15)

- Isus se obraća odbačenima i dolazi im u goste (prema Mk 2,13-17: gozba s grešnicima i carinicima)
- Isus ozdravlja bolesne (prema Mk 7, 31-37 i Mk , 46-52: ozdravljenje slijepca)
- Ljudi različito postupaju prema Isusu: jedni idu za njim, drugi ga odbacuju, a treći progone (npr. Mk 3,7-10 te Mk 6,1-6)

3. Isus posebno voli djecu

- Isus posebno voli djecu i blagoslivlja ih (Mt 19, 13-15; usp. *Rimski obrednik; Blagoslovi*, br. 151)
- Isus poručuje: “Tko god prima ovo dijete, u moje ime, mene prima” (Lk 9, 48; Mk 10, 13-16)
- Djeca grade mir, prijateljstvo i pomažu jedni drugima

4. Isus nas uči moliti

- Isus nas uči najljepšu molitvu, *Očenaš* (Mt 6,5-14)
- Uči nas kako treba moliti i hvaliti Boga kao dobroga Oca
- Isus nas uči kako treba moliti za svagdanji kruh i oprostiti jedni drugima
- Osobne i zajedničke molitve, molitve vlastitim riječima

Prošireni sadržaji

- Poblize upoznati događaj kad Isus ozdravlja slijepca od rođenja (Mt. 10,46-52)
- Vježbe poistovjećivanja (kako se osjećam kad me netko voli?, kad me pohvali?, kad se želi sa mnom igrati?, kad me ne voli ili grdi?, kad se ne želi družiti sa mnom?, kako bih se osjećao da sam slijep?, bolestan?, kako se osjećam kad mogu gledati?, kad sam zdrav?..)
- Naučiti s povjerenjem moliti *Očenaš* i izreći svoju vlastitu molitvu Ocu nebeskom

Metodičke upute

- Vjeroučiteljevo pripovijedanje uz korištenje zornih materijala (figure od flanel platna, slike, folije...)
- Scenske improvizacije (slušati, biti pozvan, poslušati, odazvati se...)
- Likovno izražavanje
- Izražavanje glazbom ili pantomimom (radost, slušanje, situacije kad sam tužan, kad me nitko neće slušati dok pričam, kad ne prihvate što bih želio...)
- Pripovijedanje biblijskoga teksta
- Uživljavanje u biblijske likove (siromah, bolesnik, grešnik, carinik)
- Razgovor o Isusovim učenicima koji prenose njegovu poruku
- Razgovor o molitvi kojom vjernici govore Bogu, o svojoj radosti, o svojim potrebama, o zahvalnosti, o svojim molbama, o krivnji, o pogreškama
- Vježbanje molitve *Očenaš*
- Pisanje i izricanje kratke osobne molitve kojom zahvaljujemo Ocu nebeskom za njegovu dobrotu

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: pripadna lektira, osobito braća Grimm, *Zvezdani taliri*, te Ljubica Benović, *Molitva*
- Likovna kultura: slikanje i crtanje Isusova lika, izrada kolaža – Isus s djecom

Praćenje i vrednovanje

- Sposobnost uživljavanja djece u tuđu situaciju
- Poznavanje načina Isusova ponašanja prema ljudima, na temelju biblijskih primjera
- Razumijevanje riječi “Evandjelje”
- Uočavanje osobina prenositelja Isusove poruke
- Poznavanje i razumijevanje molitve *Očenaš*

VII. nastavna cjelina

RADOST OPRAŠTANJA I LJUBAVI

Posebni ciljevi

- Otkriti radosne strane života kao veliki Božji dar ljudima
- Upoznati tamnije strane života, kao što su žalost i patnja
- Razvijati osjetljivost za tuđe radosti, žalosti i patnje i otkriti snagu u zajedničkom dijeljenju radosti i patnje
- Uočiti iskustva nerazumijevanja i svađe među ljudima i naše iskustvo međusobnoga praštanja i pomirenja
- Pomoći djeci da se otvore i što dublje dožive Isusov poziv da trajno jedni drugima opraštamo kao što Bog nama oprašta
- Upoznati znakove pomirenja i praštanja
- Otkriti snagu pomirenja i praštanja u svakodnevnom životu
- Uvidjeti da je zajednički život moguć samo ako su svi ljudi spremni na pomirenje

Teme i osnovni sadržaji

1. Radujemo se životu

- Radujemo se životu jer nam je Bog dao život i zdravlje da se možemo igrati, ći u školu, družiti se s prijateljima, pjevati, šetati prirodom...
- Radosni smo što imamo roditelje, braću i sestre koje volimo i koji vole nas
- Radosni smo što jedni drugima možemo pomagati i zajedno se radovati životu (Fil 4, 1-9)

2. Zašto smo ponekad žalosni?

- Ponekad u našem životu ima i ružnih događaja, kad patimo, kad smo tužni
- Neki ljudi među nama pate, bolesni su i nesretni
- Neki su ljudi stari i nitko ih ne posjećuje niti se brine za njih
- Neki ljudi nemaju kruha i umiru od gladi

3. Zašto se ne razumijemo i svađamo?

- Ponekad smo nesretni jer se ne razumijemo i svađamo se, i u školi i u obitelji
- U svađi možemo povrijediti jedni druge
- Iz svađe može nastati neprijateljstvo i razdor među djecom i odraslima
- Načini izbjegavanja svađe

4. Znakovi oprostjenja i pomirenja

- Znakovi našega oprostjenja i pomirenja
- U zajednici učimo praštati jedni drugima i živjeti zajedno
- Tko drugoga voli, može se odreći i svojega prava
- Učimo dijeliti s drugima trenutke radosti, trpljenja i patnje

5. Isus nas poziva na opraštanje

- Najljepše je oprostiti – Bog je velikodušan u opraštanju (usp. Iz 55,7)
- Isus želi da jedni drugima oprostimo (Mt 18,21-22)
- Isus nas uči da oprostimo kao što i on nama oprašta
- Vrijeme korizme je vrijeme opraštanja i dobrih djela

Prošireni sadržaji

- Vrijeme korizme kao vrijeme vježbanja u praštanju i dobrim djelima
- U korizmi se odričemo slatkiša i igračaka da možemo nešto darovati potrebnima
- Kad pomažemo drugima onda činimo dobra djela

- Korizma je vrijeme kada više razmišljamo o ljudima koji pate, pomažemo ih i ispravljamo svoje mane i pogreške

Metodičke upute

- Razgovor o iskustvima radosti koja su djeca imala u životu, o događajima kada su bili posebno radosni
- Slikama izraziti neka važnija iskustva po kojima smo radosni
- Prikazati ilustracijama i tamniju stranu života, iskustva iz života koja govore o različitim oblicima patnje na koju djeca mogu naići
- Razgovor o tome kako djeca doživljaju stradanja, nesreće i patnje
- Razgovor o iskustvima djece povezanim sa svađama i pomirenjima te svađama i nepomirenjima
- Zajednička analiza različitih iskustava i stavova
- Prikazivanje crtežom i slikom različitih mogućnosti rješenja sukoba
- Potaknuti djecu na pričanje doživljaja kada su se posvadili pa pomirili
- Pripovijedanje evanđeoske poruke primjenjujući je na učeničku situaciju
- Zajednički protumačiti Isusovu poruku praštanja "otпусти nam duge naše..."
- Scenski prikaz mogućeg smirivanja svađe i sklapanje mira (pružanje ruku...)
- Likovno izražavanje osjećaja radosti i patnje
- Dijete u tišini oprašta svima koji su ga taj tjedan uvrijedili
- Izražavanje oprostjenja gestom

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: tema zajedništva i prijateljstva
- Tjelesna kultura: ritmika, pantomima, igre, plesne strukture
- Likovna kultura: crtanje, slikanje situacije prijateljstva, zajedničke igre, različitih situacija iz zajedničkoga života

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje događaja povezanih s radošću života i s patnjom koja prati čovjeka
- Shvaćanje da je spremnost na pomirenje nužna za zajednički život
- Usvajanje stava da je potrebno uzajamno opraštati
- Poznavanje Isusove izreke o pomirenju
- Poznavanje molitve *Očenaš*
- Osobna spremnost na pomirenje i praštanje

VIII. nastavna cjelina USUSRET USKRSU

Posebni ciljevi

- Razumjeti korizmu kao vrijeme pripreve za vazmeno slavlje djelima ljubavi i praštanja
- Naslutiti i doživjeti značenje vazmenog vremena i otajstva Isusove muke, smrti i uskrsnuća
- Približiti događaje Velikog tjedna kao događaje Isusove beskrajne ljubavi prema svim ljudima
- Uživjeti se u događaj Cvjetnice, spomena na Isusov slavni ulazak u Jeruzalem
- Uvesti u razumijevanje Isusova dara na posljednjoj večeri
- Otkriti veličinu Božje ljubavi u Isusovu križnom putu i patnji na križu
- Približiti i doživjeti Radosnu poruku: Isus je uskrsnuo i zauvijek živi
- Iskusiti uskrsnu radost, svjesno doživjeti i proslaviti Uskrs i steći povjerenje u život

- Doživljajno i spoznajno uvesti u događaj Isusova odlaska sa zemlje (Uzašašća) i blagdan Duhova
- Dublje naslutiti i doživjeti biblijski govor simbola vatre (ognja) i vjetra
- Doživjeti i naslutiti kako Duh Sveti sve nas ispunja svjetlom i snagom da možemo svjedočiti svoju vjeru i ljubav prema Bogu i ljudima

Teme i osnovni sadržaji

1. Pripremamo se za Uskrs

- Pepelnica – početak korizme i priprave za proslavu Uskrsa
- Korizma je vrijeme dobrih djela, odricanja i žrtve
- Učimo dijeliti s drugima trenutke radosti, trpljenja i patnje (usp. Iv 9 i Otk 21)
- Vježbamo se u dobrim djelima, odricanju i pomaganju: odricanje od slatkiša, igračaka i drugog, pohod bolesnicima, pomoć u obitelji, u školi ...

2. Uskoro slavimo Uskrs

- Proslava Velikoga tjedna u koji nas uvodi Cvjetnica
- Isusov slavni ulazak u Jeruzalem na Cvjetnicu i radost naroda u susretu s Isusom (Mt 21, 1-11; Iv 12, 12-19)
- Isusova posljednja večera sa svojim učenicima (Mt 26, 26-30; Mk 14, 22-26)

3. Isusova muka i smrt

- Događaj osude, križnoga puta, muke i smrti Isusove (prema Mt 26, 36-40 i 48-50)
- Slavimo Isusovo vazmeno otajstvo (Veliki ili Sveti tjedan)
- Isusovo tijelo u grobu do zore uskrsnuća
- Svečanim bogoslužjem se slavi Isusovo uskrsnuće (usp. *Rimski obrednik* – Veliki ili Sveti tjedan)

4. Isus živi - uskrsnuo je

- Isus je uskrsnuo iz groba i on vječno živi (prema Lk 24, 1-11)
- Uskrs – najveći kršćanski blagdan (prema Iv 20, 19-23)
- Znakovi vazmenoga otajstva: oganj, uskrsna svijeća i krsna voda (Iv 8, 12)

5. Uskrs slavimo u obitelji, školi i župi

- Radost proslave Uskrsa u obitelji, školi i župi
- Uskrsni običaji u obitelji i u našoj sredini (gradu, selu)

6. Isus odlazi Ocu i ostaje s nama

- Isus odlazi sa zemlje - njegovo uzašašće (Lk 24, 50-53)
- Rastanak s učenicima i odlazak Ocu nebeskom (prema Dj 1, 3-14)
- Isus nakon uskrsnuća šalje apostole u svijet da krste ljude kako bi postali njegovi učenici (Mt 28, 16-20)
- Mi smo Isusovi učenici i svjedoci

7. Živimo u radosti i ljubavi

- Biblijsko izvješće duhovskoga događaja (prema Dj 2, 1-8 i 14, 22-24 i 32-47)
- Snaga Isusovih učenika nakon primanja Duha Svetoga
- Apostoli krste one koji žele biti Isusovi učenici

Prošireni sadržaji

- Radost učenika u susretu s Isusom na putu u Emaus (Lk 24,13-35)

- Tumačenje simbola križa i drugih znakova Isusove muke
- Uskrsna molitva i pjesma “Kraljice neba”
- Uskrsni običaji u različitim hrvatskim krajevima

Metodičke upute

- Iskustvo i tumačenje simbola praha i pepela
- Razgovor o korizmi kao o vremenu dobrih djela, odricanja, darivanja i žrtve
- Skupljanje igračaka i drugih priloga kao vlastiti način korizmenoga odricanja
- Pokazivanje i tumačenje slika i crteža križnoga puta i pripovijedanje tih događaja
- Likovno izražavanje na temu križnoga puta i korizme i izrada jednostavnoga križa od drveta
- Razgovor o sudjelovanju na procesiji za Cvjetnicu
- Tumačenje značenja maslinovih grančica u procesiji
- Pripovijedanje o posljednjoj večeri kao gozbi ljubavi
- Promatranje slike posljednje večere i analiza likova i radnji
- Dramsko oživljavanje likova
- Glazbeno izražavanje prikladnom pjesmom
- Dijamontaža i film o pashalnim događajima
- Pripovijedanje događaja Velikoga petka
- Razgovor i podjela uloga za sudjelovanje u pobožnosti križnoga puta
- Likovno izražavanje o djelima Isusove muke i smrti
- Pripovijedanje događaja Isusova uskrsnuća i pokazivanje slika uskrsne liturgije
- Prilagođena meditacija s uskrsnima pjesmama i simbolima: svijeća, vatra, svjetlo, život
- Likovno izražavanje na temu uskrsnuća
- Ritmičke igre uz uskrsni poklik: “Aleluja”
- Tumačenje riječi “Uskrs” i “uskrsnuće”
- Promatranje slike uskrsloga Isusa s učenicima i uživljavanje u njezinu poruku
- Opisivanje i likovno izražavanje iskustava djece povezanih s uskršnjim običajima (pisanice, blagoslov jela...) te izrada uskršnjeg nakita za školu i obitelj
- Pokazivanje i tumačenje uskrsnih simbola
- Pripovijedanje i opisivanje događaja uzašašća
- Interpretativno čitanje i uživljavanje u uloge te likovno izražavanje događaja uzašašća
- Promatranje slike duhovskoga događaja i pripovijedanje o dolasku Duha Svetoga
- Tumačenje simbola vjetra i vatre i priopćavanje doživljaja i osjećaja
- Likovno izražavanje o duhovskom događaju
- Pjevanje prikladne pjesme i prikladna glazba

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: pripadne pjesme, tekstovi i drugi prilozi na temu Uskrsa
- Priroda i društvo: blagdani – Uskrs, značenje i proslava
- Glazbena kultura: pjesma *Uskrsnu nam danas Krist* (pučka)
- Likovna kultura: korizmeni motivi – crtanje Isusa na križu; uskršnji motivi - izrada uskrsnih čestitki, pisanica od ispuhanih jaja, papira, platna, glinamola i dr.

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje korizmenih simbola i običaja
- Razumijevanje značenja “korizma”, “odricanje” i “dobra djela”
- Uočavanje povezanosti radosti i patnje u darivanju prema Bogu i prema bližnjemu
- Poznavanje osnovnih događaja Isusove muke
- Poznavanje evanđeuskoga opisa ukazanja uskrsloga Isusa
- Razumijevanje uskrsnih znakova i simbola

- Razumijevanje riječi “Uskrs” i “aleluja”
- Poznavanje nekih uskršnjih običaja
- Shvaćanje Isusova odlaska Ocu nebeskome i ostanka s nama
- Doživljavanje osjećaja zajedništva s Bogom
- Shvaćanje pojma “nebo”
- Razumijevanje simbola Duha Svetoga: voda, vjetar i vatra, golub

IX. nastavna cjelina

ZAJEDNO SMO UVIJEK RADOSNI

Posebni ciljevi

- Upoznati znakove krštenja po kojemu postajemo Isusovi učenici i svjedoci
- Upoznati i doživjeti svetu misu kao proslavu Isusova uskrsnuća
- Shvatiti važnost nedjeljnoga i blagdanskoga okupljanja na liturgijskim slavljinama u svojim župnim zajednicama
- Doživjeti i shvatiti da smo članovi jedne župne zajednice
- Upoznati ulogu Marije u Isusovu i u našem svakodnevnom životu i u Crkvi
- Razvijati osjećaj zahvalnosti prema Mariji, prema našoj majci i prema svim majkama
- Naučiti zahvaliti Bogu za primljene darove i radovati se zasluženom odmoru
- Shvatiti da i za vrijeme školskih praznika trebamo ići na nedjeljnu svetu misu sa svojom obitelji, gdje god bili
- Shvatiti ljepotu povezanosti u mislima i molitvi s prijateljima i kolegama za vrijeme školskih praznika

Teme i osnovni sadržaji

1. Isusov sam učenik

- Naše krštenje – postali smo Isusovi učenici (prema Mt 28, 18-20 i Rim 6, 3-5)
- Značenje vode u prirodi i u svakodnevnom životu
- Krštenjem ulazimo u zajednicu Isusovih učenika
- Znakovi i simboli kod krštenja (prema Iv 8, 12 i Iv 4, 14; *Rimski obrednik; Krštenje*)
- Djela po kojima pokazujemo da smo Isusovi učenici

2. Susreti Isusovih učenika

- Nedjelja je dan susreta Isusovih učenika s uskrslim Gospodinom (Ps 118, 24)
- Nedjeljom i blagdanom svečano slavimo svetu misu
- U nedjelju svetu misu slavi čitava kršćanska obitelj, mladi i stari, zdravi i bolesni (prema Mt 18, 20)
- Pod svetom misom djeca čitaju, pjevaju, ministriraju...
- Članovi smo svoje župne zajednice

3. Marija je naša Majka

- Isus nam je s križa dao Mariju za našu Majku (Iv 19, 25-27)
- Svibanj je Marijin mjesec – mjesec sunca, proljeća, ljepote i mirisa ruža
- Naše poštovanje, pobožnost i odanost prema našoj Majci Mariji (Lk 11, 27-28)

- Naša pjesma i molitva Mariji

4. Majci za majčin dan

- Iskustva majčinske ljubavi u idili obiteljskog života
- Majka je Božji dar djeci i svim ljudima
- Zahvalni smo našim majkama i očevima
- Zahvalnost i ljubav im pokazujemo dobrotom i molitvom, cvijećem, pjesmom, međusobnom pažnjom i poštovanjem

5. Radujemo se školskim praznicima

- Imamo razloga biti sretni jer smo se u školi trudili i puno naučili
- Radujemo se odmoru i školskim praznicima (prema Mk 6, 31)
- U ljepotama prirode otkrivat ćemo Božje tragove

6. Ostanimo povezani

- Na praznicima ćemo ostati povezani (ps 139)
- Povezani smo u mislima i molitvi, u igri i šetnji
- Nedjeljom ćemo slaviti svetu misu i moliti jedni za druge (Iv 17, 26)

Prošireni sadržaji

- Naučiti neku marijansku pjesmu koja je bliska djeci i omiljena puku u njihovu kraju
- Meditaciju na temu: svijet je prekrasan
- Zajedničko euharistijsko slavlje za kraj školske godine

Metodičke upute

- Pripovijedanje o znakovima i sakramentu krštenja
- Pokazivanje znakova kod sakramenta krštenja: voda, sveto ulje, svijeća itd.
- Razgovor o znakovima i djelima koja pokazuju da smo Isusovi učenici
- Čitanje i interpretacija teksta o Isusovoj prisutnosti u svetoj misi
- Promatranje odabranih slika na temu nedjeljnoga slavlja
- Zajednički pohod crkvi, izmjena i izražavanje iskustava o onom što su djeca doživjela
- Razgovor o doživljajima i zapažanjima djece na euharistijskim slavljinama
- Likovno izražavanje o misnom slavlju
- Glazbeno izražavanje
- Razgovor o ulozi Marije u Isusovu i u našem životu
- Promatranje slike – Marija s djetetom Isusom
- Pripovijedanje o značenju Majke Marije u Crkvi
- Dijamontaža i meditacija o Mariji
- Likovno izražavanje o Mariji koja je naša nebeska Majka
- Ponavljanje i učenje molitve Mariji
- Usmeno oblikovanje kratkih osobnih molitava
- Pjevanje poznatih i učenje novih pjesama o Mariji
- Pripovijedanje, iskustva i doživljaji o značenju majke u obitelji
- Promatranje slike – majka s djetetom i razgovor o odnosu majke i djeteta
- Izrada čestitki za Majčin dan
- Pjesmice za Majčin dan
- Razgovor o tome kako što ljepše provesti školske praznike, kako bismo i tada doživjeli našu povezanost s Isusom i međusobnu
- Crtežom izraziti različite prizore s praznika u kojima možemo prepoznati Božje tragove

- Izraziti crtežom i bojama svoju radost što sam dijete Božje i član velike obitelji – Crkve
- Likovno izražavanje osjećaja radosti i zahvalnosti
- Glazbeno izražavanje radosti i zahvalnosti

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: o nedjelji, obitelji i obiteljskim svečanostima s pripadnim literarnim tekstovima

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje i prihvaćanje važnosti krštenja za svagdanji život
- Shvaćanje Isusove povezanosti s nama
- Doživljavanje osjećaja zajedništva s Bogom i međusobno
- Spremnost na sudjelovanje u nedjeljnim i blagdanskim misnim slavljinama
- Uočavanje razlike i bliskosti u našem životu: zemaljske majke i nebeske Majke
- Shvaćanje važnosti međusobne povezanosti, molitve i nedjeljne mise u vrijeme praznika

VJERONAUČNI PROGRAM ZA DRUGI RAZRED

O situaciji učenika drugoga vjeronaučnoga godišta

Drugo vjeronaučno godišće ne donosi velike promjene u školi i socijalnim odnosima među učenicima. Razredno je zajedništvo već dobro izgrađeno. Upućeni su jedni na druge i pomažu jedni drugima. Rijetko pridolaze novi članovi. Učenici su stekli potrebna iskustva škole i međusobnih odnosa te poznaju strukturu škole, prostora i pravila međusobnoga suživota i komuniciranja.

Na početku drugoga razreda mnogo je mirnija situacija nego je to bilo na početku prvoga. Ipak se mora balansirati između identiteta i socijaliteta, tj. pronalaženja samoga sebe i odgovornosti za druge. Treba uvijek nanovo nastojati postići usklađenost osobne i društvene razine odnosa.

Tema osobnoga identiteta i socijaliteta također prožima i drugo vjeronaučno godišće: Kako vjera može pomoći u pronalaženju samoga sebe i, istodobno, kako doći do potrebne socijalne svijesti i odgovornosti u ovoj dobi? Postavlja se, dakle, pitanje kako vjera pomaže u osobnom sazrijevanju i rastu i u kreiranju socijalnih odnosa razrednoga zajedništva.

Drugo godišće, svojim programom, želi pratiti promjene koje se brzo odvijaju u životu djeteta i ponuditi nova otvorena pitanja koja donosi život i svijet djeteta ove dobi. S njima se izgrađuje iskustvo vjere i djecu se skladno uvodi u odvažnosti zalaganja u procesima učenja i napredovanja u vjeri.

Prvo i drugo godišće s pedagoškoga stanovišta tvore jednu cjelinu. Naravno, u drugom godišću dijete je već mnogo naučilo, već znade pisati i čitati. Budući da dijete dobro pamti, ono može naučiti i reproducirati čitave formule. Privilegirani su aktivni oblici učenja i prihvaćanja vjeronaučnih sadržaja. Također, verbalizam, formalno učenje i memoriranje potrebnih sadržaja u potpunosti treba prilagoditi dobi djece, povezati s njihovim potrebama i interesima i konkretnim životom, da ono što se uči nađe potreban odjek u njihovom iskustvu i konkretnom životu.

Dok se djeca u prvom godišću vrlo teško prilagođuju socijalnim prilikama, to im u drugom godišću uspijeva znatno bolje. To se naročito vidi promatrajući djecu u igri. Sada su im važna pravila. Moral ljubavi i zakona obilježava procese njihovoga moralnoga sazrijevanja. Djeci je vrlo važno da ih svi dobro prihvaćaju.

U drugom vjeronaučnom godišću vjeroučenik uz pomoć vjeroučitelja, čija je uloga bitna radi identifikacijskih procesa djece povezanih s usvajanjem vrednota, nastavlja otkrivati

osobnu spoznaju vjere i života u znaku osobite zahvalnosti prema Bogu i ljudima. Stoga je glavna nit vodilja koju otkrivamo kroz drugo vjeronaučno godišta **zahvalnost Bogu i ljudima**.

Svrha vjeronaučne nastave drugoga godišta

Svrha katoličkoga vjeronauka drugoga vjeronaučnoga godišta dublji je susret učenika s glavnim činjenicama kršćanske vjere i razvijanje njihove spremnosti za djelovanje u skladu s vjerom. Odgoj u vjeri treba u djeci učvrstiti i produbiti temeljni osjećaj povjerenja u Boga i u njima razviti stav radosna prihvaćanja vjerničkoga života, osobito stoga jer ih Bog, Isusov i naš Otac, ljubi i poziva da budu njegovi prijatelji i njegova dobra djeca.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave drugoga godišta

- Upoznati istine vjere: Bog je čitav svijet i nas ljude čudesno stvorio, sve nas ljubi, on je Isusov i naš Otac, on je Otac svih ljudi na zemlji – bijelih i crnih, siromašnih i bogatih, dobrih i zlih
- Otkriti i upoznati u biblijskim likovima tajnu Božje blizine
- Upoznati i uvidjeti da se u događajima povijesti spasenja, posebice u Isusovu utjelovljenju i poslanju, pokazuje da je on Božji dar ljudima, obećani i očekivani Mesija
- U susretu s Isusom otkriti Božju ljubav, njegovu brigu za svakoga čovjeka i za čitavi svijet, o čemu svjedoče i pripovijedaju Evandjelja i druge novozavjetne knjige
- Upoznati i doživjeti da se Isusova ljubav očituje osobito u tajni njegove žrtve i uskrsnuća i graditi stav osobnoga prihvaćanja i vjere u Isusovo uskrsnuće
- Izgrađivati, u susretu s Isusom, upoznavanje i tajne vlastitoga života i potrebu nasljedovanja u dobroti i plemenitosti, posebno prema siromašnima i ugroženima
- Naučiti graditi, u duhu Isusove poruke, dobre odnose sa svojim vršnjacima, s bližnjima i sa svim ljudima s kojima se susreću
- Pomoći djeci razviti sposobnost izražavanja stečenih spoznaja, upoznavanje i iskustvo radosti međusobnoga zajedništva u školi, ali i u obitelji i crkvenoj zajednici, i ostvarenje poziva na radosno sudioništvo u radu, u igri i u slavljenju života

I. nastavna cjelina PONOVRNO SMO ZAJEDNO

Posebni ciljevi

- Razvijati duh prijateljstva, povjerenja i poštovanja u vjeronaučnoj i razrednoj zajednici
- Upoznati uvjete dobroga i plodnoga prijateljstva
- Spoznati i razvijati potrebu doprinosa izgradnji zajedništva u razrednoj zajednici i u školi u svakom pojedinom učeniku
- Doživjeti, naučiti i prihvatiti da su svi ljudi međusobno braća i sestre, i da se svi trebamo poštivati i voljeti: u obitelji, u školi i u mjestu
- Naučiti susretati ljude poput Isusa i voljeti i one koji su drukčiji od nas i koji žive izvan naše škole, obitelji, župne zajednice i mjesta

Teme i osnovni sadržaji

1. Gradimo zajedništvo i prijateljstvo

- Svatko od nas je poseban i vrijedan (Post 1, 27; Mt 6, 16 –34)
- Svatko može činiti dobro: srcem volimo a djelima pomažemo

- Međusobni odnosi: negujemo duh poštovanja, prijateljstva i pomaganja
- Učimo se zajedništvu u našem razredu i školi

2. Učimo poput Isusa voljeti ljude

- U susretu s Isusom upoznajemo njegovu ljubav i prijateljstvo
- Isus nas poziva da rastemo u međusobnom poštovanju (Mk 4, 35-41)
- Potrebni smo jedni drugima: pazimo se i uzajamno pomažemo
- Poštujemo i pomažemo i one izvan naše vjeronaučne zajednice

Prošireni sadržaji

- Bez ljubavi prijateljstvo umire
- Otkrivati u sebi i u drugima različite darove i sposobnosti
- Neke izreke koje govore o prijateljstvu i popijevka *Kakav prijatelj je Isus*

Metodičke upute

- Pripovijedanje doživljaja s praznika
- Razgovor o novim prijateljima koje smo stekli
- Izmjena iskustava i misli o prijateljstvu
- Pokazivanje razglednica koje smo jedni drugima poslali
- Razgovor o tome koliko smo mislili jedni na druge za vrijeme praznika
- Crtanje prijateljskih doživljaja
- Scenske igre koje nas potiču na prijateljstvo
- Opisivanje prijateljevih osobina
- Slušanje priča i iskustava na temu prijateljstva
- Pjevanje pjesama koje govore o prijateljstvu (*Kakav prijatelj je Isus*)
- Izreke o prijateljstvu
- Pripovijedamo o Isusu kao našem prijatelju
- Predstavljanje onoga što će se raditi na vjeronauku tijekom školske godine

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: literarni tekst o početku nove školske godine; upoznavanje sa školskom knjižnicom
- Priroda i društvo: kultura života – odnosi među ljudima, rodbinske veze i odnosi
- Glazbena kultura: *Opet u školi*, J. Požgaj
- Tjelesno-zdravstvena kultura – pokretne igre, igre s pjevanjem

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje i spremnost na zajedništvo
- Razumijevanje pojma “prijatelj”, “prijateljstvo”
- Shvaćanje situacija u kojima se gradi i u kojima se razbija prijateljstvo
- Poznavanje načina prepoznavanja prijatelja
- Usvajanje spremnosti i načina ponovnog uspostavljanja prijateljstva
- Otvorenost i spremnost na prijateljstvo s Isusom i s drugima

II. nastavna cjelina BOG NAS JE ČUDESNO STVORIO

Posebni ciljevi

- Postati svjestan tajnovitosti života i uvidjeti da nam je život darovan
- Steći pouzdanje u Boga od kojega potječe svijet i život

- Shvatiti i doživjeti neponovljivost i veličinu ljudskoga bića
- Spoznati i naučiti da čovjek svojim stvaralačkim sposobnostima surađuje na Božjem stvarateljskom djelu

Teme i osnovni sadržaji

1. Svijet je čudesan i tajnovit

- Posvuda oko sebe susrećemo život, u bistrini vode i u sjaju sunca
- Opažamo da biljke i životinje nastaju pa onda nestaju
- Znamo da se čovjek mijenja: mlad je, stari, zdrav je i bolestan
- Osjećamo svoj vlastiti život i opažamo da rastemo i postajemo viši
- Udišemo i izdišemo, stojimo, krećemo se i igramo, veseli smo i tužni
- Svijet u nama i oko nas je čudesan i tajnovit, mogu u njemu maštati, mogu stvarati
- “Vjerujem u Boga Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje”

2. Različiti smo, a međusobno povezani

- Slični smo jedni drugima, a opet smo različiti
- Otkrivamo bogatstvo razlika među ljudima različitih rasa, naroda i običaja
- Otkrivamo sličnosti među ljudima i njihovu povezanost
- Svatko je od nas neponovljiv i jednako vrijedan

3. Čovjek je divno Božje stvorenje

- Čovjek je divno Božje stvorenje
- Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku: razumom misli, srcem ljubi a rukama radi
- Bog daje svemu život i sve drži na životu (Post 1 i 2; Ps 104)
- Čovjek je divno Božje stvorenje kada čini ono što je dobro i plemenito

Prošireni sadržaji

- Svijet se sastoji od različitih ljudi (boja kože, nacija, religija) i svi su baštinici ovoga našega planeta Zemlje
- Sve što postoji ima svoj (skriveni) smisao
- Mi s Bogom možemo stvarati i mijenjati svijet

Metodičke upute

- Likovno izražavanje na temu “Sada sam malen – kada budem velik...”
- Scenski improvizirati: budan sam, uranjam u san, sanjam, budim se... svjesno disanje, udisanje i izdisanje
- Posijati i pratiti s djecom rast sjemena neke biljke i tumačiti promjene
- Organizirati s djecom izlet u prirodu i voditi s njima razgovor tako da mogu doživjeti veličinu i ljepotu stvaranja
- Gledanje primjerene dijamontaže o stvaranju i sustvaranju
- Izražavanje dojmova o ljepotama Božjega stvaranja
- Interpretacija doživljaja o iskustvu stvaranja i sustvaranja uz pomoć biblijskih tekstova, npr. izviješće o stvaranju
- Pripovijedanje i tumačenje biblijskih tekstova i prikladne pjesme na temu stvaranja
- Ritmička igra na temu stvaranja i sustvaranja
- Poticajna pitanja i vođeni razgovor o sposobnostima djece i mogućnostima sustvaranja
- Izražavanje stvaranja i sustvaranja crtanjem i bojenjem

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: teme o pojedinostima u prirodi i prirodnim pojavama te pripadni literarni tekst, npr. *Ti si veza između Boga i cvijeta*, Zvonimir Balog
- Priroda i društvo: snalaženje u prostoru (strane svijeta, sunce); priroda (djelatnosti ljudi u vrtu, voćnjaku, čuvanje okoliša)
- Likovna kultura: motivi iz djetetove okoline: ljudi, životinje, biljke, pojave u prirodi; oblikovanje na plohi – jesen – kolaž, dizajn

Praćenje i vrednovanje

- Sposobnosti zapažanja, uživljanja, divljenja i stvaranja
- Početno uživljanje i upoznavanje biblijskih izvješća o stvaranju
- Shvaćanje i prihvaćanje da nam je život i svijet darovan i da smo stvoreni na Božju sliku

III. nastavna cjelina LJUDI NA BOŽJEM PUTU

Posebni ciljevi

- Razumjeti da je Biblija knjiga koja govori o velikim Božjim djelima za čovjeka
- Steći osnovni uvid u podjelu Biblije na Stari i Novi zavjet
- Upoznati velike starozavjetne likove i načine njihova prijateljevanja s Bogom (Noa, Abraham, Josip Egipatski)
- Po biblijskim se likovima otvarati Bogu i slušati njegovu poruku
- Kroz biblijske likove voditi djecu k doživljaju temelja vjere i pouzdanja u Boga
- Otkriti u Noi, Abrahamu i Josipu kako Bog vodi kroz život one koji su mu vjerni

Teme i osnovni sadržaji

1. Biblija je najljepša knjiga

- Knjiga je drag prijatelj – neke knjige posebno volim
- Biblija je najljepša knjiga koja govori o dobrom Bogu
- Različiti nazivi za Bibliju: Sveto pismo, Riječ Božja
- Biblija se dijeli na dva velika dijela: Stari i Novi zavjet
- Biblija je moja najdraža knjiga i svaki je dan rado uzimam u ruke

2. Noa je Bogu poslušan

- Stari zavjet pripovijeda o dobrim ljudima koji su Bogu poslušni
- Noa i njegova lađa (Post 6-9)
- Bog čuva i spašava one koji su mu vjerni i poslušni

3. Abraham vjeruje Bogu

- U životu smo iskusili: opasnost, nezgodu i nesigurnost na ulici, na putu, na izletu u nepoznatom kraju, u selu i u velikom gradu
- Dragocjeno je imati nekoga kojemu možemo vjerovati i na kojega se možemo osloniti
- Abraham sluša Božji poziv i ima povjerenja u Boga (Post 12-18)
- Bog čuva Abrahama i nagrađuje njegovu vjeru (Post 1-6; 7-9; 12-18)

4. Josip Egipatski na Božjem putu

- Ponekad se braća i sestre ne razumiju i svađaju se
- Josip Egipatski i njegova braća (Post 37-47)
- Braća nanose zlo i nepravdu svome bratu Josipu
- Bog pomaže Josipu i okreće zlo na dobro

- Josip svojoj braći oprašta i izbavlja ih iz nevolje
- Bogu je milo kada opraštamo i pomažemo jedni drugima

Prošireni sadržaji

- Približiti i upoznati vrijeme i svijet u kojem je nastao biblijski tekst i omogućiti učenicima zorni susret s različitim izdanjima Biblije

Metodičke upute

- Djeca donose i pokazuju svoje najdraže knjige
- Pokazati različita izdanja Biblije: Biblija za djecu, Biblija za mlade, liturgijska izdanja Biblije, stara i nova izdanja, džepna izdanja itd.
- Zajedničko pregledavanje knjiga
- Pripovijedanje, tumačenje, objašnjenje
- Djeca pripovijedaju biblijske događaje i zgone iz Staroga zavjeta koje već poznaju
- Prepričavanje
- Čitanje pojedinih dijelova teksta iz Biblije
- Promatranje odabranih slika
- Glazbeno izražavanje (meditativni ples)
- Uz pomoć različitih fotografija i dijapozitiva potaknuti razumijevanje biblijskoga svijeta, zemlje, načina života i rada (osnovni podaci: palestinsko naselje, nomadski način života, zemljoradnja, Genezaretsko jezero, ribarenje itd.)
- Uživljeno pripovijedanje o životu i važnim događajima velikih likova Staroga zavjeta (Noa, Abraham, Josip)
- Likovno izražavanje
- Dramska igra na temu starozavjetnih likova

Međupredmetne veze

- Likovna kultura: crtanja i slikanje biblijskih likova, Noa i životinje, Noina arka
- Hrvatski jezik i književnost: knjige koje volim čitati; među knjigama koje čitam je i Biblija
- Priroda i društvo: snalaženje u vremenu (sat, dan, mjesec, godina, služenje kalendarom)

Praćenje i vrednovanje

- Shvaćanje i uočavanje značenja Biblije za kršćane
- Poznavanje naziva dvaju glavnih dijelova Biblije
- Poznavanje, na primjerima navedenih likova, o čemu govori Stari, a o čemu Novi zavjet
- Razumijevanje važnosti Božje pomoći u našem svakodnevnom životu
- Doživljaj i stav zahvalnosti Bogu za njegovu pomoć i vodstvo

IV. nastavna cjelina NAŠA POVEZANOST S BOGOM I S LJUDIMA

Posebni ciljevi

- Probuditi radost i zahvalnost prema Bogu jer nam je darovao život i njegova smo djeca
- Uočiti i doživjeti da je Bog dobar i da smo mi međusobno braća i sestre
- Naučiti i biti spreman obratiti se Bogu i ljudima u radosti i zahvalnosti
- Upoznati svece – osobito zaštitnike svoje župe i one čija imena nosimo
- Izgrađivati osjećaj zahvalnosti prema drugim ljudima koji su živjeli prije nas
- Shvatiti važnost molitve za sve pokojne, posebno za one koji su nam bliski

Teme i osnovni sadržaji

1. Mi smo Božja djeca i međusobno braća i sestre

- Bog želi da nam život bude lijep i uspješan
- Bog nas voli i brine se za nas poput dobrog oca i dobre majke (Iz 49, 15-16; Ps 73, 24-26)
- Božja skrb za Ninivljane (Jona)
- Božja djeca su međusobno braća i sestre

2. Naša zahvalnost Bogu i ljudima

- Bogu kažem hvala: što postojim, što rastem, što imam zdravo tijelo, razum, srce, dušu, lijepo odijelo, hranu i sve što mi je potrebno (Tob 4, 1-12.21)
- Ljudima kažem hvala: za prijateljstvo, za pažnju, za pomoć, za razumijevanje, za zajedništvo, za zajednički rad, za radost i za svako dobro
- Upućeni smo jedni na druge i ovisni smo jedni o drugima - Dani kruha
- U pomaganju i zahvaljivanju pokazujemo da smo međusobno braća i sestre

3. Naša zahvalnost svecima i pokojnicima

- Sveci su naši uzori i zaštitnici koji za nas mole kod dragoga Boga
- Naši imendani - molitva i zahvalnost svecima čije ime nosimo i onima koji se slave u našem kraju
- Zahvalnost svecima najbolje pokazujemo slijedeći njihov primjer
- Za mnogo dobrog i lijepoga u našem životu zahvaljujemo našim pokojnicima
- Zahvalnost pokojnicima najljepše pokazujemo molitvom za njih i odlaskom na njihove grobove

Prošireni sadržaji

- Biblija u Knjizi o Tobiji pripovijeda o Tobiji i njegovom sinu kao primjeru upućenosti ljudi na Boga i upućenost jednih na druge

Metodičke upute

- Razgovor o iskustvima iz svakodnevnoga života, o odnosima između braće i sestara
- Pokazivanje i interpretacija fotografija s motivima međuljudskih odnosa među djecom
- Djeca pripovijedaju o svojim načinima izražavanja zahvalnosti Bogu i drugima
- Likovno izražavanje osjećaja radosti i zahvalnosti
- Glazbeno izražavanje osjećaja radosti i zahvalnosti
- Oblikovanje zahvalne molitve za Božju i ljudsku dobrotu, ljubav i brigu za nas (prepričavanje biblijske pripovijesti o Tobijinim zgodama)
- Izražavanje dojmova
- Tumačenje vlastitih imena i imena svetaca
- Oblikovanje molitava svecima zaštitnicima
- Pjevanje primjerene pjesme
- Oblikovanje molitve za pokojne uz upaljenu svijeću
- Zajednički pohod groblju, pohod grobu i paljenje svijeće nekom pokojniku kojega nitko ne posjećuje

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: Dani zahvalnosti – Dani kruha (pjesmice, članci) te blagdan Svih svetih i Dušni dan s pripadnim tekstovima
- Priroda i društvo: kalendar prirode; blagdani; Dani kruha – Dani zahvale; dani sjećanja i poštovanja prema pokojnicima

- Likovna kultura: blagdanski motivi, teme o kruhu i plodovima zemlje; narodni običaji; modeliranje od tijesta; crtanje i slikanje bojama – od zrna do kruha; slikanje svijeća i cvijeća koje nosimo na groblja

Praćenje i vrednovanje

- Osjećaj zahvalnosti prema Bogu i ljudima za život i učinjena dobročinstva
- Otvorenost i spremnost na zahvalnost Bogu za život, zdravlje i druge darove
- Zahvalnost svojim najbližima i svojim pokojnicima za primljena dobročinstva
- Poznavanje svetaca zaštitnika, posebice zaštitnika župe i sveca čije ime nosimo
- Poznavanje obiteljskoga stabla, tj. ljudi koji su živjeli prije nas i koji su nam puno značili
- Poznavanje kratke molitve za pokojne

V. nastavna cjelina ISUS – DAR BOŽJI ZEMLJI I LJUDIMA

Posebni ciljevi

- Uočiti da u životu uvijek nešto iščekujemo
- Kratko upoznati neke događaje iz povijesti izabranoga naroda koji pokazuju njihovo iščekivanje Mesije
- Shvatiti da Božić za kršćane znači Isusov dolazak na svijet i da ga je Bog poslao na zemlju kako bi nam pokazao svoju ljubav i blizinu
- Upoznati Isusa kao člana nazaretske obitelji
- Shvatiti i prihvatiti da je Isus došao na zemlju radi spasenja svih ljudi
- Aktivno sudjelovati u adventskim i božićnim slavljenjima i običajima

Teme i osnovni sadržaji

1. Ljudi žive u nadi i iščekivanju

- Kako ljudi žive u nadi i iščekivanju?
- Što sve ljudi iščekuju i čemu se nadaju?
- Što osjećamo i doživljavamo kada s čežnjom iščekujemo važne događaje našega života?

2. Izraelski narod očekuje Mesiju

- Narod u kojem se rodio Isus nestrpljivo je čekao svojega Spasitelja
- Pjesma proroka Izaije (Iz 9 i 11)
- Narod čezne za mirom, slobodom, pravdom i blagostanjem
- Bog ispunja svoja obećanja i šalje na zemlju Mesiju – Spasitelja

3. Isus je očekivani Mesija – Sin Božji

- Isusovim rođenjem započinje vrijeme Božje blizine i spasenja
- Kršćani vjeruju: Isus je očekivani Mesija – Sin Božji (Lk 2, 1-7)
- Starac Šimun i Ana upoznali su novorođenoga Mesiju kojega su čitavoga života čekali (Lk 2,25-38) – radost zbog rođenja Mesije
- Svečana proslava Božića u obitelji, u župnoj zajednici i u školi

4. Mudraci traže Isusa

- Mnogi su ljudi čekali Isusovo rođenje
- Mudraci iz dalekih zemalja traže Isusa i nalaze ga u jaslama (Mt 2,1-12)
- Radost zbog maloga Boga koji se rodio u siromašnoj štatici
- Mudraci daruju Isusa, Mariju i Josipa

- Moj dar malom Isusu

Prošireni sadržaji

- Božićni običaji u različitim hrvatskim krajevima
- Adventski i božićni običaji pripadnika nacionalnih manjina koji žive u pojedinim krajevima
- Isus je kao čovjek došao na svijet u obitelji
- Naša i nazaretska obitelj

Metodičke upute

- Pripovijedanje i razgovor o doživljajima i iskustvima očekivanja važnih događaja u obitelji i okolini
- Crtanje kontrastnih slika: čekanje – ispunjenje čekanja (npr., kad se roditelji vraćaju kući, kad dobijem dar...)
- Predstavljanje dramskom igrom: čekanje – ispunjenje čekanja
- Vjeroučiteljevo pripovijedanje i tumačenje
- Promatranje fotografija i slika: ljudi nešto traže
- Vježba uživanja: čekati i nadati se nečemu
- Primjerena meditacija: simbolika adventskoga vremena: hladnoća – toplina; tama – svjetlo
- Tumačenje riječi “Mesija”
- Pjevanje adventske pjesme
- Pripovijedanje biblijskih događaja o Isusovu rođenju
- Uživanje, uz umjetničku reprodukciju, u događaj susreta starca Šimuna i proročice Ane s Isusom u Hramu
- Slušanje odabrane božićne priče
- Scensko izvođenje božićnih prizora
- Likovno izražavanje
- Pjevanje božićne pjesme
- Razgovor o božićnim slavljinama i običajima
- Izrada i tumačenje božićnih simbola
- Uređenje i kicenje razreda

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: različite pjesmice i prigodni tekstovi o Došašću i Božiću, primjerice, *Očekujući svetu Luciju*, Lucija Puljak; *Djevojčica sa žigicama*, H. C. Andersen i dr.
- Priroda i društvo: kalendar blagdana i praznika; značenje blagdana Božića kod katolika i drugih vjeroispovijesti; čestitanje blagdana
- Glazbena kultura: *Radujte se narodi*; *Svim na zemlji*; *Pred Božić* A. Čelar; *Novogodišnje koledanje*, J. Požgaj
- Likovna kultura: adventski i božićni motivi; crtanje i slikanje, dizajn, izrada adventskoga vijenca, izrada božićnih ukrasa od kolaž-papira, folije

Praćenje i vrednovanje

- Povezivanje vlastitoga iskustva iščekivanja s iščekivanjem Isusova dolaska
- Upoznati da Isus pripada izraelskom narodu
- Shvaćanje značenja Kristova rođenja za spasenje ljudi
- Poznavanje, razumijevanje i prihvaćanje božićnih običaja, znakova i simbola

VI. nastavna cjelina

ISUSOVI PRIJATELJI

Posebni ciljevi

- Razumjeti da Isus donosi Božju poruku ljudima i da ona ima snagu koja privlači sve ljude
- Spoznati da je Božja poruka spasenja upućena svim ljudima i da ona govori o Božjoj dobroti i brizi za sve ljude
- Otkriti veličinu Božje ljubavi u Isusovim riječima i djelima
- Susresti osobe iz Evanđelja koje su činile dobra djela i pokazivale ljubav prema potrebnima
- Upoznati tko su apostoli, tko su evanđelisti, a tko učenici
- Razumjeti da je Isus htio da se njegova poruka svjedoči i prenosi do kraja vremena
- Upoznati i naučiti neke načine dječjega svjedočenja i prenošenja Isusove Radosne vijesti

Teme i osnovni sadržaji

1. Mnogi su povjerovali Isusu

- Nitko nije govorio kao Isus
- Isus je imao vremena za ljude
- Tko vidi Isusa, vidi Boga, dobrog nebeskoga Oca (Iv 14, 8-11)

2. Isus pokazuje Božju ljubav i dobrotu

- Ljubav i dobrotu su jači od smrti
- Najvažnije je ljubiti (Mt 22, 34-39)
- Isus nas uči ljubiti ljude i činiti im dobro

3. Isus treba ljude za svoje djelo

- Mnoge zadatke ne možemo izvršiti sami
- Isus za svoje djelo treba ljude
- Isus poziva i šalje svoje učenike (Mt 4, 18-22; Mt 9,9 i Iv 1, 43-46)
- Djeca su mali Isusovi učenici

4. Novi zavjet pripovijeda o Isusovu životu

- Apostoli propovijedaju o Isusovu životu
- Evanđelja govore o Isusovu životu: Matej, Marko, Luka i Ivan zapisali su događaje iz Isusova života
- Djela apostolska pripovijedaju o životu apostola i prvih kršćana (Dj 2, 41-47 i 4, 32-37)
- Apostoli su svojim zajednicama pisali pisma (1Kor 12, 12-17)

Prošireni sadržaji

- Učenici govore u Isusovo ime (usp. Lk 10, 1-12)
- Isus poziva mlade da budu njegovi svećenici

Metodičke upute

- Odabrana priča: predanost zadatku koji je nekome povjerio otac, djed, učitelj...
- Razgovor o velikim zadacima i poslovima koje mogu izvršiti samo oni koji se osjećaju pozvanima i koji se potpuno predaju tom zadatku
- Pripovijedanje evanđeoskih događaja i vođeni razgovor
- Pravljenje kolaža na temu biblijskih događaja
- Tumačenje riječi “dobri Otac”, “tko vidi Isusa, vidi Boga”, “apostol”
- Vježbe uživljavanja i poistovjećivanja
- Scensko izvođenje

- Prepričavanje u prvom licu
- Rješavanje križaljke s imenima apostola koja nose djeca ili netko u njihovoj obitelji
- Prikazivanje dijamontaže: apostolsko propovijedanje i prve zajednice
- Tumačenje pomoću zemljovida
- Razgovor: Isusovi učenici danas
- Likovno izražavanje

Međupredmetne veze

- Likovna kultura: crtanje i slikanje Isusova lika, zatim likova poznatih ljudi koji danas slijede Isusa

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje razloga Isusova okupljanja apostola i učenika
- Poznavanje imena četiriju evanđelista
- Razumijevanje riječi “apostol” i “evanđelist”
- Shvaćanje tko su i po čemu se prepoznaju Isusovi učenici danas

VII. nastavna cjelina ŽIVOT JE LIJEP I TEŽAK

Posebni ciljevi

- Postati svjestan svijetlih (pozitivnih) i tamnih (negativne) strana života
- Uvidjeti da ljepše i bolje živimo kada se uzajamno pomažemo
- Shvatiti da poteškoće, koje ne možemo promijeniti, možemo s Božjom pomoću podnositi, olakšati i okrenuti na dobro
- Naučiti mijenjati vlastito ponašanje i znati učiti iz vlastitih pogrešaka
- Upoznati da je Isus ljubio ljude i čitav svijet te da je radi nas ljudi prihvatio put križa i trpljenja
- Doživjeti snagu i značenje Isusova uskrsnuća za spasenje ljudi
- Shvatiti da u liturgijskim slavljinama od Cvjetnice do Uskrsa slavimo Isusa koji je pobijedio zlo, grijeh i smrtu
- Otvoriti se radosti uskrsne poruke u svakodnevnu životu

Teme i osnovni sadržaji

1. Svijetle i tamne strane života

- Što nam se u svijetu i životu sviđa, a što ne sviđa?
- Bol i trpljenje ljudi često nanose jedni drugima
- Ponekad bi ljudi željeli biti drukčiji (npr. kada imaju briga i poteškoća, kada su tjelesno oštećeni, prikraćeni, siromašni ili bolesni, osamljeni i bez prijatelja)

2. Mi trebamo jedni druge

- Pojedinci se brinu za ljude u nevolji (Lk 10, 29-37)
- Isus ohrabruje one koji trpe (Mt 11,28: “Dođite k meni svi koji ste izmoreni i opterećeni...”)
- U susretu s ljudima imati blago i ponizno srce

3. Isus pomaže bolesnima i siromašnima

- Isus se smilovao čovjeku u nevolji (npr. Mk 7, 31-37 i Otk 7, 13-37)
- Pojedinci, udruge i zajednice pomažu ljudima u nevolji

- Ne možemo sve sami napraviti ili promijeniti: otkloniti poteškoće i osamljenost, riješiti se straha, izbjeći nesretne slučajeve, izbjeći smrt

4. Isus je trebao trpjeti, biti raspet i umrijeti

- Cvjetnica – Isusov ulazak u Jeruzalem
- Čin Isusove muke: Juda izdaje Isusa; veliki svećenik osuđuje Isusa na smrt, jer ga drži neprijateljem naroda i bogohulnikom (Mk 2, 27-28 i 3, 1-6); Pilat donosi smrtnu presudu i predaje Isusa vojnicima, jer se boji Židova (Lk 22, 1-23,56)
- Isus iz ljubavi prema nama trpi i umire na križu, on pobjeđuje smrt da i mi možemo biti s njime kod Oca nebeskoga (Mk 14, 43 – 15, 39)

5. Isus je uskrsnuo od mrtvih

- Učenici su zbunjeni i u strahu su za svoj vlastiti život
- Žene na Isusovu grobu (Mt 28,1-10)
- Po Jeruzalemu i okolici pronio se glas: Isus je uskrsnuo

6. Uskrsli Isus donosi mir i radost života

- Isus se ukazuje apostolima (Lk 24,36-43)
- Zbunjenost i strah učenika preokreće se u radost što je Isus živ
- Isus dolazi k apostolima kroz zatvorena vrata, jede i govori s njima
- Liturgijski izrazi i kršćanski simboli smrti i uskrsnuća

Prošireni sadržaji

- Biblija pripovijeda o pravednom Jobu koji trpi i ima povjerenja u Boga

Metodičke upute

- Razgovor pomoću konkretnih poticajnih pitanja, koja se odnose na primjere iz iskustva djece, na temu: Zašto čovjek trenutke velike žalosti ili velike radosti želi podijeliti s drugima? (Primjer: rođendani, imendani, vjenčanja, sprovodi...)
- Situacijska igra
- Razgovor o temi radosti i žalosti s roditeljima i iznošenje iskustava i spoznaja o tome
- Navođenje djeci poznatih dobrotvornih ustanova koje pomažu ljudima
- Prikazivanje odabranoga kratkoga filma o socijalnoj skrbi i pomoći
- Vježbe uživljavanja: Kako se osjećam kada sam prema nekome dobar, kada mu pomažem, i kako se taj drugi osjeća?
- Vježbe poistovjećivanja i pantomima
- Likovno izražavanje
- Opisivanje i pripovijedanje situacija kada smo koga povrijedili i kako smo ispravili pogrešku
- Pripovijedanje prikladne priče
- Scensko izvođenje, glazbeno izražavanje
- Pripovijedanje biblijskih tekstova o Isusovoj mucu (prema Lk 22,1-23,56)
- Prikazivanje primjerene dijamontaže o mucu
- Zajedničko stvaranje kolaža o Isusovoj mucu, smrti i uskrsnuću
- Vođeni razgovor
- Rad sa slikama koje prikazuju pojedine situacije križnoga puta
- Pjevanje korizmene pjesme
- Scenske improvizacije
- Vjeroučiteljevo pripovijedanje o Isusovoj mucu i uskrsnuću prema Mt 28,1-10 i Lk 24,36-49
- Promatranje slika i likovno izražavanje na temu Uskrsa

- Razgovor o uskrsnim događajima i pjevanje uskrsne pjesme
- Prikazivanje dijapozitiva
- Pokazivanje simbola liturgije Velikoga tjedna (liturgijske boje, prekrivanje križa)

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: pjesme, priče i običaji o Uskrsu odabrani za ovo godišće
- Priroda i društvo: naše tijelo i zdravlje; svetkovina Uskrsa i uskršnji običaji
- Likovna kultura: motivi iz Isusove muke, slikanje posljednje večere, crtanje i slikanje Isusa na križu; uskrsni motivi, crtanje, modeliranje, izrada čestitki i ukrasa za Uskrs
- Glazbena kultura: *Uskrsnu nam danas Krist*, pjevanje pjesama koje izražavaju radosno raspoloženje

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje činjenice da ljudi jedni drugima nanose bol i patnju i da se trebaju mijenjati
- Spremnost svakoga da pridonese smanjivanju broja ružnih i tužnih situacija
- Shvaćanje da je Isusova smrt, smrt Pravednika koji umire za grijehе svih ljudi
- Sposobnost uživljanja i prepoznavanje znakova i simbola korizmenoga i uskrsnoga vremena
- Poznavanje osnovnih činjenica Isusove muke, smrti i uskrsnuća na temelju opisa uskrsnih događaja u Evanđeljima
- Razumijevanje i prihvaćanje znakova uskrsne radosti, mira i ljubavi u svakodnevnom životu

VIII. nastavna cjelina LIJEPO JE KAD SU BRAĆA ZAJEDNO

Posebni ciljevi

- Spoznati da su ljudi sretni u ljubavi i zajedništvu
- Uočiti da se u zajednici i za zajedništvo treba založiti, da svaki član treba dati svoj prilog zajedničkom životu i iz ljubavi živjeti za druge, u čemu nam je primjer majčina ljubav
- Shvatiti i prihvatiti da je zajedništvo moguće samo onda ako se svi pridržavaju pravila zajedničkoga života
- Upoznati što Isus traži od nas kad nas poziva da jedni drugima praštamo i uvijek činimo dobro
- Upoznati pogreške koje činimo jedni drugima i što znači grijешiti protiv ljudi i protiv Boga
- Razumjeti da je molitva razgovor s Bogom i znak naše uzajamne ljubavi i brige

Teme i osnovni sadržaji

1. Isusovi prijatelji svima čine dobro

- Lijepo je živjeti zajedno i svima činiti dobro (prijatelji s prijateljima, djeca s roditeljima, učenici u razredu)
- Život u zajedništvu i ljubavi je moguć ako svima činimo dobro, ako ljubimo i neprijatelje koji nam nanose zlo (Mt 5, 43-47)
- Isusovo zlatno pravilo: "Sve što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima!" (Mt 7, 12)

2. Oprosti svome bratu i budi radostan

- Činimo pogreške: one za koje nismo krivi i za koje smo odgovorni
- Pogreške i zlo u svijetu ljudima donose nepravde i nesreće (životni primjeri)
- Isusov poziv na praštanje poput dobrog Oca nebeskoga (Mt 6, 14)
- Dobrota i milosrđe su važni za praštanje (Ef 4, 32)

3. Učimo zahvaljivati svojim bližnjima, posebno zemaljskoj i nebeskoj Majci

- Ponekad je teško biti s drugima (npr. s braćom i sa sestrama, s roditeljima, sa susjedima, s prijateljima u školi) – pravila zajedničkoga života
- Zahvalnost roditeljima, posebno zemaljskoj majci za sve dobro što nam čini
- Zahvalnost nebeskoj Majci Mariji u njezinu mjesecu svibnju

4. Molitva povezuje ljude

- Učimo moliti: u molitvi dijelimo radost i žalost, izražavamo svoju zahvalnost, iznosimo svoje potrebe i molimo za potrebe drugih
- U molitvi nismo sebični nego smo s drugima molitvom povezani
- Molitvom Boga hvalimo, slavimo i zahvaljujemo mu za sva dobročinstva

Prošireni sadržaji

- Važnost osobne molitve
- Zajednička molitva u obitelji

Metodičke upute

- Razgovor o osobnim iskustvima djece o prijateljstvu i zajedništvu
- Izrada maloga obiteljskoga stabla i razgovor o odnosima u obitelji
- Vježbe uživljanja: Što veseli druge i čime ih mogu usrećiti?
- Izrada čestitki za Majčin dan
- Priprava dara kojim ćemo razveseliti majku
- Situacijska igra
- Izražavanje stripom
- Usporedba zlatnoga pravila i narodne izreke “Što ne želiš da drugi učini tebi...”
- Tumačenje pojmova koji označuju grijeh, krivnju, pogrešku, povredu zajedništva
- Odabrane pripovijetke
- Primjeri iz dnevnoga tiska
- Pokazati na primjerima načine prosuđivanja nečije krivnje
- Objasniti razlike na primjerima: oštetiti nešto nehotice, uništiti namjerno, ne htjeti pomoći
- Priče iz dječjega svakodnevnoga života
- Dramska igra ili pantomima
- Oblikovanje vlastitih molitava za zajedničke susrete
- Oblikovanje spontanih molitava za blagoslov kod stola, prije i poslije jela

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: majka (pjesmice)
- Priroda i društvo: rodbina i obitelj; tekstovi o Majčinu danu
- Glazbena kultura: popijevke *Majčica* i *Majčina uspavanka*; *Pred majčinom slikom*, J. Požgaj i dr.
- Likovna kultura: teme o prijateljstvu i zajedništvu; tema – majka za Majčin dan u različitim tehnikama; izrada čestitki za Majčin dan.

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje činjenice da nitko ne može živjeti sam
- Shvaćanje i prihvaćanje života u kojem se moramo pridržavati zajedničkih “pravila igre” ako želimo da svi budu zadovoljni
- Razumijevanje da je grijeh prema drugima ujedno i grijeh pred Bogom
- Sposobnosti molitvenoga izražavanja

IX. nastavna cjelina **CRKVA JE VELIKA BOŽJA OBITELJ**

Posebni ciljevi

- Uočiti da svatko živi u zajednici
- Razlikovati neke zajednice (obitelj, razred, župu itd.)
- Razumjeti krštenje kao način primanja u Kristovu Crkvu i znak pripadnosti Crkvi
- Uočiti da je Isus želio i osnovao svoju Crkvu na apostolima
- Upoznati da se svi kršćani, koji vjeruju u Krista, trebaju međusobno poštivati i pomagati

Teme i osnovni sadržaji

1. U obitelji živimo jedni za druge

- Naša mala obitelj: pripadam različitim zajednicama (obitelji, razrednom odjelu, Crkvi)
- Na različite smo načine postali članovi tih zajednica (npr. rođenjem, upisom u matičnu knjigu u općini, upisom u školu, vjerom i krštenjem)
- Nedjelja i obitelj (susret u svetio misi i kod zajedničkog stola)

2. Po krštenju postajemo članovi Katoličke crkve

- Krštenjem dobivam svoje ime i postajem članom Crkve
- Moji roditelji su me dali krstiti (kada sam i gdje kršten?)
- Riječi krštenja: “... ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga”
- Krštenje Etiopljanina (Dj 8, 26-40)

3. Moja obitelj i župa

- Moja je obitelj mala zajednica onih koji se vole
- Moja je župa velika zajednica Isusovih vjernika
- U našoj se župi međusobno poznajemo, družimo i pomažemo

4. Kršćani se u svijetu poštuju i pomažu

- U svijetu ima mnogo kršćana
- Katolička crkva – zajednica kršćana s papom, biskupima i svećenicima
- Svi se kršćani međusobno poštuju i pomažu i tako svjedoče Evanđelje

Prošireni sadržaji

- Član sam svoje župne zajednice: u njoj svi imamo svoje mjesto, u njoj se okupljamo, primamo sakramente, molimo, družimo se, ministriramo....

Metodičke upute

- Shematski prikaz povezanosti zajednica
- Razgovor o tome kojoj sve zajednici pripadamo
- Izmjena iskustava o krštenju, o kojem su djeci pripovijedali roditelji
- Razgledavanje fotografija s vlastitoga krštenja, pregledavanje krsnih listova
- Vođeni razgovor
- Korištenje odabranih slika i fotografija
- Tumačenje riječi: “krstiti” (“kristiti”), “uroniti”
- Tumačenje znakova: svijeća, bijela haljina, voda
- Djeci primjerena meditacija uz krsne simbole
- Likovno izražavanje na temu krštenja

- Film ili dijamontaža o tijeku krštenja
- Zajedničko sudjelovanje na jednom krštenju
- Pripovijedanje o životu i primjeru pojedinih zaštitnika
- Glazbeno izvođenje imena djece
- Razgovor o značenju krštenja i znaku križanja
- Promatranje odabranih umjetničkih djela
- Ritmička igra
- Odabrane priče o ljudima koji su rado drugima pomagali i činili dobro
- Razgovor o načinima na koje i djeca mogu pomagati drugima

Međupredmetne veze

- Priroda i društvo: rodbina i svojta, rodbina i obitelj
- Likovna kultura: obiteljski motivi izraženi vodenim bojama ili temperama
- Glazbena kultura: pjesma, popijevka *Dijete pjeva*
- Tjelesna kultura: igre, plesne strukture

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje veze između krštenja i pripadnosti Crkvi
- Poznavanje krsnih znakova i simbola
- Poznavanje značenja riječi "krštenje"
- Shvaćanje i prihvaćanje važnosti sakramenta krštenja u svakodnevnom životu, osobito kao poziva da svima pomažemo i činimo dobro
- Znanje imena sadašnjega pape, mjesnoga biskupa i svojega župnika

X. nastavna cjelina NAŠA RADOST I ZAHVALNOST

Posebni ciljevi

- Produbiti zahvalnost za primljene darove tijekom školske godine: dar života, učenja, prijateljstva, zajedništva
- Uočiti znakove povezanosti i zajedništva
- Naučiti radovati se životu koji nam daruje Isus i to iskustvo radosti živjeti i prenositi svima u vrijeme praznika
- Stvoriti odluke i plan za školske praznike

Teme i osnovni sadržaji

1. Zahvalnost Bogu za dar učenja i zajedništva

- Što smo naučili tijekom školske godine?
- Zahvalni smo Bogu za pomoć u radu i na uspjehu (Ps 118)
- Zahvalni smo svima u školi (drugovima, nastavnicima...) za pomoć, prijateljstvo i zajedništvo

2. S Bogom u radost života

- Imamo razloga biti sretni i radosni
- Radujem se praznicima i odmoru
- Svijet je oko mene lijep, djeca su razigrana, ljudi su radosni i dobri
- Imamo svoj plan i odluke da nam praznici budu radosni i lijepi

Prošireni sadržaji

- U vrijeme praznika, otkrivamo tajne Božje ljepote u ljudima i u prirodi

Metodičke upute

- Vođeni razgovor na temu
- Uspoređivanje fotografija našega razreda, učeničkih bilježnica i crteža
- Oblikovanje molitve zahvalnice za dobrotu, ljubav i brigu koju je učenik doživio
- Likovno izražavanje radosti i zahvalnosti (kolaž)
- Glazbeno izražavanje radosti i zahvalnosti
- Situacijske igre
- Pjevanje primjerene pjesme
- Pričanje o zadaćama i dužnostima koje djeca mogu preuzeti kod kuće
- Pripovijedanje o iščekivanju praznika i kako ih provesti

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: prigodni tekstovi za kraj školske godine
- Likovna kultura: motivi o praznicima, slikanje i crtanje mjesta gdje ćemo provesti praznike: more, planine, selo...
- Glazbena kultura: *Uskoro će praznici*, R. Matz

Praćenje i vrednovanje

- Naučene temeljne činjenice i spoznaje u ovom vjeronaučnom godištu
- Stav zahvalnosti prema Bogu i ljudima

VJERONAUČNI PROGRAM ZA TREĆI RAZRED

O situaciji učenika trećega vjeronaučnoga godišta

Učenici trećega razreda (riječ je o učenicima između 8./9. i 9./10. godine) proživljavaju završnu podfazu “srednjega djetinjstva” koja se odlikuje znatnim promjenama u djetetovu tjelesnom, percepcijsko-fantazijskom, doživljajno-institucijskom, spoznajno-misaonom i djelatno-komunikacijskom razvoju. Među ovim se učenicima zapažaju izrazitije individualne razlike, što dovodi do očitovanja nove kvalitete učenikove osobnosti. Razvoj navedene osobnosti može se ocrtati karakterističnom samokritičnošću i željom za samoodređenjem te potrebom za klasificiranjem i dubljim integriranjem iskustava i spoznaja stečenih prošlih godina. Nakon navršene 9. godine u djeteta i dalje dominira, dakle, intenzivnost i dinamika života, obilježena stabilnošću i usmjerenošću prema otkrivanju svijeta, ali i stanovita unutarnja napetost vezana uz rađanje volje za samokontrolom i vladanjem sobom.

Učenike trećega razreda privlači društvo, odnosno grupa vršnjaka kojima se oduševljavaju. Za njih su stoga vrlo važni rad, igra i drugi oblici života u grupi, odnosno zajednici. U zajednici doživljavaju osobnu afirmaciju, u njoj imaju svoj status, svoju ulogu, te sve veću osobnu slobodu. To je jedan od razloga zašto ih grupa posebno privlači i zašto se u određenom smislu sve više počinju distancirati od roditelja i ostalih odraslih u svojoj obitelji, školi i crkvenoj zajednici.

U moralnom prosuđivanju i ponašanju djece ovoga vjeronaučnoga godišta sve se više očituje nestanak moralnoga egocentrizma, a sve je naglašenija sposobnost uspoređivanja vlastitoga gledanja i gledanja drugih te sposobnost razmjene vlastitoga iskustva s iskustvima drugih. S tim je povezana i njihova sve veća sposobnost prilagođavanja drugima. U ovoj fazi razvoja djeteta sve više zadobiva tzv. recipročni moral (moral uzajamnoga poštovanja i partnerstva te moral zakona sa snažnim osjećajem za pravednost), što postupno vodi izgradnji

određenoga autonomnoga morala karakterističnoga za ovo razdoblje. Učestala je također pojava da se u moralnom prosuđivanju pretjerano inzistira na izvanjskoj ispravnosti moralnoga ponašanja, bez dostatnoga obaziranja na unutarnju dimenziju moralnoga čina. Riječ je ovdje o tzv. moralnom realizmu. Sve ove činjenice treba imati u vidu u ovom godištu jer se u njemu posebnu pozornost posvećuje pripremama djece za sakramente euharistije i pomirenja kako na osobnoj, tako i na komunitarnoj razini. U temelju vjeronaučne nastave cijeloga godišta provlači se glavna misao: Za stolom ljubavi i pomirenja.

S obzirom na odnos među spolovima, naglašeno se očituje dijeljenje dječaka i djevojčica. U skladu s time, već u trećem razredu veću važnost i "normalnost" dobivaju grupe vršnjaka istoga spola, pri čemu se sve više počinju stjecati iskustva i spoznaje o tipičnim spolnim, tj. muškim i ženskim ulogama.

Sve ovo važno je imati na umu i s obzirom na estetske i književne interese i narav književne komunikacije, isto kao i specifičnosti stvaralačkoga izražavanja učenika ove dobi. Jezični razvoj, shvaćanje poetsko-simboličnoga značenja, još je jedan u nizu elemenata razvoja djece ove dobi, vrlo važan za što kvalitetnije primanje ponuđenoga sadržaja.

Svrha vjeronaučne nastave trećega godišta

Svrha katoličkoga vjeronauka trećega vjeronaučnoga godišta jest da učenici, primjereno ovoj dobi, svestrano razviju svoje psihofizičke, duhovne i moralne sposobnosti, osobito za život u zajednici i zajedništvu, kao primatelji i darovatelji vrednota. Oni upoznaju da Bog želi zajedništvo s ljudima i da im je u Isusu Kristu na poseban način blizak, da im se u Euharistiji daruje te da ih poziva na osobni napor darivanja i izgradnje zajedništva. Euharistiju ili svetu pričest, za koju se pripremaju, otkrivaju i upoznaju kao izvor i vrhunac kršćanskoga života, zajedništava među vjernicima i zajedništva cijele Crkve.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave trećega godišta

- Upoznati i razumjeti iskustva ljudi koji vjeruju u Boga koji okuplja, spašava, vodi i oslobađa svoj narod i sve ljude
- Otkriti Boga koji poziva na osobni susret s njime i na zajednički život u Crkvi, zajednici Isusovih vjernika
- Upoznati i doživjeti snagu zajedništva u Crkvi i u sakramentu euharistije
- Upoznati i osjetiti Božju blizinu i naklonost, praštanje i ljubav u događajima Staroga zavjeta i u Isusovoj poruci
- Otkriti i prihvatiti Isusa koji je put, istina i život i koji svojim vjernima daje za hranu kruh života
- Otkriti i doživjeti snagu Božjega djelovanja i izbavljenja Božjega naroda u Starom zavjetu i Isusova poziva na nasljedovanje u Novom zavjetu
- Uvidjeti i prihvatiti da se Bog brine za svoj narod, da ga čuva i izbavlja, hrani i vodi kroz kušnje života, da ga opominje i poučava i vodi na putu života
- Otkriti i upoznati da nam Isus uvijek iskazuje osobitu brigu i ljubav, da nam oprašta grijeha snagom svoje otkupiteljske žrtve na križu i da nas poziva na obraćenje, pomirenje i uvijek novi početak
- Upoznati, doživjeti i iskusiti Isusovu blizinu i ljubav u sakramentima pokore i euharistije
- Otvoriti se za Božju poruku praštanja i ljubavi prema svim ljudima, učiti i vježbati zajednički i složni život u obitelji, u zajednici vjernika i u školi, međusobno si praštati i pomagati te živjeti od euharistijskoga Isusa

I. nastavna cjelina NAŠI VJERONAUČNI SUSRETI

Posebni ciljevi

- Izmijeniti iskustva sa školskih praznika i potvrditi stečena iskustva prijateljstva i zajedništva
- Razviti i izgraditi stav povjerenja i poštovanja prema sebi i drugima te prema različitim povjerenjima i kulturama
- Shvatiti da je dobrota temeljni poziv i “zadaca” čovjekova života
- Otkriti veličinu Božje naklonosti i ljubavi prema ljudima u njihovu svakodnevnom životu i osjećaj zahvalnosti za tu ljubav i naklonost

Teme i osnovni sadržaji

1. Opet smo zajedno

- Iskustvo ponovnoga susreta u razredu i školi
- Upoznavanje vršnjaka koji možda nisu na vjeronauku a dio su razreda
- Graditi stav razumijevanja, poštovanja i pomaganja (usp. Ps 133, 1)

2. Otkrivamo znakove Božje ljubavi i dobrote

- Otkrivajmo tajne Božje dobrote i ljubavi i otvarajmo se nepoznatome (Post 1, 20-30)
- Dobrota kao “zadaca” čovjekova života
- Božja ljubav prema čovjeku

Prošireni sadržaji

- Upoznati način održavanja vjeronauka za one učenike koji pripadaju drugim konfesijama, religijama i svjetonazorima
- Upoznati učenike koji pripadaju drugim konfesijama a, zbog malenoga broja, nemaju vjeronauk u školi nego u svojoj vjerskoj zajednici
- Susret s učenicima drugih kršćanskih zajednica te s pripadnicima židovske ili islamske vjere

Metodičke upute

- Izmjena iskustava sa školskih praznika
- Vođeni razgovor na temu susreta, upoznavanja, njegovanja ozračja poštovanja i uzajamnoga pomaganja u razredu i školi
- Predstavljanje rada na vjeronauku u ovoj školskoj godini
- Organizirati susret vjeroučenika različitih konfesionalnih zajednica radi stvaranja ozračja uzajamnoga prihvaćanja, poštovanja i suradnje

Međupredmetne veze

- Priroda i društvo: djelatnost ljudi
- Glazbena kultura: slušanje zavičajne glazbe

Praćenje i vrednovanje

- Svijest o potrebi zajedništva, suradnje i pomaganja među učenicima
- Stav uzajamnoga poštovanja i zajedništva
- Sposobnost prihvaćanja i poštivanja razlika među učenicima kao puta u izgradnji poštovanja i dobrih međuljudskih odnosa u školi i razredu

II. nastavna cjelina ISUS JE S NAMA

Posebni ciljevi

- Upoznati i produbiti životne vrijednosti koje su učenicima bliske

- Uočiti i spoznati da se sve ne može posjedovati ni kupiti
- Uočiti i prihvatiti potrebu međusobnoga povjerenja
- Biti otvoren ljubavi koju nam poklanja Isus
- Uočiti, pobuditi i produbiti čežnju za Isusom i životom koji on daruje
- Opisati i naučiti značenje pojma “put” i “život” – njihovo značenje i simbol u kršćanskom životu
- Razumjeti što znače Isusove riječi: “Ja sam put” i “Ja sam život”
- Upoznati značenje kruha u životu čovjeka
- Spoznati da ne postoji samo glad za kruhom
- Izgraditi spremnost za pomoć ljudima koji gladuju na različite načine
- Iskusiti i prihvatiti da je Isus “kruh života” i ovdje i u vječnosti

Teme i osnovni sadržaji

1. Ne možemo sve kupiti

- Svakodnevna iskustva posjedovanja
- “Imati” kao pojam “trgovinske” razmjene: novac-posjedovanje
- Postoji nešto što se ne može kupiti
- Briga za vrijednosti koje se ne mogu kupiti (Usp. Mt 6, 19-20)

2. Trebamo ljubav i povjerenje

- U svakodnevnom životu trebamo uzajamno povjerenje
- Otvorenost čovjeka prema ljubavi koju Krist daruje i pruža
- Biblijsko poimanje Božje ljubavi prema čovjeku
- Novozavjetni primjeri (tekst o slijepcu Bartimeju) kao dokaz potrebe međusobnoga povjerenja i ljubavi, koja je temelj svakoga zajedništva (Mk 10, 46-52)

3. Isus reče: “Ja sam put. Ja sam život.”

- Put i njegovo značenje u Isusovu govoru
- Put kao način hoda do životnoga cilja
- Zahtjevnost i ljepota Isusova puta – Isusov susret s bogatim mladićem (Mt 19, 16-22)

4. Isus reče: “Ja sam kruh života.”

- Susret s važnim vrednotama u svakodnevnom životu
- Kruh je neizmjerljivo vrijedan i potreban čovjeku (Iv 6, 2-13)
- “Ja sam kruh života” – potrebni smo Isusa kao “kruha života” (Iv 6, 1-35)

5. Dani kruha i zahvalnosti

- Potreba zahvalnosti za darovano kao znak čovjekove duboke povezanosti s Bogom u životu i u prirodi koja nas okružuje
- Zahvala Bogu za njegovu brigu za nas i za dar kruha (Lk 12, 28-31)
- Naša međusobna povezanost u kruhu i zahvalnosti

Prošireni sadržaji

- Običaji u hrvatskim krajevima za Dane kruha
- Dušni dan i blagdan Svih Svetih – dani posebne povezanosti Crkve sa zajednicom svih vjernika

Metodičke upute

- Pripovijedanje (metoda narativne teologije) i interpretacija biblijskih tekstova
- Igrokaz iz “Učimo Bibliju zajedno” (godište 3., str. 42.)

- Izrađivanje prigodnoga stripa
- Rad s fotografijama, analiza, interpretacija i aktualizacija poruke
- Izrađivanja prigodnoga stripa na temu “Ne možemo sve kupiti”
- Rad s fotografijom na istu temu pomoću metode “fotoangage”
- Razgovor s učenicima na temu “Trebamo ljubav i povjerenje”
- Rad s crtežima
- Razgovor s učenicima (diskusija, debata kao metoda)
- Pisanje kratkoga razmišljanja na temu “Ja sam kruh života”; razgovor o napisanim i pročitanim radovima
- Upute za rad s radnim listovima u radnoj bilježnici
- Kreativno slaganje više sličica – “priča u slikama”

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: prigodne pjesmice i literarni programski tekstovi povezani s temom kruha, ljudskoga rada i zahvalnosti
- Pridoda i društvo: značajne gospodarske djelatnosti zavičajne regije

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje vrijednosti koje su učenicima bliske
- Spoznaja i prihvaćanje potrebe međusobnoga povjerenja, poštovanja i pomaganja
- Opisivanje i tumačenje pojmova “put” i “život”; njihovo značenje i simbolika u kršćanskom životu
- Tumačenje značenja kruha u životu čovjeka
- Razumijevanje činjenice da ne postoji samo glad za kruhom
- Spremnost za pomoć ljudima koji gladuju na različite načine
- Razumijevanje i prihvaćanje stava da Isus utazuje svaku čovjekovu glad

III. nastavna cjelina BOG JE NAŠ SPASITELJ

Posebni ciljevi

- Upoznati teški život izraelskoga naroda u Egiptu
- Uočiti Božju brigu za svoj narod i spoznati potrebu suradnje s Bogom
- Posvijestiti učenicima Božju prisutnost u našim životima
- Upoznati značenje imena Jahve i osjetiti Božju prisutnost u životu
- Otkriti Božje djelovanje po ljudima i upoznati da Bog vodi i izbavlja izraelski narod
- Spoznati veličinu zahvalnosti prema Bogu ali i zlo nezahvalnosti prema Božjoj dobroti
- Shvatiti da Bog spašava iz bezizlaznih situacija
- Razumjeti pojam pustinje u Starom zavjetu i spoznati da ona može postati mjestom posebnoga iskustva i susreta s Bogom
- Upoznati Božje zapovijedi dane Mojsiju i njihovu važnost za uspjeh u životu
- Otkriti veličine i važnosti prave ljubavi i prijateljstva
- Probuditi čežnju za životom ljubavi i prijateljstva s drugima po uzoru na Isusa Krista
- Razumjeti i doživjeti snagu Isusove zapovijedi ljubavi
- Spoznati da je ljubav temelj života i ljudske sreće

Teme i osnovni sadržaji

1. Vidio sam vašu nevolju

- Nastanak naroda iz Jakovljeva korijenja – iz loze Josipove braće (prema Post 37-50)
- Život izraelskoga naroda u egipatskom ropstvu (prema Izl 1, 1-14; 2, 23-25)

- Obećanje spasenja naroda: Božja ljubav prema čovjeku
- Zahvalna molitva Bogu (Ps 22, 5-6 i Ps 18, 7)

2. Bog se objavljuje Mojsiju

- Bog se objavljuje Mojsiju i daje mu poruku i poslanje (Izl 3, 1-8a.10.12-14; 4, 10.13-15.17.20)
- Mojsijeve nedoumice oko Božjih zahtjeva
- Simbol Božje prisutnosti: gorući grm
- Mojsije prihvaća Božji poziv

3. Izlazak spasa

- Pashalna noć (Izl 12, 1-13; 29-42)
- Značenje pashalne noći za Židove danas (Izl 13, 3)
- Prelazak preko Crvenoga mora i izlazak spasa (Izl 12, 37-38; 13, 17-14, 31)

4. Bog hrani svoj narod u pustinji

- Starozavjetni znak pustinje – mjesto susreta s Bogom
- Hod u Obećanu zemlju i nezahvalnost naroda (Izl 19, 1-8. 16 - 20, 21)
- Božji postupci na mrmljanje Izraelaca

5. Bog daje Deset zapovijedi

- Uspostava Saveza između Boga i čovjeka
- Brdo kao simbol Božje prisutnosti na zemlji
- Božje obećanje čovjeku koji čuva i obdržava zapovijedi

6. Isusov zakon ljubavi

- Kristova zapovijed ljubavi “nadopunja” starozavjetne zapovijedi
- Zapovijed ljubavi (Mt 22, 34-40)
- Spasenje u znaku Božje ljubavi – prispodoba o milosrdnom Samarijancu (Lk 10, 29-37)

Prošireni sadržaji

- Događaji oko Mojsijeva rođenja
- Egipatski sustav vladavine
- Kulturalni i povijesni elementi egipatske baštine
- Tumačenje egipatskih zala
- Tumačenje pojmova “dažd”, “mana”...

Metodičke upute

- Izražavanje Božje prisutnosti u bojama: crtež
- Pripovijedanje biblijskih događaja
- Vođeni razgovor na temu ropstva, Saveza, Božjih obećanja
- Metodom “naš album” prikazati pripovijest izlaska iz Egipta
- Rad s roditeljima i s djecom na temu “Bog daje Deset zapovijedi”
- Elementi narativne teologije u pripovijedanju biblijskih događaja
- Poučnim predavanjem ispričovijedati stil vladavine u Egiptu
- Čitanje i vrednovanje biblijskih tekstova
- Metodičkim pristupom uglazbljenja pripovijesti pomoću orffovih glazbala i predmeta iz okoliša pripovijedati i uprisutniti scenu Božjega objavljivanja Mojsiju
- Elementi memoriranja

- Rad s fotografijama

Medipredmetne veze

- Likovna kultura: rad s crtežima – stvaralački elementi
- Časopis “Istraživači” (godište III.), radni list br. 11.
- Hrvatski jezik i književnost: književnoumjetnički tekstovi o zanimanju ljudi
- Priroda i društvo: snalaženje u vremenu – sadašnjost, prošlost, budućnost; pojmovi: stoljeće, desetljeće, tisućljeće

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje Božje brige za izraelski narod
- Shvaćanje da Bog traži od čovjeka suradnju
- Svijest o Božjoj prisutnosti u životima ljudi
- Poznavanje značenja imena Jahve
- Uočavanje Božjega djelovanja u svijetu po ljudima
- Spoznaja ljudske nezahvalnosti usprkos Božjoj dobroti
- Spoznaja da Bog spašava iz bezizlaznih situacija
- Razumijevanje pojma pustinje u Starom zavjetu
- Poznavanje zapovijedi kao pomoći za uspjeh u životu
- Prihvatanje važnosti prave ljubavi i prijateljstva
- Spoznaja da je ljubav temelj života i ljudske sreće

IV. nastavna cjelina BOG JE DOŠAO MEĐU LJUDE

Posebni ciljevi

- Razvijati osjećaj ljubavi i dobrote prema bližnjemu
- Upoznati značenje susreta Marije s anđelom i potom s rođakinjom Elizabetom
- Spoznati da u ljudima otkrivamo znakove Božje prisutnosti i ljubavi
- Uočiti da Bog ispunjava svoja spasiteljska obećanja po Kristu
- Upoznati Božju želju za stalnim obnavljanjem zajedništva s čovjekom
- Shvatiti da se Krist rodio za svakoga čovjeka
- Izgraditi osjećaj i potrebu za djelotvornu kršćansku proslavu božićnih blagdana

Teme i osnovni sadržaji

1. Znakovi Božje dobrote

- Životi svetaca (sv. Nikola) znakovi su čudesne Božje ljubavi prema čovjeku
- Osobni angažman za djelotvornu ljubav prema bližnjemu
- Razredna zajednica na putu djelotvorne ljubavi

2. Navještaj Isusova rođenja

- Biblijski (starozavjetni) opis i ispunjenje Božjega obećanja
- Uloga Marije u povijesti spasenja
- Vrijeme Adventa je vrijeme iščekivanja

3. Radost Marije i Elizabete

- Susret Marije i Elizabete
- Dijalog “budućnosti” svijeta između Marije i Elizabete
- Marijina zahvala
- Radost u susretima ljudi

- Radost u susretu čovjeka i Boga

4. Bog postaje čovjekom

- Božje utjelovljenje u liku čovjeka
- Rođenje Spasitelja svijeta
- Ispunjenje svih Božjih obećanja

5. Isus – Spasitelj svih ljudi

- Poklon kraljeva novorođenom Spasitelju
- Krist – rođen za sve ljude
- Iznad svakoga čovjeka sjaji zvijezda: poziv na poklon Novorođenom u cijelom životu

Prošireni sadržaji

- Adventski i božićni običaji u našem narodu
- Bogatstvo glazbene baštine božićnih otajstava
- Povijest i tumačenje božićnih jaslica kao dio kulture pojedinih naroda

Metodičke upute

- Izrada sastavka utemeljenoga na odabranom citatu iz Evanđelja o rođenju Isusa Krista
- Slikovita pripovijest i razgovor o susretu Marije i Elizabete
- Izražavanje bojama pojedinih događaja (susret Marije i Elizabete)
- Crtež, kolaž adventskih i božićnih otajstava
- Pjesma i glazba u vjeronaučnoj nastavi
- Izrađivanje adventskoga vijenca
- Biblijsko pripovijedanje
- Posjet crkvi, staračkom domu i slično
- Rad s roditeljima
- Scensko prikazivanje “Poklona kraljeva novorođenom Spasitelju”
- Rad s fotografijama
- Nadopuna teksta određenim pojmovima
- Obrada nepoznatih pojmova
- Biblijski kviz na sve teme nastavne cjeline kao oblik natjecanja

Međupredmetne veze

- Likovna kultura: motiv iz vremena Došašća – adventski vjenčić, pšenica; crtanje, olovka ili tuš-drvice; rođenje Isusovo (jaslice): modeliranje – oblik, propozicija, kompozicija u prostoru
- Glazbena kultura: hrvatska kulturna baština u adventskim i božićnim pjesmama, pjevanje pjesme *U to vrijeme godišta*
- Hrvatski jezik i književnost: tekstovi i pjesmice povezane s proslavom Božića
- Priroda i društvo: pojmovi “preci” i “potomci”

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje Božje dobrote prema ljudima, koja se uvijek iskazuje preko ljudi
- Poznavanje starozavjetnih biblijskih tekstova koji govore o dolasku Spasitelja
- Shvaćanje Marijine suradnje u povijesti spasenja
- Prepoznavanje želje Božjega zajedništva s čovjekom po rođenju Isusa Krista: novi Savez
- Poznavanje nekoliko novih pojmova: Prvorođenac, Spasitelj, Prorok...

V. nastavna cjelina

ISUSOV POZIV NA POMIRENJE

Posebni ciljevi

- Razumjeti značenje pojmova: dug, dužnik, oprostjenje
- Uočiti strukturu i poruku Isusovih pripovijesti o opraštanju
- Usvojiti načela ljubavi kao temeljno životno iskustvo i pravila života kršćana
- Znati priznati krivnju i tražiti oprostjenje
- Prihvatiti savjest kao mjerilo svojega djelovanja i kao Božji glas u sebi
- Otkriti Božji poziv na obraćenje
- Razumjeti i prihvatiti Kristovu smrt kao žrtvu za naše pomirenje s Bogom i naše spasenje
- Izgrađivati međusobno pomirenje
- Otkriti veličinu i važnost sakramenta pomirenja i radost susreta s Bogom u tom sakramentu

Teme i osnovni sadržaji

1. Ljudi i njihova krivnja

- Naša iskustva duga, krivnje i grijeha u životu
- Novozavjetna prisposoba o kralju i opraštanju duga (Mt 18, 23-37)
- Stav prema pogreškama i grijehu
- Savjest kao mjerilo ljudskoga djelovanja i kao znak Božjih uputa (KKC br. 1776)

2. Susret Isusa i grešnika

- Zakej i zanimanje carinika u izraelskom društvu (Lk 19, 1-10)
- Susret Isusa sa Zakejom i poziv na obraćenje
- Moja osobna želja za promjenom

3. Naši grijesi i Božje milosrđe

- Biblijska novozavjetna prisposoba o dobrom ocu (Lk 15, 11b - 23)
- Udaljavanje čovjeka od Boga u potrazi za srećom
- Priznanje pogrešaka na životnom putu
- Beskrajno je Božje milosrđe

4. Isus daje priliku za novi početak

- Biblijski prikaz susreta Isusa i preljubnice (Iv 8, 2b-11)
- Postupci prema onima koji su javno pogriješili
- Ljudska osuda čovjekove krivnje (Mt 7, 1-3)
- Prilika za uvijek novi početak

5. Isusova smrt i uskrsnuće (temelj opraštenja)

- Znakovi Božje ljubavi i spasenja prema čovjeku (Iv 15,13)
- Isusova smrt na križu: čin opraštanja, pomirenja i spasenja (1Iv 4, 10; 1Kor 15, 3-4; Dj 10, 43)

6. Isus naviješta pomirenje

- Događaji nakon Kristova uskrsnuća – Krist darovatelj mira
- Dar Duha Svetoga učenicima i punomoć opraštanja grijeha (Iv 20, 19-23)
- Ustanovljenje sakramenta pomirenja (Mt 28, 18b-20)

7. Sakrament pomirenja (kao put obraćenja)

- Važni elementi sakramenta pomirenja (Katekizam Katoličke crkve br. 1424)
- Kajanje čovjeka za grijeha i propuste (Prema KKC br. 1451-1459)

- Osobno izmirenje s Bogom u sakramentu pomirenja
- Oproštenje i pomirenje s Bogom kao znak uvijek novoga Saveza s čovjekom - “Ako brat tvoj ima nešto protiv tebe, ostavi svoj dar pred oltar... “ (?)

Prošireni sadržaji

- Mir u svijetu je zajednički cilj svih zemalja
- Osobno pomirenje s Bogom i čovjekom kao uvjet za radosniji život cijele Crkve
- Priprema službe Riječi i pokorničkoga bogoslužja

Metodičke upute

- Rad s prikladnim fotografijama na temu “Krivnja i oproštenje”
- Pripovijedanje i tumačenje važnih biblijskih činjenica
- Igra asocijacija na temu “Prilika za novi početak”
- Slikovno izražavanje osjećaja svađe i radosti, krivnje i pomirenja
- Križaljka
- Vođeni razgovor na temu “Važni elementi sakramenta pomirenja”
- Obrada novih pojmova pomoću ilustracija
- Izražavanje zahvalnosti “vezivanjem mreže”
- Rad na stripu i sa stripom
- Slikanje – tempera
- Ponavljanje gradiva kroz igru “pitanje – odgovor”

Međupredmetne veze

- Glazbena kultura: ples kao znak radosti
- Priroda i društvo: negativne pojave koje ugrožavaju zdravlje; pravila ponašanja za očuvanje zdravlja
- Likovna kultura: simbolika boja, likova: slikanje temperom; izraditi emotivni doživljaj pomirenja; uskrsnja čestitka-grafika, monotipija: motivi otisnuti tehnikom monotipije na čestitku

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje društvenih prilika vremena u kojem je živio Isus Krist
- Otvorenost prema vrijednostima mira, pomirenja, opraštanja i tolerancije
- Prepoznavanje životnih iskustava koja doprinose jačanju odnosa Boga i čovjeka
- Poznavanje bitnih i osnovnih elemenata sakramenta pomirenja
- Razumijevanje i prihvaćanje Kristove žrtve na križu za spas čovječanstva
- Otkrivanje i prihvaćanje sakramenta pomirenja kao osobnoga susreta i pomirenja s Bogom

VI. nastavna cjelina U EUHARISTIJI – ISUS JE MEĐU NAMA

Posebni ciljevi

- Razumjeti značenje pojma “biti pozvan”
- Upoznati Lukin evanđeoski izvještaj o posljednjoj večeri
- Razumjeti što znači dijeliti kruh svoj s drugima
- Produbiti osjećaj i shvaćanje Isusova dara u kruhu na posljednjoj večeri
- Otkriti i upoznati odnos između posljednje večere i Kristove smrti na križu
- Upoznati euharistijsko slavlje kao izvor istinskoga života
- Razumjeti Kristovu stvarnu prisutnost u znakovima kruha i vina

- Pripremiti se, shvatiti i doživjeti otajstvo i radost primanja prve svete pričesti

Teme i osnovni sadržaji

1. Isus je uvijek među nama

- Isusov odnos prema objedu kao zajedničkom slavlju
- Izvještaj o posljednjoj večeri po evanđelistu Luki (Lk)
- Po euharistiji – Isus je uvijek s nama

2. Kruh je više od kruha

- “Od sjemena do kruha”
- Isusovo darivanje u prilikama kruha (Iv 6, 51-59 i Mt 26, 26-30)
- Dijeliti kruh među sobom: imati udjela na zajedničkoj radosti

3. Vino je više od vina

- “Od zrna grožđa do vina”
- Vino kao piće u biblijskom značenju
- Samodarivanje Krista u prilikama vina – otajstvo Kristove krvi (Mt 26, 26-30)

4. Kako je daleko Emaus

- Biblijski opis prepoznavanja uskrsloga Krista u tumačenju Svetoga pisma i lomljenju kruha (Lk 24, 13-35)
- Riječ Božja i zajedništvo kod “gozbe ljubavi” – bitni znakovi susreta s Kristom danas

5. Naše slavlje svete mise

- Obred svete mise u prvim kršćanskim vremenima (Justin)
- Obred slavlja sv. mise (glavni dijelovi)
- Molitveni stavovi u pojedinim dijelovima sv. mise
- Sveta misa u mom kršćanskom životu

6. Euharistija – izvor života

- Euharistijsko slavlje u prvim kršćanskim zajednicama (Dj 2, 42-47)
- Prisutnost Isusa Krista u kruhu i vinu (KKC)
- Obnova Kristove žrtve u sv. misi – stvarna prisutnost u prilikama kruha i vina (KKC)
- Euharistija: izvor života i poziv na predanje Isusu

7. Podijeli svoj kruh s gladnima

- Osjetljivost i otvorenost za potrebe drugih (Iv 4, 20)
- Nasljedovanje Krista u djelotvornoj ljubavi – briga cijele zajednice za potrebne (Dj 4, 32-35)
- Posvuda oko nas susrećemo i pomažemo siromašne i potrebne

8. Slavlje prve svete pričesti u župi

- Priprava na prvu pričest
- Značenje primanja Tijela Kristova
- Slavlje prve pričesti u obitelji i župnoj zajednici

Prošireni sadržaji

- Zajednička slavlja i objedi u životu ljudi i kršćana, običaji kod stola: npr. zdravica uz čašu vina, znak križa na kruhu...

- Molitva kod blagovanja kao znak zahvale i zajedništva za stolom

Metodičke upute

- Razgovor uz seriju slika o sadržajima ove teme
- Pripovijedanje biblijskih događaja, primjera i poticaja
- Aktualizacija predznanja
- Scenski prikaz na temu "Isus i učenici na putu u Emaus"
- Izrada teksta-slagalice na temu "Naše slavlje svete mise"
- Prepričan tekst u slikovnoj pripovijesti (Dj 4, 32-35)
- Rad na ploči
- Metodom "infoteke", odnosno prikazom različitih liturgijskih knjiga poticati učenike na euharistijsko slavlje
- Rad sa slikama na temu "Slavlje prve svete pričesti"
- Izrada panoa na temu prve pričesti
- Formuliranje jednostavnih molitvi
- Vježbanje znakova i gesta te molitvenih stavova

Međupredmetne veze

- Likovna kultura: vizualno kao poticaj: obitelj za stolom (crtanje, olovka) – posvijestiti vrijednost obiteljskoga stola
- Hrvatski jezik i književnost: izvannastavne aktivnosti na temu "Prva pričest"

Praćenje i vrednovanje

- Shvaćanje odnosa posljednje večere i Kristove smrti na križu
- Shvaćanje i poznavanje važnosti vjerovanja u Kristovu prisutnost u prilikama kruha i vina
- Razumijevanje euharistije kao izvora života Crkve
- Poznavanje slavlja primanja prve pričesti
- Sposobnost sebedarja i pomaganja drugima

VII. nastavna cjelina

BOG NAS LJUBI

Posebni ciljevi

- Razumjeti da je euharistijski Isus prisutan među nama i izvan sv. mise
- Svjesno i predano sudjelovati u važnijim svetkovinama crkvenoga života (Tijelovo)
- Shvatiti i iskusiti Kristovu djelatnu prisutnost u sakramentima
- Ostvariti i svjedočiti u konkretnom životu da smo Kristovi učenici
- Razumjeti da je Bog uvijek s nama, pa i onda kad ga i ne možemo snažno osjetiti

Teme i osnovni sadržaji

1. Isus je uvijek među nama

- Kristova prisutnost u euharistiji i izvan nje (Iv 6, 47-51)
- Štovanje Kristove prisutnosti u euharistiji (klanjanje, procesije...)
- Svjedočenje Kristove prisutnosti u svakodnevnom životu

2. Isus je prisutan u sakramentima

- Kratko upoznavanje sa sakramentima Crkve – sedam svetih sakramenata
- Važnost sakramenata za život Crkve – posvećivanje, izgrađivanje i iskazivanje štovanja Bogu (KKC br. 1123)
- Susret čovjeka i Boga u sakramentima

3. Na praznicima svjedočimo Isusovu dobrotu

- Vrijeme odmora živimo kao vrijeme susreta s ljudima
- Svjedočenje Isusove dobrote prema čovjeku (Mk 10, 42-45)
- Više vremena za solidarnost s drugima (Mk 10, 46-52)

Prošireni sadržaji

- Običaji u Crkvi kao znak štovanja prisutnosti Kristove: procesije...
- Šira obrada nekih sadržaja sakramenata važnih za ovu dob
- Kršćansko ponašanje i život na odmoru i na praznicima

Metodičke upute

- Pripovijedanje i razgovor na navedene teme
- Metoda usporedbi na temu "Isus je uvijek s nama"
- Vođeni razgovor na temu "Isus je prisutan u sakramentima"
- Istraživanje oblika kršćanske pobožnosti euharistijskom Isusu
- Stvaranje kolaža na temu "Sedam svetih sakramenata" u poveznici s ritmom čovjekova razvoja i vjerničkoga života
- Rad s crtežima: npr. prikazi trenutaka željenoga odmora
- Glazba
- Analiza i multimedijalna interpretacija odnosa prema slobodnom vremenu i odgovornosti prema njemu (Mk 10, 46-52)
- Rad s biblijskim i s drugim tekstovima

Međupredmetne veze

- Priroda i društvo: odnos prema prirodi
- Hrvatski jezik i književnost: razgovor o osobnom životu, o razredu, o igri, o prirodi, o televizijskoj emisiji; tekstovi i poruke o odnosu i ponašanju prema sebi i drugima
- Likovna kultura: livada (crtanje i slikanje): ritam i kontrast obojenih točaka, crta, ploha – bogatstvo boja i grafizama

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje Božje prisutnosti u sakramentima Crkve
- Otvorenost za susret s Isusom u molitvi i sakramentima pomirenja i euharistije
- Ispravno shvaćanje odmora
- Otvorenost prema svjedočenju Isusove dobrote u susretu s drugima i u uzajamnom pomaganju

VJERONAUČNI PROGRAM ZA ČETVRTI RAZRED

O situaciji učenika četvrtoga vjeronaučnoga godišta

Učenici se četvrtoga razreda (učenici između 9./10. i 10./11. godine) nalaze u drugoj podfazi "zreloga djetinjstva", koja se obično za djecu, s navršenih 10 godina života, naziva "vrhuncem djetinjstva". Djeca su stekla dobru afektivnu zrelost i sigurnost, dobila su realističniju sliku o sebi samima i proširila su horizont pozitivnih odnosa s drugima. Uspostavila su također dobru ravnotežu između unutarnjega proživljavanja i usmjerenosti prema izvanjskom svijetu, prilagodila su se novim životnim prilikama, opuštena su, smirena i aktivna. Oni pak učenici, osobito djevojčice, koji se u četvrtom razredu nalaze u dobi od 11

godina, postupno počinju osjećati “proljeće života” – pubertet i ulaze u prvu razvojnu fazu predadolescencije u kojoj se događaju brojne fizičke, intelektualne i afektivne promjene.

Intelektualne su sposobnosti učenika ove dobi sve bogatije, proširuju se njihove racionalne aktivnosti na sve različitija područja, događa se šire razumijevanje stvarnosti te djeca na određeniji način organiziraju i integriraju iskustva i spoznaje koje su dotad stekli. U toj je dobi još uvijek karakteristično logičko-konkretno mišljenje, iako djeca postižu sve naglašeniju sposobnost uzročno-posljedičnoga mišljenja a javljaju se i pravi počeci kritičkoga mišljenja, što je povezano s bogatstvom iskustava i inteligencijom pojedinih učenika. Iako učenici te dobi još nisu sposobni koristiti jedinstven “verbalni govor”, oni imaju dobru orijentaciju prema izvanjskom svijetu i sve naglašenije očituju sposobnosti poimanja procesa i poimanja cjeline, čemu doprinose i različiti oblici odgoja i obrazovanja u školi. To djecu osposobljava da se nauče prihvaćati ono što nije smješteno u njihovoj osobi, intenzivira racionalne aktivnosti koje se događaju u njihovim intelektualnim horizontima i konkretiziraju se u sve dubljoj spoznaji ljudi, u progresivnom interesu za svijet te u sposobnostima za angažiran rad u skupinama. Osobito im razvija osjećaj za lijepo, što se pokazuje na području pismenoga, likovnoga, glazbenoga i scenskoga izražavanja. Djeca su angažirana i radosna zbog postignuća u školi. Sve im to pomaže da dožive osjećaj vlastite individualnosti, vrijednosti i samopouzdanja i pridonosi sve naglašenijoj želji za osobnim samoostvarenjem.

Moralni razvoj i odgoj djece navedene dobi povezan je s njihovim “moralnim realizmom”, tj. s njihovom sklonošću da moralnost ljudskih čina prvotno prosuđuju prema njihovoj izvanjskoj sukladnosti s pravilima (zakonima) moralnoga ponašanja. Zato je i moralno ponašanje učenika usko povezano s percepcijom ponašanja roditelja i odgojitelja, pa je dječji “moralni realizam” uvjetovan “pravilima” i naredbama koje dolaze od autoriteta. Ipak, u ovoj se dobi sve više opaža da djeca uočavaju, razumijevaju i uvažavaju nakane i posebne okolnosti u kojima se nalazi konkretna osoba, kao i njezine subjektivne mogućnosti. U tom smislu kod njih dolazi do sve jasnijega prevladavanja heteronomno i egocentrično obilježenoga morala te sve izrazitijega razvoja autonomnoga i recipročnoga, odnosno “partnerskoga morala”. Zato je i moralni odgoj učenika te dobi usmjeren prema izgradnji autonomnoga morala, tj. ispravnoga osobnoga moralnoga djelovanja i moralnoga suda, i to kroz pozitivan i afirmativan pristup Božjim zapovijedima koje se upravo pod navedenim vidom i obrađuju u ovom godištu.

U vjerskom odgoju i obrazovanju učenika četvrtoga razreda potrebno je posebnu pozornost posvetiti onim vjersko-moralnim aspektima koji osobito pridonose rastu i izgradnji vjeroučenikove osobe i koji mu mogu biti djelotvoran poticaj i put samoostvarenja na općeljudskoj i vjerničkoj razini. U ovoj dobi djeca imaju sposobnost dubljega uživljanja u vlastita iskustva i iskustva drugih te sposobnost dubljega duhovnoga razumijevanja Boga i kršćanskoga života. Zato se vjeronaučne cjeline i teme ovoga godišta, po svojim središnjim ciljevima i sadržajima, oblikuju u skladu s potrebama odgoja učenika koji teže svom samoostvarenju te u skladu s njihovim sposobnostima da kršćansku vjeru doživljavaju i shvaćaju kao mogućnost razumijevanja i tumačenja temeljne životne orijentacije i temeljnih vrednota. To im ujedno treba pomoći da bolje razumiju ono što je različito a što zajedničko ljudima različitih vjera i svjetonazora s obzirom na temeljno životno uvjerenje i vlastito vjerničko opredjeljenje.

Svrha vjeronaučne nastave četvrtoga godišta

Svrha katoličkoga vjeronauka četvrtoga vjeronaučnoga godišta usvajanje je temeljnih vjeronaučnih znanja i vjerničkih životnih stavova po kojima učenici kao kršćani, osobno i u zajednici, žive svoje zrelo djetinjstvo. Vjeronaučna znanja i vjernički stavovi ostvaruju se u otkrivanju i upoznavanju Boga svega stvorenoga, koji poziva čovjeka na suradnju i daljnje

stvaranje i oblikovanje stvorenoga svijeta. U temelju stoji Božji poziv čovjeku, učenicima, da prepoznaju njegove tragove u svijetu, upoznaju njegovu poruku, koja ima svoj vrhunac u Isusu Kristu, i da u skladu s Kristovim naukom vjerno žive svakodnevni život.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave četvrtoga godišta

- Upoznati, shvatiti i prihvatiti religiju i vjeru, osobito snagu kršćanske vjere kao temelj života, nezaobilaznu i bitnu pomoć u životu kao i u razumijevanju svijeta i života
- Otkriti da Bog u svojem vječnom naumu poziva i vodi svakoga čovjeka prema spasenju i traži da svatko odgovori na taj poziv
- Otkriti i upoznati Božju veličinu i blagoslov u njegovim riječima i zapovijedima, osobito u Isusovoj zapovijedi ljubavi
- Upoznati i prihvatiti Božje zapovijedi kao pravila života i uspješnoga životnoga ostvarenja koji se sastoji u ljubavi prema Bogu, prema sebi, bližnjima i svim ljudima
- Upoznati Kristovu poruku, učiti ići njegovim putem i oblikovati svoj život i svijet po riječima i primjeru koje nam je ostavio
- Učiti i vježbati život u zajednici i u svijetu kao slobodne i odgovorne osobe koje promiču mir i bratsko služenje
- Vježbati život u zajednici ljudi i Kristovih vjernika, u Crkvi i društvu, koje je prožeto poštovanjem i ljubavlju prema sebi i drugome
- Naučiti prihvaćati i poštovati ljude različite od sebe po vjeri i naciji, jeziku i kulturi i dr.

I. nastavna cjelina ZEMLJA JE NAŠA I BOŽJA KUĆA

Posebni ciljevi

- Otvarati pogled za čudesne stvari u makrokozmosu i mikrokozmosu
- Razumjeti otkrivanje “maloga” i “velikoga” svijeta kao čudo i dar Božji
- Upoznati biblijski izvještaj o stvaranju
- Otkriti “izvanjski” interes za svijet u kojem živimo (znanstvena argumentacija, prilagođena djeci, čudesnosti našega svijeta)
- Probuditi “nutarnji” interes za pitanja uzroka i cilja, odakle? i kamo?, i upoznati tragove koji vode do Boga koji je sve mudro stvorio
- Shvatiti simboličko značenje pojmova “kuća” i “zemlja kao kuća”, i otkriti tajnu života u njoj
- Upoznati i prihvatiti ljepotu vidljivoga i nevidljivoga svijeta kao Božje čudesno djelo
- Otkriti svoje mjesto u svijetu i svijet u njegovoj slojevitosti: čuditi se, diviti se, iskusiti, kognitivno se i životno orijentirati

Teme i osnovni sadržaji

1. Zajedno stvarati svijet

- Sve što je Bog stvorio bilo je dobro (Post 1,1-31-2,4)
- Stvorenje je dar Božji
- Čovjek je pozvan da bude gospodar prirode i stvaratelj

2. Zemlja je naša kuća

- Naša zemlja u beskrajnom svemiru
- Ljepota zemlje i njezinih stvorenja
- Naša se kuća kreće ispod zvijezda

- Zemlja, zvijezde i nebo slave Gospodina (Dan 36,3)

3. Sklad prirode i svijeta

- Kako je nastao svijet, što kažu ljudi?
- Sklad i savršenstvo prirode – veliki Božji tragovi
- Milijarde godina do čovjeka
- Tvojom rukom, Gospodine, sve je mudro stvoreno

4. Čudesna su Božja djela

- Okruženi smo čudesnim svijetom, vidljivim i nevidljivim
- Znanstvenici mjere “mjerljivo”
- Sve što diše, neka slavi Gospodina! (Ps 104 i 150,6)

Prošireni sadržaji

- Život ljudi koji nemaju svoj dom (prognanici, izbjeglice); sudionništvo u različitim projektima “ekologije”
- Priče i pripovijesti o postanku svijeta drugih religija i svjetonazora
- Značenje reda za zajednički život

Metodičke upute

- Izmjena učeničkih iskustava o shvaćanju i doživljaju svijeta, prirode i čovjeka kako bi se uočilo ono dobro, ali i ono što čovjeka čini nesretnim i ograničenim
- Vježbe uživanja u pojedine događaje i likove: Što veseli, što unesrećuje čovjeka? Čovjek kao čuvar zemlje i njezinih ljepota itd.
- Pripovijedanje, analiza i tumačenje odabranih biblijskih tekstova – pojedinačni i skupni rad
- Rad s fotografijama koje uprizoruju različite događaje i činjenice iz čudesnoga svijeta stvorene prirode i svemira i čovjekov udio u njegovu otkrivanju i daljnjoj izgradnji
- Raščlamba i tumačenje nekih bitnih pojmova kao “vjerujem”, “Stvoritelj”, “savršenstvo”, “vidljiv – nevidljiv”, “povjeriti – darovati”, “znanstveno tumačenje” i dr.
- Plenum na temu o nastanku svijeta i skladu koji u njemu vlada

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: neki literarni tekstovi kao npr. pjesme: *Što se od vode pravi* Zvonimir Balog, i *Slap Dobriša Cesarić*; opis kuća: posavska drvena kuća, istarska kamena kuća, slavonska kuća od opeke
- Priroda i društvo: prirodoslovlje – uvjeti života: pojam prirode, živa i neživa priroda, važnost vode, zraka, tla i sunaca za živi svijet i svakodnevni život; živa priroda: raznolikost biljnoga i životinjskoga svijeta, životna zajednica – međusobna ovisnost biljaka i životinja
- Likovna kultura: ekologija – zaštita prirode; izrada plakata za zaštitu prirode (paziti na uočljivost, čitkost i poruku); slikanje auditivne ili vizualne slike; ritam boja

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje biblijskoga izvješća o stvaranju svijeta i čovjeka
- Sposobnost otkrivanja vlastite vrijednosti i mjesta u svijetu
- Shvaćanje stvorenoga svijeta kao mjesta gdje se ostvaruje naš put prema Bogu
- Vjernički stav prihvatanja i poštovanje Boga svega stvorenoga u skladu s biblijskom porukom

II. nastavna cjelina SUSRET S DOBRIM BOGOM

Posebni ciljevi

- Upoznati sve stvoreno kao jedan od puteva prema Bogu i prema njemu graditi osjećaj ispravnoga ophođenja i stava
- Otkriti ljepotu čovjeka kao Božjega stvorenja kojemu je darovan i povjeren cijeli svijet
- Upoznati tajnu čovjekova poziva i odgovornosti u čuvanju svega što mu je Bog darovao
- Otkriti i prihvatiti Božji dar vječnoga života
- Naučiti i protumačiti prvi dio molitve *Vjerovanje*
- Graditi na temelju biblijskih psalama, svoj religiozni stav, osobito zahvalnosti prema Bogu

Teme i osnovni sadržaji

1. Možemo i više vidjeti

- Bog čovjeka gleda kao svoje ljubljeno stvorenje
- Bog govori s nama u svemu oko nas
- Naš duh otkriva veličanstveni Božji svijet

2. Čovjek u Božjem zrcalu

- Tajanstveno sam biće
- Čovjeka si, Gospodine, prekrasno oblikovao (Post 1,27)
- Čovjeku je darovan i povjeren cijeli svijet
- Čovjek je čuvar zemlje (Post 2,15)
- Odgovornost u stvaranju svijeta

3. Bože, ti si izvor svega života

- Gdje stanuje Bog?
- Bože, izvore života vječnoga
- Vjerujem u Boga, Oca Svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje (Credo)

4. Hvalimo i slavimo Boga

- Zahvaljujemo Bogu i slavimo ga
- Bogu zahvaljujemo za njegove darove
- Ti, Gospodine, okruni godinu svojom dobrotom (Ps 65, 10-14)

Prošireni sadržaji

- Muškarac i žena su stvoreni na sliku Božju
- O Bogu govorimo u simbolima i znakovima
- Slavljenja i zahvaljivanja Bogu kod Židova i kršćana

Metodičke upute

- Odrediti svoje mjesto među stvorenjima i naznačiti po čemu čovjek nadilazi sve stvoreno
- Vođeni razgovor o Bogu kojega čovjek ne može vidjeti fizičkim očima ali ga upoznaje kroz njegova stvorenja i ljepotu svemira koji ga okružuje
- Izražajno čitanje, analiza i interpretacija biblijskih tekstova
- Pantomima, dramatizacija i scensko izvođenje u kojima se prikazuju elementi čuđenja, divljenja i zahvaljivanja
- Razgovor o iskustvima iz života koja nam oslikavaju različita iskustva susreta s Bogom, njegovom blizinom i dobrotom (npr. iskustvo majčine ljubavi koja se ne može vidjeti očima)
- Pojašnjenje pojmova “svemoguć”, “nevidljiv”, “vjerujem” te biblijsko i vjerničko tumačenje izričaja *Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje*

- Aktualizacija tekstova starozavjetnih psalama: Kako bismo mi pisali zahvalne molitve Bogu?
- Prikazivanje i uređivanje sadržaja uz pomoć pripovijedanja, filmova, primjera i sl.

Međupredmetne veze

- Priroda i društvo: čovjek i okoliš: čovjekovo tijelo, organi, osjetila, čovjek prirodno, društveno, misaono i duhovno biće
- Glazbena kultura: auditivni poticaji i priroda i društvo: cvrkut ptica, šum vjetra, grmljavina, harmonija

Praćenje i vrednovanje

- Shvaćanje čovjeka kao bića koje Bog beskrajno ljubi
- Prihvatanje čovjeka kao stvorenja kojemu je Bog darovao život i čitav svijet da zajedno s Bogom dalje stvara i bude odgovoran za taj svijet
- Poznavanje značenja pojmova “svemoguć”, “Stvoritelj” i razumijevanje prvoga članka vjere: *Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje*
- Spremnost zahvaljivanja za Božje darove i svijest odgovornosti za čuvanje svega što nam je Bog darovao

III. nastavna cjelina S BOGOM NA PUTU ŽIVOTA

Posebni ciljevi

- Poznavanje starozavjetnih tekstova Dekaloga kao pravila života – upute izraelskom narodu nakon oslobođenja iz ropstva (Izl 20, 1-17 i Pnz 5, 6-21)
- Razumjeti Božje ispunjenje želje židovskoga naroda za Obećanom zemljom
- Spoznati pravi izvor slobode koji se nalazi u Gospodinu
- Upoznati zapovijedi (u ovoj dobi) kao Božje smjernice i putokaz za dobro čovjeka: život, sreća, sloboda za sve ljude
- Shvatiti temeljnu vrijednost života i ljubavi u obitelji i s drugima
- Naučiti poštivati tijelo, stavove i život drugih ljudi
- Učiti se, u toleranciji i poštovanju, ophoditi prema tuđim područjima života (osobne stvari, razmišljanja...)
- Shvatiti upotrebu značenja “riječi” i “istine” u životu čovjeka
- Razumjeti i prihvatiti da je istinitost (a ne laž) jedno od temeljnih načela zajedništva
- Upoznati i prihvatiti Boga kao temeljnu i prvu istinu našega života

Teme i osnovni sadržaji

1. Odabrao sam život

- Pronaći put života (Izl 20,2)
- “Nemaj drugih bogova osim mene!” – samo je jedan pravi Bog
- “Ne izusti imena Boga svoga uzalud!” (Pnz 30, 15) – hvali Boga svoga
- Svaki dan slaviti život
- U nedjelju – “Spomeni se da svetkuješ Dan Gospodnji”

2. Brižno čuvati život i druge

- Međusobno poštovanje u obitelji (Sir 8,6: 3,12-13; 23, 22)
- “Poštuj oca i majku!” – moje mjesto i odgovornost u obitelji
- Sve je u vašim rukama (pripovijest iz Talmuda)

- Štiti život jer je svaki život dragocjen
- “Ne ubij!” – poštivanje tijela i čuvanje zdravlja
- Vjerno živjeti u ljubavi i prijateljstvu
- “Ne sagriješ bludno!” i “Ne poželi tuđeg ženidbenog druga!” – poštovanje i vjernost

3. Paziti na svoje – pravedno živjeti

- Svi žele biti sretni, ali ne uspijevaju
- Nije dovoljna samo samilost – potrebna je skrb i pomoć
- Pravednost kao temelj ljubavi i mira
- “Ne ukradi!” – čuvari zajedničkih i tuđih dobara
- “Ne poželi tuđe stvari!”

4. Istinit u riječi i djelu

- Tri sita (pripovijest iz Sokratova života)
- Istina kao most među ljudima
- Prava riječ omogućuje život
- “Ne reci lažna svjedočanstva!” – uvijek treba govoriti istinu

Prošireni sadržaji

- Narodi i države sklapaju sporazume radi mira i pravednosti u svijetu
- Moja odgovornost u obitelji, razredu, zajednici i društvu
- Različito ponašanje ljudi prema vrijednostima u životu i čovjekov odnosa prema životu (pokreti i projekti “za život” - pro life - s jedne strane, te teror, rat itd., s druge strane)
- Ekumenizam kao znak nade, duboke i prave vjere, i želje za pravim zajedništvom u različitosti

Metodičke upute

- Analiza biblijskih tekstova o zapovijedima i njihovo usporedno tumačenje s pozitivnih gledišta i u povezanosti sa svakodnevnim iskustvima i potrebama učenika
- Učenje Deset zapovijedi i njihova interpretacija primjerena dobi i potrebama učenika
- Zajedničko traženje i rad učenika na aktualiziranju izričaja *Deset Božjih zapovijedi* u njihovu svakodnevnom životu
- Scenska improvizacija i interpretacija pojedinih *Zapovijedi*
- Prepričavanje i čitanje teksta po ulogama
- Kolaž na temu “Štititi život – ugroziti život”
- Kolažno prikazivanje zapovijedi s naglaskom na iskustvima učenika i njihovoj aktualizaciji
- Pisanje kratkoga sastavka o nepravdi koju činimo jedni drugima ako uzimamo tuđe, tj. ono što nama ne pripada
- Vođeni razgovor na temu “Istina i laž”
- Rad s autorskim tekstom “Pravedno živjeti”
- Usporedna analiza i interpretacija ilustracija i fotografija s pripadnim biblijskim tekstom i nekim drugim tekstovima koji tematiziraju pojedine zapovijedi
- Dijafilmovi i filmovi
- Likovno izražavanje
- Glazbeni element (*Oda radosti*)

Medupredmetne veze

- Motivi iz hrvatske kulturne i narodne baštine: hrvatski pleter, Višeslavova krstionica, motivi iz Domovinskoga rata; Vučedolska golubica

- Priroda i društvo: čovjek i okoliš: čovjek kao prirodno, društveno, misaono i duhovno biće; potreba poštovanja ljudskih i dječjih prava; poštovanje ljudskih i dječjih prava
- Hrvatski jezik i književnost: neki tekstovi, npr. *Što rade životinje kad hoće da se rukuju*; Zvonimir Balog; *Pomiluj svakoga u duši*, Stjepan Lice; *Molbe djece*, (1951.), Bertold Brecht; *Oporuka*, Enes Kišević
- Likovna kultura: vizualno kao poticaj: ptica mira, golub, ili grančica; ilustracije događaja i likova
- Glazbena kultura: *Oda radosti*

Praćenje i vrednovanje

- Shvaćanje temeljne vrijednosti života i važnosti ljubavi u obitelji i s drugima
- Poštivanje drugih osoba, njihova tijela i razmišljanja
- Poznavanje i vrednovanje Dekaloga kao Božjih smjernica za dobro čovjeka i svijeta
- Spremnost poštovanja, čuvanja i održavanja Božjih zapovijedi u svojem životu
- Razumijevanje i prihvaćanje istine kao jednoga od temeljnih načela zajedništva
- Osjećaj i stav poštovanja i tolerancije te pozitivnoga ophođenja s drugima, s njihovim stavovima i stvarima

IV. nastavna cjelina BOŽJI NAS GLASNICI ZOVU

Posebni ciljevi

- Na primjeru mnogih osoba osjetiti što Božji glas može pokrenuti u čovjeku
- Upoznati mogućnosti osobnih izbora i odluka i povezivati ih s odgovornošću
- Shvatiti i prihvatiti poziv Adventa kao poziv na odluku susreta s novorođenim Spasiteljem
- Naučiti uočiti probleme ljudi i pomoći im ih, u povjerenju u Božje obećanje, solidarno rješavati
- Shvatiti rođenje Isusa Krista kao poziv svima na obraćenje u osobnom životu
- Doprinijeti božićnoj radosti i ugođaju širenjem poruke Božića u sredini u kojoj živimo
- Shvatiti Božje sinovstvo Isusa Krista
- Graditi osobni stav povjerenja u Krista i osobno izreći vjeroispovijest u Isusa Krista

Teme i osnovni sadržaji

1. Mnogi nas glasovi zovu

- Moje su uši kao prozor kroz koji prolazi svjetlost i zvuk
- Divno je otkriti tajnu riječi
- Puno mi znači riječ “vjerovati” (credo = cor-dare: dati srce)
- Božju riječ čuti i u nju vjerovati

2. Čuti Božji poziv – vidjeti čovjekovu nevolju

- U svjedocima vjere prisutni su Božji darovi
- Svjedoci ljubavi – sveci u vrijeme Adventa (Franjo, Nikola, Lucija)
- Treba znati prepoznati nevolju i čovjeka u nevolji
- Solidarnost i pomoć – znaci djelotvorne ljubavi

3. Glas više u pustinji

- Pustinja je mjesto tišine i Božje blizine
- Ivan Krstitelj i njegovo djelovanje (Lk 3, 1-14 i Lk 3, 1-20)
- U radosnoj nadi čekamo rođenje Isusa Krista
- U vrijeme čekanja pripravite svoje “staze” Gospodinu

4. Radosna vijest mijenja svijet

- Advent – poziv na susrete s Novorođenim
- Radosna vijest – poziv na obraćenje
- Mijenjati svoje lice i lice svijeta malim koracima

5. “Neka mi bude po riječi tvojoj” – Marijin poziv i odgovor

- Marija – zvijezda mora
- Molitva *Anđeo Gospodnji navijestio Mariji* (Lk 1, 26-38)
- Nositi Krista u svijet zadaća je svakoga kršćanina

6. Posvuda je Betlehem

- Danas nam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj (Lk 2, 8-14)
- Krist se rodio za sve ljude i za sve narode zemlje
- Bog u Kristu očituje svoju dobrotu i objavljuje prijateljstvo

7. Zvijezda nad zemljom

- 24. prosinca – u nas i u drugih naroda
- Hanukka – blagdan svjetla kod Židova
- Vjerujem u Isusa Krista Sina Božjega (drugi dio *Vjervanjanja*)

Prošireni sadržaji

- Adventski i božićni običaji u drugih naroda i kultura
- Sakrament krštenja u životu obitelji i župne zajednice
- Mjesto i uloga žene u Crkvi u svjetlu uloge Blažene Djevice Marije u povijesti spasenja

Metodičke upute

- Čitanje, prepričavanje, pripovijedanje, analiza i interpretacija različitih biblijskih tekstova u pojedinim temama
- Pojedinačni i skupni rad s biblijskim i drugim tekstovima
- Analiza i tumačenje pojma “vjerovati” (Credo) u povezanosti s nužnošću povjerenja među ljudima kao uvjetom da bi čovjek uopće mogao živjeti i stvarati
- Scenski prikaz na temu “Svjedoci ljubavi”
- Vođeni razgovor o adventskom vremenu i poruci Ivana Krstitelja koji nas poziva na obraćenje i na pripremljanje puta Isusu kako bismo dostojno proslavili njegovo rođenje
- Izrada adventskoga kalendara i drugih projekata kao udjela u širenju kulture zajedništva slavlja u školi
- Scenski prikaz “Marijina navještenja” prema molitvi *Anđeo Gospodnji*
- Pisanje kratkoga sastava o tome kako doživljavam novorođenoga Isusa koji je donio spasenje svim ljudima, bijelima i crnima, siromašnima i bogatima, onima koji ga traže i onima koji ga ne priznaju
- Meditacija i vježbe šutnje u susretu s otajstvenim Bogom i kratko pismeno oblikovanje meditacije

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: *Tama je svud*, Dragutin Tadijanović; *Nađeni Bog*, A. B. Šimić
- Likovna kultura: božićni motivi: dizajn, modeliranje, slikanje; izrada božićne čestitke na aluminijskoj foliji (patiniranje i lijepljenje folije na čestitku); izrada mobila kao božićnih i novogodišnjih ukrasa; prostorne kompozicije; etnografski predmeti: kolijevka

Praćenje i vrednovanje

- Shvaćanje mogućnosti osobnoga izbora, odluka i odgovornosti vezanih uz njih
- Razumijevanje Došašća kao vremena poziva na susret s novorođenim Kristom
- Poznavanje i razumijevanje kršćanske molitve *Anđeo Gospodnji*
- Sposobnost življenja svakodnevnoga obraćenja po primjeru svetaca koje slavimo u Došašću
- Poznavanje otajstva Isusova krštenja na Jordanu i osobni stav povjerenja prema Isusu Kristu
- Poznavanje i shvaćanje Kristova javnoga djelovanja kao blizine nebeskoga Oca čovjeku

V. nastavna cjelina DOBRO JE PO BOŽJIM RIJEČIMA ŽIVJETI

Posebni ciljevi

- Razumjeti događaj krštenja Isusa Krista u Jordanu kao početak Isusova javnoga djelovanja i čin blizine i očitovanja nebeskoga Oca
- Upoznati osnovne elemente tradicije i kulture u kojoj je živio i djelovao Isus Krist
- Upoznati tradiciju vjere u kojoj je Krist izrastao i slavlja koja je iskusio: Pasha, sjećanje na sinajsko predavanje Zapovijedi, spomen na hod kroz pustinju
- Razumjeti Kristovo naviještanje, ponašanje i djelovanje u povezanosti s vjerskim običajima židovskoga naroda
- Upoznati i iskusiti snagu Kristove riječi i njegova zakona
- Upoznati život i vjeru naših predaka
- Osjetiti život i tradiciju naših djedova, baka, roditelja te njihovu vjeru kao “nutarnju” baštinu koju predaju mladim naraštajima
- Shvatiti i prihvatiti život Isusa Krista, te njegovu smrt i uskrsnuće, kao događaje spasenja svih ljudi, događaj Božje blizine i ljubavi prema čovjeku

Teme i osnovni sadržaji

1. “Ovo je moj ljubljani Sin”

- Krštenje Isusa Krista (Lk 3, 21-22)
- “Ovo je moj ljubljani Sin - njega slušajte!”
- Najava i početak Kristovog javnog djelovanja

2. Kako je dobro živjeti po tvojim riječima

- Iz života jednoga židovskoga dječaka u Kristovo vrijeme
- Židovska godina
- Naredba Gospodnja srce sladi (Ps 19, 9.11)

3. Tvoje zapovijedi, Bože, meni su radost

- “Niste li znali da mi je biti u kući Oca mojega” (Lk 2, 41-51)
- Značenje Tore i židovskoga Hrama u Jeruzalemu
- “Slušaj Izraele! Jahve Bog tvoj, Bog je jedini”

4. Duboki su naši korijeni

- Što nam sve mogu reći stari i mudri ljudi?
- Vjera naših predaka – bogatstvo prošlosti
- Hoditi s Bogom kroz život
- Zahvalnost za prošlosti i hod s vjerom u budućnost

5. Isusu je važan čovjek

- Subota je radi čovjeka (Iv 5, 1-17)
- Da bi djeca mogla živjeti, potrebno je ...
- Prava djece (Svjetski susret djece, New York)

Prošireni sadržaji

- Neka važnija židovska vjerska slavlja
- Važne osobe koje su se kroz povijest borile za ljudska prava
- Upoznati neka mjesta, gradove i zemlje odakle dolaze naši preci

Metodičke upute

- Čitanje i interpretacija biblijskoga teksta o Isusovu krštenju
- Tumačenje izričaja da je Isus Krist Božji jedinorođeni Sin koji je donio poruku spasenja svim ljudima
- Rad s fotografijama na temu "Duboki su naši korijeni"
- Izrada panoa na temu "Prava djece"
- Čitanje, interpretacija, prepričavanje, pripovijedanje, rad u skupinama s biblijskim tekstovima u pojedinim temama
- Rad s crtežima na temu "Da bi djeca mogla živjeti, potrebno je..."
- Tumačenje vjere naših predaka pomoću dijapozitiva (simboli vjere u hrvatskom narodu)
- Razgovor na temu "Subota je radi čovjeka – čovjek i poštivanje zakona"

Međupredmetne veze

- Priroda i društvo: motivi iz hrvatske povijesti i hrvatske kulturne baštine – krunidba kralja Tomislava, Dan hrvatske državnosti – ove povijesne događaje vidjeti kao korijene postojanja na ovim područjima
- Likovna kultura: vizualno kao poticaj: Što rade moji roditelji? Crtanje i slikanje, akvarel-flomaster (kombinirana tehnika): kroz likovni izraz osvijestiti vrijednost roditeljskoga rada
- Glazbena kultura: tradicionalna glazbala naših krajeva; uloga glazbe (načini) i plesa u različitim prigodama slavlja ili žalosti u životu čovjeka

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje osnovnih elemenata kulture i tradicije u kojoj je živio i djelovao Isus
- Shvaćanje važnosti molitve i zakona u životu židovskoga naroda
- Poznavanje i tumačenje važnijih činjenica iz života i vjere naših pradjedova
- Stav otvorenosti i poštovanja prema drugima i drukčijima – temeljno pravo djece na život i školu

VI. nastavna cjelina SLIJEDIMO ISUSOVO DJELO

Posebni ciljevi

- Naučiti učiti jedni od drugih i vidjeti ljudsku stvarnost novim očima
- Graditi sposobnosti preuzimanja zajedničke odgovornosti
- Zauzeti stav vjere u osobu Isusa Krista i osvijestiti molitvu kao znak kršćanske solidarnosti za drugoga
- Shvatiti i prihvatiti obvezu i zapovijed žrtve i posta kao put prema sebi, prema drugomu i prema Bogu
- Razumjeti Isusov križni put kao znak njegove ljubavi prema čovjeku
- Naučiti tumačiti pojedine novozavjetne tekstove koji izvješćuju o Isusovu djelu spasenja i otkupljenja čovjeka

- Shvatiti smrt kao dio čovjekova života te kao prijelaz u vječno zajedništvo s Bogom
- Razumjeti, iskusiti i prihvatiti otajstvo uskrsnuća kao poziv na novi život
- Shvatiti da je Bog u teškim trenucima našega života i uvijek uz nas

Teme i osnovni sadržaji

1. Okruženi smo patnjom i smrću

- Oko nas vidimo ljude kako pate – patnja pokreće čovjeka da čini dobro
- Pripovijest jedne žene (Mt 15, 21-28)
- Vjerom pronaći smisao u patnji
- Zašto postoji patnja? (Job 17, 1-2.11-13; Ps 10, 1.12)
- Molitva daje snagu i pomaže u nevolji

2. Ići putem križa

- Imati srca za čovjeka (Mt 25, 31-40)
- Kome mogu vjerovati? (Lk 22, 39-46; Ps 22, 20)
- Ići putem Isusova križa (križni put)
- “Klanjamo ti se Kriste i blagoslivljamo te jer si svojim svetim Križem otkupio svijet!”
- Krist je za nas umro na križu

3. Svjetlo uskrsnog jutra

- Kršćanski post – vjerovati Božjoj ljubavi i činiti dobro (Iz 58, 6-9)
- Je li sa smrću sve izgubljeno?
- Uskrsnuće Kristovo (Mt 28, 1-10) – pobjeda i proslava života

4. Bog je uskrisio Isusa

- Svjedoci Kristova uskrsnuća (1Kor 15, 1-8a)
- “Vjerujem u Isusa Krista... (koji je mučen pod Poncijem Pilatom ...)”
- “Odonud će doći suditi žive i mrtve”

5. Neka se ne boje srca vaša

- Čovjek vjeruje: Bog je od početka sve dobro učinio (Post 1, 1 - 2, 3)
- Novi život stvara novi put
- Bog spašava i otkupljuje sve ljude
- Nebo nam je darovano

Prošireni sadržaji

- Običaji u hrvatskom narodu u vrijeme korizme i Vazma
- Zajedničko oblikovanje križnoga puta
- Korizmena akcija odricanja za dobro potrebnih i siromašnih
- Značenje uskrsnuća u osobnom životu u svjetlu teme: uskrsnuće Isusa Krista (umjetnički izričaj)

Metodičke upute

- Analiza, interpretacija i tumačenje smisla patnje na temelju biblijskih tekstova
- Metoda “fotolangage” kao pristup djece temi patnji
- Zajedničko oblikovanje križnoga puta crtežima
- Intervju s roditeljima i susjedima o značenju Isusova uskrsnuća u svakodnevnom životu kršćana
- Izrada kolaža na temu Isusova uskrsnuća – pobjeda i proslava života

- Rad s temperama – koloristički izraz uskrsne radosti i poruke
- Razgovor o svjedocima Kristove muke i uskrsnuća
- Scenska interpretacija Kristova uskrsnuća
- Kolaž na temu “Radost – Uskrs u svijetu”
- Interpretacija i izvođenje uskrsne pjesme
- Ples ili pantomima kao znak tuge i radosti na temu “Svjetlo uskrsnoga jutra”

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: tekstovi koji osvjetljaju korizmeno vrijeme i uskrsno otajstvo
- Likovna kultura: motivi Velikoga tjedna: Isusov ulazak u Jeruzalem, križni put, posljednja večera, uskrsnuće: crtanje i slikanje, kadrovi u nizu; radost Uskrsa: slikanje, tempera, koloristički izraz uskrsne radosti – likovni jezik i emocije osvijestiti na likovnom produktu
- Glazbena kultura: upoznati različitost glazbenih doživljaja korizme u našem narodu (Dalmacija, Istra, Slavonija, Zagorje, Međimurje, Bosna i Hercegovina)

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje različitih oblika patnje koja pogađa djecu i sve ljude
- Poznavanje središnjih poruka Isusova križnog puta i osoba koje su svjedoci njegove muke i uskrsnuća
- Shvaćanje Kristove smrti i uskrsnuća kao temeljnoga događaja spasenja svih ljudi i značenja Kristova ponovnoga dolaska na zemlju na kraju vremena
- Prisutnost svijesti i stava o molitvi kao znaku kršćanske solidarnosti i brige za drugoga
- Prihvatanje Kristova uskrsnuća kao poziva na novost svojega života

VII. nastavna cjelina GRADIMO KRISTOVU CRKVU

Posebni ciljevi

- Razumjeti poruku mira i zajedništva u životu i provoditi je u susretu s ljudima
- Shvatiti da Duh Sveti vodi i izgrađuje Crkvu i ljude
- Naučiti da u Crkvi Kristovoj žive ljudi različitih rasa, jezika, kultura i običaja
- Uočiti da postoje različite Crkve koje priznaju i slave Krista
- Upoznati i prihvatiti želju Isusa Krista da svi budemo jedno
- Upoznati neke važnije službe i zadaće u Crkvi
- Uočiti različitost štovanja Boga i raznolikost religija u svijetu
- Otvoriti se Duhu Svetom i dopustiti da on djeluje po nama u susretu s ljudima
- Založiti se i sudjelovati u izgradnji jedne Kristove Crkve

Teme i osnovni sadržaji

1. Šalom – mir vama!

- Duh uskrsnuća širi se svijetom (Iv 20, 19-23)
- Duh Božji donosi mir i stvara mir među ljudima
- Znakovi mira i ekumenskoga pokreta među kršćanima
- Molitva za mir poglavara različitih religija u Asizu

2. Tvoj Duh pokreće svijet

- Navještaj Radosne vijesti i širenje vjere (Dj 5, 12-42)
- U Crkvi su mnogi darovi Duha i mnoge zadaće kršćana (Rim 12, 4-8)
- Duh Božji pokreće i vodi čitav svijet

3. Živjeti zajedno s drugima

- Nismo sami nego živimo u zajednici s drugima
- Pratiti, pomagati i hrabriti jedni druge
- Crkva: vjernici su zajedno na istom putu

4. Za spas i sreću ljudi

- Govoriti i činiti kao Isus Krist
- Zajedno gradimo Kristovu Crkvu
- Crkva znači pripadati Isusu Kristu
- Ljubav otvara vrata životu (Lk 10, 25-37)

5. Jedna Crkva u šarenim bojama i licima

- Krštenje Etiopljanina (Dj 8, 26-40)
- Crkva u svijetu i za svijet
- Molitve različitih zemalja kao znak jedinstva u vjeri Crkve

6. Jedan Krist – različite Crkve

- Postojanje različitih Crkava
- Ekumenizam kao pokret za jedinstvo kršćana
- Kako ljudi žive i vjeruju?
- “Da svi budu jedno” (Iv 17, 21)

7. Daj nam svoga Duha, Gospodine

- Svaki je čovjek slika Božja
- Vjerujem u Duha Svetoga... i u život vječni
- Neka dođe Kraljevstvo tvoje!

Prošireni sadržaji

- Blagdan Duhova – rođendan Crkve
- Upoznajmo darove Duha Svetoga
- Što povezuje različite religije i vjeroispovijesti?
- Duh Kristov nas vodi na našem odmoru i na ljetnim praznicima

Metodičke upute

- Razradba i interpretacija biblijskih tekstova na temelju pripremljenih pitanja i zadataka
- Uspoređivanje tekstova različitih kršćanskih zajednica
- Brainstorming metoda (spontana diskusija) na temu “Jedna Crkva u šarenim bojama i licima”
- Otkrivanje u križaljci pet pojmova povezanih s temom “Crkva”
- Kolaž na temu “Crkva je zajednica Isusovih vjernika”
- Vođeni razgovor i pisanje sastavka na temu ekumenizma među kršćanima
- Sastavljanje molitve za jedinstvo kršćana i organiziranje susreta s drugim kršćanima u školi
- Tumačenje o snazi kojom Duh Sveti djeluje u ljudima i u životu, i to izraziti u bojama
- Metodom “hit parada vrijednosti i zajedništva” ponoviti obrađeno gradivo

Međupredmetne veze

- Priroda i društvo: značenje pojma “simbol”
- Likovna kultura: “Ja u ogledalu”, slikanje – tempera, koloristička modulacija – kontrast toplo-hladno; izražavanje bojama djelovanja Duha Svetoga – ritam i kompozicija boja
- Glazbena kultura: ples kao znak radosti i bogatoga duhovnoga i vjerničkoga života

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje poruke mira i zajedništva među ljudima i u životu
- Uočavanje i poznavanje razlika među vjerama, narodnostima, kulturama, jezicima i običajima
- Poznavati neke druge kršćanske zajednice i vjeroispovijesti
- Razumijevanje pojmova “pripadati Isusu Kristu i Crkvi” i “jedinstvo svih kršćana”
- Stav spremnosti i sudionništva u izgradnji zajednice Kristovih vjernika
- Poznavanje načina djelovanja Duha Svetoga u životu ljudi i u svijetu

VJERONAUČNI PROGRAM ZA PETI RAZRED

O situaciji djece petoga vjeronaučnoga godišta

U učenika petoga razreda (riječ je o učenicima između 10./11. i 11./12. godine) sve se više očituju individualne razlike, i to osobito razlike između dječaka i djevojčica. Neki se od njih, naime, još uvijek nalaze u podfazi “kasnoga/zreloga djetinjstva”, a neki (posebno mnoge djevojčice) već ulaze u razdoblje predadolescencije.

U većine učenika te dobi (osobito u dječaka) ipak još uvijek prevladava ravnoteža između unutarnjega proživljavanja i vrlo naglašene usmjerenosti prema vanjskome svijetu, što je karakteristično za period “kasnoga djetinjstva”.

Smisao za objektivnost i realnost u njih je izrazito razvijen. Ovo nije dob mašte, već opažanja. Slabi smisao za otajstva i znakove. Slab je smisao za nutarnji život. Teško se uživljava u položaj drugih; npr. suosjećanje s bijedom je površno i prolazno.

S obzirom na izbor i prezentaciju sadržaja, važno je imati na umu da su djeca te dobi u stanju analizirati, ali samo činjenice. Polazi se od konkretnih činjenica, nastoji ih se razumjeti, ne udaljavajući se od njih. To je dakle dob u kojoj djeca susreću vjeronaučne sadržaje upoznavajući ponajprije činjenice i događaje. Učenici upoznaju konkretan prostor i vrijeme, geografske i povijesne pojedinosti određenih kršćanskih sadržaja. Te geografske i povijesne pojedinosti daju događajima objektivnu ozbiljnost.

Ovo je također vrijeme zauzetoga istraživanja i otkrivanja novoga, te vrijeme potrage za idealima, ostvarenima osobito u junacima kao ljudima velikih pothvata i velikih djela. Zanimaju ih odrasli u djelovanju. Naročito ih privlače vrlo sposobni, snažni i spretni junaci koji se bore za pravdu, koji su nesebični i vjerni. Privlače ih junaci koji drugima pomažu i koji su spremni i život dati iz vjernosti i ljubavi prema svojim prijateljima. “Pedagogija heroja” ili “živih uzora” posebno je prikladna za tu dob.

Što se tiče načina rada, induktivna metoda i aktivna nastava, grupni rad i različiti oblici stvaralaštva primjereni su petom vjeronaučnom godištu. Djeca te dobi, naime, shvaćaju i razumijevaju činjenice, događaje, poruku preko djelovanja i konkretnoga iskustva. Najbolje će stoga razumjeti djelatnost ako sama rade. Odatle proizlazi potreba aktivnih metoda, multimedijalnih i multimetodičkih pristupa u radu s djecom te dobi.

Vjeroučenici petoga razreda vrlo rado prihvaćaju različite oblike angažmana. Imaju razvijen smisao za zajedničko dobro, smisao uloge u društvu, tj. smisao za razred. Tako ih je, naprimjer, lako oduševiti za sudjelovanje u različitim školskim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima.

Svrha vjeronaučne nastave petoga godišta

Svrha katoličkoga vjeronauka petoga vjeronaučnoga godišta usvajanje je temeljnih vjeronaučnih znanja, kršćanskih i općeljudskih vrednota po kojima učenici postižu istinsku

orijentaciji u životu općenito, a osobito u razvijanju kvalitetnih i sigurnih odnosa u svijetu u kojemu žive. Usvajanje tih vrednota ostvaruje se u identifikaciji učenika s likovima iz židovsko-kršćanske povijesti, i to s onim likovima koji su u životu prihvatili i ostvarili Božji plan. Vrhunac identifikacije i svjedočenja kršćanskoga načina života učenika ostvaruje se u susretu s likom i s djelom Isusa iz Nazareta.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave petoga godišta

- Otkriti snagu istinske vjere i zajedništva kao pomoć i potporu na svom životnom putu
- Izgraditi odgovoran odnos prema religioznom fenomenu te prema Božjem očitovanju na različitim područjima ljudskoga života
- Otkriti i upoznati u kršćanskoj ponudi Evanđelja put i način odupiranja negativnim životnim iskušenjima i problemima
- Otkriti snagu povjerenja i prijateljstva s Bogom kako su to činili starozavjetni likovi: Abraham, Izak, Jakov i David
- Izgraditi i njegovati vjernički duh i književnu osjetljivost i interese prema Bibliji kao knjizi Božje riječi i kao književnoumjetničkom djelu
- U Evanđeljima otkrivati i upoznati istinu da je u Isusu Kristu nastupilo konačno oslobođenje i spasenje za svakoga čovjeka i u istini živjeti i djelovati
- Uočiti snagu i veličinu Kristova djela kroz povijest, osobito kroz djelovanje njegovih apostola te suvremenih kršćana
- U svakodnevnom iskustvu otkrivati i uočavati elemente Kristova Kraljevstva, osobito u brizi za ugrožene, siromašne, potrebne istine, pravde, ljubavi i mira
- Prihvatiti i graditi odnose solidarnosti, tolerancije i dijaloga prema svim ljudima, osobito prema različitim i drukčijima

I. nastavna cjelina SNAGA ZAJEDNIŠTVA

Posebni ciljevi

- Otkriti, razumjeti i prihvaćati razlike među ljudima (dječaci, djevojčice, odrasli, crni, bijeli...)
- Uočiti i prihvaćati religioznu i drugu različitost i razvijati odnose povjerenja prema drugima i različitim
- Postati svjestan da je rješenje poteškoća oko nas povezano sa svladavanjem osobnih problema
- Biti spreman prihvatiti i potvrditi sebe i druge u njihovoj osobnosti
- Upoznati i usvojiti temeljna pravila koja omogućuju dobre odnose i dobar rad u razrednoj zajednici (slušanje, pomaganje, uvažavanje...)
- Otvarati se vjerničkom iskustvu koje nas osposobljava za kvalitetniji suživot s drugima
- Uvidjeti važnost vjere i povjerenja u međuljudskim odnosima i u odnosima prema Bogu
- Uvidjeti da je čovjeku za život i za vjeru potrebna zajednica
- Biti spreman prihvatiti i potvrditi sebe i druge u njihovoj osobnosti

Teme i osnovni sadržaji

1. Ja i drugi – zajedno

- Različitosti dječaka i djevojčica – zajedno kroz život
- Odrasli i djeca na mnoge stvari gledaju drukčije
- Religiozna različitost i međusobna povezanost

2. Pravila dobrih odnosa, poštovanja i zajedništva

- Neka pravila za dobre odnose i dobar rad u vjeronaučnoj zajednici: slušanje, prihvaćanje, uvažavanje, pomaganje...
- Prihvaćati druge upoznavajući ih
- Svatko je vrijedan pažnje i poštovanja
- Mijenjati svijet mijenjajući sebe

3. Vjera nas osposobljava da živimo otvorenih očiju

- Vjera nam pomaže u životnim pitanjima i izborima
- Vjera nam pomaže da se međusobno prihvaćamo
- Vjera nam pomaže da upoznajemo svijet

Prošireni sadržaji

- Pravila igre i pravila ponašanja u skupinama i među prijateljima
- Zlatno pravilo: "Sve što očekujete da ljudi čine vama, činite i vi njima!"

Metodičke upute

- Upoznavanje, razmišljanje i razgovor o biblijskim i drugim tekstovima
- Scensko izražavanje (izvođenje dramske igre)
- Traženje i tumačenje nekih iskustava (ne)poštivanja pravila dobrog ponašanja
- Otkrivanje prepreka i poteškoća na koje nailazimo u međusobnim susretima
- Otkrivanje pomoću crteža koje nam mogućnosti daje iskustvo suživota
- Pokazivanje na životnim primjerima kako su ljudi prihvatili sami sebe te promijenili sebe i okolinu
- Rješavanje problemskih situacija
- Dovršenje prekinute pripovijesti
- Crtanje mostova koji povezuju ljude i razgovor o važnosti povezanosti među ljudima
- Promatranje i interpretacija fotografija koje pokazuju različitost i zajedništvo među ljudima

Međupredmetne veze

- Komunikacija: razgovor kao oblik međusobnoga sporazumijevanja; slušanje drugoga kao uvjet za razumijevanje
- Hrvatski jezik i književnost: teme zajedništva, prijateljstva, suradnje i različitosti u književnosti – *Zdravo Marija*, D. Domjanić; *U Nazaretu*, S. Lagerlef

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje i prihvaćanje razlika – spolnih, dobnih, religioznih – koje se uočavaju u ljudskoj zajednici
- Spremnost na suradnju s drugima u zajedničkim aktivnostima
- Razumijevanje važnosti poštivanja određenih pravila za razvijanje kvalitetnih međuljudskih odnosa
- Uprisutnjenje tih pravila u zajedničkom radu i druženju
- Razumijevanje važnosti vjere u ostvarivanju zajedništva

II. nastavna cjelina RELIGIJA U ŽIVOTU ČOVJEKA: BOŽJI TRAGOVI

Posebni ciljevi

- Uočiti da ljudi postavljaju religiozna pitanja na različite načine
- Upoznati važnost religije za promicanje mira i suživota među ljudima i narodima

- Upoznati, vodeći računa o korelaciji s predmetom povijesti, velike religije kroz povijest, osobito religije s kojima djeca dolaze u kontakt (židovstvo, islam, budizam)
- Upoznati stav Katoličke crkve prema drugim religijama
- Izgrađivati i razvijati stav dijaloga i prihvaćanja onih koji drukčije vjeruju
- Shvatiti da Bog nudi spasenje svim ljudima
- Shvatiti i prihvatiti da je Isus punina Božje objave

Teme i osnovni sadržaji

1. Čovjek postavlja pitanja o vlastitom životu

- Pitanja koja usmjeruju čovjekov život
- Pitanja koja traže odgovore u religiji/vjeri
- Različita religiozna pitanja

2. Početak religije

- Stanovnici našega svijeta vjeruju u Boga (znakovi religioznosti koje susrećemo u svakodnevnom životu)
- Kako i gdje se rađa religija i vjera? – duga povijest religija
- Religije antičkih naroda (Egipat, Grčka i Rim)

3. Traženje se nastavlja: velike nekršćanske religije danas

- Velike religije (budizam, židovstvo, islam)
- Prisutnost ovih religija u svijetu i njihovo temeljno učenje
- Pripadnici velikih religija među nama – u našem okruženju

4. Kršćanstvo

- Isus Krist – utemeljitelj kršćanstva i kršćanske vjere
- Stožerne činjenice kršćanstva i kršćanske vjere (sažetak koji učenici već poznaju)
- Temeljna poruka kršćanstva
- Prisutnost, poslanje i djelovanje kršćana u svijetu (Mt 28, 18-20)

5. Različiti, a povezani

- Važnost dijaloga među religijama
- Što kaže Crkva o drugima? (*Nostra aetate*, br. 2)
- Poruke kršćana svijetu: Bog ljubi sve ljude; Bog u Isusu Kristu nudi spasenje svim ljudima

Prošireni sadržaji

- Uočiti važnost vjere koja pripada drukčijoj razini sigurnosti i iskustva od onoga koji se temelji na “znanstvenoj” sigurnosti
- Upoznati druge religije u Hrvatskoj i BiH (osobito islam)
- Dokumenti Katoličke crkve koji govore o važnosti ostvarenja dijaloga s drugima

Metodičke upute

- Čitanje i vrednovanje biblijskih i drugih književnoumjetničkih tekstova
- Prepoznavanje različitih životnih situacija u kojima čovjek postavlja religiozna pitanja
- Interpretacija vlastitoga iskustva
- Iznošenje i vrednovanje statističkih podataka vezanih uz rasprostranjenost različitih religija
- Uspoređivanje s nastavnim programom povijesti za peti razred (usporedba)
- Povezivanje sa znanjem i iskustvima o ovoj temi koje su učenici stekli u nastavi povijesti
- Analiza i interpretacija crkvenih dokumenata

- Upoznavanje i interpretacija molitava i pjesama drugih religija
- Promatranje i interpretacija fotografija koje prikazuju odjeću, molitvene stavove i važnije sakralne objekte drugih religija
- Uspoređivanje misijskih časopisa
- Filmovi, dijamontaže, fotogovor

Međupredmetne veze

- Povijest: kulturna dostignuća Mezopotamije i Egipta, religioznost naroda staroga Istoka (Egipat, Židovi); religioznost starih Grka i starih Rimljana
- Likovna kultura: religiozni motivi u mozaiku, fresci, uklesani u kamenu
- Zemljopis: uporaba različitih vrsta zemljopisnih karata; poznavanje zemalja u kojima su najraširenije velike svjetske religije

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje važnosti, ukorijenjenosti i rasprostranjenosti religije u čovjekovu životu
- Usvajanje stava poštivanja prema svim religijama
- Definiranje pojmova “religija”, “vjernici”, “ateisti”
- Definiranje pojmova “monoteizam”, “politeizam”
- Poznavanje osnovnih religija (ime, svete knjige, osnivači, Bog/božanstvo)
- Poznavanje stava Crkve prema nekršćanskim religijama
- Shvaćanje i usvajanje činjenice da je Isus punina objave

III. nastavna cjelina BIBLIJA: KNJIGA NAD KNJIGAMA

Posebni ciljevi

- Upoznati Bibliju kao temeljni izvor kršćanske vjere, ali i dokument židovske religije
- Poznavati činjenice vezane za nastanak Biblije (usmena predaja, zapisivanje...)
- Razumjeti načine pristupanja i upoznavanja Biblije (svijet Biblije, književne vrste, Božja Riječ, nadahnuće svetih tekstova, govor o čovjeku)
- Upoznati temeljnu podjelu Biblije, jezik, književne vrste te načine čitanja Biblije
- Poznavati razlike između Staroga i Novoga zavjeta (knjige obećanja, knjige ispunjenja)
- Steći sposobnost snalaženja u Bibliji
- Izgrađivati i njegovati poštovanje prema Bibliji kao Riječi Božjoj
- Uočiti prisutnost Biblije u različitim područjima suvremenoga života

Teme i osnovni sadržaji

1. Biblija: posebna Knjiga riječi i života

- Autor Svetoga pisma: Bog i čovjek
- Nastanak Biblije
- Temeljni okviri i sadržaj (SZ: povijest susreta izraelskoga naroda i JHVH, knjige obećanja; NZ: Isus i njegovi učenici, knjige ispunjenja)

2. Načini upoznavanja i razumijevanja Biblije

- Poznavati kulturalni ambijent u kojemu je nastala Biblija
- Biblija je minibiblioteka koja sadrži mnoge različite knjige, tj. književne vrste kao što su povijesne knjige, knjige zakona, proročke knjige, pisma i dr.
- Biblija govori o Bogu i čovjeku
- Biblija je Riječ Božja

3. Upotreba biblijskih tekstova

- Kratice
- Podjela na poglavlja i retke
- Kako pronaći tekst u Bibliji

Prošireni sadržaji

- Različiti jezici Biblije
- Biblija kao dokument židovske vjere
- Način i materijal na kojemu su pisani biblijski tekstovi
- Širenje spisa (vojničke ceste, trgovačka putovanja, glasnici)
- Biblijski motivi u likovnoj umjetnosti

Metodičke upute

- Čitanje, analiza i interpretacija biblijskih uvoda u pojedine spise
- Izrada sheme ustrojstva Staroga te osobito Novoga zavjeta
- Navođenje događaja povezanih sa situacijom nastanka pojedinih knjiga
- Vježbanje pronalaženja pojedinih mjesta u Bibliji, osobito u Novome zavjetu
- Narativno pripovijedanje određenih biblijskih događaja
- Interpretacija slikovitoga biblijskoga govora
- Povezivanje biblijskoga i suvremenoga iskustva
- Kviz o Bibliji
- Promatranje, analiza i interpretacija likovnih reprodukcija s biblijskim motivima
- Izbor i interpretacija nekih izabranih biblijskih tekstova koji pripadaju različitim književnim vrstama
- Pronalaženje biblijskih motiva u književnosti i razgovor o njima

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: obilježja i značaj pisane riječi; književne vrste; prisutnost biblijskih motiva u književnosti
- Povijest: obilježja društveno-povijesnoga okruženja u kojemu je nastala Biblija

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje nastanka Biblije i njezine posebnosti među svim knjigama
- Shvaćanje i poznavanje temeljnih sadržaja Staroga i Novoga zavjeta
- Uočavanje razlika između Staroga i Novoga zavjeta
- Sposobnost snalaženja i traženja biblijskih tekstova
- Poznavanje načina obilježavanja pojedinih biblijskih knjiga (kratica, broj poglavlja i retka)
- Poznavanje kratica i spretnost u pronalaženju određenih biblijskih mjesta
- Poznavanje osnovnih puteva za razumijevanje Biblije
- Otvorenost prema osluškivanju Biblije kao Riječi Božje

IV. nastavna cjelina POČECI BIBLIJSKE POVIJESTI/VJERE

Posebni ciljevi

- Upoznati kulturno-povijesni kontekst početka biblijske povijesti
- Upoznati velike biblijske likove Abrahama, Izaka i Jakova – “praoce vjere” za židovske i za kršćanske vjernike
- Upoznati snagu prijateljstva s Bogom kako su to činili starozavjetni likovi Abraham, Izak, Jakov

- Uočiti bitnu razliku između Jedinoga Boga i različitih božanstava kojima se čovjek ponekad klanja
- Otvoriti se temeljnim vjerskim iskustvima praotaca naše vjere
- Postati pozoran prema iskustvima Božjega djelovanja u suvremenom svijetu i u vlastitom životu
- Uvidjeti povezanost kršćanske i židovske vjere

Teme i osnovni sadržaji

1. Život i vjera ljudi u Abrahamovo doba

- U prošlosti otkrivamo našu sadašnjost (važnost korijena)
- Život nomada u Abrahamovo doba
- Njihove predodžbe o Bogu

2. Abrahamova iskustva s Bogom

- Abraham doživljava da ga Bog poziva i vodi (polazak na put i pouzdanje u Božje obećanje: Post 12, 1-10)
- Sklapanje Saveza s Bogom (Post 15, 1-18 i 17, 1-8. 15-16. 19)
- Ispunjenje obećanja u Izaku (Post 21, 1-8) i Abrahamova kušnja (Post 22, 1-17,19)

3. Bog se objavljuje Jakovu

- Izakovi sinovi Ezav i Jakov (Post 25, 19-28; 27, 1-45)
- Bog se pokazuje Jakovu kao spasitelj - Jakovljevi san u Betelu - (Post 28, 10-22)
- 12 Jakovljevi sinova rodozačetnici su 12 plemena izraelskoga naroda

Prošireni sadržaji:

- Narod prikuplja u Bibliju (usmena predaja, pismene zabilježbe) iskustva svojih praotaca u susretu s Bogom: nastanak Staroga zavjeta
- Običaji nomadskih plemena

Metodičke upute

- Pripovijedanje dijelova izraelske povijesti
- Čitanje i vrednovanje biblijskih tekstova
- Korištenje slika, dijapozitiva, zemljovida i tekstova
- Izrađivanje zemljovida s najvažnijim mjestima
- Analiza umjetničkih reprodukcija koje prikazuju biblijske sadržaje
- Povezivanje vjeronaučnih sadržaja i sadržaja koji se obrađuju na povijesti
- Povezivanje biblijskoga i suvremenoga iskustva
- Meditacija nad slikom koja predstavlja korijene
- Izrađivanje rodoslovnoga stabla
- Promatranje i interpretacija dokumentarnih fotografija koje prikazuju današnja nomadska plemena

Međupredmetne veze

- Povijest: Židovi oko 2000. - 1800. god. pr. Kr.
- Likovna kultura: motivi iz Abrahamova života (i drugih praoca) u likovnoj umjetnosti
- Hrvatski jezik i književnost: obilježja i značaj pisane i usmene riječi
- Zemljopis: uporaba različitih vrsta zemljopisnih karata; poznavanje krajeva gdje su živjeli Abraham, Izak, Jakov
- Islamski vjeronauk: mjesto Abrahama u islamu

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje bitnih oznaka nomadskoga života te shvaćanje života i poimanja Boga koje je povezano s tim oblikom života
- Razumijevanje sadržaja Božjega obećanja Abrahamu
- Otvorenost Božjoj prisutnosti poput starozavjetnih likova
- Poznavanje najvažnijih događaja iz Jakovljeve povijesti (san, potomci...)
- Sposobnost samostalnoga pronalaženje tih biblijskih tekstova u Bibliji
- Poznavanje prisutnosti Abrahama u židovskoj, islamskoj i kršćanskoj religiji

V. nastavna cjelina

BOG U POVIJESTI IZABRANOGA NARODA: DAVID PRED BOGOM

Posebni ciljevi

- Upoznati biblijsku predaju o Davidu i njegov odnos s Bogom
- Upoznati i razumjeti vjerničku povijest izabranoga naroda Izraela da se dublje može upoznati vjernička povijest novoga izabranoga Božjega naroda (Crkve), čiji je vođa kralj – novi David, Isus Krist
- Otvoriti se nasljedovanju ljudskih i vjerničkih kvaliteta koje su jasno uočljive kod Davida (osobito pouzdanje u Boga te prijateljstvo s Bogom)
- Otvoriti se Božjim pozivima i poticajima u ljudskoj situaciji, kako se to očitovalo na Davidovu primjeru
- Osluškiivati, tražiti i živjeti mudrost kako je to činio kralj Salomon

Teme i osnovni sadržaji

1. Davidovo vrijeme: prvi kraljevi

- Izraelski narod nakon dolaska u Obećanu zemlju
- Suci: hrabri vođe i osloboditelji, Samuel sudac i osloboditelj (prema 1Sam 7)
- Samuel pomazuje Šaula za kralja (prema 1Sam 10)

2. Davidov životni put – moć i odgovornost

- Bog izabire za svoju službu (1Sam 16, 1-13)
- Borac koji se pouzdaje u Boga (1Sam 17, 40-53)
- David i Jonatan – tajna prijateljstva (1Sam 20, 1-42; 21,1)
- David kralj (Prema 2Sam 5-6)
- Savez praštanja i obećanja (2Sam 7, 5-17 i Iz 11, 1-4.10)

3. Sjaj i rasulo Davidova kraljevstva u vrijeme Salomona

- Salomon kao nasljednik na prijestolju (Prema 1Kr 1, 28-38)
- Izgradnja Hrama u Jeruzalemu (Prema 1Kr 6)
- Salomonova mudrost (1Kr 3, 9-12)

Prošireni sadržaji

- Izrael stoljećima čezne za novim Davidom
- Povijest jeruzalemskoga Hrama
- Prisutnost motiva iz Davidova života u likovnoj umjetnosti

Metodičke upute

- Pripovijedanje povijesnih činjenica
- Izrada zemljovida Izraela
- Pripovijedanje i interpretacija biblijskih sadržaja

- Demonstriranje pomoću slika i dijapozitiva
- Analiza umjetničkih reprodukcija
- Scenska improvizacija
- Film
- Upoznavanje određenih biblijskih mjesta
- Izrada, po mogućnosti, makete Hrama
- Pripremanje intervjua s Davidom
- Interpretativno čitanje Davidovih psalama
- Pronalaženje i tumačenje izabranih mudrih izreka

Međupredmetne veze

- Povijest: društvo i običaji u Palestini i okolnim zemljama u Davidovo vrijeme
- Likovna umjetnost: lik Davida u likovnoj umjetnosti, (npr.: *David*, Michelangelov rad)

Praćenje i vrednovanje

- Poznavati imena i najvažnije osobine prvih triju izraelskih kraljeva
- Tko su suci? Osobito uloga Samuela
- Razumijevanje rečenice: “Bog ne gleda kao što gleda čovjek”
- Poznavanje najvažnijih trenutaka Davidova životnoga puta
- Otvorenost odnosima istinskoga prijateljstva
- Razumijevanje biblijske logike da slabiji pobjeđuje
- Poznavanje da se Natanovo proročanstvo ostvaruje u Isusu
- Znati po čemu je poznat Salomon (izgradnja Hrama, mudrost)

VI. nastavna cjelina

ISUS KRIST – OSTVARITELJ NOVOGA SVIJETA (KRALJEVSTVA)

Posebni ciljevi

- Upoznati i razumjeti Isusa Krista kao “novoga Davida” i ispunjenje starozavjetnih obećanja
- Razumjeti važnost Isusa za cjelokupnu povijest
- Uvidjeti važnost vrednota novog Božjega Kraljevstva za ostvarenje mira i ljubavi u životu
- Biti otvoren vrijednostima novoga Isusova svijeta
- Uvidjeti da Isusov život svakoga stavlja pred odluku
- Upoznati i razumjeti originalnost i revolucionarnost Isusove poruke i njegova stava prema čovjeku (osobito odnos prema grešnicima, bolesnima, odbačenima, nežidovima...)
- Razvijati osjećaj brige prema svima onima koji su potrebiti naše pomoći

Teme i osnovni sadržaji

1. Ispunjenje višestoljetnoga iščekivanja

- U Isusu se ostvaruje starozavjetno obećanje (*Redemptor hominis i Veritatis splendor*)
- Isus mijenja povijest i ljude – susret sa svojim suvremenicima (Usp. Mt 9, 10-13)
- Riječi na koje se može s pouzdanjem osloniti

2. Isus propovijeda Radosnu vijest o novome Kraljevstvu

- Nitko nije govorio kao Isus
- Isus iznenađuje svojim riječima i djelima
- Židovi nasuprot Isusove poruke (Isusovi suvremenici: svećenici, pismoznanci, farizeji, zeloti...)

3. Isus prema drugima – susreti mogu promijeniti

- Prema grešnicima (Lk 7, 36-50)
- Susret s bolesnima (Lk 5, 12-16)
- Ljubav prema odbačenima i prezrenima (Mk 10, 46-52)

4. Isus – neobični kralj

- Ljudsko vladanje i Božje kraljevanje
- Kraljevstvo istine, ljubavi i mira
- Ljubav – temeljni zakon Isusova novoga Kraljevstva (Mt 22, 34-44 i 5, 43-48; Lk 6, 37-38.41-42)

5. Isusovi učenici – svjedoci istine i ljubavi

- Isus šalje apostole i ostale učenike da propovijedaju Evanđelje
- Učenici nasljeđuju Učitelja
- Isusovi učenici danas

Prošireni sadržaji

- Društveni i vjerski običaji u Isusovo vrijeme
- Krist Kralj – vladar svega svijeta – svetkovina Krista Kralja
- Sposobnost samostalnoga traženja tekstova u Bibliji pomoću kratica

Metodičke upute

- Čitanje i tumačenje novozavjetnih tekstova
- Paralelno čitanje starozavjetnih i novozavjetnih tekstova
- Interpretacija našega svakodnevnog iskustva s obzirom na otvorenost vrijednostima novoga Božjeg Kraljevstva
- Pronalaženje primjera gdje ljudi trebaju pomoć
- Samostalno traženje biblijskih tekstova
- Analiza dokumentarnih fotografija te umjetničkih reprodukcija
- Izlaganje teme uz dijapozitive
- Pripremanje intervjua s nekim biblijskim likovima koje je Isus susretao
- Bibliodrama izabranih tekstova i događaja
- Interpretacija izabranih književnumjetničkih tekstova koji govore o Isusu

Međupredmetne veze

- Likovna umjetnost: motiv Isusa u likovnoj umjetnosti
- Glazbena umjetnost: motivi iz Isusova života u glazbenoj umjetnosti
- Povijest: Isusovo mjesto i značaj u povijesti

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje evanđeoskih tekstova koji govore o Božjem Kraljevstvu
- Samostalno pronalaženje tih tekstova u Bibliji
- Ispravno tumačenje značenja i sadržaja Božjega Kraljevstva
- Ispravno tumačenje zagonetke Isusova života
- Razumijevanje Isusa kao Davidova potomka
- Sposobnost prepoznavanja i prihvaćanja znakova Kraljevstva u suvremenom svijetu
- Otvorenost prema temeljnim vrednotama Kraljevstva: miru, istini i ljubavi
- Sposobnost uživljanja u tuđu situaciju

VII. nastavna cjelina

SV. PAVAO – ŠIRITELJ ISUSOVE PORUKE MEĐU POGANIMA

Posebni ciljevi

- Uočiti čudesnost širenja Isusove poruke
- Upoznati Savlov život i događaj njegova obraćenja
- Naslutiti snagu Božjega zahvata u Pavlov život i upoznati njegov život
- Upoznati Pavlova putovanja i naslove nekoliko njegovih poslanica
- Shvatiti važnost djelovanja apostola Pavla za širenje kršćanstva u ondašnjem svijetu
- Razabrati da je Isusova Radosna vijest poruka spasenja za sve ljude
- Razvijati smisao za kršćanski navještaj i djelovanje u vlastitom životu

Teme i osnovni sadržaji

1. Život apostola Pavla

- Savlova obitelj i njegov životni put
- Gorljivi Židov i progonitelj kršćana
- Obraćenje (Dj 9, 1-11.13-19)
- Pavlova smrt

2. Pavao osniva nove kršćanske zajednice

- Pavlova misijska putovanja prema Djelima apostolskim
- Zajednice koje osniva (Rim, Korint, Efez ...)
- Pavlova pisma/poslanice

3. Značaj apostola Pavla za širenje kršćanstva

- Predanost Isusovu pozivu i poslanju – neki važniji događaji i poruke (Dj 7, 51-60; 9, 20-31 i Ef 4, 25-32)
- Susret apostola Pavla i poganskoga svijeta: revolucionarnost Evandjelja

Prošireni sadržaji

- Grčko-rimski svijet u vrijeme Pavlovih putovanja
- Progona kršćana u Jeruzalemu i Rimu
- Najvažnije značajke Pavlova učenja

Metodičke upute

- Pripovijedanje povijesnih činjenica
- Čitanje i interpretacija biblijskih tekstova
- Demonstriranje pomoću slika i dijapozitiva
- Analiza umjetničkih reprodukcija
- Prikazivanje putovanja na zemljovidu
- Film
- Prikupljanje i vrednovanje povijesnoga materijala
- Iznošenje primjera i svjedočanstva iz života prvih kršćana
- Iznošenje primjera i svjedočanstava suvremenih progona kršćana
- Pisanje novinskih izvješća s Pavlovih putovanja
- Povezivanje sa znanjem o temi koje su učenici stekli u nastavi povijesti

Međupredmetne veze

- Zemljopis: uporaba različitih vrsta zemljopisnih karata; poznavanje krajeva i mjesta Pavlova putovanja
- Povijest: život i običaji starih Rimljana i Grka; prvi progona kršćana
- Hrvatski jezik i književnost: pisanje pisma – oblik jezičnoga izražavanja

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje važnijih trenutaka Pavlova života
- Poznavanje četiriju Pavlovih putovanja
- Znati nabrojiti nekoliko Pavlovih poslanica i zajednica
- Sposobnost samostalnoga traženja i pronalaženje biblijskih tekstova u Bibliji
- Otvorenost prema prihvaćanju i svjedočenju istinoljubivosti i dosljednosti
- Otvorenost prema Isusovu pozivu i poslanju, poput sv. Pavla

VIII. nastavna cjelina **KRŠĆANI MEĐU NAMA: UZORI VJERE U HRVATSKOM NARODU**

Posebni ciljevi

- Upoznati najznačajnije uzore vjere u hrvatskom narodu
- Upoznati crkve/svetišta koja su im posvećena u hrvatskom narodu
- Uočiti prisutnost temeljnih vrednota Kraljevstva Božjega u njihovim životima
- Razumjeti pojmove “svetac” i “blaženik”
- Razumjeti važnost njihova primjera za nas danas
- Otvoriti se istinskim evanđeoskim vrednotama u vlastitom životu
- Razvijati istinoljubivost, pravednost, dobrotu i dosljednost u vlastitom životu

Teme i osnovni sadržaji

1. Biti Kristov učenik – poziv i poslanje

- Zahtjevnost i ljepota kršćanskog puta
- Tko je pozvan – u Isusovoj školi (Iv 14, 6; 8, 12 i 11, 25-26)
- Različitost odgovora i poslanja

2. Uzori vjere u hrvatskom narodu

- Hrvatski sveci i blaženici
- Blaženi Gracije i Ozana Kotorska
- Sv. Marko Križevčanin – svjedok Istine
- Sv. Nikola Tavelić – navjestitelj Evanđelja
- Sv. Leopold Mandić – promicatelj jedinstva kršćana
- Bl. Alojzije Stepinac – branitelj čovjekova dostojanstva
- Bl. Ivan Merz - promicatelj euharistijske pobožnosti
- Bl. s. Marija Petković – u službi dobrote i milosrđa

Prošireni sadržaji

- Povijesne okolnosti u kojima su živjeli i djelovali hrvatski sveci i blaženici
- Hrvatski sveci i blaženici u nekim književnim djelima i likovnoj umjetnosti

Metodičke upute

- Pripovijedanje života hrvatskih svetaca
- Korištenje slika, dijapozitiva
- Proučavanje pisanih i drugih dokumenta iz njihova života
- Upoznavanje crkvi posvećenih tim svecima i blaženicima
- Pronalaženje u kalendaru blagdana njima posvećenih
- Posjet crkvi posvećenoj nekom hrvatskom svecu ili blaženiku

- Pronalaženje fotografija i tekstova u crkvenim časopisima o svecima i blaženicima i slaganje tematskih kolaža
- Film ili videofilmovi koji prikazuju život naših svetaca ili njihovu beatifikaciju
- Prikazivanje i interpretacija izabranih fotografija

Međupredmetne veze

- Likovna kultura: sveci kao teme-poticaji likovne umjetnosti (slikarstvo, kiparstvo)
- Povijest: društveno-političke i religiozne okolnosti vremena u kojemu su živjeli hrvatski blaženici i sveci (posebno upućivanje na program povijesti iz 6. razreda)

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje imena i važnijih činjenica iz života hrvatskih blaženika i svetaca
- Sposobnost ispravne interpretacije radikalnosti i originalnosti njihova života
- Poznavanje najvažnijih sakralnih objekata posvećenih tim svecima
- Poznavanje termina “svetac” i “blaženik”
- Otvoriti se evanđeoskim vrednotama u vlastitom životu, po primjeru hrvatskih svetaca

IX. nastavna cjelina ČOVJEK SE OBRAĆA BOGU MOLITVOM I PJESMOM

Posebni ciljevi

- Spoznati da je molitva temeljni ljudski stav (pred Bogom)
- Upoznati najvažnije oblike čovjekova obraćanja Bogu (molitva, pjesma, žrtva i prinos)
- Upoznati i razumjeti nekršćanske oblike molitve
- Upoznati najčešće prostore molitve (šator, hram, crkva, “u duhu i istini”, samoća...)
- Usmjeriti pozornost na sadržaj i oblike kršćanske molitve
- Razumjeti posebnost kršćanske molitve i izgrađivati iskustvo usredotočenosti na sadržaj i oblike
- Biti spreman otvoriti se Bogu u molitvi i doživjeti iskustvo molitve
- Doživjeti i iskusiti da je Bog osoba kojoj se u molitvi obraćamo

Teme i osnovni sadržaji

1. Kada i gdje se pojavljuje molitva?

- U svim razdobljima povijesti čovječanstva
- U svakoj religiji
- Oblici molitve (žrtve i prinosi, elementi praznovjerja i magije...)

2. Kršćanska molitva – pogled u dubinu duše

- Bog se obraća čovjeku po čovjeku, kroz stvorene stvari, različite životne događaje, slušanje i čitanje Svetoga pisma
- Vjernici nalaze poticaj da odgovore Bogu u divljenju, u radosti i žalosti, u razmišljanju i zanimanju, u traženju pomoći i zaštite
- Isus nas uči moliti (Prema Lk 11, 1-2; Mt 6, 7-15; Mk 1, 35; Lk 6, 12; 10, 21; 22,42 i 23, 46)

3. Oblici, načini i vrijeme molitve

- Gdje i kada molimo?
- Molitvene geste (zahvale, prošnje, klanjanja, kajanja)
- Molitva u zajednici, osobna molitva

- Molitva u ozračju liturgijske godine

Prošireni sadržaji

- Glazba u liturgijskim i drugim slavljinama
- Prostori molitve u drugim religijama
- Oblici molitve u velikim religijama

Metodičke upute

- Vjeroučiteljevo tumačenje
- Analiza i interpretacija biblijskih tekstova koji govore o molitvi
- Interpretacija psalama
- Prikazivanje različitih molitvenih primjera primjerenih djeci
- Demonstriranje molitvenih stavova pokretima tijela i gestama
- Iznošenje važnih i aktualnih ljudskih situacija i razgovor o njima
- Fotografije i dijapozitivi
- Posjet crkvi radi upoznavanja liturgijskoga molitvenoga prostora
- Sastavljanje osobne molitve
- Priprema i meditativno slušanje odabrane molitve uz pratnju instrumentalne glazbe

Međupredmetne veze

- Likovna umjetnost: motivi i tehnike likovne umjetnosti u liturgijskim prostorima
- Glazbena umjetnost: posjet glazbenoj priredbi sakralne glazbe; instrumenti za liturgijsku glazbu

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje smisla molitve i opravdanosti različitih oblika molitvenoga izražavanja
- Razumijevanje različitih oblika molitvenoga izražavanja koji se javljaju u povijesti religija
- Poznavanje značenja kršćanske molitve
- Poznavanje Isusovih riječi o molitvi
- Otvoriti se molitvenom iskustvu i sposobnosti oblikovanja kratke osobne molitve

VJERONAUČNI PROGRAM ZA ŠESTI RAZRED

O situaciji djece šestoga vjeronaučnoga godišta

U šestom razredu (riječ je o učenicima između 11./12. i 12./13. godine) očituju se još veće individualne razlike među učenicima nego u prethodna dva razreda. Posebno se sve veće razvojne razlike očituju između dječaka i djevojčica.

Međutim, uza sve postojeće individualne razlike, u drugoj polovici a osobito pri kraju šestoga razreda nema više gotovo ni jednoga učenika koji nije prešao iz djetinjstva u razdoblje predadolescencije, jer je u to vrijeme većina učenika šestoga razreda već navršila 12 godina. Upravo nakon navršene 12. godine događa se radikalniji “izlazak” iz djetinjstva te sve složeniji “prijelaz” kroz “kušnje” i poteškoće mladenaštva prema odrasloj dobi. “Izlaskom” iz djetinjstva te ulaskom u predadolescenciju ostvaruje se određeni prijelaz iz vanjskoga (“objektivnoga”) svijeta prema unutaršnjem, subjektivnome svijetu. Riječ je o fazi određenoga unutarjnega nemira, ali i o fazi sve dubljega razumskoga promišljanja i interesa za angažman u vanjskome svijetu.

Učenici te dobi postaju sposobni za sve složenije konkretno mišljenje, ali isto tako i za apstraktno mišljenje. Ta ih nova sposobnost oslobađa neposredne vezanosti uz sadašnji trenutak i uz konkretno postojeću stvarnost te im pomaže u razmicanju postojećih prostornih, vremenskih i drugih granica. To je glavni uzrok njihove sve naglašenije sklonosti "filozofiranju" te njihove sve veće sposobnosti za povijesno razmišljanje. To je također glavni uzrok izrazitoga obogaćenja njihove "simboličke funkcije": time se njihova sposobnost simboličkoga percipiranja, doživljavanja, spoznavanja i djelovanja obogaćuje mogućnošću sve dubljega dohvaćanja i izražavanja simboličkoga značenja temeljnih općeljudskih i vjerničkih stvarnosti.

To je također vrijeme u kojemu je sve naglašenija sklonost i sposobnost kritičkoga mišljenja u odnosu na druge, osobito prema roditeljima i drugim nositeljima autoriteta. Isto je tako posve razumljivo njihovo sve snažnije distanciranje od obitelji te oslanjanje na grupu (zajednicu) vršnjaka i istomišljenika, koja poprima sve veću ulogu u njihovu životu.

Svrha vjeronaučne nastave šestoga godišta

Svrha katoličkoga vjeronauka šestoga vjeronaučnoga godišta jest da učenici na kraju svojega djetinjstva upoznaju kršćansku vjeru i osvjedoče se u njezinu snagu u prošlosti i u sadašnjosti, da se vjeri otvore i po njoj žive. Život po vjeri i kršćanskim vrijednostima posebno je povezan s iskustvom slobode koje učenicima pomaže da sami iziđu u slobodu iz situacija neprihvatljivoga, tijesnoga i grešnoga. Istinska sloboda, povezana s istinom, s pravdom, s mirom i s ljubavlju, objedinjuje cjelokupni program šestoga vjeronaučnoga godišta. U njemu se Bog u povijesti očituje kao Osloboditelj čovjeka. Bog je onaj koji u Starome zavjetu spašava i oslobađa svoj narod. U Novome zavjetu Isus Krist poziva sve ljude na izlazak iz ropstva zla, grijeha i smrti, i ulazak u oslobođeni i otkupljeni novi Božji narod.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave šestoga godišta

- Uočiti, upoznati i iskusiti snagu kršćanske vjere koja vodi do potpune i prave slobode
- Izgraditi ozbiljan i odgovoran stav prema životnim činjenicama, kao što su ropstvo grijeha, zlo u svijetu, nepravda i patnja, osama i beznađe, koje su zapreka postignuću slobode i događaju se u različitim područjima osobnoga i društvenoga života.
- Otkriti, upoznati i iskusiti da prava i potpuna sloboda izvire iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu
- Upoznati i susresti Boga, koji u Starom zavjetu okuplja, oslobađa i spašava svoj izabrani narod, izbavlja ga iz ropstva, štiti od krivih idola i bogova i vodi kroz kušnje prema obećanoj slobodi
- Upoznati, susresti i prihvatiti Krista kao konačnoga čovjekova Osloboditelja i Spasitelja, kao jedinoga koji je, i to jednom zauvijek, pobijedio ropstvo, zlo, grijeh i smrt.
- Osluškiivati i prihvatiti Isusov poziv svim svojim učenicima, da budu novi Božji narod, potpuno slobodni i odgovorni članovi njegove zajednice, Crkve, i da tu slobodu odgovorno žive u društvu, u svijetu
- Izgraditi otvorenost i stav prihvaćanja prema sakramentima kao znakovima susreta i jedinstva s Kristom koji daruje milosne darove, istinsku slobodu i puninu života
- Upoznati značajne stvarnosti crkvenoga života, važne za razumijevanje naše prošlosti i naše sadašnjosti
- Izgraditi osjećaj i stav brige za očuvanje kršćanskih sakralnih dobara koja svjedoče o višestoljetnoj plodnoj prisutnosti kršćanstva na europskom i hrvatskom tlu

I. nastavna cjelina

ŽIVJETI U MIRU I SLOBODI

Posebni ciljevi

- Uočiti različite oblike patnje i neslobode prisutne u današnjemu svijetu
- Spoznati i doživjeti zlo i grijeh kao zastrašujuće tajne razdora i raskida sa sobom, s drugima i s Bogom
- Otvarati se ispravnom shvaćanju slobode koja pretpostavlja odgovornost i istinsku ljubav
- Njegovati želju za oslobođenjem, odnosno spasenjem od različitih oblika zarobljenosti
- Biti spreman pridonijeti otklanjanju i sprečavanju nevolja i nedaća koje zarobljavaju

Teme i osnovni sadržaji

1. Osamljenost – između straha i povjerenja

- Suvremene prilike u kojima je čovjek osamljen, napušten, bolestan
- Razlozi takva stanja
- Nedostatak solidarnosti i pažnje, te ljubavi među ljudima
- Borba protiv zla (pojedinci, zajednice, zakoni, religije)

2. Grijeh – tajna razdora s Bogom i s bližnjima

- Grijeh i njegove posljedice (Post 4, 2-15 i 11, 1-9)
- Prekid zajedništva
- Uništavanje slobode, mira i dostojanstva
- Razaranje duše i tijela

3. Sloboda izvire iz prave ljubavi

- Temelj mira i slobode jest ljubav
- Nesebična ljubav može ublažiti osamljenost i zlo
- Zajedno na putu slobode
- Kršćanska odgovornost za postojanje situacija nepravde, neslobode i osamljenosti
(*Gaudium et spes, Centesimus annus; Katekizam Katoličke crkve*)

Prošireni sadržaji

- Kako suvremeni čovjek gleda na slobodu (pjesme, plakati, reklame...)
- Suvremene okolnosti i situacije koje najviše ugrožavaju slobodu čovjeka, osobito slobodu mladih

Metodičke upute

- Učenici navode situacije iz osobnoga života i iskustva
- Izvođenje dramske igre
- Analiziranje suprotnosti pomoću slika i tekstova
- Čitanje suvremenih događaja
- Iznošenje statističkih podataka o gladi, bolesti, različitim oblicima trpljenja
- Analiza suvremenoga govora kada je riječ o slobodi (novine, reklame)
- Čitanje, pripovijedanje i analiza biblijskih i drugih književnoumjetničkih tekstova
- Odabir novinskih tekstova koji govore o neslobodi i osamljenosti
- Izrada zidnih novina na temu zla i neslobode

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: tema slobode u književnosti
- Zemljopis: rasprostranjenost siromaštva i bijede u svijetu

Praćenje i vrednovanje

- Sposobnost uočavanja i ispravnoga tumačenja uzroka i posljedica teških situacija
- Ispravno shvaćanje i tumačenje kršćanskoga stava s obzirom na problem grijeha i zla
- Spremnost na otklanjanje situacija nevolja i nedaća
- Shvaćanje slobode nerazdruživo povezane s odgovornošću i s ljubavlju (primjeri)

II. nastavna cjelina

IZ ROPSTVA U SLOBODU – BOG VODI SVOJ NAROD U SLOBODU

Posebni ciljevi

- Upoznati starozavjetne biblijske tekstove s temom izlaska iz ropstva u slobodu
- Uočiti da Biblija nije samo opis Izraelove povijesti već njegovo uvijek novo tumačenje iz vjere
- Raspoznati da izvještaje o izlasku iz Egipta treba shvatiti kao Izraelovo ispovijedanje Boga Spasitelja
- Dublje upoznavati smisao i važnost poštivanja Božjih zapovijedi
- Izgraditi odnos povjerenja i predanosti prema Bogu koji oslobađa i spašava, koji se trajno zauzima za čovjeka
- Postati pozoran i osjetljiv na Božje vodstvo u vlastitom životu
- Uočiti potrebu i način trajnoga izlaska iz ropstva i hoda u slobodu

Teme i osnovni sadržaji

1. Bog poziva – Mojsije je vođa Izraelaca

- Izrael je porobljen u Egiptu (Izl 1,1-13,16)
- Mojsijeva mladost i poziv (Izl 2,11-25; 3,1-12)
- Bog otkriva svoje ime i brigu za narod (Izl 3, 13-15)

2. Božji nalog – Mojsije vodi svoj narod u slobodu

- Egipatski se faraon suprotstavlja Jahvinoj volji (Izl 7-11)
- Bog vodi svoj narod “snažnom rukom” (Izl 13, 17-22)
- Pasha, “noć prolaska” u Egiptu (Izl 12)
- Na Crvenom moru Izrael doživljava Jahvinu pomoć (Izl 14, 5-31)

3. Božja ljubav i pomoć – u pustinji hrani svoj narod

- “Pustinja” kao iskustvo ugroženosti života
- U daru prepelica, mane i vode Izrael prepoznaje Božju pomoć (Izl 16 - 17)

4. Krivnja i oprost – “Savez na Sinaju”

- Deset zapovijedi – Božji Savez s ljudima (Izl 20, 1-17)
- Idoli – ljudskih ruku djelo (Izl 32, 1-6)
- Raskid i obnova Saveza (Izl 32)

5. U vječnoj težnji za Obećanom zemljom

- Kako naći Obećanu zemlju?
- Podizanje Svetišta (Izl 39-40)
- U čežnji za novim Mojsijem

Prošireni sadržaji:

- Blagdan Pashe u Židova danas
- Na putu od Sinaja do Obećane zemlje; ulazak u Obećanu zemlju

- Simbol bika u drugim religijama

Metodičke upute

- Usporedba s nastavnim programom povijesti za V. razred (Mojsije)
- Iskustva različitih oblika ropstva u svakodnevnom životu
- Čitanje, analiza i interpretacija ponuđenih biblijskih tekstova
- Rasprava na temelju primjera tlačenja i neslobode – poticajne fotografije i pitanja
- Pismeni rad učenika – perspektivno biblijsko pripovijedanje: Mojsije opisuje svoj susret s Jahvom na Sinaju
- Konfliktno igranje uloga: Mojsije i faraon
- Analiziranje i slikovito predstavljanje razlika između nomadskoga života i ropstva
- Organiziranje zajedničke izradbe dijamontaže, rad s tekstem i zemljovidima
- Vjeroučiteljevo slobodno pripovijedanje biblijskih tema
- Preoblikovanje biblijskoga teksta, npr. pravljenje novinskoga izvješća o tome kako je Bog dao Deset zapovijedi Mojsiju
- Vođeni razgovor na temu razumijevanja “Saveza” čovjeka s Bogom i saveza koje ljudi međusobno sklapaju: značenje, snaga, inicijativa, trajnost, vjernost, svjedočanstvo, poruka
- Zamišljeni intervju s Michelangelovim *Mojsijem*
- Film, dijamantni
- Pisanje eseja o Kristu kao “novom Mojsiju”

Međupredmetne veze

- Zemljopis: uporaba zemljopisne karte; poznavanje krajeva kojima se kretao izraelski narod pod Mojsijevim vodstvom
- Povijest V. razreda: narodi staroga Istoka – prve države i kulture (život robova u Egiptu u Mojsijevo vrijeme; uloga faraona u Egiptu; religija starih Egipćana)
- Židovski vjeronauk: blagdan Pashe u Židova danas

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje najvažnijih događaja Mojsijeva života
- Poznavanje sadržaja Saveza na Sinaju
- Prihvatanje vrednota koje štite Božje zapovijedi
- Shvaćanje osnovne biblijske poruke da se Bog očituje čovjeku kao onaj koji spašava
- Sposobnost samostalnoga traženja i pronalaženja biblijskih tekstova
- Tumačenje najvažnijih elemenata blagdana Pashe

III. nastavna cjelina SUVREMENE SITUACIJE ROPSTVA I NESLOBODE

Posebni ciljevi

- Prepoznati mnoge suvremene situacije ropstva i neslobode
- Spoznati uzroke tih situacija, osobito među mladima
- Biti spreman (kršćanski) nadvladati ili izići iz životnih neprilika
- Razvijati otvorenost za konkretno djelovanje u rješavanju različitih oblika bijede i siromaštva u vlastitoj okolini
- Uvidjeti da pojedini uzori utječu na nas i na naš život
- Razvijati sposobnost raspoznavanja uzora i idola
- Njegovati otvorenost i spremnost za nasljedovanje istinskih kršćanskih uzora

Teme i osnovni sadržaji

1. Suvremeni idoli, ropstva i druge situacije neslobode

- Siromaštvo i bijeda
- Osamljenost
- Droga
- Suvremeni idoli

2. Čovjek između čežnje za slobodom i izazovom robovanja

- Mladi i sloboda – na tragu slobode
- Poteškoće na putu slobode
- Mogućnosti izlaska i ostvarenja (Lk 12, 22-34; Mt 5, 21-24; Mk 7, 20-23; *Gaudium et spes*, br. 17.)

3. Uzori ili idoli?

- Tko su naši uzori i idoli?
- U čemu nam pomažu uzori?
- Neki kršćanski uzori

Prošireni sadržaji

- Sveci kao uzori (npr. sv. Franjo, sv. Antun, sv. Klara...)
- Problemi mladih u obitelji, školi, društvu, u mladenačkim skupinama

Metodičke upute

- Raščlamba odabranih tekstova koji govore o ljudima koji žive za istinske vrijednosti
- Iznošenje biografskih ilustracija
- Analiza i kritičko vrednovanje konkretnih životnih iskustava, osobito mladih
- Kritičko vrednovanje pjesama i filmova o nekoj poznatoj osobi
- Analiza dokumentarnih fotografija i dijapozitiva
- Fotogovor na odabrane teme i sadržaje
- Pripovijedanje života nekih kršćanskih svetaca
- Izrada stripa na temu neslobode
- Izrada zidnih novina ili kolaža na temu: "Uzori i idoli"

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: motivi (ne)slobode u književnosti
- Zemljopis: područja najveće bijede i siromaštva te drugih oblika neslobode i ropstva, osobito ropstva djece i mladih
- Povijest: uloga religije (osobito kršćanstva) kroz povijest u oslobađanju čovjeka i naroda

Praćenje i vrednovanje

- Otvorenost prema konkretnom djelovanju u rješavanju određenih oblika bijede i siromaštva u vlastitoj okolini
- Shvatiti i ispravno tumačiti povezanost uzroka i posljedica određenih životnih izbora
- Usvajanje kritičkoga stava prema mnogim suvremenim ponudama i idolima koji vode u neslobodu
- Sposobnost izbora istinskih vrednota u poplavi ponuda koje se mladima nude
- Biti spreman nadahnjivati se na pravim uzorima kršćanskoga života

IV. nastavna cjelina: ISUS KRIST – NAŠ OSLOBODITELJ I SPASITELJ

Posebni ciljevi

- Razumjeti povezanost i razliku između Mojsija i Isusa, između staroga i novoga Zakona
- Uvidjeti radikalnost i originalnost oslobođenja koje je ostvario i ponudio Isus
- Uvidjeti i poznavati temeljne elemente Isusova “zakona”
- Shvatiti da je Isusov nauk i primjer temelj kršćanskoga ponašanja i života
- Shvatiti da je Kristovo uskrsnuće temelj kršćanske nade
- Pokazati spremnost za prihvaćanje Isusova životnoga projekta u vlastitom životu
- Razviti spremnost za kršćansko djelovanje u vlastitom životnom okruženju

Teme i osnovni sadržaji

1. Isus Krist – novi Mojsije

- Razlike i sličnosti između Mojsija i Isusa
- Isus – Mojsije za novi izabrani narod

2. Zakon novoga života – govor na gori

- Stari i novi Zakon (Mt 5, 1-12)
- Prisutnost vrednota iz govora na gori danas
- Isusovi zakoni – životna pravila

3. Isusova čudesa - znakovi ljubavi i spasenja

- Znakovi Božje ljubavi i blizine
- Znakovi stvaranja novoga Božjega svijeta
- Isus Krist jest gospodar života (npr. Lk 8, 40-56; Mk 2, 1-12 i Mt 14, 22-33)

4. Isusove prispodobe – snaga riječi

- Tajna vječne pouke
- Neke prispodobe (Mt 13, 1-23; 13, 24-30; 13, 31-33 i 13, 44-46)
- Što je Kraljevstvo Božje?

5. Tajna Božjeg služenja - posljednja večera

- Primjer za nasljedovanje (Iv 13, 1-17. 34-35)
- Služenje koje oslobađa

6. Ljubav koja oslobađa - muka, smrt i uskrsnuće

- Nova Pasha
- Isusovo kraljevstvo – život u slobodi i ljubavi
- Uskrs je središte kršćanskoga vjerovanja i svakoga crkvenoga slavlja

Prošireni sadržaji

- Dokumenti o Isusovoj smrti i uskrsnuću
- Pojam oslobođenja i spasenja u drugim religijama
- Pojam oslobođenja i spasenja u suvremenom govoru

Metodičke upute

- Čitanje, pripovijedanje i tumačenje biblijskih tekstova
- Paralelno čitanje evanđeoskih izvješća različitih evanđelista
- Promatranje i analiza sadržaja umjetničkih reprodukcija
- Paralelno čitanje događaja i prizora iz Isusova i našega života
- Izvođenje dramske igre

- Promjena perspektive biblijskoga pripovijedanja (govorenje s aspekta obrađivanoga lika)
- Pisanje novih prispodoba
- Različita preoblikovanja biblijskih tekstova
- Interpretacija odabranih književnoumjetničkih tekstova koji govore o Isusu Kristu u ozračju navedenih tema
- Dijapozitivi, film

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: lik Isusa u književnosti; prispodoba (usporedba) u književnosti; *Raspeće*, A. B. Šimić
- Likovna umjetnost: lik Isusa u likovnoj umjetnosti
- Glazbena umjetnost: motivi iz Evanđelja u glazbenoj umjetnosti
- Povijest: utjecaj Isusa Krista na postbiblijsku povijest

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje i ispravno tumačenje temeljnih događaja Isusova života
- Nabrojiti nekoliko Isusovih čuda
- Znati sadržaj nekoliko prispodoba
- Poznavanje sadržaja govora na gori
- Otvorenost prema vrednotama Isusova govora na gori u vlastitom životu
- Poznavanja utjecaja Isusova života na razvoj povijesti (dostojanstvo svake ljudske osobe, sloboda...)
- Spremnost za nasljedovanje Isusova primjera u služanju

V. nastavna cjelina CRKVA – NOVI BOŽJI NAROD

Posebni ciljevi

- Graditi i njegovati odnos povjerenja i otvorenosti prema Crkvi, kao prema vlastitoj zajednici prema kojoj smo odgovorni
- Razumjeti Crkvu kao novi Božji narod, u kojem su svi pozvani djelovati promičući vrednote novoga svijeta
- Poznavati Crkvu kao zajednicu punopravnih i slobodnih članova, Isusovih učenika
- Poznavati različite službe u Crkvi
- Prepoznati vlastito mjesto i zadaću u Crkvi
- Biti spreman na osobni angažman u Crkvi, odnosno svojoj kršćanskoj zajednici

Teme i osnovni sadržaji

1. Crkva – zajednica Isusovih učenika

- Zajednica pozvanih i slobodnih (*Lumen gentium*, br. 9)
- Zajednica kao temelj života i vjere
- Iz različitih darova proizlaze različite službe i oblici života u Crkvi (1Kor 12, 12-31)
- Moja župna zajednica

2. Pastiri Kristove Crkve

- Apostoli, voditelji zajednica
- Razvoj pastirske službe
- Tko su pastiri u Crkvi (tri stupnja svetoga reda)?
- Biskupski zbor s papom na čelu

3. Redovnici i redovnice u Crkvi

- Zašto i kada nastaje redovništvo?
- Redovništvo kroz povijest
- Redovništvo danas
- Službe i poslanje

4. Vjernici laici u Crkvi

- Tko su vjernici laici?
- Drugi vatikanski sabor i vjernici laici
- Identitet i poslanje vjernika laika

Prošireni sadržaji

- Neke izabrane redovničke zajednice
- Neki izričaji Drugog vatikanskog sabora o Crkvi

Metodičke upute

- Analiza i tumačenje tekstova saborskih dokumenata
- Analiza biblijskih tekstova
- Asocijacije na biblijske slike Crkve
- Sastaviti popis svih biskupija i nadbiskupija u Hrvatskoj i u hrvatskom narodu, osobito u BiH
- Posjetiti jednu redovničku zajednicu i upoznati se s njezinom karizmom
- Razgovor o odnosu Crkve i mladih danas
- Dijapozitivi, fotografije, film
- Analiza konkretnih suvremenih crkvenih iskustava
- Razgovor o konkretnom iskustvu zajedništva u vlastitoj župi

Međupredmetne veze

- Povijest: kršćanstvo, osobito redovnici, u oblikovanju zapadnoeuropske kulture
- Redovnici, svećenici, biskupi, pape – važne povijesne ličnosti (na polju slikarstva, kiparstva, znanosti, glazbe...), osobito crkveni redovi u 13. stoljeću

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje i razumijevanje razloga potrebitosti zajednice za vjeru
- Znati nabrojiti i protumačiti značenje različitih službi u Crkvi
- Poznavanje određenih povijesnih okolnosti koje utječu na razvoj tih službi
- Nabrojiti neka važnija crkvena imena važna za povijesni razvoj
- Otvorenost i spremnost za angažman u vlastitoj župnoj zajednici
- Sposobnost prepoznavanja vlastitoga dara koji možemo dati drugima/zajednici
- Odgovornost za kršćanski angažman u vlastitom životnom okruženju

VI. nastavna cjelina:

SAKRAMENTI – ZNAKOVI SUSRETA S BOGOM I S LJUDIMA

Posebni ciljevi

- Uvidjeti značenje znakova i simbola
- Razumjeti sakramente kao znakove spasenja
- Posebno upoznati smisao i značenje sakramenata inicijacije
- Doživjeti sakramente kao znakove susreta i novoga života s Bogom i jednih s drugima

- Uvidjeti novost i snagu kršćanskoga života (prijelaz iz staroga u novo) koji se događa u sakramentima
- Uvidjeti temeljne ljudske situacije na koje sakramenti daju u svjetlu vjere “odgovore” i “rješenja”
- Izgraditi i njegovati svjesniji i odgovorniji stav prema sakramentalnom životu

Teme i osnovni sadržaji

1. Znakovi i simboli u životu

- Prometni znakovi, pismo za slijepe, glazbeni znakovi...
- Elementi, biljke i životinje koji za nas imaju snagu simbola
- Ljudske geste kao simboličke radnje

2. Sakramenti – Kristovi darovi

- U sakramentima Krist ostvaruje i dariva spasenje
- Crkva slavi sakramente
- Sakramenti kršćanske inicijacije

3. Krštenje: rođenje za novi život

- Nazvano imenom – krštenje osnovni sakrament
- Uranjanje ili polijevanje vodom; riječi tijekom krštenja; krštenjem postajemo članovi Crkve
- Ulazak u novi Božji narod

4. Sakrament sv. potvrde – Duhom osnaženi

- Polaganje ruku i mazanje krizmom
- Ljudsko i kršćansko dozrijevanje
- Darovi Duha Svetoga
- Snaga kršćanskoga svjedočenja

5. Euharistija: poziv na novo zajedništvo

- “Ovo činite meni na spomen” (Lk 22,19)
- Novi način činjenja zajednice
- Žrtva, dar i zahvalnost

6. Sakrament pomirenja i pokore

- Biblijski temelji (Iv 20, 22-23; Mt 16, 19 i 18, 18)
- Priznanje krivnje i dobivanje Božjega oprostjenja
- Put izlaska iz neslobode u slobodu

7. Bolesničko pomazanje

- Polaganje ruku, mazanje bolesničkim uljem i molitva za okrepu bolesnika
- Isusova briga za bolesne (npr. Mk 2, 1-12)
- Duhovna snaga i zdravlje

8. Sveti red – poziv i služenje

- Predavanje službe molitvom i polaganjem ruku
- U službi Crkve
- Biti za druge

9. Ženidba – obećanje ljubavi i vjernosti

- Dati si međusobno riječ (pristanak i obećanje)
- Izlazak iz sebičnosti i zatvorenosti
- Tajna bračne ljubavi
- Kršćanska ženidba

Prošireni sadržaji

- Kršćanska inicijacija u prvim stoljećima
- Proces inicijacije u drugim, osobito velikim religijama

Metodičke upute

- Pronalaženje i demonstracija različitih tipova znakova iz svakodnevice
- Rasprava o posljedicama koje bi nastale ukoliko ljudi ne bi poznavali te znakove ili kad ih ne bi bilo
- Uvođenje u spasenjsku stvarnost sakramenata kroz tumačenje simbola
- Prikazivanje dijapozitiva ili slika
- Izdvajanje i tumačenje slika iz biblijskih tekstova
- Meditacija uz fotografiju, sliku ili dijapozitive
- Razgovor na osnovi slikovnoga materijala
- Improvizirana predstava kojom se predočuje odnos prema sakramentima
- Posjet i razgledavanje liturgijskoga (crkvenoga) bogoslužnoga prostora

Međupredmetne veze

- Zemljopis: znakovi na zemljopisnim kartama
- Povijest: znakovi i simboli u povijesti religija
- Hrvatski jezik i književnost: simbol u književnosti

Praćenje i vrednovanje

- Shvaćanje važnosti znakova i simbola u ljudskom životu
- Sposobnost čitanja “jezika” znakova i simbola
- Poznavanje biblijskih simbola i njihova značenja
- Povezivanje pojedinih tipičnih simbola i gesta s odgovarajućim sakramentima
- Znati nabrojiti 7 sakramenata i protumačiti osnovno značenje svakoga od njih
- Otvorenost prema odgovornijem i boljem sakramentalnom životu
- Poznavanje sakramenta inicijacije

VII. nastavna cjelina CRKVENI JEZIK I KULTURA

Posebni ciljevi

- Produbiti poznavanje crkvene godine i bitnih obilježja liturgijskih slavlja
- Upoznati i moći nabrojiti i razumjeti pojavne znakove crkvenoga života
- Poznavati “religiozni jezik” važnijih umjetničkih stilova (u arhitekturi)
- Poznavati najvažnije kršćanske simbole i kratice
- Njegovati osjećaj za lijepu duhovnu glazbu
- Biti otvoren za simbolički govor liturgijskih znakova
- Njegovati brigu za očuvanje sakralnih dobara

Teme i osnovni sadržaji

1. Crkvena slavlja u svjetlu liturgijske godine

- Slavljenje otajstva vjere i liturgijska godina
- Bogoslužje Crkve: slavljenje otajstava vjere, obredi i molitve
- Različiti oblici vjerničkoga okupljanja i slavlja

2. Crkvene zgrade

- Katakombe, privatne kuće
- Romaničke, gotičke, barokne i suvremene crkve
- Poznate crkve u mojoj okolini

3. Liturgijski predmeti

- Oltarski pribor (kalež, patena, pokaznica...)
- Liturgijska odjeća (alba, misnica, roketa, plašt...)
- Liturgijske knjige (misal, lekcionar, obrednik, časoslov...)
- Unutrašnje uređenje crkava-građevina (svetohranište, oltar, ambon, propovjedaonica, kipovi, umjetnička djela ...)

4. Liturgijski jezik

- Latinski jezik u liturgiji
- Tipični liturgijski izrazi (npr. Kyrie, Gloria, Credo, Pater noster, liturgija, requiem)

5. Liturgijska glazba

- Glazba u liturgiji (liturgijska, duhovna ...)
- Molitveni i pjevni oblici u liturgiji (dijelovi mise, oracije, psalmi, večernja, koralna molitva, litanije)

6. Kršćanski simboli i kratice

- Kratice i simboli (npr. IHS, INRI, sidro, riba...)
- Simboli crkvene godine (liturgijske boje, pepeo, palmine grančice, uskrsna svijeća, božićna zvijezda...)
- Simboli crkvene godine (liturgijske boje, uskrsna svijeća, pepeo, palmine grančice...)

Prošireni sadržaji

- Neki važniji sakralni objekti, predmeti i simboli drugih religija
- Crkve i drugi sakralni objekti te duhovna glazba pojedinih krajeva naše domovine

Metodičke upute

- Uspoređivanje s nastavnim programom iz predmeta likovne kulture
- Posjećivanje različitih crkvi i upoznavanje liturgijskoga prostora i predmeta
- Slušanje duhovne glazbe iz različitih razdoblja
- Slike, dijapozitivi
- Iznošenje osobnih iskustava i doživljaja nekih simbola

Međupredmetne veze

- Likovna kultura: umjetnost sakralnih objekata
- Glazbena kultura: duhovna glazba
- Povijest: najznačajnije crkvene građevine u srednjem i novom vijeku

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje jakih vremena i svetkovina i nekih blagdana crkvene godine

- Poznavanje najvažnijih umjetničkih stilova u kojima su građene crkve (romanika, gotika, renesansa, barok...)
- Znati nabrojiti liturgijske predmete
- Poznavanje najvažnijih kršćanskih simbola i kratica
- Sposobnost "čitanja" kršćanskih simbola i "jezika" liturgijskih znakova i predmeta
- Otvorenost prema slušanju duhovne glazbe
- Spremnost i briga za očuvanje sakralnih dobara

VIII. nastavna cjelina MARIJA U CRKVI

Posebni ciljevi

- Upoznati Mariju u evanđeoskim tekstovima i crkvenoj tradiciji
- Uvidjeti važnost Marijina primjera i prisutnosti u kršćanskom narodu
- Upoznati glavne Marijine blagdane i svetišta u hrvatskom narodu
- Uočiti Mariju u likovnoj i glazbenoj umjetnosti
- Njegovati stav poštovanja i povjerenja prema Mariji

Teme i osnovni sadržaji

1. Upoznajmo Mariju iz Evanđelja

- Bog je izabrao Mariju – poziv i odgovor (Lk 1, 26-38)
- Marija postaje Isusova majka (Lk 2,1-20)
- Marija pod križem (Iv 19, 25-27)
- Marija među apostolima (Dj 1,12-14)

2. Glavni Marijini blagdani

- Blagdani: Navještenje, Uznesenje, Rođenje BDM, Bezgrešno začeće
- Svibanj – Marijin mjesec; listopad – mjesec krunice
- Marijanske pjesme

3. Kako se Marija prikazuje i zaziva?

- Marija u pučkoj pobožnosti
- Marija u likovnoj umjetnosti
- Najpoznatija Marijina svetišta i Marijino štovanje u svijetu
- Svetišta u hrvatskom narodu

Prošireni sadržaji

- Svetišta u pojedinim krajevima Hrvatske
- Svetišta u pojedinim krajevima BiH i među Hrvatima u dijaspori
- Marijanske pjesme u hrvatskom narodu

Metodičke upute

- Pripovijedanje
- Čitanje i interpretacija biblijskih tekstova
- Promatranje slika
- Tumačenje kršćanskih molitava
- Prikazivanje dijapozitiva
- Analiza umjetničkih reprodukcija

- Razgovor o nazivima koji se Mariji pridaju u hrvatskoj književnosti
- Posjet crkvi posvećenoj BD Mariji

Međupredmetne veze

- Povijest: najpoznatije crkvene građevine u srednjem i novom vijeku koje su posvećene BD Mariji
- Hrvatski jezik i književnost: Marija u književnosti

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje evanđeoskih tekstova koji govore o Mariji
- Nabrojiti glavne Marijine blagdane
- Poznavanje glavnih Marijinih svetišta
- Uočavanja Marijine uloge u povijesti spasenja
- Izgrađenost vjerničkoga stava prema Mariji i njezinu štovanju u Crkvi
- Otvorenost prema nasljedovanju temeljnih općeljudskih i vjerničkih vrlina koje je Marija očitovala i svjedočila

VJERONAUČNI PROGRAM ZA SEDMI RAZRED

O situaciji učenika sedmoga vjeronaučnoga godišta

Ovo vjeronaučno godište treba promatrati u poveznici sa šestim i osmim razredom jer je dio cjeline u dječjem tjelesnom, spoznajno-misaonom, psihosocijalnom i religiozno-moralnom razvoju. Učenici sedmoga razreda (dob između 12./13. i 13./14. godine) u fazi su predadolescencije pa sve veći interes pokazuju za one sadržaje i metodičko-komunikacijske pristupe koji su povezani s njihovim osobnim životnim pitanjima i iskustvima. Njihova se pozornost sve više okreće od izvanjskoga prema unutarnjem svijetu i području intenzivnoga proživljavanja i kritičkoga odnosa prema cjelokupnoj stvarnosti koja ih okružuje. Oni svijet oko sebe sada promatraju iz svojih osobnih pitanja i svojega subjektivnoga svijeta. Zato se u vjeronaučnoj nastavi treba posebna briga posvetiti sadržajima i aspektima vjerskoga odgoja koji dotiču i “pogađaju” njihova pitanja, probleme i interese i pomažu im u izgradnji osobnoga vjerničkoga identiteta.

U ovoj su dobi učenicima osobito važna pitanja autoriteta, poslušnosti i slobode. Ona su im životno važna jer su povezana s izgradnjom i ostvarivanjem njihovih odnosa s odraslima u obitelji, u školi i u sredini u kojoj žive. Odvajanje od autoriteta u ovoj dobi dovodi do nerazumijevanja i sukoba s odraslima, roditeljima i nastavnicima, pa je potrebno graditi odnose međusobnoga razumijevanja između mladih i odraslih u ozračju istinskoga poštovanja i slobode. Razlozi zbog kojih mladi dovode u pitanje autoritet odraslih i prema njima ponekad reagiraju na agresivan i grub način obično su u pomanjkanju sigurnosti i iskustva, u osjećaju nemoći i traganju za novim uzorima i modelima koji se nalaze u idealno zamišljenom obzoru njihova vlastitog ostvarenja. Oni i u ovoj fazi prihvaćaju autoritete koji su autentične osobe i koji na temelju kvalitetnih međuljudskih odnosa, a ne uloge koju obnašaju, pristupaju mladima kao odgojitelji. Zato mladima ove dobi ne treba previše zamjerati sklonost prema prikazivanju odraslih u crno-bijeloj tehnici. Njih sada treba ohrabriti i pomoći im da kritički promatraju i prosuđuju sva važnija pitanja o kojima je riječ. Treba im omogućiti da u dijalogu, u ozračju partnerskih odnosa i novih iskustava, dozrijevaju u odgovornoj slobodi i otkrivanju što cjelovitije istine o sebi i svijetu koji ih okružuje.

Učenici ove dobi posebno se zanimaju za privlačne, neobične i izazovne likove, tj. uzore s kojima se žele identificirati. To su filmske, televizijske i glazbene zvijezde, vrhunski

sportaši kao i osobe koje se odlikuju hrabrošću i junaštvom, nesebičnošću i zalaganjem za pravdu, za mir, za siromašne i ugrožene, osobe koje su dale značajan doprinos na različitim područjima kulturnoga, znanstvenoga, gospodarskoga, religioznoga i drugoga života. Zato oni na području vjerskoga odgoja pokazuju interes za neobične i izazovne biblijske likove i kršćanske svece koji se odlikuju dobrotom, zalaganjem za pravdu, nesebičnošću, hrabrošću i iznimno dubokim duhovno-mističnim životom. Isus Krist im je poseban izazov jer im nudi i omogućuje cjelovitu identifikaciju i ostvarenje po svemu onome što je kao osoba govorio i činio.

Predadolescenti ovoga vjeronaučnoga godišta tragaju također za prijateljstvom, pokazuju naglašeniji interes za temu ljudske spolnosti i o tim pitanjima, uza sve poteškoće, žele ozbiljno razmišljati. U vjerskom odgoju potrebno je, u rješavanju ovih pitanja, nadići tjelesno-afektivnu stranu čovjekove seksualnosti i mladima ponuditi dublji pristup stvarnosti prijateljstva i ljubavi, i to na razini objektivne spoznaje, kako bi upoznali etičko-moralnu i duhovno-religioznu stranu stvarnosti s kojom se susreću. To će im pomoći da sebe dublje otkriju i spoznaju, da na putu izgradnje svoga vlastitoga vjerskoga identiteta upoznaju i integriraju religiozno-moralnu dimenziju u svjetlu vjere i tako izgrade svoj kršćanski moral kao stabilnu točku kršćanskoga načina života.

Svrha vjeronaučne nastave sedmoga godišta

Svrha je katoličkoga vjeronauka sedmoga vjeronaučnoga godišta da učenici dublje i cjelovitije upoznaju središnje istine kršćanske vjere kako bi mogli u duhu vjere lakše upoznati, razjasniti i prevladati osobne i zajedničke poteškoće i probleme na putu vjerskoga i mladenačkoga odrastanja. Na tom putu oni otkrivaju i usvajaju, u svjetlu Božje riječi i nauka Crkve, da je svatko od njih jedinstven, dragocjen i upućen jedan na drugoga, da su poštovanje, prijateljstvo i zajedništvo vrline i snaga mladenaštva u vrijeme njihova tjelesnoga, moralnoga i duhovnoga odrastanja i razvoja.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave sedmoga godišta

- Otkriti dubinu čovjekove težnje za uspješnim ostvarenjem vlastitoga života u istini i slobodi, osobito imajući u vidu Božje zapovijedi kao znakove i pravila života
- Otkriti, upoznati i ostvarivati zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu kao put u osobnu slobodu i zajedništvo
- Uočiti da je zajedništvo vrednota koju promiču i druge religije, pa tako i židovska religija
- Izgrađivati kršćansku vrednotu zajedništva među kršćanima ali i vrednotu poštovanja u odnosu na židovsku vjeru. Upoznati vjernički život Židova i promicati dijalog između njih i kršćana
- Otkriti i usvojiti stav da nas Bog poziva na ostvarenje osobnoga života i očekuje učenikov osobni odaziv i odgovor vjere
- Osluškiivati, tražiti i izgraditi vlastiti stav vjere nadahnute starozavjetnim proročkim i drugim tekstovima, biblijskim svjedočanstvima i porukama
- Otkriti i upoznati snagu proročke riječi i potrebu ostvarenja osobnoga života po uzoru na proroke koji govore u Božje ime, čuvaju Savez, vjesnici su vjere i nade u narodu sve do Krista koji je vrhunac i punina Božje objave
- Upoznati i prihvatiti Krista koji je ispunjenje svih proročanstava, uvesti osobni susret s Kristom i pokazati da nam on jedini može cjelovito pomoći ostvariti svoj osobni život prožet mirom i radošću

- Kristovo djelo trajno živi u Crkvi, zato učenici upoznaju kako je Crkva kroz stoljeća, od prvih kršćanskih vremena do danas, živjela Isusov poziv i ideal, usprkos ljudskim slabostima i pogreškama, nemirima, optužbama, ratovima i raskolima među kršćanima
- Upoznati i prihvatiti da je Krist uvijek i svima znak poziva na opraštanje i znak jedinstva i zajedništva svih kršćana do konačnoga zajedništva u vječnom životu
- Doživjeti i graditi pomirenje i praštanje kao uvjet zajedništva i jedinstvo svih kršćana koji se promiče kroz ekumenski pokret u molitvi i susretima kršćana
- Otkrivati tajne života nakon smrti, upoznati poruku kršćanske vjere u buduću vječni život i graditi ustrajnost u vjeri, nadi i ljubavi

I. nastavna cjelina

UPOZNAJMO I IZGRADIMO VLASTITU OSOBNOST

Posebni ciljevi

- Upoznati sebe kao jedinstveno biće koje je nužno upućeno na druge jer se bez njih ne možemo razviti i ostvariti kao osoba
- Uočiti i upoznati probleme u razvojnoj fazi puberteta i načine rješavanja razmirica i sukoba
- Spoznati da je pubertet samo jedna od prijelaznih faza u čovjekovu razvoju i izgradnji zrele osobnosti
- Otkriti i spoznati prave i istinske uzore i ideale u izgradnji vlastite osobnosti

Teme i osnovni sadržaji

1. Svatko je od nas jedinstven i potreban drugoga

- Ljudi se doživljavaju kao bića koja su neizbježno upućena jedna na druge
- Čovjek nije otok sam za sebe
- Čovjek ne smije sebe izgubiti u susretu s drugima
- Nismo iskreni jer se bojimo da nas drugi rani

2. Tjelesni i duševni razvoj u pubertetu

- “U početku Bog stvori muško i žensko...” – voljeti se i živjeti zajedno
- Otkrivamo promjene, znakove rasta i sazrijevanja (pubertet: osnovne fizičke i psihičke promjene i izazovi u doba puberteta)
- Zajedno rasti i radosno živjeti promjene

3. Razmirice i sukobi u pubertetu

- Najčešći sukobi u pubertetu: suočavanje s osobnim konfliktima
- Jedinstven sam i neponovljiv – sebi sam najveći dar i najveća šansa u životu
- Sukob generacija – nerazumijevanje s roditeljima i s odraslima
- Problem ostvarivanja istinskoga prijateljstva – bijeg zbog kriza

4. Idoli i ideali u izgradnji osobnosti

- Predstavljanje kršćanskih vrednota kroz uzore, osobito Krista i svetaca u izgradnji osobnosti
- Idoli i pogrešni ideali koji nas okružuju (različiti časopisi, mediji, pop-zvijezde)
- Ideal kao neprolazna vrijednost i idol kao trenutačna i prolazna vrijednost koja ne može utažiti žeđ za osnovnim ljudskim potrebama – ljubav, sreća, ostvarenje...

Prošireni sadržaji

- Poblježe upoznati neke aspekte psihofizičkoga i moralnoga razvoja u razdoblju puberteta

- Otkrivati “skrivena poruke” idola današnje mladeži koje se nude kroz različite supkulturne izričaje (film, glazba, moda i dr.)

Metodičke upute

- Priopćavanje, interpretacija i vrednovanje iskustava i primjera iz života
- Prikupljanje tekstova o osobnosti, jedinstvenosti i upućenosti na druge (*Mali princ; Galeb Jonatan; Nitko nije otok...*)
- Nabranjanje i prosudba uzroka napetosti i konflikata
- Vođeni razgovor i diskusija o gorućim pitanjima, problemima i temama mladih
- Pomoću folija i slikovnog materijala razraditi tjelesne i duševne promjene u pubertetu, predstaviti ih učenicima i o njima razgovarati
- Vođeni razgovor: uživljavanje u reakcije oca i majke u primjerima koje iznose učenici
- Stvaralački rad s ponuđenim biblijskim tekstovima
- Prikupiti materijale (časopise...) koji govore o idolima i idealima te analizirati i vrednovati poruke koje oni danas upućuju mladima
- Usporedba biblijske i crkvene poruke mladima s porukama koje mladima dolaze od različitih interesnih skupina i “idola”
- Izrada kolaža i panoa na navedene teme
- Film, dijapozitivi

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: *Dijete*, Đ. Sudeta; *Gnijezdo bez sokola*, A. G. Matoš; *Moja mati*, M. Balota
- Njemački jezik: čovjek u društvenom okruženju – obitelj, prijatelji, problemi mladih, škola, slobodno vrijeme, glazba, putovanja i dr.
- Engleski jezik: prijatelji i obitelj (problemi mladih u modernom svijetu, sukob generacija, problemi u školi i razredu); slobodno vrijeme (razgovor o TV, o odlasku u kino, o slušanju glazbe, o sportovima i književnosti)

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje jedinstvenosti i upućenosti na druge
- Uočavanje i prihvaćanje promjena u pubertetu kao normalnih faza razvoja te kao puta izgradnje i ostvarenja sebe kao slobodne osobe
  - Sposobnost otkrivanja i mogući načini rješavanja sukoba s roditeljima i s odraslima
- Sposobnost vrednovanja i usvajanja istinskih vrednota u izgradnji vlastite osobnosti

II. nastavna cjelina

DEKALOG – PRAVILA ZA ŽIVOT U LJUBAVI I SLOBODI

Posebni ciljevi

- Shvatiti i prihvatiti Božji poziv da uvijek činimo dobro i živimo u miru, istini i pravdi sa svim ljudima
- Spoznati da nas Božje zapovijedi oslobađaju, a ne sputavaju
- Uočiti da se sve zapovijedi svode na ljubav prema Bogu i bližnjemu
- Postati svjestan da je naš bližnji svaki čovjek koji je potreban naše pomoći
- Prihvatiti savjest kao Božji glas u nama i kao mjerilo ukupnoga ljudskoga djelovanja
- Otkriti povezanost Dekaloga i dokumenta o ljudskim pravima i zajedničke poruke

Teme i osnovni sadržaji

1. Savjest – Božji glas u čovjeku

- Savjest kao svetište duše
- Načelo: "Čini dobro, a izbjegavaj zlo!"
- Rast u vjeri i ljubavi događa se kroz ispravan odgoj savjesti

2. Božje zapovijedi – put u slobodu

- Istinska sloboda – izabrati dobro i živjeti moralno i u ljubavi prema Bogu i ljudima.
- Božje zapovijedi – biblijski i drugi tekstovi
- Svi smo mi izabrani narod na putu u slobodu
- Božje zapovijedi su putokazi prema slobodi
- Božje zapovijedi su znak njegove ljubavi i brige za nas
- Čovjekov cilj je istinska sloboda.

3. Ljubav prema Bogu – u okrilju slobode

- Prve se tri Božje zapovijedi temelje na ljubavi prema Bogu
- "Kamo da idemo? Ti imaš Riječi života vječnoga!"
- Bog osloboditelj, izvor ljubavi i naš put...
- Ako nekoga voliš zašto njegovo ime ne izgovaraš s poštovanjem?
- Nedjelja – dan posvećen Bogu i ljudima

4. Tko je moj bližnji?

- Ljudi u nevolji, siromaštvu i potrebama
- Moj bližnji – iskaza mu milosrđe i učini dobro
- "Sine moj, riječju i djelom štuj oca svojega da te od njega stigne blagoslov!"
- Život je Božji dar – tko nasilno oduzme svoj ili tuđi život on odbacuje Božju ljubav i ne prizna Boga kao jedinoga gospodara života (ubojstvo, samoubojstvo, pobačaj, eutanazija)
- "Što Bog združi, čovjek neka ne rastavlja"
- Poštivanje tuđe imovine i odgovornost svih ljudi za zajedničku imovinu
- Bez istine nema ni ljubavi
- Ne poželi... jer ljudsko srce može zasititi i ispuniti jedino Bog

5. Dekalog i dokumenti o ljudskim pravima

- Neka temeljna ljudska prava važna za život pojedinca i zajednice
- Nadahnuće i temelj ljudskim pravima u Dekalogu
- Služenje u zajednici i dobrotvornim društvima

Prošireni sadržaji

- Životna važnost biblijske mudrosti: "Sine moj, riječju i djelom štuj oca svojega da te od njega stigne blagoslov"
- Upoznati i usporedno s Dekalogom analizirati međunarodne dokumente koji govore o slobodi vjere i savjesti kao temeljnim pravima čovjeka

Metodičke upute

- Stvaranje problemskih pitanja, prizora, činjenica i događaja koji stavljaju na ispit čovjekovu savjest i njegov slobodan i odgovoran izbor
- Scenske improvizacije o glasu savjesti koji čovjeku govori, odobrava ili kori, i to prije, za vrijeme ili nakon nekog čina
- Tumačenje problema savjesti u svjetlu međuljudskih odnosa, svetopisamskih tekstova i učenja Crkve

- Čitanje, pripovijedanje, analiza i interpretacija biblijskoga teksta o Božjim zapovijedima
- Na osnovi iznesenih i odabranih pripovijesti protumačiti što Božje zapovijedi promiču i štite
- Tumačenje zapovijedi s pozitivnoga stajališta (istinu govoriti, čuvati život, čuvati tuđe vlasništvo itd.)
- Aktualizacija zapovijedi i njihova povezanost i primjena u svakodnevnom životu kroz iznošenje primjera iz današnjega svijeta – priče, novinska izvješća, parlaonica...
- Pravljenje plakata na kojemu se Božje zapovijedi prikazuju kao prometni znakovi – putokazi na putu u slobodu
- Izrada kolaža na temu zapovijedi – naše životne situacije
- Vođeni razgovor o zapovijedi ljubavi koja je sažetak *Deset zapovijedi*
- Objašnjenje pojma savjesti kao Božjega glasa u čovjeku kroz izlaganje i tumačenje
- Grupni rad: traženje usporedbi i veza između Dekaloga i dokumenata o ljudskim pravima
- Film, dijapozitivi
- Igra uloga itd.

Međupredmetne veze

- Povijest: svijet od sredine 18. do sredine 19. stoljeća – tematika: sadržaj i značaj Deklaracije o pravima čovjeka i građanina; građanska prava i socijalna pravda

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje Božjih zapovijedi i njihovo kratko tumačenje
- Uočavanje važnosti Božjih zapovijedi za život i njihova primjena u životu
- Spoznaja da nas Božje zapovijedi oslobađaju
- Razumijevanje pojma savjesti i usvajanje življenja po savjesti
- Svijest o tome da Dekalog nije samo kršćanski nego i općeljudski normativ moralnoga ponašanja

III. nastavna cjelina ŽIDOVSKI NAROD I VJERA

Posebni ciljevi

- Upoznavanje s knjigama Svetoga pisma koje baštini od židovskoga naroda
- Otkriti vezu između knjiga Staroga zavjeta i temelja kršćanstva
- Upoznati vjernički život Židova
- Otkriti da je Abraham zajednički praotac Židova i kršćana i izgraditi odnos poštovanja prema Židovima

Teme i osnovni sadržaji

1. Judaizam i svete knjige židovskoga naroda

- Judaizam kao monoteistička religija
- Knjige Staroga zavjeta – knjige povijesti Jahvina Saveza sa svojim narodom
- Podjela i značenje knjiga Staroga zavjeta za Židove
- Petoknjižje kao Zakon židovskoga naroda (pravila za život)

2. Vjernički život Židova

- Vjernički život Židova – strogo pridržavanje i vršenje Zakona (Tora iznad čovjeka)
- *Šema Izrael* – Poslušaj Izraele
- Petoknjižje – Levitski zakonik
- Važnost Saveza između Boga i izabranoga naroda – obrezanje kao znak pripadnosti

- narodu Saveza
- Važnost i značenje Hrama
- Židovski blagdani i svakodnevica (kuhinja, dovratnici...)
- Značenje i poruka blagdana Pashe
- Molitveni život Židova

3. Dijalog Židova i kršćana

- “Vi ćete mi biti predraga svojina mimo sve narode”
- Isus Krist ne dokida Zakon već ga usavršava (Mt 5, 17-20)
- Sv. Pavao oživotvoruje Kristovu riječ
- Sv. Pavao kao most dijaloga između Židova i kršćana

Prošireni sadržaji

- Značenje Talmuda za židovski narod
- Značenje židovskih liturgijskih simbola i molitve *Šema Izrael*
- Produbiti stav Katoličke crkve prema Židovima u koncilskoj deklaraciji *Nostra aetate*

Metodičke upute

- Raščlamba i tumačenje pojmova: Židov – kršćanin, Židov – judaist
- Sastavljanje kronološke sheme najvažnijih događaja židovske povijesti
- Zorno predočavanje i tumačenje židovskih svetih knjiga i spisa
- Upućivanje u pojedine komentare Tore u Talmudu
- Razgovor, pripovijedanje i interpretacija biblijskoga teksta
- Razgovor o učinku slikovitoga govora iz konkretnoga života
- Tumačenje važnosti svakoga pojedinoga židovskoga blagdana
- Rad s dokumentarnim fotografijama koje predstavljaju neke događaje, blagdane, židovske vjerske običaje
- Upoznavanje i primjeri židovskih liturgijskih molitava i pjesama, osobito *Šema Izrael*
- Organiziranje skupnoga rada na tekstovima, kao npr. Iz 42,1-4; 60,1-6; 61,1-2
- Referati o pojedinim temama – izlaganje, interpretacija, vođeni razgovor
- Dijelovi filmova o Abrahamu i Mojsiju – uživljavanje, interpretacija, razgovor
- Čitanje i analiza odlomka teksta iz deklaracije *Nostra aetate*, osobito o krivnji Židova za Isusovu smrt i potrebi dijaloga kršćana sa pripadnicima židovske vjere
- Posjet židovskoj zajednici i sinagogi

Praćenje i vrednovanje

- Usvajanje temeljnih znanja o židovskoj vjeri, blagdanima, tradiciji, običajima
- Upoznavanje bitnih razlika između Židova i kršćana
- Razumijevanje razloga međusobnoga poštovanja i povezivanja Židova i kršćana
- Sposobnost prikazivanja pojedinih tema u referatima
- Poznavanje i prihvaćanje stava Katoličke crkve prema Židovima (prema deklaraciji *Nostra aetate*)

IV. nastavna cjelina PROROCI – BOŽJI GLASNICI

Posebni ciljevi

- Upoznati vjeroučenike s nazivom i poslanjem starozavjetnih proroka
- Otkrivati s učenicima poziv, poslanje, život i način djelovanja proroka
- Posvijestiti da i danas žive i djeluju proroci i da smo sami pozvani vršiti proročku službu

- Upoznati i prihvatiti da je Isus najveći prorok i da je on ispunjenje svih proročanstava o Mesiji
- Graditi osobni susret s Kristom i njegovom proročkom riječi

Teme i osnovni sadržaji

1. Proroci – govore u Božje ime

- Proroci su pozvani od Boga – oni govore u Božje ime (Pnz 18, 15.22)
- Veliki i mali proroci: mnogi glasovi – jedna vjera
- Razdoblje djelovanja proroka
- Dosljednost proroka (život i smrt)
- Veliki proroci – tješe, opominju, kritiziraju, jačaju, hrabre, bude nadu, pozivaju na obraćenje, ukazuju na ispravan put (Ilija, Amos, Izaija, Jeremija, Ezekijel ..)

2. Proroci – čuvari Saveza

- Savez vjernosti između Jahve i njegova naroda
- Obećanja i znakovi Saveza
- Proroci opominju na čuvanje i vjernost Savezu

3. Tuga zbog nevjere i izgubljene slobode

- Babilonsko sužanjstvo (Knjiga Tužaljki)
- Proroci nade u danima progonstva i nevolje (Ezekijel, 2. Izaija, Obadija, Danijel)
- Pročišćenje vjere i navještaj izbavljenja ...

4. Glasnici nade i izbavljenja

- Proroci govore o nadi i tješe narod u teškim trenucima – ljudi budnoga pogleda
- Izaija poziva na pouzdanje u Boga i proročki navješta rođenje Emanuela (Iz 7,10-17; 9,1-6)
- Povratak iz sužanjstva i izgradnja Hrama (3. Izaija, Hagaj, Obadija, Zaharija, Joel)

5. Ivan Krstitelj – Mesijin preteča

- Ivan Krstitelj – posljednji starozavjetni prorok
- “Najveći kojeg je rodila žena” (Mt 11, 1-15) – preteča Isusa Krista
- Pripravlja put Gospodinu – propovijeda obraćenje i pokoru (Mt 3,1-12)

6. Isus Krist – ispunjenje proročanstava

- Isus Krist – prorok nad prorocima: Mesija
- Isus Krist: ostvarenje i ispunjenje starozavjetnih proročanstava
- Poziv kršćana na proročku službu i nasljedovanje Krista
- Proročka zadaća za kršćane nije okončana (navještaj i svjedočenje istine, nade i mira, obraćenja i pomirenja, pouzdanja i vjere u Boga)

Prošireni sadržaji

- Usporedba života i proročke službe Izaije, Jeremije i Ivana Krstitelja
- Analiza izabranih novozavjetnih tekstova u kojima Isus navodi starozavjetne proroke

Metodičke upute

- Prepoznavanje različitih životnih situacija u osobnom i društvenom iskustvu i životu u kojima se traži svjetlo, tumačenje, opomena, poticaj nade, poruka ohrabrenja i drugo
- Gledanje kratkih poticajnih filmova i dijapozitiva s temama: pojedinac, društvo

- Izlaganje, pripovijedanje i predstavljanje religioznog i društvenoga okružja u kojima su djelovali proroci
- Rad na biblijskim tekstovima o životu i porukama pojedinih proroka i uspoređivanje proročkih likova
- Pripovijedanje, čitanje te produbljivanje biblijskih tekstova i poruka pojedinih proroka kroz vođeni razgovor
- Scensko i likovno predstavljanje proroka i njihova aktualizacija u naše vrijeme
- Pisanje kratkoga eseja ili testa na temu prepoznavanje lažnih proroka (reklame, emisije, film o “proročici”, o “vraču” i drugo)
- Iznošenje povijesnih i suvremenih primjera proročanstava – aktualizacija proročkoga djelovanja na naše vrijeme – neke osobe i pokreti koji promiču mir među ljudima i drugo
- Tabelarno prikazivanje najvažnijih događaja i znakova raspoznavanja pojedinoga proroka
- Izrada sažetka o djelovanju proroka u obliku meditacijske slike
- Sastavljanje modernih psalamskih tekstova s porukama za naše vrijeme
- Shematski prikaz – odnos proroka SZ i Krista
- Dijapozitivi o pojedinom proroku

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: Biblija – Evanđelje po Luki, Ivanovo i Isusovo djetinjstvo;, *Prorok* (izbor), H. Džubran
- Engleski jezik: blagdani – obilježavanje Božića i Uskrsa prigodnim tekstovima i popularnim pjesmama

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje imena velikih starozavjetnih proroka
- Poznavanje crtica iz života i djelovanja starozavjetnih proroka koji se citiraju u Novom zavjetu
- Usvajanje stava odlučnosti i vjernosti u prenošenju i svjedočenju istine po uzoru na proroke
- Spremnost za osobni susret povjerenja i nasljedovanja Krista i njegove riječi

V. nastavna cjelina CRKVA – NOVA PROROČKA ZAJEDNICA

Posebni ciljevi

- Upoznavanje nekih bitnih činjenica o životu i djelovanju Kristove Crkve tijekom 2000 godina njezine povijesti
- Shvatiti i upoznati činjenicu božanskoga i ljudskoga elementa u Crkvi te kako je usprkos ljudskim slabostima i pogreškama (nemiri, optužbe, raskoli, ratovi) Crkva živjela Isusov poziv i ideal
- Shvatiti i doživjeti u pravom svjetlu znamenite osobe i događaje iz povijesti Crkve (primjeri i svjedoci)
- Omogućiti doživljaj religiozno-kulturne i duhovno-vjerničke dimenzije i poslanja Crkve u današnjem vremenu
- Upoznati snagu evanđeoske poruke u životu Crkve i potrebu njezine trajne obnove u snazi Duha Svetoga
- Otkriti događaje, činjenice i svjedočanstva “novoga lica Crkve” u našem vremenu
- Formirati stav nasljedovanja osobe Isusa Krista kao znaka jedinstva i zajedništva Kristove Crkve i svih kršćana

Teme i osnovni sadržaji

1. Crkva je rođena snagom Duha

- San o zajednici – Crkva zajednica vjernika koja vjeruje u Isusa Krista
- Crkva u službi spasenja i ostvarenja Kraljevstva Božjega (ustanovljenje i svrha)
- Crkva nisu samo biskupi i svećenici – svi su Kristovi vjernici Crkva
- Božanski i ljudski elementi u Crkvi
- Duh Sveti nadahnjuje i vodi Kristovu Crkvu kroza sva vremena

2. Krv mučenika – sjeme novih kršćana

- Krv mučenika – sjeme novih kršćana
- Vjera u Boga i osobni život kršćana
- Mučeništvo i mučenici, carevi progonitelji, snaga mučeničkoga svjedočanstva i obraćenje pogana (progoni kršćana u prvim stoljećima Crkve)
- Učiti iz svjedočanstava mučenika

3. Crkva izlazi iz katakomba

- Crkva izlazi iz katakomba – sloboda Crkve
- Konstantinovo obraćenje – Milanski edikt, sloboda vjere i širenje Crkve
- Prvi koncili u Crkvi – u obrani pravovjerna

4. Germanski i slavenski narodi postaju kršćani

- Germanski i slavenski narodi
- Važniji događaji iz opće povijesti – pad Zapadnog Rimskoga Carstva, provala Huna, franačka država, primanje kršćanstva kod Germana
- Benediktinci – njihovo poslanje i utjecaj
- Sv. Ćiril i Metod – Crkva među slavenskim narodima

5. Nezaliježene rane crkvenoga raskola

- Razjedinjenje među braćom – stvarnost crkvenoga raskola
- Nezaliježene rane crkvenoga raskola (razlozi raskola, posljedice i pokušaji ujedinjenja)
- Crkveno i političko suparništvo između Rima i Carigrada
- Disciplinske, liturgijske i dogmatske razlike između katolika i pravoslavaca
- Jedinstvo u različitosti

6. Svijetle i tamne stranice Crkve u srednjem vijeku

- Svijetle stranice: dostignuća u znanosti, umjetnosti i kulturi
- Obnova redovništva i novi redovi
- Tamne stranice: inkvizicija i križarski ratovi u srednjem vijeku

7. Rane novoga rascjepa Crkve na Zapadu

- Nove podjele na Zapadu
- Rane novoga rascjepa Crkve (uzroci i posljedice na području kulture, politike, gospodarstva, crkvenoga života)
- Luther i protestantska reforma u Njemačkoj
- Jean Calvin, Ulrich Zwingli
- Henrik VIII. i engleski crkveni raskol

8. Obnova Katoličke crkve i širenje kršćanstva

- Obnova Katoličke crkve i širenje kršćanstva (Tridentinski koncil)
- Veliki obnovitelji Crkve: sv. Ignacije i isusovci

- Evangelizacija novih zemalja i misijski pokret

9. Crkva pred izazovom prosvjetiteljstva i revolucionarnih pokreta

- Izazovi prosvjetiteljstva i revolucionarnih pokreta
- Društvene prilike, razvoj znanosti i potiskivanje vjere i Crkve iz društvenoga života
- Francuska revolucija i progoni Crkve
- Crkva ima svoje mjesto u društvu i svijetu

10. Novo lice Crkve u XX. stoljeću

- Društvene promjene i sveopća obnova
- Drugi vatikanski koncil i otvaranje Crkve svijetu
- Novo lice Crkve
- U službi Evanđelja i čovjekova dostojanstva

Prošireni sadržaji

- Društvene i političke okolnosti crkvenoga raskola u 11. stoljeću
- Prave i dublje povijesne okolnosti, društvena i politička pozadina te razlozi “inkvizicije”
- Neki važniji naglasci otvaranja Crkve prema svijetu na Drugom vatikanskom koncilu

Metodičke upute

- U osobnom i društvenom životu uočiti različite zadaće, službe, uloge i odgovornosti koje ljudi obnašaju
- Vođeni razgovor – usporedba i razlučivanje različitih ustanova u društvu i njihove organizacija u odnosu na Crkvu koju je ustanovio Krist
- Izlaganje i tumačenje povijesne i eshatološke zadaće Crkve u povijesti koju vodi Duh Sveti
- Izlaganje, tumačenje, pripovijedanje povijesnih događaja i činjenica iz crkvene povijesti od najranijih vremena do danas
- Usporedni shematski prikaz glavnih događaja crkvene povijesti u suodnosu s nastavom povijesti
- Obrada izabranih zapisa o kršćanskim mučenicima
- Nuđenje dijapozitiva, slika, tekstualnih izvora iz pojedinih razdoblja crkvene povijesti te njihova demonstracija, tumačenje i interpretacija kroz razgovor, individualni i skupni rad (npr. rad sa slikom – reprodukcija katakombi, bazilike, gotičke katedrale, barokne crkve...)
- Rad s tekstem: analiza izvornih tekstova, pisanje asocijativnoga niza, samostalne bilješke uz udžbenik
- Diskusija s pomno pripremljenim argumentima o svijetlim i tamnim stranicama crkvene povijesti (podjele, raskoli, inkvizicija i drugo)
- Rad s povijesnim kartama i tabelarni prikaz katoličkih, pravoslavnih i protestantskih shvaćanja pojedinih razdoblja i događaja crkvene povijesti
- Seminarski rad (životopisi svetaca, rimski ili germanski politeizam...)
- Pismeni radovi s naglašenom aktualizacijskom crtom (pisanje “novinskoga izvješća” o progonima kršćana; dijalog dvojice križara koji kreću u pohod...)
- Izbor i čitanje nekih misli i poruka u ulomcima iz djela velikih crkvenih likova, utemeljitelja crkvenih redova i kongregacija
- Prikupljanje anegdota o događajima iz određenoga povijesnoga razdoblja
- Izrada grafičkoga prikaza velikih misijskih putovanja, npr. Franje Ksaverskog
- Izbor i interpretacija slika i fotografija iz različitih razdoblja crkvene povijesti koje “interpretiraju” pristupe Crkve različitim problemima svakodnevnoga života vjernika, odnosa Crkve prema kulturi, znanosti, umjetnosti itd.

- Pravljenje kolaža s temom "Novo lice Crkve" na temelju izabranih tekstova Drugog vatikanskog sabora
- Pisanje eseja s naslovom "Moje mjesto u Crkvi danas"
- Posjet arheološkom muzeju ili bližem povijesnom lokalitetu

Međupredmetne veze

Povijest: značajniji događaji opće povijesti koje učenici poznaju iz V. i VI. razreda; iz povijesti VII. razreda: svijet od sredine 18. do sredine 19. stoljeća (položaj europskih monarhija, međusobni odnosi, industrijska revolucija, građansko društvo, prosvjetiteljstvo, nacionalni pokreti, liberalizam i romantizam, zbivanja u Otomanskom Carstvu); Europa i svijet u drugoj polovici 19. stoljeća (društvene promjene, II. industrijska revolucija, imperijalizam, monopolizam, kolonijalizam i dr., uloga misionara u kolonijama); Europa i svijet od početka 20. st. do kraja Prvoga svjetskoga rata (društvene i političke krize i vojno-politički savezi, revolucionarne promjene u Rusiji, Balkanski ratovi i Prvi svjetski rat i njihov utjecaj na povijesna, kulturna i druga zbivanja)

Praćenje i vrednovanje

- Lenta vremena (navedeni i nacrtani najznačajniji događaji i osobe u određenom razdoblju povijesti Crkve)
- Poznavanje abecednoga i tabelarnoga prikaza najznačajnijih događaja i osoba (npr. A – anglikanizam, B – barok, C – crkveni Oci, D – duhovna obnova u 12. i 13. stoljeću, E – ekumenski pokret, I – inkvizicija...)
- Shvaćanje i poznavanje osnovnih i bitnih činjenica i događaja iz povijesti Crkve (progoni, Milanski edikt, crkveni raskoli, duhovna obnova Crkve i uloga crkvenih redova, doprinos Crkve na području znanosti, kulture i dr.)

VI. nastavna cjelina DA SVI BUDU JEDNO

Posebni ciljevi

- Oživotvoriti Isusovu želju da sve ljude okupi u jednu Crkvu
- Približiti i pobliže osvijetliti povijesne činjenice raskola i reformacije
- Upoznati posebnosti Grkokatoličke crkve, te s Pravoslavnom, Protestantskom i Anglikanskom crkvom
- Razviti i izgraditi ekumensko razmišljanje i djelovanje

Teme i osnovni sadržaji

1. Isusova želja i molitva za jedinstvom

- Isusova želja i molitva na rastanku: Iv, 17,1-4.6-11.
- Bog želi da čovjek živi u skladnom zajedništvu
- Krist okuplja učenike oko sebe i želi da svi "budu jedno"
- Crkva-jedinstvo-duhovski događaj

2. Grkokatolici u svijetu i u nas

- U istoj Katoličkoj crkvi – potpuno jedinstvo u različitosti
- Nastanak Grkokatoličke crkve
- Ispovijedanje iste vjere – različitost liturgijskih obreda
- Grkokatolici u nas i u svijetu

3. Pravoslavna Crkva u svijetu i u nas

- Pravoslavna Crkva u nas (u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini)
- Pravoslavlje u svijetu
- Teološke i druge razlike između katolika i pravoslavaca
- Religijsko-kulturne i umjetničke vrijednosti Pravoslavnih crkava
- Želja i nastojanja za jedinstvom

4. Susret s drugim kršćanskim zajednicama i Crkvama

- Isti korijeni, različite vjeroispovijesti
- Teološke i druge razlike između katolika i drugih kršćanskih zajednica (anglikanci, evangelici, kalvinisti /reformirani kršćani...)
- Religijsko-kulturne i umjetničke vrijednosti Protestantskih crkava i kršćanskih zajednica
- Nastojanja oko jedinstva

5. Ekumenski pokret i molitva za jedinstvo svih kršćana

- Ostvarenje Isusove želje – želja svih kršćana: jedinstvo
- Ekumenski pokret i ekumenska osmina
- Molitva za jedinstvo svih kršćana

Prošireni sadržaji

- Grkokatolička zajednica u Crkvi u Hrvata, njezin ustroj, liturgija, pobožnosti, posebnost unutar Katoličke crkve
- Susret s pripadnicima pravoslavne i protestantskih zajednica s temom o ekumenskom razmišljanju i djelovanju

Metodičke upute

- Iskustva susreta, zajedništva i poštovanja među ljudima različitih tradicija, kultura i vjeroispovijesti u svakodnevnom životu
- Vođeni razgovor – uzroci i posljedice netrpeljivosti i nepoštovanja koje ponekad susrećemo među kršćanima
- Interpretativno čitanje, interpretacija i analiza teksta (Iv 17)
- Izlaganje, pripovijedanje, tumačenje odabranih tekstova
- Vođeni razgovor na teme o jedinstvu svih kršćana, ekumenskom pokretu i odnosu katolika i pravoslavaca
- Pravljenje shematskog prikaza bitnih razlika između katolika, pravoslavaca i protestanata glede nauka vjere, slavljenja sakramenata i vjerskih običaja
- Pismeno izražavanje: razmišljanja, kratki eseji, iskustva, molitve uz svaku od navedenih tema
- Primjeri kršćanske solidarnosti, poštovanja i zajedničkih aktivnosti među kršćanskim konfesijama
- Pano s grafičkim prikazom povijesti Crkve s naglaskom na raskolu i reformaciji
- Demonstracija i interpretacija fotografija o navedenim temama iz knjiga *Religije svijeta* i *Ilustrirana historija*
- Umjetničke reprodukcije (Pravoslavne crkve, ikone, Martin Luther, Henrik VIII.)
- Asociogrami na temu ekumenizma, ekumenskih susreta i molitve za jedinstvo
- Filmovi, dija projekcije
- Strip, kolaž fotografija, literarni rad....
- Prikazivanje i interpretacija umjetničkih reprodukcija i drugih djela iz religijsko-kulturne baštine pojedinih konfesionalnih zajednica

- Kontakti i susreti s djecom iz vjeronaučnih skupina drugih konfesija te posjet njihovim crkvama i drugim ustanovama

Praćenje i vrednovanje

- Prihvaćanje stava poštovanja prema svim kršćanima i kršćanskim zajednicama
- Sposobnost uočavanja i poznavanja različitosti među kršćanima u odnosu na vjerske istine, obrede i načine kršćanskoga života
- Stav otvorenosti prema ekumenskom zajedništvu i uzajamnom poštovanju
- Spremnost na suradnju i molitvu za jedinstvo kršćana u obitelji, u župnoj zajednici i u zajedničkim ekumenskim susretima

VII. nastavna cjelina POTREBA POMIRENJA I OPRAŠTANJA

Posebni ciljevi

- Shvatiti da su zlo i grijeh dio stvarnosti
- Uočiti posljedice zla i grijeha u osobnom i društvenom životu
- Upoznati Isusov stav prema grijehu i grešnicima
- Otkriti da spoznaja vlastitoga grijeha i priznavanje krivnje vode izlasku iz ropstva zla i grijeha
- Uočiti vrijednost i potrebu dnevnoga ispitivanja vlastitih stavova, postupaka i savjesti kako bi odgojili savjest i izgradili kršćansku osobnost
- Izgrađivati stav otvorenosti prema poticajima Božje milosti i trajnoga obraćenja srca i uma
- Otkriti put pomirenja s Bogom i s ljudima te snagu i ljepotu milosnoga života
- Otkriti veličinu Božjega milosrđa u sakramentu pomirenja

Teme i osnovni sadržaji

1. Iskustvo krivnje i grijeha

- Zlo i grijeh su dio svakodnevice
- Grijeh kao posljedica istočnog grijeha i zloraba našega razuma i slobode (Rim 5, 18-19)
- Grijesi imaju različitu težinu (vrste grijeha)
- Zanimarivanje Boga, zanemarivanje vjerskoga života, sakramenata...
- Posljedice zla i grijeha: raskid milosti i prijateljstva, razoreno zajedništvo, osamljenost, udaljavanje od Boga, osjećaj krivnje i grešnosti (Usp. Mt 26, 69-75)

2. Priznanje krivnje i prihvaćanje vlastite odgovornosti

- Trajni poziv na obraćenje (Ps 32, 1-5)
- Grijeh i grešnik
- Biblijski tekstovi o priznanju grijeha i prihvaćanju odgovornosti (2Sam 11-12; Dj 9, 1-31 i Lk 15, 11-32)
- Isusov stav i odnos: u susretu s grešnicima, npr. s preljubicom (Iv 8, 1-11); sa Zakejom (Lk 19, 1-11); s grešnicima postupa milosrdni Otac (Lk 15, 11-32)
- Priznanje krivnje, kajanje i prihvaćanje odgovornosti
- Život u milosti i odgovornoj slobodi

3. Pomirenje s Bogom i s ljudima

- Opraštanje kao temeljno kršćansko iskustvo
- Snaga sakramenta pomirenja – načini sakramentalnoga pomirenja, Bog oprašta grijehe, svećenik u sakramentalnoj ispovijedi – veličina ispovjedne tajne

- Pomiren s Bogom, s ljudima i sa samim sobom (usp. Kol 3, 12-15)
- Pomirenje u zajednici vjernika (Crkvi) i u društvu

Prošireni sadržaji

- Zlo rata, mržnje, razaranja i stradanja ljudi te ubijanja nerođene djece danas u svijetu – otkrivamo puteve obraćenja, mira, praštanja i pomirenja

Metodičke upute

- Kolaž ili dijamontaža ljudskoga zla i grijeha (npr. zlostavljanje, krađa, kleveta, mučenje itd.)
- Scenska igra o razornosti i težini zala i grešnosti u svakodnevnom životu
- Analiza odabranih članaka i crnih kronika koji svjedoče o razornosti grijeha
- Razrada pojma “grijeh”
- Interpretativno čitanje, pripovijedanje, analiza i tumačenje odabranih tekstova
- Skupni rad na odabranim biblijskim tekstovima, izlaganje i vođeni razgovor
- Igra uloga: “I ja sam bio u masi koja je kamenovala...” ili “Zatajio sam te kad...”
- Pismeno izražavanje, stvaranje kolaža s navedenim temama
- Nastaviti pričati priču s različitim završecima (dogodila se prometna nesreća i vozač je pobjegao s mjesta nesreće...)
- Scenski prikaz različitih biblijskih prizora susreta, opraštanja i radosti pomirenja
- Analiza učeničkih izjava o ispovijedi i izrada suvremenoga ispita savjesti
- Izlaganje i razgovor o razlikovanju lakoga, teškoga i smrtnoga grijeha
- Organizirati pokorničko bogoslužje pripremljeno kroz meditativnu glazbu, dija pozitive... i po mogućnosti ponuditi ispovijed u župnoj zajednici

Praćenje i vrednovanje

- Sposobnost uočavanja potrebe oprostjenja i pomirenja s Bogom i s ljudima
- Poznavanje značenja savjesti, grijeha, vrsta grijeha i grešnosti u čovjekovu životu
- Formiranje stava praštanja i pomirenja
- Spremnost na nasljedovanje Isusova primjera u susretu i prihvaćanju grešnika, tj. osuditi grijeh ali ne i osobu (čovjeka)

VIII. nastavna cjelina TAJNA SMRTI I KRŠĆANSKA VJERA U VJEČNI ŽIVOT

Posebni ciljevi

- Upoznati da smrt ne znači kraj nego da je ona MOST koji nas vodi ka vječnosti
- Posvijestiti i osjetiti da smrću prestaje čovjekova ograničenost vremenom i prostorom i da se događa prijelaz u život s Bogom ili bez Boga
- Otkriti kako čovjek, zlouporabom svoje slobode, sam sebe osuđuje na vječnu propast ili na vječnu radost
- Upoznati da Crkva kao zajednica spasenja po zaslugama Isusa Krista, po svojim svetinjama (sakramenti), posebno preko sakramenata kršćanske inicijacije (krštenje, potvrda, pričest) i sakramenata ozdravljenja (ispovijed, bolesničko pomazanje) vodi svoje vjernike do novoga (vječnoga) života

Teme i osnovni sadržaji

1. Pred tajnom smrti

- Pred velikom tajnom – tajna smrti (Mk 14, 32-36)
- Smrt i strah kao posljedica zla i grijeha
- Tjelesna i duhovna smrt

- Život je jači od smrti – Isusova otkupiteljska žrtva (muka, smrt i uskrsnuće) zauvijek je pobijedila smrt

2. Briga za bolesne i umiruće

- Tjeskoba i strah pred bolešću
- Isusovi susreti s bolesnicima (Mt 15, 29-31)
- Bolesničko pomazanje – da Gospodin bolesnika podigne i spasi (Jak 5, 13-16)
- Molitva za bolesnike
- Blaženi su oni koji vrše djela milosrđa

3. O životu nakon smrti

- Kršćani se ne boje smrti – vjera pobjeđuje smrt
- Biblijski tekstovi o životu nakon smrti (2Mak 12, 38-45 i Lk 16, 19-31)
- Isus je svojim prijateljima obećao novi život (vječni život)
- U kući Oca nebeskoga ima mnogo stanova (Iv 14, 1-3 i Lk 16, 19-31))

4. Mogućnost vječne propasti

- Bog želi da se svi ljudi spase
- “Dana mi je sva vlas na nebu i na zemlji” - Isus će suditi svijet
- Dobri i zli pred sudištem Božjim (Mt 25, 41-45)
- Bog je strpljiv s nama do kraja – Prispodoba o “pšenici i kukolju” (Mt 13, 24-29)
- Odabрати put dobra, istine, ljubavi i spasenja

5. Radost vječnoga života

- Govor u prispodobama i slikama – radost vječnog života
- U vječnom zajedništvu sa svojim Bogom – “Dođite blagoslovljeni Oca mojega....” (Mt 25, 34-36) -
- Opredijeljeni za Krista i njegov put – Bog će nas suditi po našim djelima
- Konačna preobrazba čovjeka i svega stvorenoga – “novo nebo i nova zemlja”

Prošireni sadržaji

- Neka iskustva, misli i svjedočanstva filozofa, teologa, prirodosnanstvenika i književnika koji govore o smislu života, smrti i životu nakon smrti

Metodičke upute

- Načiniti kolaž s izvještajima o smrti, bolestima, umiranju, nasilju i katastrofama; analizirati uzroke i posljedice stradavanja i umiranja
- Demonstracija i tumačenje: dokumentarna fotografija (običaji pogreba kod nekih naroda... običaji u vezi sa smrću nekada i danas...)
- Izlaganje i tumačenje odabranih dijelova iz molitvenika ili obrednika za sprovode
- Razgovor s učenicima o osobnom iskustvu i susretu sa smrću (prelistati “crnu kroniku” i osmrtnice u dnevnom tisku)
- Tradicija i obredi u našem narodu (obred pogreba, molitve, običaji)
- Skupni rad s problemski postavljenim biblijskim tekstovima o smrti (Stari i Novi Zavjet): Knjiga o Makabejcima; prispodoba o “Bogatašu i Lazaru”; Evanđelja: Isus umire na križu
- Stvaralačko izražavanje – pismeni izričaj o prispodobi “Bogataš i Lazar” (asocijacija na temu raj – pakao)
- Tumačenje pojmova “čistilište”, “raj/nebo” i “vječni život” te “pakao i “vječna propast”
- Meditacija metafore: raj/nebo je kao... (povezati s biblijskim porukama)

- Stvaranje kolaža na teme “smrt – život”, “tama – svjetlo”, “žalost – radost”, “pakao – raj”
- Promatranje slike posljednjeg suda – razgovor i interpretacija
- Stvaralačko izražavanje: “Smrt nije kraj”
- Simboli pobjede, života i spasenja: svijeća – simbol Krista, vječnosti; križ – simbol pobjede života nad smrću itd.
- Skupni rad na temu “Tjelesna i duhovna djela milosrđa”; načiniti suvremeni katalog potreba i djela milosrđa, duhovnih i tjelesnih
- Film i dijaprojeksije o navedenim temama

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: *Molitva na putu*, A. B. Šimić
- Biologija: pojava života na zemlji, razvoj živih bića, ciklus materije, evolucija, razvojno stablo živog svijeta

Praćenje i vrednovanje

- Uočavanje različitih stavova prema smrti i formiranje svojega vlastitog stava u skladu s Isusovom porukom
- Razumijevanje značenja istina kršćanske vjere: “sudnji dan” i “život vječni”
- Shvaćanje i poznavanje duhovnih i tjelesnih djela milosrđa
- Poznavanje biblijskih izreka i poruka o smrti i vječnom životu

IX. nastavna cjelina ŽIVIMO U VJERI, NADI I LJUBAVI

Posebni ciljevi

- Upoznati pojam i značenje bogoslovnih kreposti
- Razumjeti i iskusiti vjeru kao dar Božji i čovjekov odgovor na taj dar
- Otkriti kako vjeru svjedočki živjeti u svakidašnjem životu (dužnost vjernika)
- Upoznati grijeh koji uništavaju vjeru
- Otkriti temelje kršćanske nade
- Upoznati i prihvatiti Isusa Krista koji je temelj i darovatelj naše nade
- Otkriti grijeh kojima narušavamo naš put nade
- Otkriti ljubav kao temeljnu krepost koja sve obuhvaća (kršćansko poimanje ljubavi)
- Upoznati svojstva kršćanske ljubavi i prihvatiti je kao temeljnu zapovijed života
- Otkriti grijeh koji uništavaju ljubav i naučiti im se oduprijeti

Teme i osnovni sadržaji

1. Vjera – Božji dar i čovjekov odgovor

- Kršćanska krepost vjere
- Vjera u svjetlu naravne i nadnaravne objave (objava Boga u SZ i NZ)
- U vjeri se čovjek Bogu otvara i na njegov poziv vjerom odgovara – vjera kao dar i zadatak
- Dužnosti vjernika: upoznati vjeru, svjedočiti vjeru, čuvati vjeru, živjeti u skladu sa crkvenim učiteljstvom
- Grijesi koji uništavaju vjeru: nevjera, grijeh krivovjerja, vjerski otpad, hereza, vjerska sumnja

2. Ususret kršćanskoj nadi

- Nada – dar Duha i pouzdanja u Boga (primjeri ustrajne nade – Proroci – navjestitelji nade, Marijino pouzdanje u Boga – ostvarena nada)

- Krist kao jedina naša nada – Kristova muka, smrt i uskrsnuće kao залог naše nade
- U trojedinom Bogu ostvaruje se naša nada
- Zapovijedi na putu ispunjenja nade i ljubavi
- Grijesi protiv kreposti nade: očaj, preuzetnost

3. Snaga kršćanske ljubavi

- Ljubav je temeljna krepost koja obuhvaća sve druge
- Pojam i značenje kršćanske ljubavi
- Očitovanje Božje ljubavi u SZ (izlazak iz egipatskoga ropstva, Savez na Sinaju ...)
- Punina Božje ljubavi očituje se u Isusu Kristu
- Svojstva kršćanske ljubavi – Hvalospjev ljubavi sv. Pavla (1Kor 13, 1-13)
- Ljubav kao zapovijed
- Grijesi koji narušavaju/uništavaju ljubav (teški grijeh, mlakost, mržnja prema Bogu...)

Prošireni sadržaji

- Dubina i snaga poruke Hvalospjeva ljubavi kod svetoga Pavla
- Dubina otajstva Božje ljubavi i grijesi koji uništavaju ljubav kao snagu ljudskoga i kršćanskoga života

Metodičke upute

- Izmjena iskustva o važnosti vjere u čovjekovu životu – bez povjerenja nije moguće živjeti (povjerenje u drugu osobu, u obitelji, među prijateljima, u svakodnevnom životu na ulici, u trgovini, u razredu...)
- Pripovijedanje i tumačenje biblijskih tekstova o pravim vjernicima i njihovu potpunom pouzdanju u Boga
- Tumačenje pojma “vjera je dar i zadatak”
- Stvaralački rad na tekstovima (individualni i skupni): Pavlov Hvalospjev ljubavi, anđelovo navještenje Mariji, Isus u Getsemaniju)
- Izlaganje, tumačenje, pripovijedanje i interpretacija različitih tekstova i nepoznatih pojmova
- Raščlamba pojmova “kršćanska vjera”, “nada” i “ljubav”
- Vođeni razgovor – shvaćanje ljubavi kod sv. Pavla; kako čovjek može odgovoriti na Božji zov i nikad ne izgubiti nadu?
- Kolaži s temama o vjeri, nadi i ljubavi i plodovima ovih kreposti
- Dijapozitivi o životu i djelovanje Majke Terezije

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje, poznavanje i usvajanje temeljnih kršćanskih kreposti vjere, nade i ljubavi
- Otvorenost prema poruci temeljnih kršćanskih kreposti
- Razumijevanje i poznavanje temeljnih grijeha protiv vjere, nade i ljubavi
- Izgrađenost osobnoga stava vjere, nade i ljubavi kao načina kršćanskoga života i spremnosti i njegova živućega svjedočenja osobito kroz duhovna i tjelesna djela milosrđa u svjetlu Govora na gori

VJERONAUČNI PROGRAM ZA OSMI RAZRED

O situaciji učenika osmoga vjeronaučnoga godišta

Većina učenika osmoga razreda (dob između 13./14. i 15./16. godine života) ulazi u razdoblje pravoga puberteta i završnu podfazu predadolescencije. Mnoge učenice ove dobi

već ulaze u razdoblje rane adolescencije. Ovo je vrlo impulzivno razdoblje u kojem većina učenika proživljava sve intenzivniji tjelesni, spoznajno-misaoni i psihosocijalni razvitak. Događa se gubitak ravnoteže, traženje egocentričnih odgovora i sve naglašenije proživljavanje iskustva nemirnoga života i često proturječnoga traganja za vlastitim identitetom na području njihova tjelesnoga, afektivnoga, intelektualnoga, djelatno-komunikacijskoga i socijalnoga života. Osobito se to osjeća u pomanjkanju kreativnoga i kvalitetnoga odnosa sa sobom, s drugima i sa širim životnim okruženjem, društvom i prirodom. Te se proturječnosti osjećaju i u religioznom životu učenika, u njihovu odnosu prema religioznim pitanjima i transcendenciji u kojoj vjernici, u konačnici, prepoznaju neizrecivo otajstvo osobnoga i objavljenoga Boga.

U ovom se godištu, u odnosu na prošlo, događa još jače distanciranje učenika od autoriteta odraslih, osobito od roditeljskoga autoriteta. Zato je i nužno da roditelji, vjeroučitelji i drugi autoriteti pristupaju učenicima kao partneri i da, imajući u vidu njihov afektivno-socijalni razvitak, u kvalitetnoj komunikaciji s učenicima rješavaju njihova osobna i druga pitanja s puno razumijevanja i strpljenja. Učenici ove dobe ne prihvaćaju nametnuta rješenja, nego traže da i oni solidarno i suodgovorno sudjeluju u rješavanju i donošenju odluka o sebi, o obitelji i drugom. U ovom se razdoblju, u želji za izgradnjom osobnoga identiteta i u želji da se postane odrastao čovjek, tj. slobodna i odgovorna osoba, događa naglašenija želja za emocionalnim distanciranjem od "simbola majke" (osobito muške, ali i ženske djece) i približavanja "simbolu oca", kao "simbolu" odrasloga svijeta, slobode i odgovornosti. Neriješeni odnosi učenika ove dobi s "roditeljskim simbolima" mogu stvarati poteškoće u izgradnji ispravne slike o Bogu jer su skloni projicirati svoje neriješene probleme s roditeljima na odnos prema Bogu, osobito ako je njihova slika o Bogu u djetinjstvu i predadolescenciji bila previše uvjetovana identifikacijskim procesima s obzirom na roditeljske simbole

U ovom je razdoblju posebno osjetljiv tjelesno-afektivni razvoj učenika i postizanje ravnoteže između tjelesno-instinktivne i duševno-duhovne dimenzije toga razvoja. Riječ je o njihovu spolnom odgoju i njihovoj težnji za upoznavanjem i produbljivanjem doživljaja svoje seksualnosti kao temeljnoga određenja čovjeka, a svoj najdublji smisao pronalazi u potpunoj i radikalnoj upućenosti čovjekova bića prema drugome. Upravo u ovoj dobi katolički vjeronauk treba pomoći mladima da ostvare postupnu i sve potpuniju integraciju svoje spolnosti i dobiju cjelovit i temeljit spolni odgoj u svim dimenzijama čovjekova tjelesnoga, duševnoga i duhovnoga bića. Ovaj spolni odgoj posebno uključuje čovjekovu religiozno-moralnu dimenziju, koja istodobno nadilazi i prožima sve ostale njegove dimenzije: percepcijsku, imaginacijsku, intelektualnu, doživljajnu, estetsku, komunikacijsku, kulturnu, društvenu i druge u kojima se čovjek očituje, ostvaruje i potvrđuje kao spoznajno, doživljajno i djelatno biće.

Područje spolnoga odgoja ima svoju biološko-seksualnu, psiho-seksualnu, etičko-moralnu i duhovno-religioznu dimenziju. U vjerskom je odgoju nužno sve njih skladno povezati i odrediti etape odgoja kojima će se pomoći učenicima da rastu u sve većoj ljudskoj i vjerničkoj zrelosti te da žive svoju seksualnost u službi istinske ljubavi i života. Jedan je od glavnih ciljeva njihova spolnoga odgoja odgoj za ljubav i brak, odgoj za življenje ljudske seksualnosti u službi ljubavi i života i onda kad se ona odnosi na kršćansko zvanje življeno u celibatu (npr. svećeničko, redovničko i drugo u ljudi i u službi zajednice) radi Kraljevstva Božjega).

U vjerskom odgoju ove dobi treba uvažavati učeničke sposobnosti formalne logike i apstrakcije i probuđenoga interesa mladih za temeljna pitanja života kao što su postanak svijeta, smisao ljudskoga života i postojanja. Učenici traže objektivnu i argumentiranu informaciju o svijetu koji ih okružuje i osobito smisao i vrijednosti vlastitoga života. Njih već sada zanimaju teoretska i praktična "filozofska" i "teološka" pitanja koja se odnose na njihov konkretni život, ciljeve i puteve ostvarenja uspješnoga života, osobnoga identiteta, bilo na

planu etičko-moralnoga, bilo duhovno-religioznoga života. Pokazuju poseban interes i motivaciju za upoznavanje starozavjetnih i novozavjetnih osoba i likova koji su se odlikovali herojskim vrlinama i djelima i koji su ostvarili uspješan život. Isusova osoba, riječ i djelo prvorazredan su im identifikacijski model. Privlače ih tekstovi iz Knjige postanka, mudrosna i proročka književnost, Psalmi, evanđeoske prispodobe i događaji Isusova susreta s ljudima, Knjiga Otkrivenja te Pavlove i druge poslanice. Zato je vrlo važno učenicima ove dobi prilagoditi “govor vjere” u izricanju i približavanju najdubljih ljudskih, biblijskih i vjerničkih iskustava i stvarnosti. Isto tako, aktivan i kreativan zajednički rad učenika i vjeroučitelja u vjeronaučnoj nastavi pravi je put za postizanje vjersko-odgojnih ciljeva u ovom godištu.

Svrha vjeronaučne nastave osmoga godišta

Svrha katoličkoga vjeronauka osmoga vjeronaučnoga godišta jest da učenici, otkrivajući iskustvo traganja za spoznajom i ostvarenjem konačnoga smisla osobnoga i zajedničkoga života, upoznaju, dožive i prihvate da je Bog stvoritelj i dovršitelj svijeta i našega života te da i nas poziva da budemo “sustvaratelji” i aktivni sudionici u ostvarenju konačnoga životnoga smisla. Učenici u svjetlu Božje riječi otkrivaju, vježbaju i žive osnovne oblike kršćanskoga života kao istinske i prave mogućnosti cjelovitoga ostvarenja vlastitoga ljudskoga i kršćanskoga života.

Opći ciljevi vjeronaučne nastave osmoga godišta

- Otkriti snagu zajedništva, pravoga prijateljstva i ispravnoga shvaćanja ljudske spolnosti koja je u službi ljubavi i života
- Otkriti i upoznati temeljne kršćanske vrednote vezane uz prijateljstvo, brak i celibat
- Otkriti važnost traganja za dubljom spoznajom vjere i postignućem temeljnoga smisla osobnoga života i života u zajednici
- Upoznati temeljna ljudska iskustva i povezati ih s veličinom religiozne poruke i Boga koji je stvoritelj svijeta i našega života
- Otkriti ljepotu Božje slike u čovjeku te poziv na slobodu i dobrotu; promatrati čovjeka kao tajnu u svjetlu objave, njegov susret s Bogom, zlorabu slobode i iskonski grijeh, zlo razdora među ljudima i Božju dobrotu koja pobjeđuje zlo
- Upoznati i susresti Krista koji nam otkriva tajnu Boga i čovjeka, koji je prošao zemljom čineći dobro i koji poziva svoje učenike da ga u tome nasljeđuju
- Otkriti kako kršćani svoju zadaću i poslanje trebaju živjeti u društvu i u Crkvi i kako je upravo Katolička crkva u hrvatskom narodu dala velik prilog njegovoj izgradnji na duhovnom, prosvjetnom, kulturnom i drugim područjima života
- U suodnosu sa župnom katehezom otkriti snagu i darove Duha Svetoga koji se primaju u sakramentu potvrde te izgraditi svjesnu i osobnu odluku o življenju i svjedočanstvu svoje vjere
- Upoznati i prihvatiti svoju zadaću i poslanje u svijetu, osobito osobni poziv i zadaću da s Bogom “sustvaramo” bolji svijet – kulturu mira i civilizaciju ljubavi
- Buditi svijest da, kao mladi vjernici, trebaju dati vlastiti prilog toj izgradnji, odgovorno napraviti izbor zvanja, savjesno obavljati svoje poslove i dužnosti i aktivno sudjelovati u životu svoje obitelji, župne zajednice i društva na svim onim područjima gdje mogu pomoći

I. nastavna cjelina UPOZNAJMO I IZGRAĐUJMO SVOJ ŽIVOT

Posebni ciljevi

- Uvidjeti da je čovjeku za život i za vjeru potrebna zajednica
- Bolje upoznati sebe i druge te razvijati duh zajedništva, služenja i prijateljstva
- Upoznati vrijednost prijateljstva i zahvaljivati Bogu na daru prijateljstva
- Spoznati kako je čovjek po svojoj bitnoj tjelesno-duševno-duhovnoj strukturi pozvan svoju spolnost i seksualnost shvaćati i živjeti u službi istinske ljubavi i života
- Izgraditi spremnost za prihvaćanje ljubavi kao norme ljudske spolnosti i odnosa među spolovima

Teme i osnovni sadržaji

1. Upoznajmo se i živimo zajedno

- Doživljaji zajedništva koje izgrađuje, daje sigurnost, čine da se osjećamo dobro
- Važnost i upućenost na zajedništvo (život, jezik, kultura, odgoj, domovina, svijet)
- Život zajedništva u skupinama, u udruženjima, među prijateljima, u obitelji
- Snaga zajedničkoga života u susretu vršnjaka i mladih
- Zajedništvo u svjetlu vjere – ljubav je temelj zajedništva s Bogom i bližnjima

2. Izazovi i nade u pubertetu

- Pubertet i predadolescencija – vrijeme “izlaska” i “prijelaza” iz djetinjstva u mladenaštvo i odraslu dob – izazovi i konflikti
- Osjetljivost na naredbe i zabrane, slobodno vrijeme, ograničenje slobode, religiozni život, pušenje...
- Krize i izazovi odrastanja – sukobi sa samima sobom, s roditeljima i s okolinom
- Kako naći unutrašnji mir i ravnotežu na putu odrastanja? - važna pravila moga mladenačkoga života (uživjeti se u situaciju drugoga, slušati druge, razgovarati s drugima, pokazati razumijevanje i spremnost na pomirenje (Mt 5,23-24), kontrolirati svoje ponašanje, poštivati druge)
- Ljubav prema Bogu i bližnjemu – put ka unutarnjoj ravnoteži, miru i pravoj radosti

3. Radost prijateljstva

- Prijateljstvo u svjetlu Biblije
- Prijateljstvo oplemenjuje ljude: prema roditeljima, među prijateljima, prema osobama drugoga spola, prema svim ljudima
- Tko je pravi prijatelj? - prijateljstvo u službi života i zajedništva
- Svjedočanstva i znakovi pravoga prijateljstva

4. Prava ljubav i smisao ljudske spolnosti

- Spolnost je darovana čovjekova prapotreba (darovanost, privlačnost, ravnoteža, prihvaćanje vlastite spolnosti)
- Čovjek je jedinstvo tijela, duše i duha – temelji kršćanskoga stava i poštovanja prema vlastitom i tuđem tijelu: ljubav u središte stavlja drugoga i njegovo dobro, obuhvaća cijelu osobu, odgovornost, vladanje sobom, zrelo spolno ponašanje
- Ljudska ljubav i spolnost u svjetlu Biblije (Pos 2; 1Iv 4,16 i drugi tekstovi) i učenja Katoličke crkve (ljubav kao prvi znak božanskoga u čovjeku, različitost istoga dostojanstva, dvospolnost od Boga željeni oblik postojanja, rađanje djece u braku)
- Zloporabe ljudske spolnosti (osobito u doba mladenačkoga odrastanja – problem predbračnih odnosa i drugih zloporaba spolnosti) – seksualnost je samo dio cjelovite ljubavi
- Spolnost je Božji dar u službi osobe i zajednice

5. Brak i celibat – oblici kršćanskoga života

- Živjeti spolnost na različite načine – odricanje od spolnoga ostvarivanja ljubavi prema Mt 19,10-12.
- Zajedništvo kršćanskoga života u braku – spolnost u svjetlu bračne ljubavi i vjernosti
- Život u celibatu radi služenja bližnjima i “radi Kraljevstva nebeskoga” (Mt 19,10-12)
- Svi smo pozvani u službu ljubavi i života

Prošireni sadržaji

- Nutarnji sklad i povezanost čovjekova bića u njegovoj tjelesno-duševno-duhovnoj stvarnosti kao temelj cjelovitoga govora o ljudskoj spolnosti
- Lažne i pogrešne informacije i poruke koji se danas mladima nude preko različitih časopisa za mlade, knjiga, filmova i modernih glazbenih trendova

Metodičke upute

- Primjeri iz svakodnevnoga života i neposrednoga učeničkoga iskustva koji govore o zajedništvu i prijateljstvu, ali i o konfliktnim situacijama, osobito u doba mladenačkoga odrastanja
- Analiza i interpretacija različitih oblika druženja vršnjaka i njihova utjecaja na pojedinca
- Vježbe uživljanja: unutarjni duševni doživljaji potisnutosti iz zajednice, izoliranosti, sukoba s prijateljima, s ocem i s majkom itd.
- Čitanje, interpretacija i vođeni razgovor o prijateljstvu na temelju biblijskoga teksta
- Pismeno izražavanje na temu prijateljstva i ljubavi – pisanje eseja ili pjesme
- Iznošenje i multimetodički i multimedijalni pristup u obradi primjera iz časopisa za mladež koji govore o odnosu mladih prema ljubavi i spolnosti
- Izrada karte vlastitoga tijela – opažanje i osjećaji vlastitoga tijela – papir s obrisima tijela (učenici izriču pozitivan, negativan, neutralan, ružan odnos prema dijelovima tijela i naznačuju svoje razloge za to)
- Rad s dokumentarnim fotografijama o temama mladenačkih supkulturnih izričaja
- Pripovijedanje ili čitanje, analiza i interpretacija Sir 6, 7-17
- Problemsko oblikovanje teme, analiza i interpretacija Post 2
- Razgovor o cjelovitom značenju i odnosu pojmova “ljubav” i “seks” i prosudba grešnih oblika seksualnosti (homoseksualnost, prostitucija, incest, transvestiti...)
- Čitanje, analiza i interpretacija 1Kor 13, 1-13
- Rad u skupinama i potom vođeni razgovor ili diskusija na temelju ponuđenih biblijskih tekstova o bračnoj ljubavi i spolnosti u svjetlu Božjega plana i crkvenoga nauka
- Tumačenje značenja celibata u svjetlu služenja bližnjima “radi Kraljevstva nebeskoga”
- Dijaprojekcije, kolaži s navedenim temama – analiza, interpretacija

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: *Breza*, S. Kolar i *Oblak*, D. Cesarić
- Njemački jezik: kultura i civilizacija – briga za zdravlje, zaštita od zaraznih bolesti
- Engleski jezik: čovjek u obiteljskom i društvenom krugu (problemi vezani za odnos među generacijama, problemi zanimanja, zaposlenja, prednost i nedostaci života na selu / u velikom gradu)
- Biologija: građa i funkcije ljudskoga organizama; razmnožavanje čovjeka (razlika među spolovima i spolna obilježja, promjene ponašanja i tjelesne promjene u doba puberteta, muški i ženski spolni organi, menstrualni ciklus, oplodnja, trudnoća, porođaj, razvoj nakon rođenja,

spolna odgovornost i mogućnost planiranja obitelji – kontracepcija, spolne bolesti i higijena, jednakost spolova i drugo)

Praćenje i vrednovanje

- Razumijevanje puberteta kao važnoga prijelaznoga razdoblja u cjelovitom sazrijevanju čovjeka
- Shvaćanje izjave i stav prema izjavi: “Drugi me se ne tiču”
- Razumijevanje i prihvaćanje znakova i zahtjeva istinskoga prijateljstva
- Usvajanje stavova kršćanskoga gledanja na spolnost, seksualnost i ljubav
- Shvaćanje i prihvaćanje vrednota braka i celibata

II. nastavna cjelina ČOVJEKOVO TRAGANJE ZA ŽIVIM BOGOM

Posebni ciljevi

- Uvidjeti da je čovjek po svojoj naravi religiozno biće
- Izgraditi sposobnost razlikovanja prave religioznosti od pogrešnih oblika religioznosti
- Postati spreman sučeliti se s religijskim pitanjima u osobnom i javnom životu
- Graditi stav religioznosti i osobne vjere pred Bogom koji tu vjeru čovjeku daruje

Teme i osnovni sadržaji

1. Svaki čovjek traži Boga

- Svaki čovjek čezne za istinom, mirom, slobodom, radošću...
- Čovjek je oduvijek religiozno biće (u svim je vremenima svoju vjeru u neko više biće očitovao u obredima, molitvama i religioznim običajima)
- Svaki čovjek traži Boga (sv. Augustin: “Za sebe si nas Bože stvorio i nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi”)
- Vjera i religija – čovjek se rađa kao religiozno biće, a vjernikom se postaje
- Religija daje odgovor na pitanja o Bogu, o čovjeku, o svijetu i o životu

2. Pogrešna shvaćanja Boga

- Čovjekova sklonost da na iskrivljen način shvaća Boga i svoj odnos prema Bogu
- Animističko i magijsko shvaćanje Boga
- Opasnosti praznovjerja i pogrešna shvaćanja Boga
- Bog nas je za slobodu stvorio

3. Ateizam i vjerska ravnodušnost

- Među nama žive ljudi koji ne vjeruju u Boga
- Ateizam kao filozofija života – ima li stvarno onih koji ne vjeruju?
- Vjerska ravnodušnost kao praktično bezboštvo
- Ateizam i komunistički pokret (19. st.)
- Odnos kršćana prema onima koji ne vjeruju u Boga

4. Traženje Boga u novim religioznim pokretima

- Nadomjesci religije (vjera u znanost: sve se može razumjeti i napraviti; vjera u uspjeh i blagostanje)
- Sekte i oblici religioznosti među mladima: Krišna-pokret, Crkva jedinstva ili “Djeca Božja”, Jesus people, transcendentalna meditacija; praznovjerje (horoskopi), prokletstva, okultizam, spiritizam, magija; zahtjevi i opasnosti takvih “spasenjskih nauka”)

- Religija daje pravi odgovor na pitanja o svijetu i životu (na granična pitanja ljudskoga života, na čovjekovo pitanje “odakle” i “kamo”, na ljudsko pitanje smisla)
- Shvaćanje i življenje u svjetlu Božje objavljene riječi i u vjeri kao milosti

Prošireni sadržaji

- Poruke, način života i djelovanja nekih sekta, okultističkih i drugih skupina koje se danas pojavljuju u svijetu i u nas

Metodičke upute

- Povezivanje teme o čovjekovoj religioznosti i traženja Boga sa stečenim iskustvom učenika na vjeronauku ali i na drugim predmetima, osobito u književnosti i povijesti
- Iznošenje i vrednovanje statističkih podataka o religioznosti ljudi u svijetu danas
- Stvaranje problemskih situacija, rad s tekstovima i s fotografijama koje prikazuju religiozna ponašanja i običaje u različitim kulturama i vremenima
- Vjeroučiteljevo pripovijedanje, izlaganje i tumačenje temeljnih činjenica i pojmova vezanih za problem vjere u Boga, osobito vjera, religioznost, religija
- Analiza i interpretacija izreke sv. Augustina “Za sebe si nas Bože stvorio....”
- Izlaganje i vođeni razgovor na temu ateizma – pojava, uzroci, način razmišljanja, argumenti, zablude, dijalog s ateistima
- Prikupljanje, razmatranje i analiza izabranoga materijala, npr. iz literature, časopisa, reklamnih prospekata na temu “vjera – nevjera”, “ateizam – vjerska ravnodušnost”, “mladi i sekte”
- Problemska situacija, izlaganje i vođeni razgovor na temu sekta: “pogodno tlo” za rađanje sekta i okultističkih skupina, ponude različitih životnih filozofija, oblici organiziranja, rituali, zahtjevi i zablude, opasnosti i pogubnosti sekta i drugo
- Učenje Katoličke crkve o sektama i okultističkim skupinama - Katekizam Katoličke crkve
- Istraživanje metoda novačenja (“vrbovanja”) članova i način života u sektama
- Demonstracija i analiza odabranih uzoraka horoskopa gdje se može uočiti kako se stalno ponavljaju opće stvari
- Čitanje, analiza i interpretacija biblijskoga teksta: Mt 16, 24-28
- Rad na odabranim tekstovima iz drugih religija
- Pisanje eseja na temu “Moja vjera u svjetlu Isusove poruke”
- Filmovi, dijamontaže

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: *Opomena*, A. B. Šimić; *Ima bića*, S. Marija od Presvetoga Srca

Praćenje i vrednovanje

- Sposobnost uočavanja različitih tipova religioznoga ponašanja
- Poznavanje nekih sekta te ciljeva i metoda “osvajanja” novih članova te načina života u pojedinim sektama
- Poznavanje oblika pogrešnoga shvaćanja Boga
- Razumijevanje značenja religije za čovjeka i njegov ukupni život
- Izgradnja osobnoga vjerskoga svjetonazora i kršćanskoga stava vjere

III. nastavna cjelina TAJNA SVIJETA I ČOVJEKA U SVJETLU BIBLIJE

Posebni ciljevi

- Shvatiti značenje biblijskoga govora o stvaranju svijeta i čovjeka

- Spoznati da je grijeh nastao kao posljedica zlorabe ljudske slobode
- Otkriti ljepotu i dostojanstvo čovjeka – slike Božje
- Spoznati da je grijeh protiv čovjeka i ujedno i grijeh protiv Boga
- Razvijati osjećaj divljenja, zahvalnosti i radosti za stvoreni svijet i čovjeka kao krune stvaranja
- Probuditi i izgraditi svijest o čovjekovoj odgovornosti za stvoreni svijet i njegovu izgradnju
- Prepoznati i prihvatiti Božju dobrotu i njegovu spasiteljsku poruku čovjeku po kojoj ga poziva na miran, ispunjen i sretan život na zemlji

Teme i osnovni sadržaji

1. Biblijska i današnja slika svijeta

- Bog je stvoritelj svijeta i čovjeka (Prvi izvještaj o postanku: Post 1, 1-31 i 1-2, 4a)
- Biblijska i staroistočnjačka slika svijeta i čovjeka
- Današnja slika svijeta – što nam kaže znanost o svijetu i čovjeku?
- Religija i vjera daju najdublji odgovor na pitanja o smislu života, o tome “zašto” i “čemu” postoji čovjek i svijet

2. Čovjek je slika Božja

- Slikovitim i “ljudskim” govorom “gradimo” svoju sliku o Bogu
- Čovjek je slika Božja – dostojanstvo i poslanje čovjeka (Post 1, 26-31)
- Čovjek je stvoren kao muškarac i žena, i povjereno mu je gospodstvo nad svim drugim stvorenjima (Drugi izvještaj o postanku: Post 2,4-25)

3. Zloraba ljudske slobode i iskonski grijeh

- Čovjekova zloraba slobode i grijeh oholosti (p grijehu Adama i Eve: Post 3,1-24)
- Grijeh privih ljudi i svega čovječanstva – “iskonski grijeh”
- U Isusu smo oslobođeni “grieha iskonskoga”

4. Grijeh protiv čovjeka je grijeh protiv Boga

- Grijeh zavisti (o Kainu i Abelu: Post 4,1-16)
- Grijeh protiv čovjeka u isto je vrijeme grijeh protiv Boga – raskid prijateljstva i zajedništva
- Sloboda izbora i otpor prema Božjim zapovijedima

5. Ljudska zloća i navještaj Božje dobrote

- Grijesi i ljudska zloća – prekid Saveza i prijateljstvo s Bogom (o općem potopu i Božjem Savezu s Noom: Post 6-9)

6. Suprotstavljanje Bogu i razdor među ljudima

- Traženje zajedništva i uspjeha bez Boga osuđeno je na propast (kula babilonska: Post 11, 1-9)
- Raskid i uspostava saveza s Bogom – Božja dobrotu i okupljanje svih ljudi u jedan Božji narod (Abraham, Mojsije)
- Savez Božji s ljudima u Isusu Kristu – novi Božji narod

Prošireni sadržaji

- Sedam glavnih grijeha – rušenje Božje milosti i ljubavi u čovjeku i razorna snaga grijeha u našem osobnom životu, u međuljudskim odnosima i u društvu

Metodičke upute

- Objasniti razliku između realnoga (onoga što se može objektivno ustanoviti), slikovitoga i simboličkoga govora pomoću primjera i simbola iz svakodnevnoga života
- Vjeroučiteljevo pripovijedanje, izlaganje, tumačenje biblijskoga teksta i govora o stvaranju svijeta i čovjeka
- Meditacija nad simbolima i metaforama, asocijacije i usporedbe vlastitih predodžbi o Bogu u odnosu na biblijske
- Rad u skupinama i vođeni razgovor na temelju analize ponuđenih biblijskih tekstova o stvaranju svijeta i čovjeka
- Izražajno čitanje, analiza, interpretacija i usporedni govor tekstova iz Knjige postanka s ponuđenim fotografijama i slikama današnjega vremena
- Usporedba biblijske poruke i katekizamskoga izričaja o stvaranju svijeta i čovjeka sa današnjom znanstvenom spoznajom koju nam nude znanosti – usporedna analiza i interpretacija vjeronaučnoga teksta s tekstovima drugih nastavnih predmeta
- Promatranje i analiza likovnoga govora (Biblija u umjetnosti)
- Vođeni razgovor o čovjeku kao Božjoj slici na temelju analize i interpretacije biblijskoga teksta
- Usmeno, pismeno i scensko izražavanje na temu “Čovjek slika Božja”
- Vođeni razgovor na temu ljudske slobode i grijeha na temelju svakodnevnoga iskustva
- Čitanje, analiza i interpretacija grijeha oholosti i zavisti u svjetlu ponuđenih biblijskih izvješća
- Kolaž ili dijamontaža događaja, prizora i činjenica iz konkretnoga života u kojima se usporedo iščitava grijeh protiv Boga i grijeh protiv čovjeka
- Perspektivno biblijsko pripovijedanje – npr. Kain pripovijeda iz svojega kuta o ubojstvu svojega brata Abela
- Tražiti i odrediti u skupnom radu čovjekovu odgovornost pred pitanjima: raskid prijateljstva i zajedništva s Bogom, pred slobodom izbora “za” ili “protiv” Boga, izborom zla pored dobra
- Preoblikovati biblijski tekst o kuli babilonskoj iz perspektive današnjega vremena i znakova ljudske oholosti
- Pismeni izričaj na temu: “Tajna moga života u svjetlu Isusove poruke”

Međupredmetne veze

- Biologija: čovjekov razvojni put – evolucija čovjeka (razvojni oblici i etape u razvoju čovjeka i čimbenici koji su to uvjetovali, nastanak ljudskih rasa i evolucijski čimbenici, miješanje čovjeka u evoluciju pomoću znanosti i tehnologije, prednosti i opasnosti manipulacije genima i drugo)

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje glavnih naglasaka Knjige postanka
- Razumijevanje poruke Prvog i drugog izvješća o postanku
- Razumijevanje i interpretacija slikovitoga govora (vrt, stablo spoznaje dobra i zla, zmija...)
- Znati nabrojiti i kratko objasniti sedam glavnih grijeha redosljedom kojim su opisani u Bibliji
- Shvaćanje i prihvaćanje stava da nam je život i svijet darovan i da smo tu darovanost dužni dalje svjedočiti u susretu s ljudima

IV. nastavna cjelina U ISUSU KRISTU UPOZNAJEMO PRAVOGA BOGA

Posebni ciljevi

- Prepoznati u Isusu Kristu pravoga Boga i pravoga čovjeka

- Upoznati imena i naslove koji se daju Isusu Kristu a govore o njegovoj osobi i poslanju
- Uvesti u osobni susret s Kristom i njegovom porukom i izgraditi osobni stav vjere
- Spremnost na stalno produbljivanje, pročišćavanje vlastite sliku o Isusu
- Graditi dosljedan život kao čovjek i vjernik u svjetlu vjere u Isusa Krista

Teme i osnovni sadržaji

1. Prošao je zemljom čineći dobro

- Isus prihvaća “bez uvjeta” sve ljude – Isus i preljubnica (Iv 8, 1-11)
- Čovjek je važniji od subote (Mk 2, 23-27; 3, 1-6)
- Najveći neka bude svima poslužitelj – prepirka među učenicima (Lk 22, 24-26)
- Služitelj svoje braće – *Isus pere noge učenicima* (Iv 13, 4-15)

2. Ljubio nas je do kraja

- Posljednji dani u Jeruzalemu (Lk 21, 37-38; 19,47-48; 20,20; 22,1-6)
- Pashalna večera – novi Savez (Lk 22, 7-20)
- Nova zapovijed i obećanje Duha (Iv 13, 30-35; 14, 15-31)
- Vrhunac iskazane ljubavi – Isusova muka i smrt (Mk 14; Mt 26-27)
- Isusovo uskrsnuće, ukazanje na putu u Emaus, ukazanje apostolima (Lk 24)

3. U Isusu Kristu otkrivamo tajnu Boga i čovjeka

- Bog nas uvijek traži i čeka – prispodoba o izgubljenoj ovci (Mt 18, 12-14)
- Beskrajna je Božja ljubav i milosrđe – prispodoba o dobrom ocu (Lk 15, 11-31)
- *Blago vama ...* – govor na Gori (Mt 5-7 i Lk 6)

4. Tko je za mene Isus Krist?

- Isus Krist – Božji poslanik i Sin Božji (Mt 16, 13-21)
- Isus osloboditelj – *Duh slobode* (Lk 4, 16-21)
- Isusova imena koja tumače njegovu osobu (npr. Prorok, Sluga, Mesija, Krist, Sin čovječji, Gospodin /Kirios/, Sin Božji, Spasitelj itd.)
- Slike koje tumače Isusovu osobu kroz povijest Crkve (“Dobri pastir”, učitelj, svevladar, patnik, sudac svijeta, spasitelj i prijatelj, bratski supatnik, osloboditelj)
- “Istina će vas osloboditi” (Iv 8, 30-36)

Prošireni sadržaji

- Otkriti i upoznati neke važnije pravce i slike prikazivanja Isusa Krista kroz povijest u velikim religijama, u kulturi, umjetnosti i književnosti

Metodičke upute

- Čitanje, analiza i interpretacija izabranih biblijskih tekstova, prispodoba i izričaja ponuđenih u pojedinim temama
- Igra uživanja u pojedine likove u pojedinim biblijskim prisodobama i perikopama
- Grupni rad s biblijskim tekstom na temelju odabranih reprodukcija s biblijskim temama i dokumentarnih fotografija iz svakodnevnoga života učenika (personalizacija, dinamiziranje, analogiziranje i aktualizacija biblijskih tekstova)
- Izrada kolaža s navedenim biblijskim temama aktualiziranim u situacijama učenika
- Zamišljeni intervju s Kristom i nekim biblijskim likovima (“Grešnica”, “Dobri otac”, “Izgubljeni sin” itd.) na temelju pripadnih biblijskih tekstova
- Promatranje odabranih tekstova i slika različitih prikaza Isusa Krista kroz povijest – kronološko smještanje i usporedba
- Vođeni razgovor o Isusovoj ljubavi za nas “do kraja” u svjetlu pashalnoga otajstva

- Zadaci pridruživanja – slagati po teološkoj važnosti naslove koji se pridaju Kristu i pridružiti im biblijske izričaje iz obrađenih biblijskih tekstova
- Analiza iskrivljenih (nakaznih) slika, npr. čarobnjak, kič-figure, nadčovjek
- Razmišljanje o osobnim učeničkim predodžbama Isusa i usporedba s nekim kristološkim izričajima vjere u *Vjerovanju*
- Pokušaj pisanja vlastitog *Vjerovanja* u Isusa Krista

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: Biblija – Evandjelje po Ivanu, *Uskrsni dan*

Praćenje i vrednovanje

- Znati pronaći i prepričati navedene biblijske tekstove
- Poznavanje glavnih naslova koji se pridaju Kristu i njihovo značenje
- Otvorenost prema otajstvenom svijetu Božje poruke i blizine u Isusu Kristu
- Spremnost na zauzimanje osobnoga stava prema Isusu u svakodnevnom životu

V. nastavna cjelina KATOLIČKA CRKVA I KRŠĆANSTVO U HRVATA

Posebni ciljevi

- Upoznati početke kršćanstva na hrvatskom prostoru
- Otkriti i upoznati spomeničku baštinu Katoličke crkve u hrvatskom narodu koja je dala pečat svekolikom dobru i ukupnoj kulturi ovoga naroda
- Uočiti i upoznati doprinos pojedinih redovničkih zajednica i pojedinih osoba u stvaranju i promicanju kulture i znanosti u hrvatskome narodu
- Otkriti i upoznati mjesto i ulogu Katoličke crkve u stvaranju hrvatske prosvjete i školstva
- Upoznati ulogu Crkve u brizi za svoje članove u domovini i inozemstvu

Teme i osnovni sadržaji

1. Korijeni kršćanstva na hrvatskom prostoru

- Tragovi prvoga kršćanskoga vremena u nas
- Kršćanstvo u našim krajevima prije dolaska Hrvata
- Crkva, njezin ustroj i organizacija u Dalmaciji i Slavoniji prije dolaska Hrvata

2. Pokrštenje Hrvata i ulazak u zajednicu kršćanskih naroda

- Pokršćavanje Hrvata
- Prvi kontakti sa Svetom Stolicom
- Dovršenje pokršćenja Hrvata
- Papa blagoslivlje kneza Branimira i hrvatski narod – ulazak u zajednicu kršćanskih naroda

3. Glagoljica i starohrvatski jezik u bogoslužju

- Misija slavenskih apostola Ćirila i Metoda i njihovih učenika (podrijetlo “slavenskih apostola”, njihova misija i djelovanje te liturgijski privilegij)
- Benediktinci i opismenjivanje Hrvata (prvi benediktinski samostani na hrvatskom tlu, graditelji hrvatske pismenosti, promicatelji znanosti i umjetnosti)
- Glagoljica i starohrvatski jezik u liturgiji (glagoljica – hrvatsko pismo, njezin nastanak i mjesto u kulturi, osobito glagoljica i bogoslužje)

4. Hrvatske biskupije i starohrvatske crkve – žarište vjere i kulture

- Nastanak starohrvatskih biskupija – organiziranje crkvenoga, vjerskoga i kulturnoga života naroda
- Starohrvatske crkve – spomenici duhovnosti, vjere i kulture

5. Uloga Crkve u promicanju hrvatskoga školstva, kulture i znanosti

- Crkva u službi čovjeka i naroda: vjera, kultura, školstvo i znanost
- Osnivanje novih redova i njihova zadaća
- Dominikanci, franjevci i isusovci u hrvatskom narodu (kulturno, socijalno djelovanje u našim krajevima, redovnici i hrvatsko školstvo, prvo hrvatsko sveučilište...)
- Crkva i promicanje znanosti (najvažnija imena na području znanosti...)
- Crkva u kulturi hrvatskoga naroda (prve javne i privatne knjižnice – dominikanska u Dubrovniku i Metropolitana u Zagrebu – privatne zbirke knjiga i rukopisa, umjetničkih i drugih djela, prve tiskare i izdavači u hrvatskom narodu...)

6. Crkva – od “biskupa Hrvata” do hrvatskoga narodnoga preporoda

- “Biskupi Hrvata” i zagrebačka nadbiskupija
- Hrvatski biskupi u službi građanskoga života
- Biskup Kažotić i visoko školstvo u Hrvatskoj
- Borba protiv Tatara i osobito Turaka (biskup Berislavić, biskup Drašković)
- Katolička crkva u vrijeme narodnoga preporoda (osobe, ustanove, djelovanje)
- Uspostava redovite crkvene uprave i život Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini nakon višestoljetne turske okupacije

7. Crkva u Hrvata za vrijeme svjetskih ratova i poraća

- Obnova Crkve u Hrvata u 20. st.
- Hrvatski katolički pokret – ciljevi, osobe, činjenice
- Katolicizam u međuratnom vremenu i katolička akcija (“žuti pokret”, konkordat, djelatnost Crkve na području pastoralna, katoličkoga izdavaštva i kulture, liturgijski i cecilijanski pokret i dr.)
- Crkva u vrijeme komunističkoga totalitarizma (Crkva i Drugi svjetski rat, kardinal Štepinac i Crkva u vrtlogu rata, stradanja svećenika i vjernika, komunistička ideologija – zatiranje vjere i progona Crkve)

8. Katolička Crkva u Hrvata danas – u RH i BiH

- Obnova Crkve u duhu Drugog vatikanskog koncila
- Život Crkve u svjetlu koncila (liturgija, vjerski odgoj, socijalno i kulturno djelovanje Crkve, ekumenska nastojanja)
- Crkva u razdoblju slobode i demokracije
- Papa u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (poticaji i poruke za novo tisućljeće)

9. Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine

- Procesi migracije hrvatskih katolika kroz stoljeća u različite zemlje i kontinente Europe i svijeta
- Pastoralna brigada naše Crkve za vjernike izvan domovine
- Duhovna, crkvena i kulturna povezanost iseljene i domovinske Hrvatske

Prošireni sadržaji

- Dublje poznavanje jezika, pisma i poruke Bašćanske ploče i njezino vjersko, crkveno i kulturno značenje u životu hrvatskoga naroda

- Značajniji spomenici hrvatske crkveno-kulturne baštine iz moga kraja
- Neke znamenite osobe Crkve u Hrvata koje su dale nemjerljiv prilog našoj ukupnoj duhovnoj, znanstvenoj i kulturnoj baštini
- Važnije činjenice, spomenička baština Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini kao dijelu ukupne baštine Crkve u Hrvata

Metodičke upute

- Usporedba tema s nastavnim temama iz povijesti – različitost, povezanost, prožimanje
- Vjeroučiteljevo izlaganje, pripovijedanje, tumačenje
- Obrađivanje misionarskoga djelovanja pomoću izvornih tekstova i zemljovida
- Prikazivanje i interpretacija pojedinih tema, činjenica i događaja pomoću slika, dijapozitiva i zemljovidnih karata
- Istraživanje doprinosa pojedinih biskupa na kulturnom, znanstvenom i socijalnom polju
- Posebno upoznavanje povijesti svoje biskupije
- Izlaganje i pokazivanje dokumentarnih fotografija, izvornih djela
- Izrada kronoloških tablica
- Upoznavanje i analiziranje oznaka redovničkoga života (zavjeti, korna molitva, rad, propovijedanje, poučavanje)
- Tabelarno prikazivanje socijalnih i kulturnih elemenata koje su dale pojedine redovničke zajednice
- Kratki sastavi o životu pojedinih utemeljitelja velikih redova i kongregacija te svetaca iz našega naroda (npr. sv. Benedikt, bl. Alojzije Stepinac itd.)
- Posjet nekoj samostanskoj ili biskupijskoj knjižnici, arhivu, muzeju itd.

Međupredmetne veze

- Hrvatski jezik i književnost: razvoj hrvatskoga jezika od Bašćanske ploče do danas (najvažniji pisani spomenici, rasprostranjenost, dijalekt, govori)
- Povijest: povijesne spoznaje i važnije činjenice iz hrvatske nacionalne povijesti iz 6. i 7. razreda; iz povijesti 8. razreda: Hrvatska i svijet između dvaju svjetskih ratova (novonastale države nakon Prvoga svjetskoga rata, političke, socijalne okolnosti, totalitarističke i druge ideologije, nacionalna, ljudska i građanska prava, Hrvati izvan domovine i drugo); razdoblje Drugoga svjetskoga rata (rat i njegove posljedice, ratne i poratne ideologije i stradanja ljudi i naroda, “križni put” hrvatskoga naroda); razdoblje od Drugoga svjetskoga rata do danas (posljedice rata, političke, socijalne prilike te poslijeratna komunistička ideologija, uloga Katoličke crkve u očuvanju mira u svijetu, uspostava samostalne i suverene države Hrvatske)
- Likovna kultura: upoznavanje glazbenih stilova i slušanje skladbi iz razdoblja srednjega vijeka, renesanse, baroka, klasicizma, romantizma i 20. stoljeća te upoznavanje s glazbenom baštinom Hrvatske
- Zemljopis: zemljopisna obilježja Hrvatske

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje osnovnih činjenica povijesti kršćanstva na sadašnjem hrvatskom tlu
- Poznavanje glavnih događaja postupnoga pokrštavanja Hrvata od 7. do 9. st.
- Znati nabrojiti najvažnije starohrvatske biskupije i crkve
- Poznavanje nekoliko značajnih redova i samostana te nekoliko primjera njihova kulturnoga, znanstvenoga, prosvjetnoga i socijalnoga djelovanja

VI. nastavna cjelina POTVRDA – SNAGA KRŠĆANSKOGA POSLANJA

Posebni ciljevi

- Uvidjeti kako Duh Božji djeluje u ljudskoj povijesti i utječe na ljudsko djelovanje
- Spoznati da Duh Sveti djeluje kroz cijelu povijest spasenja (Stari zavjet, Novi zavjet, kroz povijest Crkve do danas)
- Postati svjestan da se sakramentom potvrde dariva Duh Sveti
- Otvoriti se djelovanju Duha Svetoga

Teme i osnovni sadržaji

1. U potvrdi primamo Duha Svetoga

- Duh i zloduh u svijetu (značenje riječi “duh” i “Duh Božji”, “Duh Sveti”)
- Duh Božji djeluje u svijetu
- Duh Sveti je treća božanska osoba
- Duh Božji stvara mir, radost, život, dobrotu... - tamo gdje je mir i ljubav, tamo je sam Bog
- Sakrament potvrde – sakrament primanja Duha Svetoga

2. Duh Božji u Starome zavjetu

- Duh Božji “lebdio je nad vodama” – Duh Božji stvara
- Duh Božji daje dah života
- Duh Božji nadahnjuje i vodi čovjeka i svoj narod
- Duh Božji stvara život, ponovno ga oživljuje i obnavlja

3. Duh Božji u Isusovu životu

- Duh Božji ispunja i pokreće Isusa (*Isusovo krštenje na Jordanu: Mk 1, 1-13*)
- Isus u Nazaretu (Lk 4, 14-30)
- Isusov Duh je duh služenja (Iv 13, 1-17)

4. Duh Sveti djeluje u Crkvi i vodi Crkvu

- Ljudi u svakom vremenu djeluju pod utjecajem Duha Svetoga (apostoli vođeni Duhom Svetim proglašavaju poruku o Isusovu uskrsnuću (Dj 2, 1-13; 8, 14-17)
- Vjerničko djelovanje u snazi Duha Božjega: od svetoga Stjepana, Franje Asiškog i drugih svetaca do karizmatika današnjih dana Majke Terezije i pape Ivana Pavla II.)
- Duh Sveti u životu Isusovih vjernika i kršćanske zajednice (Crkve)
- Doprinos mladih u životu kršćanske zajednice

5. Naš život i djelovanje po Duhu

- Naše primanje, slavljenje i življenje sakramenta potvrde i ostalih sakramenata kršćanske inicijacije
- Znakovi (simboli) susreta i darivanja u sakramentu potvrde (polaganje ruku, mazanje krizmom, riječi potvrde i pečačenje znakom križa)
- Slavljenje i primanje sakramenta potvrde (priprava, obred, značenje sakramenata za kršćanski život, očitovanje i svjedočenje u svakodnevnom životu u Crkvi i društvu)
- Biskup – podjelitelj sakramenta potvrde

Metodičke upute

- Asocijacija na pojmove “duh”, “zloduh” i “Duh Božji” – shvaćanje i vrednovanje njihova značenja
- Izrada kolaža na temu prisutnosti i djelovanja Duha Svetoga u životu ljudi i u svijetu

- Tumačenje nepoznatih pojmova i tajne Duha Svetoga kao treće božanske osobe u otajstvu trojedinoga Boga
- Vjeroučiteljevo izlaganje, tumačenje i vođeni razgovor
- Upoznavanje i interpretacija događaja i primjera iz života svetaca koje je vodio i nadahnjivao Duh Sveti
- Čitanje, analiza i interpretacija izabranih biblijskih tekstova
- Analiza liturgijskih tekstova i obreda svete potvrde
- Usporedba krštenja i potvrde
- Primjeri iz života kršćana

Praćenje i vrednovanje

- Raspoznavanje i razlikovanje djelovanja Duha Svetoga i zloduha u svijetu (na primjerima)
- Uočavanje djelovanja Duha Svetoga u životu svetaca, u Crkvi, među ljudima i u svijetu
- Poznavanje znakova i tijeka obreda sakramenta potvrde
- Spremnost kršćanskoga svjedočenja u snazi Duha Svetoga po primanju sakramenta kršćanske zrelosti – svete potvrde

VII. nastavna cjelina BITI KRŠĆANIN U CRKVI I U DRUŠTVU

Posebni ciljevi

- Uvidjeti i upoznati značenje i vrijednost rada za ljudski život
- Postati svjestan posljedica koje proizlaze iz različitih stavova prema radu
- Biti spreman nadahnjivati se na kršćanskom shvaćanju rada
- Naučiti kvalitetno koristiti slobodno vrijeme
- Aktivno sudjelovanje u životu svoje obitelji, župne zajednice i društva

Teme i osnovni sadržaji

1. Izbor životnoga poziva

- “Zvanje”, “poziv”, “profesija” (zanimanje) - “viša” i “niža” zvanja
- Poziv i zvanje kao životna zadaća i ispunjenje životnoga smisla
- Motivi izbora životnoga poziva i zvanja: sklonosti, interesi i sposobnosti, osobne i zajedničke duhovne i materijalne potrebe, obiteljska situacija, poziv
- Poziv i zvanje u Crkvi i svijetu (društvu)

2. Rad u službi osobnoga i društvenoga razvoja i napretka

- Nužnost i vrijednost rada s osobnoga, društvenoga i vjerskoga stajališta
- Različita stajališta o ljudskom radu (osiguranje egzistencije, stjecanje novca i ugleda, kao prisla i teret, kao služenje i sredstvo samoostvarenja...)
- Kršćansko shvaćanje rada: rad kao mogućnost vlastitoga razvitka i stvaranja prikladnih životnih uvjeta, rad kao suodgovornost za blagostanje obitelji i društva, rad kao služenje i sudjelovanje u Božjoj brizi za čovjeka i svijet
- Odgovornost prema plodovima svojega i tuđeg rada

3. Kako živjeti slobodno vrijeme?

- Slobodno vrijeme i njegovo kreativno korištenje
- Slobodno vrijeme kao ravnoteža radnim obvezama, slobodno vrijeme kao mogućnost zajedništva s Bogom i s ljudima te kao mogućnost dobrovoljnoga angažmana u društvenom i crkvenom životu
- Rad i slobodno vrijeme kao mogućnost angažmana u brizi za okoliš i promicanje

ekološke kulture

4. Sudjelovanje u životu župne zajednice

- Poslanje i mjesto kršćana u životu župne zajednice
- Odgovornost kršćana pred različitim oblicima angažiranja u životu i djelovanju kršćanske zajednice (u nenametljivom naviještanju i življenju Evanđelja, u liturgijskim i drugim molitvenim slavljinama, u pružanju materijalne i duhovne pomoći svima kojima je ona potrebna, u animiranju i vođenju kršćanske zajednice)

5. Suodgovornost za pravedan život u društvu

- Svi su u zajednici odgovorni za zajednički život
- Nepoštivanje ljudskih prava, društvena nepravda i nasilno rješavanje političkih pitanja – glavni uzroci sukoba i nemira među ljudima i narodima
- Oblici suodgovornoga angažmana kršćana za pravedan i miran suživot u užoj i široj životnoj sredini

Metodičke upute

- Anketa koju učenici provode među vršnjacima i starijim osobama o vrijednosti ljudskog rada i o vrednovanju različitih poziva i zanimanja u društvu
- Vođeni razgovor na primjerima iz iskustva učenika
- Shematski prikaz lančane povezanosti različitih zanimanja i diskusija
- Anketa: Što želiš biti? Zašto želiš to zanimanje?
- Primjeri lošega i promašenoga življenja slobodnoga vremena (nekvalitetno korištenje elektroničkih i drugih medija, upadanje u različite ovisnosti...)
- Skupni rad i potom vođeni razgovor o primjerima kvalitetnoga življenja slobodnoga vremena (različiti oblici dragovoljnoga angažmana u dragovoljnim udrugama, društvenim i crkvenim)
- Kolaž na temu angažiranja mladih vjernika u svojoj župnoj zajednici (mogućnosti i modeli angažiranoga sudionništva u životu župne zajednice)
- Upoznavanje i analiza tekstova i primjera nepoštivanja ljudskih prava te različitih oblika društvene nepravde
- Upoznavanje, analiza i interpretacija tekstova i konkretnih primjera zalaganja za mir, društvenu pravdu i opće dobro svih ljudi – vođeni razgovor na temu
- Pisanje eseja na temu: “Što bih u ljudima i društvu želio promijeniti da bi ljudi mirno i sretno živjeli?”

Međupredmetne veze

- Povijest: postignuća suvremene znanosti i tehnologije i njihov utjecaj na svakodnevni život ljudi; aspekti kulturnoga razvoja i života ljudi i trendovi u umjetnosti, glazbi, sportu; doprinos hrvatske znanosti i kulture cjelokupnom razvoju čovječanstva
- Engleski jezik: Mladi i njihovi interesi, slobodno vrijeme, društveno koristan rad, pomoć potrebnima, ponašanje na javnim mjestima, neprihvatljivo ponašanje itd.

Praćenje i vrednovanje

- Poznavanje i usvajanje kršćanskog stava prema radu, slobodnom vremenu i suodgovornom angažmanu u Crkvi i svijetu
- Poznavanje konkretnih oblika ljudskoga i kršćanskoga angažiranja u ostvarenju boljega i pravednijega društva

Prijelazne i završne odredbe

Stupanjem na snagu ovog programa prestaje važiti Plan i program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi, kojeg je odobrila Hrvatske biskupska konferencija na 14. plenarnom zasjedanju 14. listopada 1997. godine, a verificiralo ga Ministarstvo prosvjete i športa 29. lipnja 1998. godine.

Ovaj program stupa na snagu danom objave u Narodnim novinama, a primjenjuje se od školske godine 2003./2004.

MINISTAR

dr. sc. Vladimir Strugar

KLASA: 601-03/03-01/152

URBROJ: 532/1-03-2

Zagreb, 18. rujna 2003.